

Революція квітів

*You say you want a revolution
Well you know
We all want to change the world*

The Beatles

Алік Олісевич

Squawk*

Захід для багатьох жителів «комуністичного раю», щільно огорнутого «залізною завісою», вважався заповітною Меккою, омріяним царством свободи. Будь-яка інформація з вільного світу сприймалася з ентузіазмом, незалежно від того, йшлося про країни так званого соцтабору, чи країни західної демократії. В реальному житті все було складніше, не так ідеально. Необхідно було побачити все власними очима, таким, яким воно було насправді. Проте влада намагалася під будь-яким приводом не випускати нас із країни, підозрюючи у приналежності до політичної опозиції – у принципі, так воно й було.

У червні 1988 року нас не випустили закордон на VII з'їзд «Європейського ядерного роззброєння» (END), що мав відбуватися в Лунді. Ця організація відділилася від британської «Кампанії за ядерне роззброєння» (CND), котра у 1958-му проводила похід із Лондона до Олдермастона; саме тоді з'явився символ «пацифік». У 1980 році, коли американська адміністрація висловила наміри розмістити у Європі ядерні ракети нового покоління, було опубліковане «Звернення за Європейське ядерне роззброєння». З цього почалася діяльність END. Через два роки відбувся з'їзд у Брюсселі, надалі вони проходили щороку в різних містах Європи. Проте, виступаючи «за без'ядерну Європу від Польщі до Португалії», європейські мрійники проголошували одностороннє роззброєння Заходу, тим самим лиючи воду на млин радянської пропаганди. Після початку

---

* – Squawk – пронизливий крик, протест (англ.). В основу покладено лист А. Олісевича до «Squawk Magazine» Міка Кусіmano (Кембридж, Массачусетс, США), написаний після повернення з Амстердама у 1993 році.

розгортання озброєнь за програмою «Зоряних воєн» діяльність END взагалі почала втрачати сенс. У 1984 році в італійському містечку Перуджі відбувалася чергова конвенція, на якій було заявлено про заснування «Мережі діалогу Схід-Захід». Яцек Куронь надіслав її учасникам листа з тюрми, пропонуючи більш реальні речі – спільну боротьбу за демілітаризацію Східної Європи і відміну воєнного положення у Польщі. Темою цього річної конвенції був «Пацифістський рух 1988 – нові виклики». До Швеції запросили близько 50 пацифістських, правозахисних, релігійних, жіночих, лібертіанських, екологічних організацій із Західної, Східної Європи, Північної Америки та Австралії. Радянський Союз мали представляти Групи Довіри з Москви, Львова і Ленінграда – Сашко Рубченко, ще двоє троє чоловік. Проте радянське керівництво, що віддавало всі сили боротьбі за мир, нікого за кордон не випустило.

У липні я прибув до Москви на запрошення російського дисидента Льва Убожка. Півроку тому він приїжджав до Львова, мою адресу на Голоску йому дали учасники московської Групи Довіри. Два місяці тому вони створили партію «Демократичний Союз» і намагалися поширити організаційну структуру на інші міста Радянського Союзу. В них були домовленості з Українським культурологічним клубом, їх цікавила така можливість у Львові, де був осередок Групи Довіри. У Москві також формувався Народний Фронт, у червні було створено ініціативний комітет. Проте Народні Фронти допускали участь комуністів, які провадили справу до розколу. Натомість члени «Демократичного Союзу» стояли чітко на антикомуністичних позиціях, до них пішло чимало людей з московської Групи Довіри. На квартирі в Євгенії Дебрянської, де ми збиралися, я зустрів Ніколая Храмова, Андрія Кривова і Валерію Новодворську.

В наступні дні мав відбутися мітинг «Демократичного Союзу» на Пушкінській площі. Коли ми підійшли на «Пушку», там було досить багато людей. Міліція

групувалася по периметру і пробивалася до гучномовця. Намагаючись посяяти паніку, вони застосовували звичну тактику вихоплювати людей з юрби. Дехто знімав усе це на плівку, в людей відбирали фотоапарати. До мене підбіг хтось із демонстрантів, з яким ми зналися по Групі Довіри: «Треба взяти плівку, щоб не засвітили в ментярні». Не було ніякого сенсу прикидатися конспіратором і я розчинився в юрбі, крім того, мені потрібно було зайти до Убожка. Фотоапарат я віддав активістам «Демократичного Союзу», які переправили плівку на Захід.

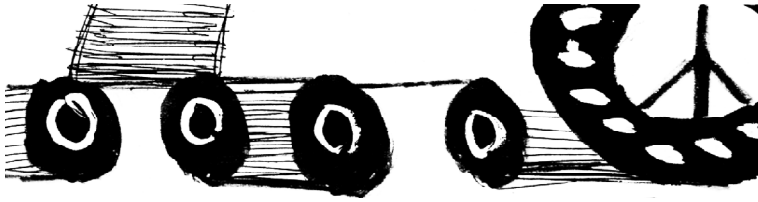
Не всі системні підтримували таку діяльність:

– То не справа хіппі. Паціфісти не повинні влзати в політику.

– Це боротьба не за владу, а за наші громадянські права. Це різні речі.

У той час на московських вулицях можна було спостерігати екзотично одягнутих дівчат, які співали релігійних пісень і роздавали християнську літературу. Вони називали себе «Jesus People». Місію очолював Саймон, колишній хіппі. Ідея «Jesus People» з'явилася у 1967 році у Сан-Франциско і швидко поширилася по всій Америці. Поєднання християнських мотивів із рок-музикою у розпал сексуальної революції привертало численних прозелітів і «джезус-фріків», виникали різноманітні ідеологічні відгалуження. Одна з груп сформувалася навколо пастора Девіда Берга у Гантінгтон-Біч у південній Каліфорнії. Він проповідував серед підлітків радикальну ідею повного розриву зі суспільством, яке називав «Системою». Скоро їхня діяльність перетворилася на проблему, поліція зайнялася пошуком дітей, і на початку 1969 року 50 «революціонерів Ісуса» покинули Каліфорнію. Вони їздили Америкою на автофургоні з причепом, поки не осіли в Техасі. У 1970 році з'явилася назва «Children of God». Ця екстремістська тоталітарна секта проповідувала неминуче падіння Америки, кінець світу і необмежену сексуальну свободу, за це їх звинувачували в аморальності і розбещенні малолітніх.

Із початком «Перебудови» вони прибули до Москви вже як «Family of Love».

На той час у Львові піднялася друга хвиля вуличних маніфестацій – багатотисячні мітинги біля пам'ятника І.Франку. По суті, це було продовженням діяльності дискусійного клубу, який досі проводив свої збори на вулиці. На мітингах «Довіра» не виставляла лозунгів, Чорновіл перестерігав: «Хлопці, це передчасно, вони будуть мати причину розганяти людей».

У червні було оголошено 7 принципів діяльності львівського Народного Фронту і переобрано склад ініціативного комітету. До нього влилися дисиденти, зі старих членів залишилися Іван Макар і Євген Патракєв**. Миськом комсомолу намагався не випустити ситуацію з-під контролю і втиснути процес у рамки Об'єднання молодіжних клубів. Їхні представники теж приходили на засідання комітету, одного разу навіть надали приміщення в клубі Зооветеринарного інституту. Проте компартійна влада не допускала його реєстрації. Тоді було вирішено йти на загострення і заявити вголос про існування ініціативного комітету. 7 липня, коли біля пам'ятника Франку зібралось 40 чи 50 тисяч людей, Макар оголосив про створення «Демократичного Фронту на підтримку Перебудови». Того ж дня було організовано Українську Гельсинську спілку з числа колишніх політ'язнів. Вона реально була мотором всіх процесів у середовищі Фронту. До УГС вступили Волдмур та Ігор Копестинський, якого в Саду прозвали «Леннон» через те, що носив круглі окуляри.

** – Євген Патракєв (1967–2007).

На 4 серпня був оголошений великий мітинг, на якому мали звітувати про нові осередки Фронту. Десятки тисяч людей заповнили центральні вулиці і площі, розтягнувшись аж до Університету і пам'ятника Франку. Ми з Овчинниковим перебували на проспекті Свободи, де потім збудували пам'ятник Шевченку.

Проте міська влада того разу вирішила: «Досить». Навколо почали з'являтися численні міліцейські автобуси, вулиці швидко наповнювалися людьми в уніформі, які шикувалися по обох боках проспекту Свободи. Потім вони почали просочуватися в центр юрби, поки з'єдналися в кілька шеренг, і розрізали велетенський натовп вздовж трамвайної лінії надвоє. За ними вливалися все нові і нові ряди людей в уніформі. Потім крайні шеренги розвернулися наліво-направо і почали розходитися в протилежні боки, відтісняючи людей, а середина далі наповнювалася все новими охоронцями закону. Я опинився в групі, котра змушена була відступати до Оперного театру. Міліцейські шеренги сунули, формуючи підкову, зрізаним конусом відтісняючи людей в сторони на тротуари. Там так само було повно міліції і людей у цивільному, вони починали хапати людей і пакувати в машини, котрі зникали в бокових вуличках. Врешті ми дійшли до входу в Оперний театр. До нас упритул наблизилася передова шеренга спецназу і всі на якийсь час зупинилися. У цей момент навпроти опинився Андрій – двометровий здоровань у формі офіцера внутрішніх військ. Свого часу ми були добре знайомі і всі мали його за порядну людину. Він здалека упізнав нас:

– Я прошу, краще йдіть звідси. Протистояння вже не має жодного сенсу. Що буде – не знаю, ми чекаєм команди. Може бути кровопролиття. Я мушу виконувати накази.

Серед натовпу почали з'являтися коротко стрижені юнаки. Вони навмисне голосно лаялися, викрикували нецензурщину в бік міліції. Стало зрозуміло, що готується провокація. Нас знову почали відтісняти. Біля тротуарів туди-сюди проїжджали машини, намагаючись сіяти паніку. Далі

людський масив поділився на два потоки, огинаючи Оперний театр із двох боків, і наш знайомий пропав із виду.

Так львівський Народний Фронт повернувся у підпілля.

Коли стало відомо, що у Вашингтоні відбудеться демонстрація протесту у зв'язку з американським вторгненням в Гондурас і подіями в Сальвадорі, радянська Група Довіри запланувала провести акції підтримки. Ми від імені львівської групи «Довіра» 27 серпня відправили на Захід листа:

«Численні політичні, адміністративні та ідеологічні бар'єри, що розділяють світ на два ворожі табори, не дають змоги приєднатися нам до демонстрації 17 жовтня. Війна в Центральній Америці, як і війна в Афганістані – це не просто трагедія воюючих країн, це означає загибель тисяч людей, зруйнування міст і сіл. В орбіту воєнних конфліктів, котрі ведуть до збагачення державної еліти, втягнута бюрократична верхівка з числа державного керівництва. Саме вони сьогодні становлять головну небезпеку для миру в усьому світі. Локальні війни завжди передують світовим війнам. Де гарантія, що завтра вони не перетворяться на глобальну катастрофу для людства?

Хто зупинить кровопролиття? Історія подає чимало прикладів, коли за мовчазної згоди народів політичні режими вчиняють небачені злочини проти людяності. Наш народ пережив жахи Другої світової війни і сталінізму, досі не оговтавшись від важких травм і непоправних втрат, отриманих внаслідок загальної пасивності і кріпацького менталітету. Це є проблема, про це треба пам'ятати, і не можна сидіти схрестивши руки і нічого не робити. Сьогодні, з пробудженням громадянської свідомості, зростають можливості вирішення цієї проблеми. Ми кажемо «Ні війні в Афганістані!» і від щирого серця підтримуємо тих, хто заявляє «Ні війні в Сальвадорі!», «Ні міжнародному імперіалізму!».

Якщо ми не зупинимо війну – її ніхто не зупинить.

Від імені учасників руху за мир в СРСР висловлюємо сердечну солідарність з пацифістським рухом у США і Центральній Америці і учасниками блокади Пентагону 17 жовтня.

Ми впевнені, що завдяки тим, хто сьогодні проявляє громадянську мужність, вголос заявляючи «Ні», швидше досягнемо благородної мети».***

З Катариною із Белграда ми переписувалися протягом року. Її старша сестра була хіппі. Катарину теж цікавила ідеологія хіппі, вона написала мені листа після публікації у «Dzuboks» 1982 року. Я відписав. Скидалося на те, що мене сприймали за старого, досвідченого хіпстера. У серпні 1983-го вона приїхала до СРСР разом з групою югославських туристів. Далі автобус із туристами поїхав до Москви, а Катарина залишилася на два тижні у Львові «в тітки». Роль тітки відігравала Тереза з компанії Пензеля і Вишні. Ми ходили великою компанією на «Вірменку», Личаківський цвинтар і до Святого Саду, і всюди за нами ходили і фотографували «хвости».

Прошло 5 років, як ми не бачилися. Катарина вже закінчувала педагогічний інститут. Її духівником був Амфілохій Радович, він служив викладачем Белградської духовної академії Святого Йоанна Богослова, а потім єпископом у Чорногорії в Цетиньє. Завдяки йому вона потрапила до Афін вивчати різноголосий церковний спів.

Навесні 1988-го до Львова приїжджала група хіппі – 6 чоловік із Чеських Будейовиць. Серед них були Томаш, Рудольф і Мартін – члени чеських демократичних організацій «Джазової секції» і «Незалежної асоціації молоді». Ми познайомилися під час концерту московської

рок-групи «Галактика» на стадіоні «Дружба». Солістом «Галактики» був «вуйківський» вокаліст Славко «Назарет».

У жовтні мені вдалося отримати дозвіл на виїзд до Чехословаччини і я виїхав до Праги. Катарина мала прилетіти літаком з Афін.

Ми зустрілися 6 жовтня на залізничному вокзалі у Празі. До нас зразу ж підійшла міліція і в мене попросили паспорт. Вони висловлювалися щодо зовнішнього вигляду, їм не подобалося довге волосся. У Союзі такого вже не було. Ми з Катариною сіли на поїзд до Чеських Будейовиць. Наступного дня разом з нашими друзями Томашем, Рудольфом і Мартіном поїхали до містечка Табор. У кав'ярні пили «бурчог» – чеське гаряче вино типу глінтвейну. Там сиділо з 50 неформалів. По дорозі назад до автобуса сіли 2 хлопців з тієї компанії, панківського вигляду, з ними була дівчина. Проте водій, проїхавши кілька кварталів, вирішив

зробити зупинку, зайшов через задні двері і почав перевіряти квитки. Обох неформалів він спробував вигнати з салону, незважаючи на те, що квитки вони мали і поводили себе пристойно.

Врешті пасажири почали обурюватися і автобус поїхав далі. Потім нам розповіли, що вночі наших друзів із Будейовиць повезли до чеської служби

безпеки і розпитували, хто приїхав до них із Радянського Союзу, хто така дівчина з Югославії. З ними провели бесіду про «погані впливи» на чехословацьку молодь пропаганди «Гласності» і «Перебудови».

Через кілька днів ми у Брно. На вулиці йдемо великою групою довговолосих. Тут біля нас гальмує машина, звідти виходять люди в уніформі, у всіх забирають документи. Кудись довго дзвонять, наводять довідки, говорять по рації – відчувався серйозний підхід. А найрадикальніший контакт із чехословацькими правоохоронцями відбувся під час рок-концерту. До залу ввалився загін дружинників – аналог радянського оперзагону. Вони почали протискатися крізь юрбу до того місця, де перебували ми з Катариною. Друзі відгородили нас, і тоді комсюки пустили в них струмінь із газового балончика.

Через кілька днів ми з Катариною гуляємо Прагою. Крізь браму-арку Староміської вежі виходимо на Карлів міст. Поміж скульптурами видно дерева у великих вазонах, вдалині височить Малостранська вежа, за нею ховається палац Великого Магістра мальтійських рицарів, вище здіймаються черепичні дахи Малої Страни. Ми спускаємося сходами на острів Кампу. Вуличка поміж будинками і садками виводить до скверу, оточеного стіною Ордену мальтійських рицарів. Це вже на Малій Страні. Стіна розмальована зображеннями Джона Леннона, різнокольоровими силуетами, пацифіками, розписана гаслами і куплетами з бітлівських хітів. Тут постійне місце збору празької молоді. Культ Леннона у Празі найпотужніший поза межами англосаксонського світу. Справжні фанати не втомлюються відшукувати на стіні автограф з-під його руки. У 1988 році на ній з'явилися лозунги, що їх влада розцінила як антиурядові. Сутички молоді з поліцією відбулися на Карловому мосту. Стіну зафарбовували, але наступного дня там знову з'явилися надписи, гасла, квіти. Ось зображення Джона Леннона в арці, біля нього букети, свічки, малюнки, пацифіки.

У 1965 році у Празі було короновано Аллена Гінзберга.

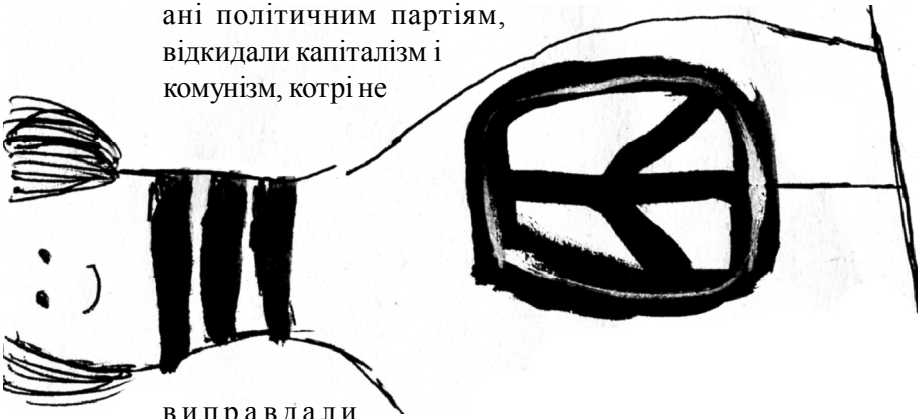
16 жовтня мені треба було повертатися. Наступного дня у Львові була запланована акція на підтримку демонстрації у Вашингтоні.

Згодом від Катарини надійшов лист із Афін:

«Після твого від'їзду мені залишався ще один день у Празі і наш друг Ярчо запросив мене в ресторан десь біля Народного Дівадла. Ми йшли пішки півгодини. Там сиділи, доки о пів на сьому вечора прийшла його дівчина. На восьму зібралися на концерт якоїсь угорської групи на околицю міста. Там познайомилися з Артуром і Гонзою – вони були раді довідатися про тебе і про все, що ми пережили в Чехії. Після концерту мене запросили до тієї дівчини додому і я, хоч і втомлена від усього і сумна, пішла з ними. Там ми розмовляли, сміялися до третьої години ночі. На другий день всі разом поїхали в центр на Градчанське наместі, де ми були разом з Томашем, пам'ятаєш? Пили каву, потім гуляли до 16-ї години старовинними вуличками, такими красивими – ми не встигли їх побачити з тобою – пили чеське вино, як тоді з Рудольфом і Мартіном у Брно. Потім поїхали на аеродром і о 21-й я вже була в Афінах. Тут усе цілком інакше. Два світи, два способи життя – їх неможливо порівняти, ані збагнути. О 23-й годині на центральних вулицях Афін багато світла, машин, людей – свобода, життя пульсує, можна вільно дихати, жити як хочеш. Тепер, сидячи в своєму афінському помешканні, заспокоївшись після нашої розлуки, розумію, що ми пережили за тих 10 днів у Чехії. Кожна подія з цього часу дуже багато важить для мене і слава Богу, що встигла все це відчутти і відкрити для себе людей з іншого світу. Завтра починається нове життя, робота, навчання в Академії. Розкажи, як ти повернувся до Львова і що відбувається у вас? Надіюся, що не буде проблем, хоча, все одно переживаю і боюсь».

Якщо звернутися до тогочасних світоглядних орієнтирів, то можна говорити про інтуїтивний процес, еkleктичне нагромадження загальногуманістичних пріоритетів з домішками ідилічного анархізму від Батька Махна. Що собою являла програма Джеррі Рубіна до його поїздки на Кубу, чи юного Данієля Кон-Бендіта, котрий не хотів служити в армії? До початку молодіжних революцій 1968 року їхні вимоги були цілком хіпові – вони мріяли про суспільство, не підвладне ані ринкові, ані політичним партіям, відкидали капіталізм і комунізм, котрі не

виправдали сподівань, а разом і всю систему західної демократії. Вони збиралися зруйнувати пуританську мораль попереднього покоління і розробити новий життєвий стиль. Звільнення особистості і незалежність індивідуума – ось підстави для гасла «Заборонено забороняти» у Парижі в травні 1968-го.

У березні 1989 року у Львові почався новий виток вуличних акцій. Їх промотором була УГС. Ініціативний комітет Народного Фронту став осередком Руху. Після розколу московської Групи Довіри у травні минулого року ми, по суті, перестали бути її філією і перетворилися на незалежну паціфістську групу «Довіра».

На той час два головні пункти Групи Довіри були здійснені – виведено радянські війська з Афганістану

і проведено демократизацію засобів масової інформації. Навесні 1989 року наша львівська група «Довіра» висуває нові вимоги – право вільного виїзду у всі країни світу, альтернативна військова служба, загальне роззброєння, зокрема ядерне, а поряд із цим і більш радикальні, які йшли далі від початкової програми Групи Довіри – військова служба на території УРСР, свобода віровизнання, звільнення політв'язнів, запровадження багатопартійності, дотримання прав людини, проголошених Декларацією прав людини і громадянина 10 грудня 1948 року. Із цим пацифістська група «Довіра» перетворювалася на правозахисну групу. Ми брали участь у спільних акціях, вуличних походах, мітингах, демонстраціях разом із УГС, Комітетом захисту Української Католицької церкви, Товариством Лева і соціал-демократичною групою Євгена Патракеєва.

У 1989 році рештки московської Групи Довіри на чолі з Ніколаєм Храмовим оголосили себе членами Транснаціональної Радикальної партії. Ця партія займалася боротьбою проти поширення атомної енергії, правами людини і допомогою голодуючим у всьому світі, а також виступала за легалізацію легких наркотиків. Вона була заснована у Римі в 1955 році, найвідомішою з її учасників була італійська порнозірка Чичоліна. Олександр Овчинников і ще кілька членів львівської «Довіри» також заявили про вступ до цієї партії.

У червні 1989 року Катарина приїхала до Львова. В той час у нас гостювала краківська художниця Агнешка. Вона палко захоплювалася героями львівського андеграунду і ми всі часто бували у Пензеля. Через два місяці у Катарини закінчувався термін перебування на території Союзу, а мені треба було їхати до Польщі на запрошення краківського осередку «Wolnosc і Рокој». 16 серпня Катарина вилетіла до Белграда, а ми з Агнешкою вирушили до Кракова наступного дня.

23 серпня на краківському Ринку відбувся мітинг із приводу річниці пакту Ріббентропа-Молотова. Організа-

рами були «Wolnosc i Pokoj», «Конфедерація польської неподлеглості», «Solidarnosc», «Бригади зелених». Ми стояли на приступках пам'ятника Міцкевичу. Зісередини неможливо було охопити весь натовп, погляд ковзав понад головами, поверх черепичних дахів. Справа здіймалася ратушна вежа з годинником, зліва – різновеликі дзвіниці Маріацького костелу. Я тримав у руках плакат «Doweria – Lwow – Ukraina», мені передали мегафон і я розповів про групу «Довіра», наші акції восени 1987 року і минулорічні мітинги у Львові.

Після того я поїхав до Варшави до Яцека Чапутовича. Досі ми переписувалися, тепер була можливість познайомитися безпосередньо. Він був на два роки старший за мене, з ним були кілька іноземців, але попри справи Яцек знайшов трохи часу:

– Не думав, що хіппі зможуть наблизитися до політики.

Він розпрощався з іноземцями і ми поїхали до нього додому. Наступного дня я вирушив до Сопота. У мене були адреси гданьських активістів «Wolnosc i Pokoj», які брали участь у виданні журналу «A capella» і мали контакт з анархістами. Потім я повернувся до Варшави і ми з Чапутовичем поїхали на семінар Правозахисної комісії «Solidarnosci». Її було створено за розпорядженням Леха Валенси в грудні 1986 року для підтримки репресованих у пострежимній Польщі. Коли влітку 1986 року польська комуністична влада оголосила амністію політ'язням, це ще нічого не означало. Із демократичним рухом боролися, стягуючи з активістів через суди величезні штрафи, конфіскації, звільняючи з роботи. У той час Польща перебувала в економічній кризі і це були відчутні удари. Члени Правозахисної комісії організували збір коштів для виплати штрафів. Перший внесок зробили Збігнев і Софія Ромашевські, перерахувавши кошти з отриманої премії «Аврора». У 1988 році Правозахисна комісія провела Міжнародну конференцію з прав людини у Містшеєвичах біля Кракова, у 1989 році мав відбутися семінар. До Кракова з'їхалися активісти з

Чехословаччини, Східної Німеччини, угорського «Fides», литовського «Саюдіса», естонського Народного Фронту – всіх близько 50–60 чоловік. Найбільша увага була прикута до Угорщини, де від червня тривав «Круглий стіл» опозиції з компартійною владою, за схемою, апробованою в Польщі.

З Катариною ми зустрілися в Афінах на початку 1990 року.

Це справді був інший світ. Яскраві вогні, супермаркети, що працюють до ночі, численні ресторани, таверни, з відкритих дверей лунає східна музика, на вулицях ростуть апельсинові дерева. Незважаючи на початок лютого, було тепло і сонячно. Ми зняли помешкання на вулиці Іпократеус в центрі Афін. Катариною вивчала в Музичній академії мистецтво хорового співу, а я зайнявся пошуками місцевих хіппі.

За цією екзотикою треба йти на Монастіріакі. Це – район дрібних торговців, антикварів, вуличних музикантів і жебраків, розташований біля підніжжя Акрополя, недалеко від Агори, на батьківщині світової демократії. Західні мотиви тут переплітаються з колоритом східних базарів, на барахолках лахмітники розкладають свої скарби, за ними полюють шукачі грецької автентики. Нумізмати, букіністи, антиквари, ювеліри, сюди стікаються туристи, роззяви і маргінали. Довжелезна вулиця з магазинами і ятками виводить на торгову площу, вліво піднімається вулиця на Акрополь. Тут продають хіповий одяг, нашивки, браслети, ручні вироби зі шкіри, бісеру, картини на хіпові теми. У продавців є з півсотні постійних клієнтів, всі вони – іноземці. Хіппі у Греції, майже завжди, іноземці – з Західної Європи, Америки, Австралії. Вони приїжджають на острови Егейського та Іонічного моря, їх приваблює сюди теплий клімат і дешеве житло. Деякі осідають на рік, деякі взагалі купують житло, у той час його можна було придбати за 500 доларів. На кілька днів вони приїжджають до Афін, щоби

продати свої вироби в Монастіріакі, і знов повертаються на острови. Ми познайомилися з кількома із них. Один був іспанець на ім'я «Ісус», його товариш приїхав з Австралії, інший – з Аргентини. Взагалі, у 1990 році іноземців у Греції було так багато, що склалося враження, що сюди відбувається паломництво, як колись до Індії та Непалу.

Проте серед грецької молоді найбільш популярними є анархісти. У 1990 році вони показали себе найрадикальнішими і найпотужнішими в Європі. Напередодні нашого приїзду в Афінах відбулися студентські заворушення, від рук поліції загинув один з учасників. Ми з Катариною вирішили розвідати ситуацію і пішли до Політехнічного університету, де відбувався студентський збір. Був вечір. Перед входом ми познайомилися з одним греком панківського вигляду, який був активістом руху, і з ним пройшли на територію кампусу. Там повсюди горіли багаття, навколо збиралися хлопці і дівчата, звучали гітари. Ми зайшли в аудиторію, там також було багато людей, серед них я вже був «старим». Вони розпитували про молодіжні рухи в Радянському Союзі, про хіппі і правозахисну діяльність «Довіри». Катарина була перекладачем.

Свою традицію грецькі анархісти починають від студентських виступів 1973 року. Тоді у листопаді студенти захопили приміщення Політехніону і оголосили про початок боротьби проти режиму «чорних полковників». Запрацювала саморобна радіостанція, навколо збиралася молодь, школярі і студенти. Ввечері 16 листопада почалися сутички з поліцією, в центрі міста вирости барикади. Проте вночі настала кривава розв'язка. Влада кинула проти повсталих бронетехніку, танки прорвали огорожу. Під час штурму

загинуло кілька десятків молодих людей. Все це відбувалося 17 листопада, на Міжнародний день студента. Згодом у Греції виникла лівацька організація, яка боролася методами міської партизанської війни, вона була глибоко законспірована і називалася «Групою 17 Листопада».

Кілька місяців ми з Катаріною прожили у Львові. У березні 1991 року в неї закінчувалася віза, і ми вирішили їхати до Белграда разом. Я мав побачити її батьківщину, крім того, мені хотілося бути ближче до своєї юнацької мрії – Амстердам, Сан-Франциско. Один раз побачити і залишитися назавжди.

Тоді у Белграді відбувалися масові маніфестації проти комуністичного режиму Слободана Мілошевича. Два роки тому на Відовдан**** Мілошевич зібрав мільйон сербів на Косовому полі. Політика, спрямована проти косовських албанців, а також імідж «югославського Горбачова», забезпечували йому 40 % підтримки, в основному, на провінції. На роль лідера сербських демократичних сил в ході березневих мітингів висунувся Вук Драшкович, керівник партії «Српски покрет обнове» («Сербський рух оновлення»). 50-тисячні маніфестації у Белграді збиралися на площі Республіки. Проти них застосували водомети і танки. Під час розгону загинули один демонстрант і один поліцейський, Драшковича було арештовано. Проте на підтримку демократичних партій виступили студенти і Сербська православна церква. З барикад полетіло каміння і пляшки з запалювальною сумішшю. Коли почали говорити про «оксамитову революцію», Драшковича випустили на свободу. Такою була ситуація, коли ми з Катаріною приїхали до Белграда.

Головна вулиця Белграда – Кнез-Михайлова, на місцевому жаргоні – «штрафта». Довга брукована вулиця,

---

**** – Відовдан – сербський день святого Віта (28 червня), день національного трауру сербського народу, в цей день у 1389 році відбулася битва на Косовому полі.

бульвари, багато кав'ярень. Кнез-Михайловою виходиш до середньовічної фортеці Калемегдан. Внизу тече Дунай.

Якось, гуляючи Кнез-Михайловою, я почув музику на мотиви рок-опери «Jesus-Christ – Superstar». Посеред вулиці зібралася юрба. Ті, що співали – п'ять чи шість дівчат віком по 18–20 років – були одягнуті, як хіппі, посередині сидів чоловік років сорока, цивільного вигляду, який підігравав на гітарі. Він був американцем, але дівчата розмовляли сербською. Ми запитували:

– Ви виконуєте пісні на християнські теми? Плюс рок-музика?

– Ми «Jesus People». А колись були хіппі.

Я сказав, що приїхав із Радянського Союзу. Він теж бував у Союзі. Я згадав про Саймона – місіонера «Дітей Бога», якого три роки тому вигнали з Москви, і у відповідь почув: «Саймон». Вони подорожували по Європі в автомобільному фургоні, яким і приїхали з Москви. Їхня комуна розташувалася в Італії на березі моря. Потім ми ще кілька разів бачилися з ними, Саймон запрошував нас до Італії, але Катарина була проти.

В той час відбувалася стрімка ескалація конфлікту. Ліквідація автономії Воеводини і Косова стала детонатором подальшого розпаду Югославії. У червні 1991 року Словенія і Хорватія проголосили незалежність. Югославська народна армія, яка перебувала під контролем сербів, почала війну. Проте якщо у Словенії все скінчилося швидким провалом, то у Хорватії розгорівся кривавий конфлікт. Там проживало численне сербське населення, яке почало озброюватися. У Сербії формувалися добровольчі загони, які перекидали їм на допомогу. Партія Драшковича мала своє бойове крило «Српску гарду» («Сербську гвардію»), якою командував Гішка; він загинув у бою. Також існувала «Сербська добровільна гвардія» на чолі з кримінальним авторитетом Арканом, більше відома як «Тигри Аркана». Найбільш одіозним екстремістом був Воїслав Шешель. Він був кумом Драшковича. Його підтримувало 30 % сербського населення.

Армія Шешеля називалася «Четнічки покрет» («Рух четників»). Четниками в часи Другої світової війни були сербські партизани, котрі воювали проти німців, комуністів і хорватських усташів. Їхній провідник Дража Міхаїлович, якого розстріляли комуністи, є сербським національним героєм.

Хорвати прагнули жити в незалежній державі, вони провели референдум і отримали 94% голосів за незалежність. Сербі вважали, що їх обдурили комуністи, і не могли «пробачити» Йозефові Тіто, котрий «штучно» розділив сербські території. У принципі, і тих, і тих можна зрозуміти. Незрозуміло тільки, чому екстремісти погрожували зганяти з територій хорватів і албанців. Те саме говорилося у Хорватії щодо сербів. Всіх об'єднувало те, що погрози адресувалися мирному населенню.

У березні 1992 року на річницю минулорічних подій 30 тисяч прихильників «Српски покрет обнове» зібралися біля церкви Святого Сави у Белграді, знову залунали заклики до демократії. Проте влада не бажала їх слухати.

У квітні на мою адресу прийшов лист від колишнього знайомого з Ленінграда Володимира Яременка. Раніше він був відомий, як «дисидентствующий» літератор і автор антирадянських сатиричних куплетів. У 1987 році Яременко приїжджав до Львова на виставку авангардового мистецтва «Центр Європи» у колишньому костелі Марії Сніжної. З якихось причин його почали переслідувати в Ленінграді, і він перебрався до Львова. У 1989 році через наших друзів із краківської «Solidarnosci» він виїхав до Відня, де працював над дисертацією зі славістики. Тепер Яременко збирався переїжджати до Копенгагена, де вже перебував один із колишніх учасників «Довіри» Володимир Сурмач. Він писав:

– Ми, очевидно, вже зовсім скоро відправляємося в Данію і обдумуєм, як перекинути тебе на Захід. Але нам треба знати точно, чи хочеш цього ти, і яка твоя вірогідна мета?

За той час розгорілася нова війна у Боснії і Герцеговині. Складалося враження, що аби не допустити демократії, було вигадано війну.

Серби не визнавали незалежності Косова, Македонії, Боснії і Герцеговини і вважали ці території своїми. Великі сербські анклави існували у Хорватії. Більшість сербських політичних партій підтримували політику Мілошевича щодо зміни кордонів і приєднання територій. З тою різницею, що Шешель обіцяв повернути їх силою, а Драшкович сподівався на переговори. Взагалі, серби є добрими вояками, хоча вражала брутальність у поведінці багатьох із них. Тільки вузький прошарок населення категорично виступав проти – студенти, яких гнали на війну, та інтелектуали, серед яких лідером був Добріца Чосіч. Сербська православна церква так само виступала проти війни, висловлювала підтримку Драшковичу і виступала проти Мілошевича, а разом з тим і проти Чосіча. І попри все, навіть ті серби, котрі категорично не бажали воювати за Хорватію чи Боснію, готові були битися за Косово.

У травні посилювалися протести проти мобілізації. 60 тисяч студентів захопили університетські корпуси і влаштували в аудиторіях окупаційний страйк. Навколо парламенту утворилося студентське наметове містечко. У червні 1992 року демократична опозиція на чолі з Драшковичем скликала «Відовданський собор». Сотні тисяч сербів з'їжджалися з усієї країни. Незважаючи на те, що влада перекрила під'їзди, у Белграді зібралось 200–300 тисяч людей. Величезні колони йшли містом до Скупщини – парламенту

Сербії. Ми з Катариною пішли також. Перед людьми виступав Амфілохій Радович. Він мав найбільший авторитет у середовищі Сербської православної церкви, минулого року його було возведено в сан митрополита Чорногорського і Приморського у Цетиньє. Він закликав не йти воювати в Боснію і не посилати туди дітей. Поліція оточила демонстрантів, а четники влаштували побиття. Шешель вигукував до студентів: «Боягузи! Перестріляю всіх!» і викидував угору пістолета. Він обіцяв перестріляти і прихильників Драшковича.

Ми теж були прихильниками Драшковича. Але тут я був іноземцем, мене могли депортувати з країни або просто посадити до концтабору.

Через кілька днів ми зустрілися з Амфілохієм Радовичем у патріаршому соборі. Він був веселою людиною, його любила молодь. Ми з Катариною поїхали до наших друзів Марії і Аци Стаменковича. Аца був сином одного з колишніх сподвижників Тіто. Їхній будинок із басейном містився у престижному белградському районі Дединьє. Навпроти розташована вілла Йозефа Броз Тіто, де влаштували музей. У Стаменковичів зібралось чоловік тридцять і ми ще довго спілкувалися з Амфілохієм Радовичем.

Тим часом, ситуація в Югославії погіршувалася. Аби не йти на війну, молодь масово емігрувала на Захід. На той час 150 тисяч юних сербів втекли від мобілізації. Галопувала інфляція – якщо 2 роки тому середня зарплата становила 700 німецьких марок, то у 1992 році зменшилася у 20 разів, перетворившись заледве на 40 марок. Белград наповнювали біженці з регіонів, охоплених війною, осідаючи в гуртожитках. Їх було вже 200 тисяч, вони розповідали жахливі історії. Перебуваючи у Белграді, я мав змогу чути це від сербів, котрі втікали з Хорватії і Боснії. Вони розповідали, що відбувалося в таборах полонених. Людей виводили надвір, жінок змушували роздягатися до пояса, а чоловіків від пояса нижче. Потім одних змушували

злягалися і називали їх тваринами. Перед іншими ставили портрет Тіто і змушували займатися мастурбацією. У той час грала весела музика. Під прицілом і на очах у всіх змушували сина гвалтувати матір, якщо відмовлявся – розстрілювали.

Те саме творилося з хорватами і мусульманами у сербських таборах.

Їм треба було признати людину і розтоптати її гідність.

Чому така жорстокість?

Така ненависть?

Вона накопичувалася внаслідок зверхності і зневаги.

Не можна оспівувати війну.

Ідеалісти, які рвуться в бій захищати Вітчизну, відходять, а замість них залишаються кримінальники. Вони й творять злочини.

Коли я приїхав до Белграда, тоді мало хто чув про Україну. Їм це було байдуже – тільки «Рус! Брат рус!». Але після проголошення незалежності України почалося: «Ти уніат, католик! Україна проти Росії, проти православних! Ви за хорватів!». Все це було дуже подібно до того, що звучало на мітингах за продовження війни. І жодних натяків на толерантність.

Все це ставало нестерпним і у вересні 1992 року я повернувся до Львова.

Я покинув Югославію і це було дуже сумно. Я не хотів казати «прощай» країні, де залишилися моя любов, мої друзі, і люди, котрі були дружніми до мене.

Колись неможливо було повірити, що така могутня імперія як Радянський Союз, буде зруйнована і впаде. Коли я повернувся до Львова, це була вже інша країна. Враження від побаченого в Югославії тільки підкреслювали зміни.

Відтоді, як лондонський юрист Пітер Бененсон довідався, що у салазарівській Португалії було засуджено двох студентів до семи років ув'язнення за виголошений тост за свободу, з'явилася Amnesty International. У 1961 році в лондонській «Observer» вийшла стаття Бененсона «Забути в'язні», в якій запропоновано концепцію «в'язнів совісті». До цієї категорії потрапили ув'язнені за переконання, нонконформізм, за ненасильницькі дії відповідно до переконань, ті, хто в боротьбі не застосовував насильства і не закликав до нього. Це вужче поняття, ніж «політв'язень». Тут мова не йде про тих, хто готував збройні перевороти, або вів збройну антиурядову боротьбу – тобто під це визначення підпадають не всі революціонери. Зате концепція «в'язнів совісті» дозволяла боротися за їхнє звільнення в будь-якій країні, незалежно від політичного устрою чи панівної доктрини. З того часу осередки Amnesty International, об'єднані в національні секції, виникають по всьому світі. «Будь-яка група може брати участь у боротьбі проти переслідувань, незалежно від того, де це відбувається, хто несе відповідальність, чи які ідеї переслідуються»****. Аби забезпечити політичну безпристрасність, кожна секція бере шефство над в'язнями совісті в інших країнах.

У 1970-их роках у Москві існував осередок Міжнародної Амністії, заснований Андрієм Твердохлебовим. Проте її діяльність у тоталітарній країні, яка сама утримувала несправедливо засуджених в'язнів, де не було жодної матеріальної бази для допомоги в'язням в інших країнах, та

**** – тут і далі уривки зі статті Пітера Бененсона «Забути в'язні» // The Observer, 28 травня 1961 р. (переклад – Ред.).

й сам зв'язок із лондонським офісом був ненадійним і небезпечним, мала символічний характер. Ефективна діяльність Amnesty International можлива тільки у вільній країні.

Навесні 1993 року ми сиділи на «Вірменці» з журналістом Олесем Пограничним. Він був учасником групи Міжнародної Амністії, що виникла у Дрогобичі у 1991 році. Ця група була заснована колишнім політв'язнем Мирославом Мариновичем і стала першою в Україні.

Із Мирославом ми зустрілися в ложі Оперного театру. Він виявився приємною людиною, безпосередньою, незважаючи на важкий життєвий досвід, вмів вислухати співрозмовника. Не було й тіні того, коли людина, щоб надати собі більшої ваги, створює враження надмірної зайнятості.

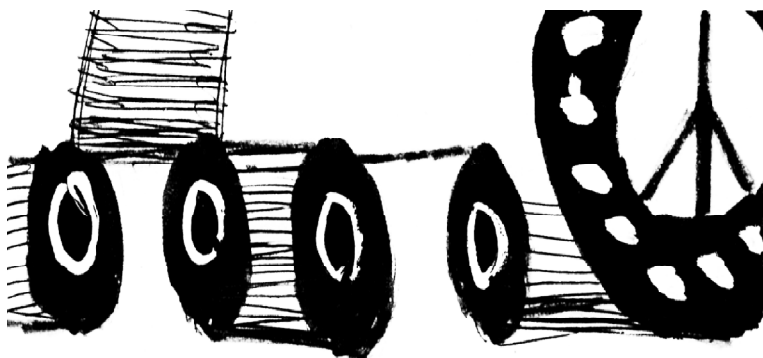
– Від самого початку, у 1977 році, мене визнали в'язнем сумління, – розповідав

Мирослав Маринович. – Нами опікувалися осередки Amnesty International, найактивнішою була група із французького міста Авіньйона, її лідером була Аньєс Еркенс. Вони опікувалися не тільки мною, а й іншими політв'язнями за межами Союзу, зокрема і Вацлавом Гавелом. Взагалі, коли про в'язня знали закордоном, це, хоч і приносило зайві клопоти і переслідування з боку табірної адміністрації, однак означало, що тебе принаймні не закопають просто у рові. Вже перед розпадом Радянського Союзу я зустрівся із представницею лондонського офісу Amnesty International Гезою Мак-Гілл і шведською активісткою Улою Біргегорд, котрі відвідували колишніх політв'язнів. Вони повідомили, що можна створювати осередки в СРСР. Наша дрогобицька група стала першою на теренах Союзу, яку зареєстрували у лондонській штаб-квартирі Amnesty International.

Таким чином було засновано львівський осередок Міжнародної Амністії. Установчі збори відбулися 23 березня 1993 року. Він став другим в Україні після групи Мариновича. У приміщенні Палацу культури «Електрон» на Шолом-Алейхема зібралося близько 15 чоловік – ми з Олесем Старовойтом, Наталка Дульнева, Світлана Марінцова, Андрій Павлишин, Олександр Вітюк. З лондонського офісу Amnesty International прибула Джулія Шервуд, яка разом із Гезою Мак-Гілл опікувалася регіоном Східної Європи. Згодом наша група була зареєстрована в Лондоні під назвою «Львів-1».

У світі все ще надто багато насильства. Необхідно зупинити тортури і скасувати середньовічний звичай страчувати злочинців, що є нічим іншим, як узаконеним вбивством. Багато людей у світі стали біженцями і зазнають расової чи будь-якої іншої дискримінації. «Вплив громадської думки привів сто років тому до звільнення з рабства. Сьогодні людина має наполягати на духовній свободі, як здобула фізичну». Ці фундаментальні речі були близькими і зрозумілими для хіппі, як і багатьом безіменним ідеалістам всіх часів, для яких головними цінностями у житті є свобода, рівність і братерство.

(опрацював І. Банах)

< 2 вересня 1988 р. >

18 августа так называемая «инициативная группа» в составе местных жителей Горыня Б. Н., 1936 года рождения, старшего научного сотрудника Львовской картинной галереи, Яворского В. И., 1953 года рождения, оператора котельной депо Львов-Запад, и Копустянского И. Т.*, 1962 года рождения, оператора котельной молокозавода, уведомила Львовский горисполком о проведении 1 сентября митинга в связи с 40-летием принятия Генеральной Асамблеей ООН «Декларации прав человека». Им было отказано с учетом того, что названные лица и их связи на предыдущих митингах пытались пропагандировать националистические идеи и провоцировали беспорядки.

Вопреки запрету, 1 сентября у памятника И. Франко собралось около тысячи человек, отдельные из которых допускали оскорбительные выпады в адрес сотрудников правоохранительных органов, требовали освобождения Макара И. И., арестованного ранее органами прокуратуры за участие в аналогичных собраниях и нарушение общественного порядка. Органами внутренних дел толпа была рассеяна, 26 чел. задержаны для разбирательства (5 из них предупреждены и отпущены, в отношении остальных будут приняты административные меры).

Комитетом госбезопасности республики осуществляемые УКГБ мероприятия по предупреждению возможных антиобщественных проявлений контролируются.

*Заместитель Председателя Комитета
В. Евтушенко*

* – Ігор Копестинський.

Волдмур

Дещо про мою участь в політиці

Політика «перебудови», розпочата Горбачовом, збурила багатьох. У Росії, особливо в Москві, республіках Прибалтики, Закавказзя, інших регіонах СРСР почалися активні виступи громадян, мітинги, страйки, подекуди навіть сутички з міліцією. Люди вимагали свободи, демократії, національного суверенітету. Радянський Союз що далі, то більше уподібнювався на киплячий казан із герметично закритою кришкою.

Утім на цьому тлі Україна виглядала оазою спокою. Тут нічого особливого не відбувалося. Все йшло своїм звичаєм. В. Щербицький чітко проводив лінію ЦК КПРС. КГБ переслідував дисидентів. Газети публікували викривальні статті проти українських «буржуазних націоналістів». Навіть вибух на Чорнобильській АЕС не викликав масових протестів. Українці слухали «ворожі» радіоголоси, виливали своє обурення на кухнях і мовчали. Україна спала.

Я відчував, що треба щось робити, треба будити народ, не можна залишатися бездіяльним, коли довкола все шумує, вимагає змін. І якогось дня сказав собі: все, досить чекати, що хтось прийде й поведе. Мушу я сам братися й вести. Якщо нема нікого, то це маю бути я.

І от у 1987 році я, і ще двоє моїх приятелів, Ігор Копестинський та Сергій Жижко вирішили створити організацію. Ми стали зустрічатися і обговорювати різні актуальні питання політичного життя України. Невдовзі наша група вийшла на контакт з львівськими дисидентами Вячеславом Чорноволом, Михайлом та Богданом Горинями, Михайлом Осадчим, Іриною та Ігорем Калинцями та

іншими. Так почалася моя участь в русі за незалежність, яка на кілька років устіль витіснила літературну діяльність, захоплення релігійними вченнями, не кажучи вже про гіпі-рух, від якого я давно відійшов.

Невзабарі, у 1988 році Львів схитнули перші масові виступи з політичними вимогами. Потім численні мітинги, демонстрації та страйки лише наростали. Народ поволі прокидався. Масові протести щораз більше ширилися й по всій Україні.

У цей час Чорновіл й інші дисиденти створили Українську гельсінську спілку, членом якої став і я. На установчих зборах (вони відбулися у Львові в приватному помешканні) виникла гостра дискусія щодо кінцевої цілі УГС. Суперечка полягала в тому, що записати в Деклярації принципів: незалежність України чи конфедеративний союз України з іншими республіками СРСР? Себто незалежність чи конфедерація? Переважна більшість дисидентів (В. Чорновіл, Л. Лукяненко, Михайло і Богдан Горині й інші) виступали за конфедерацію, мотивуючи свою позицію тим, що, мовляв, українці, особливо на Сході та Півдні ще не готові прийняти ідею незалежності. «Не можна відриватися від народної маси, люди нас не зрозуміють і ми втратимо підтримку знизу. Треба до незалежності йти поступово, в міру того, як свідомість народу визріватиме. Не припустимо занадто гнати коней, бо віз може відірватися!» – так, наприклад, говорив Михайло Горинь. Різко виступив проти конфедерації Зіновій Красівський й деякі інші дисиденти. «Як? Ми, найрадикальніша українська організація, керівництво якої складається всуціль з політв'язнів, і боїмося озвучити нашу істинну мету – незалежність України? Якщо УГС про це відкрито не заявить, тоді хто? Та ж народ наш ніколи не дозріє до незалежності, коли ніхто не пропагуватиме й не поширюватиме ідею незалежності!» – говорив він. Половинчасту позицію зайняв Степан Хмара. Обурюючись, засуджував конфедерацію, але, здається, задля єдності шерег, таки згодився. І деклярацію УГС, де

конфедерація виставлялася як головна мета, було ухвалено.

Я теж голосував за конфедерацію. Хоча відчував фальшивість аргументів. Проте підтримав. Чому? Бо сліпо вірив у мудрість більшості. Тепер-то я знаю, що більшість помиляється. І, здається, помиляється завжди. Громада має капустину голову. Вона не мудра. Не здатна діяти по-новому. Всі її рішення базовані на традиції, на тому, що було. І тільки особистість може спалити всі старі, зужиті уявлення і прорватися до майбутнього, себто на нові виклики зреагувати новими відповідями.

Помилковість рішення про конфедерацію стала очевидною через кілька років, коли постало питання незалежності України. Виявилось, що ідея української незалежності як самоцінність для переважної більшості українців незрозуміла. Незрозуміла тому, що Українська гельсінська спілка, а пізніше і Народний рух України цю ідею у свій час відверто не проголосили, потім не пропагували і не пояснювали її головну суть – захист і утвердження української ідентичності. Страх, що люди не зрозуміють, боязнь говорити правду, бо вона може викликати конфлікт, привів до того, що народ у своїй масі виявився у слушний час неготовим до незалежності.

У цьому велика біда чи не всіх наших політиків: колишніх і теперішніх, які ніяк не можуть узяти до голови, що єдиними воротами до змін є конфлікт. Хочеш нового, мусиш руйнувати старе. Як можна

змінити суспільну свідомість, не пропонуючи їй нові ідеї, а, отже, не ламаючи старі уявлення й відповідно не створюючи конфлікту? Все нове засвоюється через конфлікт. І що раніше нову ідею буде запропоновано, то швидше вона засвоїться суспільством.

Отож, коли перед Україною реально виникло питання проголосити державний суверенітет, націонал-демократичні політики, добре усвідомлюючи, що українці у своїй масі не розуміють, в чому полягає самоцінність незалежності, не придумали нічого мудрішого, ніж обіцяти нечувані матеріальні блага у майбутній українській державі. Фактично вдалися до обману, прив'язавши незалежність до добробуту. Чому? Пояснення знову ж були ті самі. Українці ще не готові підтримати незалежність як таку. А те, що саме вони, націонал-демократи винні у тому, що українці не готові, стидливо випускалося з-під уваги. Адже було згаяно кілька вирішальних перебудовних років, коли можна було радикально змінити свідомість народу. І якщо би націонал-демократи в ті часи виявили належну мужність, то в 1991 році український народ був би вже інакшим, принаймні більшість українців розуміла би, що мета незалежності – це насамперед захист і утвердження самобутності української нації, її ідентичності, а вже потім все інше, добробут, демократія тощо. Завданням націонал-демократів в часи «перебудови» було одне – домогтися, щоб українська ідентичність як цінність була якнайширше засвоєна масами. Вони з цим завданням не впоралися. З банального страху, що народ їх не зрозуміє. А страх, як відомо, найгірший порадник.

Чи розумів я все це тоді, в далеких переломних роках кінця вісімдесятих та початку дев'яностих? Розумів, але здебільшого інтуїтивно. Памятаю, що особливо дратували мене в поведінці багатьох наших партійних лідерів такі риси, як страх говорити правду, неготовість іти на конфлікти, відстоюючи свої переконання, постійне уникання відкритих протистоянь, при чому будь-якою ціною, і огидна схильність

до хитрувань та обманів як засобу досягнення мети. Будучи членом Української гельсінської спілки, а потім Української республіканської партії, яка виникла на базі УГС, працюючи в інформаційній службі (видавав щотижневий інформаційний бюлетень «Інформатор»), я мав можливість зсередини оцінювати людські якості багатьох політичних активістів, як рядових, так і керівних. Зізнаюся, що тих, до яких можна було ставитися з повагою, було не так багато.

І тут мушу дещо сказати про Вячеслава Чорновола. В часи УГС я бачився з ним чи не щодня. Це була надзвичайно життєрадісна та енергійна людина. Я ніколи не бачив, щоб він упадав у відчай. Навіть у найкритичніших ситуаціях він не тратив духу. Часто, коли ставалося щось погане і всі впадали в депресію, починали панікувати, сама поява Чорновола з його усмішкою і жвавими очима, знімала всі проблеми. Він мав рідкісну властивість надихати, вселяти людям віру в успіх. Саме за це я й багато інших його поважали й просто по-людськи любили. Проте Чорновіл мав і вади. Насамперед схильність захоплюватися. Це приводило до того, що він міг не помічати явних підступів проти себе. Я знаю щонайменше два випадки, коли йому в довіру втиралися відверті негідники. А він цього впритул не бачив. А потім мав чималі неприємності. І все таки, таких людей як він явно було замало у нашому русі.

У 1990 році, коли УГС перетворилася на Українську республіканську партію, я вже рідко бачився з Чорноволом. Моя діяльність зосередилася у Львівській організації УРП. Будучи членом обласного провуду, я здебільшого контактував з головою обласної УРП Богданом Горинем. Займався як і раніше роботою в інформаційній службі. І мені щораз дошкульніше допікала «беззубість» нашої діяльності, наша нездатність адекватно реагувати на політичні реалії. Поміркованість, млявість реакцій, часто навіть безпринципність у багатьох питаннях, які демонстрували як обласний, так і центральний провід УРП, змушували мене все частіше виступати з критикою партії в цілому. Я твердив,

що ми своєю пасивною поведінкою, своїм постійним намаганням уникати конфліктів і ухилянням від протистоянь підриваємо до нас довіру народу. «Люди йдуть за сильними, послідовними, принциповими, тими, хто демонструє сильні кроки, показує здатність досягати успіху всупереч несприятливим обставинам. Слабкість, втеча від боротьби неминуче підриває авторитет», – переконував я. Проте розуміння не знаходив. Врешті це закінчилося тим, що якогось дня на зборах обласної організації УРП замість змінити стиль політичної діяльності, було підтверджено її правильність, і вирішено позбутися мене. Питання поставили на голосування і мене виключили з партії. Причому проти мене проголосували всі. На мою підтримку не виступив ніхто.

Це, і особливо та обставина, що не знайшлося нікого, хто б визнав за мною рацію, стало для мене дуже важливим досвідом і фактично переломним моментом у моєму ставленні до своєї політичної кар'єри. Я дійшов висновку, що українці дуже важкий матеріал для праці, і щоб організувати їх до якоїсь конструктивної справи, треба мати неабиякий талант. Також я зрозумів, що зовсім позбавлений дару переконувати. Адже мало того, щоб розуміти, як має бути, треба мати ще хист донести це розуміння до свідомости інших людей. «Отже, публічного політика з мене не вийде», – вирішив я і, полишивши активну політичну діяльність, зосередився на писанні статей на політичні й культурні теми, публікуючи їх в численних газетах та журналах, зокібна в журналі «Напрямок» (1991–1992), який як орган Спілки незалежної української молоді (СНУМ) сам же і видавав. У 1992 році опублікував брошуру «Відлуння Великої України. Сучасна концепція українського націоналізму», в якій у сконцентрованій формі виклав свої політичні переконання і пропозиції щодо засад розвитку новоствореної Української держави, акцентуючи серед іншого увагу на важливості феномену сили й боротьби:

«...Для українського народу, який глибоко уражений страхом, боротьба є конче потрібна. Ми взагалі маємо

розглядати боротьбу як щось для нас винятково позитивне. Адже всяке змагання, всяка спроба опору надзвичайно корисно впливає на масову свідомість, розвіюючи в людях страх і зміцнюючи їхню віру в свої сили. Тому, коли ми хочемо вивести народ зі стану страху, зробити його сильним, мусимо сміливо вести його від одного бою до другого. Участь у змаганнях робить народ міцним. І це незалежно від того чи ці змагання принесли перемогу чи поразку, бо боротьба, завершившись перемогою, зміцнює віру людей в себе, а, завершившись поразкою, розвиває в них почуття помсти і прагнення до нової боротьби. Тільки покора паралізує духові сили народу. Немає нічого страшнішого, як самому перед собою визнати своє безсилля. І ті, хто це зробив, приречені на вічне рабство, і вороття їм вже не буде».

(село Євминка,
Подесення)

(авторську орфографію збережено)

Александр Иванов
Ночные беседы по Skype
с Львовским Аликом
«Woody Child»

Беседа первая

Алик: Привет, Саша! Извини, что «звоню» в столь поздний час, ночью. Хочу поговорить с тобой о хипповом движении и следе, который оно оставило в мировой истории и культуре.

Саша: Привет, Алик! Ночью – отлично, ничто не мешает, можно сосредоточиться на разговоре. Готов ответить на твои вопросы, но мне кажется, что ты знаешь это лучше меня. Мы про западное движение будем говорить или про наше – отечественное?

Алик: Конечно интереснее про наше, но, думаю, сначала нужно осветить западное движение, чтобы понятна была связь между ними, общие тенденции, да и различия тоже.

Саша: С чего начнем?

Алик: Для затравки разговора давай вспомним, где и когда появилось движение хиппи и в чем причины его появления?

Саша: Известно, что движение хиппи сформировалось в 1964–1965 годах в Америке и достигло своего расцвета в 1967–1968 годах. Основными причинами появления хиппи было недовольство послевоенного поколения западной молодежи государственным устройством, консервативными общественными и семейными ценностями, существовавшими в то время в Западном мире. Недовольство это проявилось в создании своей – новой молодежной – культуры, альтернативной господствующей, часто называемой

«контркультурой». Это включало в себя создание новых жанров рок-музыки и синтетических видов искусства, моды с характерной яркой одеждой и фольклорным компонентом, длинными прическами у юношей, эксперименты с наркотиками, духовные поиски в экзотических, прежде всего, восточных религиях, рост гражданского сознания и социального протеста.

Алик: Ясно. Это, в общем-то, известные вещи. А вот в СССР, где движение возникло после Human Be-In и Лета Любви 1967 года в Сан-Франциско?

Саша: За железный занавес идеи хиппи проникли прежде всего в Прибалтику, потом в Москву, Ленинград, Львов. К 1970 году, когда на Западе движение приходило к упадку, во многих крупных советских городах начали появляться группы молодежи, увлеченной идеями хиппи.

Алик: Каковы, по твоему мнению, причины возникновения «советского» хип-движения?

Саша: Они схожи с западными, однако есть и немало отличий, главное из которых то, что в СССР почти любое проявление индивидуальности и личной свободы подавлялось правящим коммунистическим режимом и часто объявлялось вне закона, поэтому советская хип-Система с первых дней своего существования подвергалась систематическим и весьма жестким гонениям. Личность человека рассматривалась как винтик в государственной системе бесконечного построения «светлого коммунистического далека». При этом было нежелательно, чтобы винтики сильно отличались от установленных партией стандартов, ни внешне, ни по образу мыслей. Многие из поколения молодежи, родившейся или выросшей после смерти Сталина, и не помнящей атмосферы всеобщего страха и покорности, в которой продолжали по инерции пребывать их родители, хотели реализовать свои личные устремления и творческие планы, жить без оглядки на руководящие комсомольские и партийные органы, а проще говоря, занимали смелость желать жить свободно. Однако в Советском Союзе этому препятствовало всё, начиная от

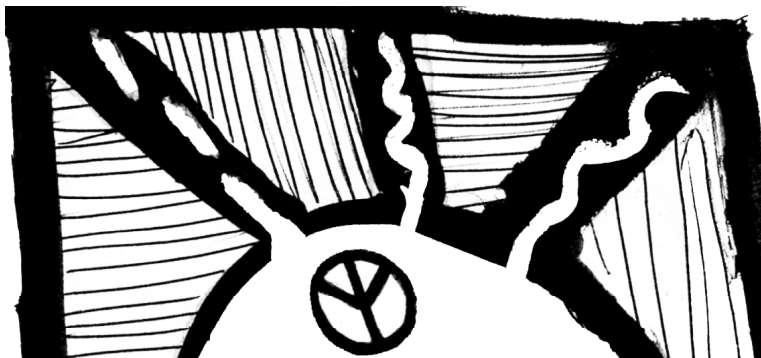
властей, органов образования, и кончая родителями, усматривающими в свободомыслии своих чад угрозу их будущей карьере и даже жизни. Проникнувшие с Запада в СССР идеи хиппи дали выход этим устремлениям к свободе многим молодым людям. Жестоко преследуемое, особенно в провинции, это движение, анархическое по своей сути, было вынуждено организоваться в некое подобие горизонтальной социальной структуры – Систему. Вглубь Системы трудно было проникнуть непроверенным людям «с улицы», а это защищало ее членов от стукачей и облав. Членам Системы так же рекомендовалось исполнять некоторые неписанные правила, а именно: поддерживать по возможности других членов Системы морально и материально, особенно приезжих из других городов и тех, кто скрывался от преследований, придерживаться принятого в Системе кодекса поведения. Приветствовались, в некотором роде, коммунальные принципы: совместное проживание, пользование имуществом, приобретение пищи. Также нужно было иметь соответствующий внешний облик, критически относиться к действующей власти, посещать местные и всесоюзные тусовки и сейшены. Практиковались поездки автостопом по стране с обязательным посещением системных людей разных городов для общения и поддержки. Система была неоднородна, как и западное хипповое движение. В нее были интегрированы различные субкультуры и социальные группы молодежи: студенты, непризнанные художники, музыканты, поэты, бродячие философы, неквалифицированные рабочие, байкеры. Системе пришлось стать нелегальной неформальной организацией, больше похожей (особенно в провинции) на партизанское движение. Это имело свои плюсы – гонения властей и отверженность семьей и обществом выдерживали только самые преданные делу бойцы, которые еще теснее сплачивались и оберегали Систему и ее ценности. Как минус – Система начинала напоминать замкнутую секту со своими, зачастую довольно жесткими (хотя и неписанными) правилами и сложившимися ценностями.

Беседа вторая

Алик: Да, твое мнение понятно. Ты знаешь, молодежную культуру Запада 60-х и, в частности, хип-движение характеризовали активные поиски новых форм. Особенно ярко это проявилось в музыке. Учитывая то, что происходило в те годы на контркультурном музыкальном фронте на Западе и в Стране Советов, имеем все основания считать, что расцвет рок-музыки и становление Хип-Системы в СССР находились в неразрывной связи.

Саша: Одновременно с возникновением движения в Америке возникли рок-группы, исповедующие идеи хиппи, и близкие к ним. Это прежде всего Grateful Dead. Вокруг музыкантов этой группы, начиная с 1965 года, образовывалось хипповое движение в Сан-Франциско. Члены группы являются, по сути, одними из пионеров этого движения не только в Америке, но и в мире. В Сан-Франциско в эту же тусовку родоначальников психоделического рока входили также Jefferson Airplane, Quicksilver Messenger Service и некоторые другие группы. Одной из первых была секс-психоделическая группа The Fugs, вышедшая из литературной протестной среды Нью-Йорка. Они начали свои выступления в 1965-м, используя литературные темы Уильяма Блейка и Аллена Гинзберга. Их песни, вроде «Убить во имя мира», «ЦРУ-мэн», «Богиня трущоб» были полны гротеска, социального протеста и антивоенной риторики. Стоит упомянуть Bob Dilan, Janis

Joplin, Love, Jimmi Hendrix, Doors, Iron Butterfly. В Англии 60-х это прежде всего новаторы The Beatles и Rolling Stones (подхватившие идеи, пришедшие из Америки, и по своему интерпретировавшие их), и конечно же группы британской психоделии Pink Floyd, Softmashine, а также The Pretty Things (в период 1967–1970 годов), Tomorrow, Gong, The Move, T. Rex (в начале своего творчества). Были подобные рок-группы и в других европейских странах, и даже в Южной Америке. Алик, я до сих пор не могу поверить в то, что на днях побывал на концерте легендарных Doors. 66-летний Робби Кригер выпиливал виртуозные соло на своей знаменитой гитаре, а 73-летний Рей Манзарек бодро играл на клавишах ногами, вспоминал на сцене Лето Любви 1967-го, и надеялся, что таковым станет и это лето в Москве.

Алик: Да, это здорово – увидеть живых участников Doors. Могли ли мы мечтать об этом лет тридцать назад?

Саша: В те времена, когда на Западе вовсю расцветала молодежная культура и, как ее часть, рок-музыка, породившая сотни новаторских групп всевозможных направлений, в СССР независимая рок-культура развивалась, по большей части, в нелегальном поле культурного и социального подполья. В большинстве своем, это были артисты, лишенные возможности реализовать свои творческие проекты и зарабатывать музыкальным творчеством легально. Поэтому музыканты волей-неволей были вынуждены завоевывать аудиторию андеграунда, где в то время Хип-Система занимала доминирующее положение. Большинство музыкантов так или иначе постоянно пересекались с Системой, а многие были и сами привержены хипповой идеологии. Именно там они находили благодарного слушателя, глубоко впитавшего в себя англо-американскую рок-культуру и изголодавшегося по живому исполнению рока. К тому же, в Системе существовало своего рода «сарафанное радио», которое могло быстро и без лишнего шума собрать необходимое количество зрителей в любой тайной точке крупного города либо пригородов.

Алик: Саша, расскажи подробнее о рок-группах Москвы, существовавших во времена расцвета Хип-Системы в СССР и как-то пересекавшихся с ней.

Саша: Начну с группы «Рубиновая Атака» (начинала в 1968-м как «Рубины»), которая играла напористый хард-рок и, надо сказать, на весьма высоком уровне. В «золотой» состав группы (1969–1974 годы) входили музыканты Баски (Сергей Ляшенко – бас, вокал), Владимир Рацкевич (гитара), Александр Самойлов (ударные). Жарким летом 1972 года, когда Москва задыхалась от торфяных пожаров, произошел знаменательный случай. «Рубиновая Атака» выступала в ДК Энергетиков (знаменитое здание с трубами прямо напротив Кремля, через реку). В зал, рассчитанный на 400 мест, съехалось чуть ли не вдвое больше народа со всего города, многие из которых были хиппи. Когда зал был наполнен, администрация перекрыла доступ на территорию ДК и закрыла металлические ворота. Разъяренная и разгоряченная алкоголем толпа чуть было не сломала ворота, и администрации пришлось вызвать наряд конной милиции. Народ ненадолго успокоился только тогда, когда все были запущены в чудом удвоивший свою вместительность зал. А вскоре народ опять стоял на ухах, но уже от звуков заводного рок-н-ролла. Баски и сейчас регулярно посещает ностальгические хип-митинги в Царицыно на 1 июня, стоя в сторонке с кучкой олдových хипов, вспоминающих мятежную юность. Группа «Рики Тики Тави» играла джаз-рок а ля Mahavishnu Orchestra, «Высокое Лето» – техничный арт-рок, и со временем трансформировались в «Автограф». Во «Втором Дыхании» играл замечательный гитарист Шаман (Игорь Дегтярюк)*, небезосновательно прозванный русским Джимми Хендриксом. «Млечный Путь» с вокалистом Сергеем Васильевым и гитаристом Крустером (Андрей Лебедев) был предшественником знаменитой группы

---

* – був учасником хіпової московської мистецької групи «Волось» (1975–1976).

«Смещение»), игравшей хард и блюз-рок, где пела известная московская хиппица Олеся Троянская (Галина Владимировна Троянская, 1957–1995), одна из первых советских рок-вокалисток. Ее часто называли московской Дженис Джоплин из-за вокальных данных и драйвового исполнения. С ними также играл Алик Грановский (бас, ныне в группе «Мастер»). Одно время в группе пел Александр Бордзиловский (ныне в США). Мне приходилось бывать на полуподпольных выступлениях «Смещения» в начале 80-х годов и они производили на меня сильное впечатление. А с Сергеем Васильевым позже играл участник московской Хип-Системы Андрей Смирнов (Энди). Алик, я помню, в один из твоих приездов в Москву в 1982-м, мы вместе с тобой и Ниной** ходили на один из их концертов. Есть даже фотографии, где мы вместе в зале во время этого концерта. Надо поискать эти фото. Ты помнишь тот концерт?

Алик: Да, конечно. В то время нечасто можно было услышать живое исполнение настоящей рок-музыки!

Саша: Володя Солдатов (1951–2010), один из основателей Московской Хип-Системы, был автором текстов песен для многих рок-исполнителей, в частности, песен «Каракум», «Старый рояль». Совместно с Володей Гусевым (Гусем) он сочинил песню «Как пройду по Стриту». Группа Safemagic (основатель Дан Лерман) играла музыку в стиле арт-рок. Умка (Анна Герасимова) с середины 80-х годов исполняет собственный материал, изначально ориентированный на хипповую аудиторию. Сегодня Умка, чуть ли не единственный из известных музыкантов в России, продолжающий работать в основном на аудиторию ню-хиппи и остатков ностальгирующих олдовых. Мой приятель по юношеским хип-тусовкам Олег Мочалов (1955–2005) играл на электрогитаре с массой самопальных примочек. Его музыка представляла собой длинные многочастные

композиции, основанные на импровизациях в духе психоделии и авангардного фьюжина. Мне не раз приходилось участвовать в организации его концертов.

Алик: Я хорошо помню Олега. Жаль, что он умер таким молодым. Я помню, ты рассказывал некую забавную историю, произошедшую на одном из его концертов.

Саша: Наркотики сыграли свою роль. Но да, история. Дело было, кажется, в 1981 году. Мы организовали один концерт Олега в общежитии одного московского института. Естественно, разрешение на проведение концерта давал местный комсомольский лидер. Его успокаивало то, что музыка Олега, хотя громкая и авангардная, была без текстов. Таким образом, казалось, исключалась любая идеологическая (антисоветская) составляющая. Для студентов общежития вход был свободным. Секретарь хотел записать массовое культурное мероприятие для студентов себе в «актив». Но все пошло не совсем так, как рассчитывал молодой политик... Вскоре после начала концерта, когда комсомольский вожак, убедившись, что концерт проходит «нормально», удалился из зала, один из пришедших на концерт хиппи Саша (он был ультра-леваком) повесил на сцене большой плакат, на котором была изображена свинья с ОГРОМНЫМИ черными бровями. Ко всему прочему, зал наполнили странные длинноволосые персонажи. Видимо, кто-то сбегал и донес главному комсюку, потому что вскоре он прибежал в зал в крайней степени ярости и резко посередине выступления остановил концерт и потребовал в 5 минут освободить зал... Пришлось убираться. Конечно, мы подвели комсомольца под монастырь, но ведь мы исповедовали совсем другие идеи и они вот так иногда вырывались наружу.

Алик: Да, в те годы был в нашей жизни своеобразный экстрим!

Саша: Говоря о музыкантах, не могу не упомянуть легендарного Сталкера (Игорь Вдовиченко, 1964–2008), бывшего прекрасным музыкантом и настоящим хиппи по жизни. Сталкер играл с массой знаменитых андеграунд-музыкантов во множестве коллективов. Среди них «Министерство Психоделики», «Боров Бэнд», «Средне-русская Возвышенность», Наталия Медведева (НАТО), Alien Pat Holman, Валентина Пономарева (легендарная «Цыганка, поющая джаз» – Игорь участвовал во многих ее блюзовых проектах) и многие другие. Сталкер так же является автором волшебной музыки к спектаклям детского театра. Вспоминают забавный эпизод из биографии Сталкера. Одно время он являлся музыкальным руководителем ансамбля (единственного) больницы им. Кащенко. Говорят, барабанщика на репетиции приводили под конвоем из буйного отделения. Друзья Игоря и поклонники его таланта создали группу в Facebook его имени.

Можно было бы сказать, что все подпольные группы 70-х были связаны с хиппи, но это было бы неправдой. Мне кажется, что в Москве это проявилось сильнее, чем в других городах – в столице все напоказ, поэтому в 70-е годы такие группы, как «Ветры перемен» и даже отчасти «Цветы» и «Машина Времени», а в начале 80-х «Воскресение», были подвержены влиянию хипповых идей.

Алик: А можешь вспомнить несколько немосковских групп, пересекавшихся с Хип-Системой?

Саша: В Ленинграде отмечу прежде всего Юрия Морозова, занимавшего весьма значительное место на музыкальной сцене того времени и внесшего огромный интеллектуальный вклад в музыку андеграунда, хотя он известен лишь как автор студийных магнитоальбомов. Упомяну также группу «Россияне» с Георгием Ордановским, отчасти англоязычную группу ЗА, делавшую свои первые шаги вместе с «Аквариумом», «Большой Железный

Колокол». В Латвии в 1969–1972 годах пользовалась успехом группа Katedrale, которая обычно выступала в Юрмале на танцплощадке Asarī, куда съезжался хипповый народ со всей Латвии. Первый рок-фестиваль в СССР тоже состоялся в Риге в 1969 году, но из-за наплыва длинноволосых его решили больше не проводить. В Риге в начале 80-х появилась русскоязычная группа, основанная Димой Федотовым, Piligrim. Группа играла хард-рок и с начала своей карьеры была тесно связана с хипповой тусовкой. В ее составе, кроме Димы (гитара, вокал), в разное время играли люди из хипповой тусовки: рижане Эгилс Гринбергс, Слава Кадыгроб, а также Игорь Осокин из Краснокаменска, Геннадий Саблин из Москвы. Я был знаком с Димой и некоторыми другими музыкантами «Пилигрима», бывал на их первых концертах в Риге. Piligrim в свое время были восходящей звездой на советской андеграунд-рок-сцене и одной из первых групп «христианского рока», наряду с «Трубным Зовом». С начала 90-х Дмитрий Федотов успешно продолжает свою музыкальную карьеру в Англии. Он активно гастролирует по Англии и Европе с различными коллективами, работает и как студийный музыкант, и как преподаватель композиции и аранжировки в New Colledge Nottingham. Последнее время Дима работает над записью альбома старых песен «Пилигрима» в новых аранжировках на английском языке.

В Литве все олдовые хиппи вспоминают прежде всего группу Geliu Vaikai («Дети Цветов»), существовавшую в Вильнюсе в 1969–1975 годах. К сожалению, гитарист группы Валерий Осипов умер на сцене с гитарой в руках за час до наступления 2012 года. В Каунасе была группа Comrapu, в которой играл Джиза (Александр Егоров), человек из хип-тусовки. Группа «ДДТ» из Уфы, хотя и вышла из среды так называемого КСП, в начале 80-х годов постоянно пересекалась с Башкирской хип-тусовкой. Группа «Супер Вуйки» из Львова в 1970-х годах была тесно связана со львовскими хиппи, посещавшими все их концерты,

которые поначалу проходили в Святом Саду. Концерты часто разгонялись милицией, а многие участники арестовывались. Я слышал: «Супер Вуйки» недавно опять собрались и начали выступать во Львове.

Алик: Да, недавно группа воссоединилась и начала выступать. Первый за 30 лет концерт триумфально прошел во львовском клубе «Пикассо» 4 декабря 2011 года. Все старые львовские хиппи посетили его. Это был праздник духа!

Саша: Многие рок-музыканты были связаны в той или иной степени с хипповой тусовкой. Хип-Система 1970-х – начала 1980-х посреди затхлого болота советской культуры была ярким пятном и живительной средой для развития и существования рок-музыки и других видов искусства, являясь заметной частью отечественной контркультуры.

Беседа третья

Алик: Привет! Не разбудил?

Саша: Привет! Ночи то какие светлые... Не заснуть.

Алик: Хочется поговорить о духовных поисках. Как известно, хиппи питали повышенный интерес к ним, при этом в религии они искали что-то не совсем традиционное для западного мира. Скажи, как это было на Западе и было ли что-то похожее в нашей Системе?

Саша: Тема интересная, вот уж теперь точно не засну. Сперва, в начале-середине 60-х поиски велись в области исследований духовности,

Нотное

основанной на приеме наркотиков. Но когда Эра психоделии стала уходить в небытие, появилось множество групп, предлагающих аналогичный духовный кайф без химической угрозы здоровью.

Алик: Почему молодежь начала тянуться к новым религиозным течениям?

Саша: Молодежь 60-х на волне нонконформизма и отрицания традиционных общественных ценностей буржуазного общества, включающих в себя и христианские церкви, обратила свои взоры прежде всего на Восток. Хиппи больше других интересовались восточной религией и философией, поэтому десятки свами, роши и гуру мигрировали в США и Великобританию и создавали там свои религиозные центры. Большинство из них были индусами. Среди христианских движений можно отметить Jesus People, состоящее из сотен разрозненных групп весьма широкого спектра, но, в основном, в духе Евангелизма. Самая известная и скандальная из этих групп – это «Дети Бога» (Children of God, вскоре изменившая свое название на Family of Love, потом просто Family, а ныне Family International), появившаяся в Калифорнии в 1968 году и принявшая строгий коммунальный образ жизни. Они положили в основу своего учения противоречивые наставления экс-проповедника Дэвида Берга (1919–1994), объявившего себя пророком Моисеем, и постепенно утеряли контакт с ортодоксальным христианством. Когда журнал Тайм делал статью о Движении Иисуса, он выбрал Берга, как типичный пример христианина-авангардиста, вышедшего навстречу обеспокоенной молодежи. «Дети Бога» получили известность за прочное овладение умами своих последователей, суровость внутреннего устройства и полное подчинение руководителям организации. В этой связи можно еще упомянуть религиозную группу «Одинокий Камень», основанную в 1971 в Милуоки.

Алик: Правда, что музыканты сыграли немалую роль в продвижении различных новых религиозных веяний в молодежную среду?

Саша: Одним из первых, привлечших огромное количество поклонников благодаря The Beatles и Beach Boys, был Махариши Махеш Йоги, открывший центры Трансцендентальной Медитации в большинстве крупных городов. Последователи сознания Кришны А.Ч. Бхактиведанты начали петь мантру Харе Кришна по всем главным городским улицам мира. Миссия Божественного света, основанная Гуру Махарадж Джи, также достигла большой популярности в начале 70-х, когда 13-летний гуру прибыл в Лондон. Хиппи были также увлечены Шри Чинмой, которого популяризировали Santana и McLaughlin. Им также нравился Багван Шри Раджниш и пропагандируемый Питом Тауншендом из группы The Who Мехер Баба, молчавший с 1935 года вплоть до своей смерти в 1969 году. Субуд привлек внимание Роджера МакГуина из The Birds. Практика йоги распространилась тысячами центров по Америке и Европе. Многие из них, правда, не имели вообще связи с религией.

Алик: Но ведь и Beat Generation проявляли большой интерес к Востоку и Дзэн-буддизму в частности. Что же поменялось в 60-е?

Саша: Да, это так, но только в 60-е это стало массово популярным, когда множество тибетских лам прибыли на Запад и различные формы буддизма привлекли тысячи последователей. Возможно это было привлекательным, благодаря мистическому характеру песнопений, визуализации, намеков на тантрический секс и ожиданию мгновенного просветления.

Самый большой из подобных культов сформировал Чогьям Трунгпа, чья оригинальная группа «Повесть Тигра», разросшаяся в Институте Наропы, имеет теперь свои центры по всем США и Канаде. Но большинство ориентированных на хиппи групп были созданы самопровозглашенными гуру – такие, как «Актуализм» Рассела Пола Скофилда, «Айкидо» Мастера Морихей Уэсиба, «Техника Александра» Фредерика Александра (описываемая Уильямом Берроузом как «обучение носить свою голову»), «Структурная

интеграция» Иды Рольф, «Арика» Оскара Ичазо, «Учебные Семинары Эрхарда» Э. Вернера, «Биоцентрическая психология» Натаниэля Брэндена, «Управление разумом» Хосе Сильвы, «Транзакционный анализ» Эрика Бэрна и «Макробиотики» Джорджа Осава.

Фритц Перлз начал гештальт-терапию. Перлз практиковал с 1964 года в течение пяти лет в Изалин Институте в Биг Суре, пока не основал свои гештальт-центры в США и Великобритании. «Первичная терапия» Артура Янова хорошо стартовала, когда этой практикой увлеклись Джон Леннон и Йоко Оно. Вильгельм Райх породил так много различных групп, что его последователей можно найти в области психотерапии, вегетотерапии (позже орготерапия) и даже среди Делателей Дождя. Также популярны были Карлос Кастанеда и его учитель Дон Хуан, индейский шаман Яки, а также Эдгар Кейс «Спящий Пророк». Существовали и до сих пор существуют и многие другие. Кастинг Л-Цзин, чтение по картам Таро и вычисление астрологических знаков и в настоящее время практикуют миллионы людей, очень немногие из которых впервые прочитали о них в Сан-Францисском «Оракуле»!

Алик: Что мы знаем о духовных исканиях в среде советских хиппи? Сразу ли они начали массово вливаться в лоно православной церкви?

Саша: Нет. Поначалу православная церковь не сильно привлекала бунтующую против всего хипповую молодежь. Не привлекала своей безжизненностью, компромиссами с коммунистической властью, отсутствием четкой позиции к событиям, происходящим в обществе, безразличием к беззаконию, творимому советской властью, душащей прежде всего зарождавшуюся молодежную культуру и свободно мыслящих людей. Незначительная часть хиппов изначально была немного увлечена эстетикой православной церкви, в частности, из-за некоторого восторга перед аскетизмом (почти никогда ими не практикуемым), а также чисто внешнего сходства с монахами (бороды, длинные волосы), что по

наивности считалось чуть ли не вызовом обществу. Однако массового «оцерковления» хиппи не происходило. Главенствующей идеей была универсальность всех религий. Конечно же, из-за железного занавеса проникала в СССР некоторая информация про увлечения западных хипов Востоком, и эта тяга быстро появилась и в советской хиповой среде. Особый интерес вызывали буддизм, дзен и индуизм в широком смысле этого слова. Литературы в этих областях было крайне мало, не говоря об учителях и организованных группах, которых совсем не было. В результате этого, у большинства увлекающихся «восточной духовностью» была

полная каша в голове, что порождало бесконечные споры среди хиппов.

С середины 70-х годов в Прибалтике (сначала в Эстонии, потом в Литве и Латвии) начали возникать небольшие группы приверженцев Харе Кришна. В составе этих групп находились и участники Хип-Системы, чаще всего, уже имевшие опыт наркотических путешествий и решивших от него отказаться. К 1979 году кришнаизм стал очень популярен.

Чуть ли не все вокруг повторяли маха-мантру и были вегетарианцами. Одним из первых хиппи инициацию у кришнаитов получил таллинец Рейн Мичурин (Метсниин). Считается, что он был в числе первых 10 инициированных кришнаитов во всём СССР. В конце 70-х – начале 80-х годов КГБ начало всесоюзную кампанию по преследованию «новых религий»: прежде всего Харе Кришна. По неподтвержденным данным, существовала коммуна в Краснодарском крае, и репрессии начались именно с ее ликвидации органами госбезопасности. По всему СССР проходили аресты и суды над кришнаитами. Есть информация, что некоторые получили

тюремные сроки. Известно, что преследованию подвергся также Рейн и его супруга. На несколько лет последователи движения были вынуждены уйти в глубокое подполье и практически прекратить религиозную практику. Но уже в середине 80-х годов, с началом Перестройки, в Ленинграде, Москве, Литве и других местах возобновились сначала нелегальные, а позже и вполне открытые собрания кришнаитов, в которых принимали участие и многие хиппи. Я был знаком с Миндаугасом Шибонисом из Каунаса (ныне в США), одним из первых литовских хиппи, присоединившихся к Харе Кришна.

Среди хиппи Эстонии встречались и приверженцы баптизма, которые, как я помню, распространяли евангельскую проповедь на съездах и фестивалях хиппи. Известно, что некоторые хиппи в то время были увлечены идеями Льва Толстого, в том числе Лобач (Александр Лобачев 1953–2011) из Львова. В 1983 году в СССР прибыли миссионеры «Детей Бога» (Children of God) и сразу же начали проповедовать свое учение среди хиппи. Поначалу они имели в этой среде некоторый успех (хипы по наивности считали что это Jesus People) и привлекли некоторое количество учеников, из которых были сформированы небольшие региональные организации. Наиболее активным сторонником этой организации в Москве был хиппи-музыкант, автор песен Геннадий Саблин.

Алик: Саша, тебе приходилось общаться с этими «Детьми Бога». Как ты охарактеризуешь их учение и деятельность?

Саша: Да, общался и многое о них узнал. Если коротко – это изначально евангельская группа, постепенно превратившаяся в тоталитарную секту. Это произошло еще в начале 70-х годов, когда их лидер Дэвид Берг объявил себя пророком Моисеем или «Мо» и призвал учеников признавать свои пророчества наравне с Библией. Пророчества Мо, простираясь на все области жизни и человеческой деятельности, подробно регламентировали все аспекты жизни внутри

организации. К тому же, многие его пророчества полностью противоречили букве и духу библейского учения. Большинство советских хиппи не были знатоками Слова Божьего, поэтому уходили из под влияния ДБ, в основном, не из-за несоответствия их учения Писанию, а потому, что явно чувствовали в организации крепкую вертикальную организационную структуру и призывы к общинной дисциплине и полному изменению мировоззрения и образа жизни в соответствии с жесткими требованиями организации. Такого анархичные советские хиппи конечно же перенести не могли. В итоге в организации из экс-хиппи осталось всего несколько человек, и миссионеры пророка Мо переключились на обычную молодежную среду, вроде студентов. Замечу, что ДБ также подвергались преследованиям до второй половины 80-х годов.

Алик: Мне тоже приходилось общаться с членами ДБ и слушать их проповеди. Некоторых из них я встречал даже в Югославии, когда жил там в конце 80-х. Все-таки, как получилось, что большинство экс-хиппи перешли в лоно малопопулярной у них поначалу православной церкви?

Саша: По моему мнению, советское хип-движение достигло своей высшей точки к 1982 году. С началом правления Андропова, обширных репрессий и закручивания гаек хипповая система вступила в полосу глубокой депрессии, которая закончилась к рубежу 90-х практически полным ее исчезновением. Заниматься творчеством, получить

приличное образование и найти соответствующую своим интересам работу было практически невозможно. Большинство системных людей «первой», да и «второй волны», уже прошли увлечение наркотиками, многие обзавелись семьями, детьми и обросли кое-каким бытом. Накопилась усталость от броуновского движения тусовочной жизни. Поверхностное изучение доктрин мировых религий привело многих к выводу, что всё исходит от единого Бога, а некоторые различия в религиозных практиках являются следствием национальных и культурных различий, сформировавшихся за тысячелетия в различных народах. Как выражались сами хипы: «Бог один – дорог к нему много». Восточные учения и религии тогда еще недостаточно утвердились на территории СССР из-за железного занавеса и препятствий, чинимых властями. Протестантские полуполюгальные христианские группы в то время вели замкнутый образ жизни и предъявляли весьма суровые требования к своим адептам не только по вопросам учения, но даже к внешнему виду и образу жизни (отказ от курения, алкоголя, высокая ответственность в отношении семьи, брака и т.п.), что отталкивало несколько анархичных членов Хип-Системы. К этому времени оптимизм, связанный с молодостью и беззаботными тусовками, начал улетучиваться, разбиваясь о скалы советской тоталитарной системы и семейного быта.

Будущее казалось мрачным, семьи трещали по швам, список умерших молодых хипов постоянно пополнялся. С одной стороны, у хиппи всегда было некоторое стремление к духовности. С другой стороны, расшатанная у многих наркотиками и алкоголем психика требует авторитарной основы. Для независимого мышления просто не остаётся сил. После стольких лет тусовочной нестабильности у многих появилась жажда в компенсации этого состояния путем установления некой основы, которая окажется наиболее сильной. Оказавшись в этой ситуации, многие хиппи обратились к тому, что всегда лежало у них под самым носом и предлагало простое, безболезненное «лечение» их проблем –

готовой структуре, заточенной работать на любого потребителя – к православной церкви. Церковь давала простые ответы на болезненные вопросы хипов:

Где правильная религия? – ПРАВОславная церковь!

Сомневаешься? – Это от лукавого!

Плохие власти? – Они от Бога!

Проблемы с женщинами и нелады в семье? – Иди в монастырь!

Пристрастие к наркотикам? – Переходи на алкоголь!

Запил? – Что ж, плоть слаба, продолжай молиться!

Смерть во грехах? – Помогут панихиды, заказанные близкими!

Большинство хиппи, не имевшие ни хорошего образования, ни специальности, к моменту развала СССР и советской Хип-Системы оказались выкинутыми на обочину жизни. В это время происходило возвращение государством храмов Церкви, вследствие чего возникла острая нехватка священнослужителей и церковного персонала, и многие экс-хиппи устроились в церковные структуры на различные должности, начиная от сторожей, уборщиков и строителей, до священников и монахов. Имеющие определенные навыки, устроились писать иконы. Сыграла и роль окружения. Когда друзья становятся кем-то, хочется быть с друзьями «своим», трудно оставаться «белой вороной»... Конечно, многие были спасены от наркомании, став усердными православными – для многих это было просто вопросом выживания. Печально то, что часто это приобретало самые обскурантистские формы. У многих воцерковленных экс-хиппи обычными стали проявления чужденности, нетерпимости и даже агрессивности к другим взглядам. Стали распространяться славянофильские, антизападнические и антиамериканские настроения, антисемитизм.

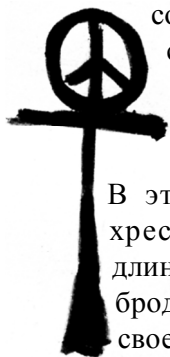
Алик: Но все же, не у всех духовные поиски закончились таким образом. Были ведь и другие духовные находки, прибывшие в конце концов некоторых совсем к другому берегу?

Саша: Да, конечно были, хотя, на мой взгляд, православие, во всяком случае, на территории России доминирует. Увлечение идеями Востока до сих пор тоже весьма заметно. Авторитетный московский хиппи «второй волны» Сергей Москалев (идейный вдохновитель разработки легендарной компьютерной программы Punto Switcher) является приверженцем суфизма (мистическое течение в исламе), в последние два десятка лет проводит регулярные религиозно-философские семинары с сильным культурологическим компонентом, которые посещают многие бывшие хиппи. Среди прочих хочу заметить большое увлечение индуистскими практиками, особенно в Литве и до некоторой степени в Латвии, часть экс-хиппи влилась в христианское харизматическое движение (ню-пятидесятники), кто-то занялся астрологией, кто-то на растущей волне интереса к историческим «реконструкторам» увлекся языческими славянскими культами. У многих продолжала оставаться в головах странная смесь из религиозных учений. Показательным в этом смысле был известный в хипповых кругах, неоднозначный московский персонаж Дзен-Баптист (ныне покойный, поэтому говорить о нем много не буду), прозванный так за странную смесь религий в своей голове, при этом регулярный посетитель православных храмов. Как наиболее экзотический пример религиозных воззрений – Миша Смоленский (Иванов) с супругой после блужданий вокруг православия и других религиозных течений стали адептами культа некоего Виссариона, в прежней жизни сотрудника советской милиции, а ныне пророка, выдающего себя за нового мессию, осев у него в коммуне в глухом уголке Сибири. В настоящее время многие молодые хиппи следуют идеям пантеистического движения «Нью Эйдж», имеющего под собой восточно-мистические корни. Подавляющее большинство из них увлечены эстетикой Востока и индуизма, являясь вегетарианцами либо веганами.

Беседа четвертая

Алик: Многие считают, что движение хиппи было полностью асоциальным и аполитичным, и что все их поиски были направлены либо внутрь себя, своего фантастического мира, в область новых экзотических религий, либо созерцания красот природы вдали от цивилизации. Ты согласен с таким взглядом?

Саша: Не могу согласиться с этим. Молодежное движение 60-х, включающее в себя хиппи, не было однородным и однонаправленным. В этой среде не было слишком много хиппи в хрестоматийном смысле этого слова. А именно – длинноволосых, празднующихся, пестро одетых бродяг, вечно находящихся под кайфом и живущих в своем замкнутом сообществе. (На Западе хиппи не были изолированной группой, как это произошло в Советском Союзе). Основная масса бунтующей молодежи середины-конца 60-х состояла из студентов, рабочих, музыкантов и прочих вполне «обычных» молодых людей. Большинство из них, при всем своем хипповом внешнем виде и увлечениях волной контркультуры, продолжало учиться, работать, создавать музыку, ремонтировать автомобили, писать книги и даже защищать диссертации. То есть, с головой у них был относительный порядок. Именно среди этой части молодежного движения и зародились группы гражданского протеста, прежде всего против милитаристской, экономической и социальной политики властей.

Алик: В Америке, которая в то время воевала во Вьетнаме, хиппи в значительной степени были вовлечены в акции молодежного протеста.

Саша: 1968 был насыщен духом протеста. Как об этом сказал Аллен Гинзберг: «1968-й был годом, когда противостояние между поколениями наконец вылилось в открытую войну всему миру, превзошедшую античные сражения холодной войны и гонки вооружений».

Алик: Самая известная из протестных акций, связанных с движением хиппи, произошла в Чикаго в августе 1968 года.

Саша: Летом 68-го в Чикаго по инициативе Эбби Хоффмана и Джерри Рубина была начата подготовка к проведению массовой акции под названием «Фестиваль Жизни». Ее планировалось провести как протестную альтернативу намеченному на это время съезду Демократической партии США. Они даже планировали выставить на выборы своего собственного кандидата – свинью по имени Пегас. Идея состояла в том, чтобы сделать фестиваль с участием поэтов, музыкантов, йогов и антивоенных активистов. Аллен Гинзберг хотел также пригласить Битлз и Дилана. В это время Америка находилась в смятении. Тысячи солдат погибли во время наступательной операции во Вьетнаме и менее четверти населения поддерживало президента Джонсона в его наступательных планах. Был убит Мартин Лютер Кинг, спровоцировав массовые беспорядки в среде чернокожего населения. В Нью-Йорке студенты Колумбийского университета обнаружили документы, подтверждающие связь руководства университета с военным бизнесом, что вызвало волну студенческих антивоенных протестов по всей стране. В начале июня был убит Роберт Кеннеди, что вызвало еще большие опасения в том, что страна вышла из-под контроля и возобладало насилие. Поэтому в Чикаго власти подготовили указ, разрешающий, в случае чего, стрелять на поражение.

Множество антивоенных групп, собранных в коалицию Дэвидом Деллинжером, Ренни Дэвисом и Томом

Хейденом, стеклись в Чикаго со всей Америки для проведения запланированных шествий и демонстраций. Властями были стянуты более 10 тысяч полицейских, более 5 тысяч национальных гвардейцев и более 7 тысяч военных, находящихся под прямым командованием президента.

Проведение «Фестиваля Жизни» начало казаться маловероятным. После угроз организаторов акции отрезать город от водоснабжения и канализации войска были полностью развернуты. Начались аресты и репрессии, что привело к силовой конфронтации участников акции с военными (как позже выяснилось – именно этого и хотел Джерри Рубин). Фестиваль начался 23 августа в Чикагском парке имени Линкольна. На нем выступали, в числе других, и прото-панк-группа MC-5 под руководством менеджера Джона Синклера, легендарного контркультурного поэта и политического активиста. Во время их выступления появилась полиция и начала разгон мероприятия, переросший в жестокое столкновение с собравшейся молодежью. В последующие дни борьба переместилась из парка на улицы Чикаго.

Против демонстрантов были выставлены войска, вооруженные щитами и автоматами, которые начали стрельбу слезоточивым газом. Картина была фантастическая. Военные в противогазах, закованные с головы до ног в броню, и тысячи оборванных длинноволосых детей, прорывающихся сквозь их ряды к другим демонстрантам. Во время этой бойни было ранено множество случайных прохожих, туристов и журналистов. Некоторые офисы в центре города были превращены в импровизированные госпитали.

Алик: Весной 1969 года в Калифорнийском Университете Беркли близ Сан-Франциско также происходили важные события. Видеохронику этих событий можно видеть в фильме о выступлении Джимми Хендрикса «Jimi Plays Berkeley».

Саша: Да, я видел этот замечательный фильм-концерт. А дело было так. Местность к югу от университетского кампуса в районе Телеграф-авеню была местом, где студенты и хиппи арендовали деревянные дома старой постройки, устраивая там свои тусовки, концерты, политические диспуты. Руководству университета это не нравилось и оно, выкупив землю этого района, начало слом всех ветхих построек, уверяя, что после этого там будут построены благоустроенные общежития. Но Рональд Рейган, губернатор Калифорнии, урезал ассигнования на строительство, так что земля пустовала. Еще в 1968 году у Марка Делакура возникла идея использовать территорию как общественное пространство для рок-концертов, строительства конференц-зала и детских игровых площадок. Народец с Телеграф-авеню собрал вкладчину деньги, наняли грузовики и начали посадку растений и прочее благоустройство. Ландшафтные архитекторы разработали проект, и более трех тысяч молодых людей дружно приступили к работе. Они сажали деревья, цветы, ставили качели и оборудовали детский бассейн. Это была очень красивая акция. Спустя месяц, рано утром 15 мая 1969 года по приказу местных властей сотни полицейских блокировали парк, в то время как городские рабочие начали бульдозерами сносить нововозведенные сооружения и возводить вокруг высоченный забор. Уже в полдень тысячи митингующих пришли отвоевывать парк. Начались столкновения с полицией, которая ответила слезоточивым газом, но студенты научились бросать газовые баллоны назад полицейским. Начались перестрелки, студенты также бросали камни, в том числе, с помощью гигантских рогаток, которые также можно увидеть в фильме-концерте. Позже была подключена внегородская полиция, имевшая право использовать огнестрельное оружие. В течении нескольких часов они стреляли в толпу картечью. Сотни человек были ранены, в том числе, несколько человек тяжело. Один был убит. Любая администрация договорилась бы со

строителями молодежного парка, но только не администрация Рональда Рейгана. 2 тысячи национальных гвардейцев, вооруженных автоматами с примкнутыми штыками, и 700 полицейских патрулировали район. Общественные собрания были запрещены, ввели комендантский час. Тем не менее, на территории кампуса был собран митинг, и тогда вертолет национальной гвардии произвел газовые выстрелы по толпе, покрыв ими не только весь кампус, но и близлежащий район со школами и больницами. Начались аресты. Парк был окончательно занят властями. Позже еще один парк был построен на казенной земле в другом конце города, но он также был уничтожен полицией. Малые парки начали появляться везде, и только для того, чтобы быть уничтоженными полицией и войсками. 30 мая 1969 года 25 тысяч человек провели шествие в парке, окруженные гвардейцами с примкнутыми штыками. Молодые люди вставляли цветы в стволы винтовок. Позже гвардейцы ушли, а забор остался...

Алик: Да, эти фото с цветами в стволах обошли весь мир. Но были и радикально настроенные протестные группы.

Саша: Да. Конечно. Я коротко упомяну одну. Это так называемые «Метеорологи» – антивоенная, антиправительственная группа, возникшая как реакция на чикагскую бойню 1968-го года. Их «Манифест 16 тысяч слов» был представлен в июне 1969-го как манифест новых левых. «Метеорологи» в частности романтизировали убийства, совершенные Чарли Мэнсоном, и проповедовали ненависть к состоятельным людям, хотя большинство из них были хорошо образованы и вышли из того же социального слоя, что и жертвы секты Мэнсона. Вскоре после принятия манифеста метеорологи ушли в подполье. Когда они делали очередную бомбу в Гринвич-Виллидж, что-то пошло не так, и бомба самопроизвольно взорвалась. Трое метеорологов погибли. (Это событие интересно обыгрывается в музыкальном фильме «Через Вселенную»,

основанную на музыке «Битлз»). Одна из террористок, принимавшая душ, в момент взрыва, выбежала голой на улицу и, позаимствовав одежду у прохожего, скрылась, находясь в подполье в течении 10 лет. «Метеорологи» взяли на себя ответственность за десятки взрывов и расформировались только по завершению войны во Вьетнаме.

Алик: Ну и, конечно же, студенческая революция во Франции.

Саша: В Америке было много разговоров о «революции» в хипповых кругах, среди людей вроде Эбби Хоффмана и Джерри Рубина, но все же реальные революционные события произошли в Европе, во Франции. Большинство французских студентов были слабо осведомлены о деятельности хиппи, в значительной степени из-за языкового барьера. Однако идеи, передающиеся через рок-музыку и журналами типа *Rock et Folk*, охватывали пространство психоделической музыки и пытались раскрыть тему наркотиков. Некоторые влияния Бит-поколения, сформировавшего движение хиппи, тоже были известны во Франции, благодаря переводам американских авторов, вроде Берроуза, Гинзберга и Боба Кауфмана. Однако события 1968-го были вызваны не восстанием хиппи, а целым комплексом причин, разочаровавших молодежь. Хотя в это время не существовало проблемы безработицы и в стране отмечалось хорошее финансовое положение, было ощущение, что чего-то не хватает. Французские студенты были интеллектуалами и по большей части леваками, как правило разделенными на множество враждующих группировок. Кубинская революция вдохновила многих на то, что общество может быть реформировано. Французы в прошлом вели колониальную войну во Вьетнаме, и студенты были настроены против войны, которую продолжили американцы. Это стало основной причиной протестных выступлений. Они начались

еще в январе-феврале. А в конце марта студенты, позиционировавшие себя как анархисты, под руководством Даниэля Кон-Бендита уже захватывали университетские здания, устраивали манифестации против сторонников политики США во Вьетнаме, за свободу слова и демонстраций. В результате началось силовое противостояние с полицией. Далее последовали выступления солидарности со знаменитым немецким студенческим лидером Руди Дучке, на которого 11 апреля в Германии было совершено покушение. 27 апреля был арестован Кон-Бендит (тоже немец) и позже выслан в Германию. Это вызвало еще более массовые студенческие демонстрации. В первых числах мая после противостояний, приведших к аресту более 500 человек и ранениям более сотни, были прекращены занятия в Сорбонне и многих других университетах. После этого последовали суды, в результате которых четверо получили тюремные сроки. Это вызвало еще больший рост протестных акций. Во время столкновений в Латинском квартале Парижа около 600 студентов были ранены и сотни были арестованы. В ночь на 10 мая студенты возвели на улицах Парижа десятки баррикад, вырубив массу деревьев и используя как оружие мостовой булыжник. Полиция напала на баррикады со слезоточивым газом, и бой с переменным успехом шел 12 часов. Сотни человек были арестованы, сотни ранены и отправлены в госпитали. Полиция действовала как обычно, слишком круто, поэтому общественная поддержка была в основном на стороне студентов. 11 мая три основные профсоюзные организации вместе со студентами призвали к всеобщей забастовке, которая вывела на улицы сотни тысяч рабочих и студентов. Забастовка быстро распространялась по стране. 16 мая метро и общественный транспорт перестали работать, повсеместно закрывались заводы. Франция была практически парализована. Сражения с полицией становились ночным ритуалом. 22 мая власти принимают закон об амнистии демонстрантов, а профсоюзы объявили о

готовности переговоров с властями и работодателями. Тем не менее, 24 мая ночью произошло наибольшее кровопролитие. Была даже попытка поджечь фондовую биржу. Снова сотни людей получили ранения и были задержаны. 27 мая достигнуто соглашение между профсоюзами, объединением работодателей и правительством. Оно предусматривало повышение минимального размера оплаты труда, сокращение рабочего времени, уменьшение пенсионного возраста. Права общественных организаций были расширены. Однако рабочие Рено и некоторых других заводов отказались вернуться к работе, и 29 мая крупнейший профсоюз вывел тысячи манифестантов на улицы, чтобы продемонстрировать силу. На следующий день президент Де Голь объявил о роспуске Национального Собрания и объявил досрочные выборы. Позже в результате всенародного референдума Де Голь лишился своего поста.

Алик: А в остальной Европе в этот период тоже были брожения?

Саша: Да, конечно. По всей Европе у молодежи просыпалось гражданское самосознание и она все больше участвовала в переустройстве общества. Так в Лондоне в 1968 году прошел ряд молодежных демонстраций солидарности с Вьетнамом, приведших к жестким столкновениям с полицией. Мик Джаггер был участником самого первого шествия, что вдохновило его на создание песни «Street Fighting Man». В конце 1968 года в Лондоне началось движение сквоттеров. Их целью было самовольное переселение из общежитий и трущоб в незаселенные дома. Вскоре это движение распространилось по всей Великобритании и к середине 70-х в сквотах жили около 50 тысяч человек. В Голландии в Амстердаме впервые хиппи добились создания на государственные деньги клуба Fantasio, предназначенного для контркультурных и политических проектов.

На мой взгляд, хорошо известные события «Пражской весны» 1968 года в Чехословакии, хотя имели

своей подоплекой рост национального и гражданского самосознания и ставили целью освобождение от советской оккупации, также были вызваны появлением молодежной контркультуры и свойственным ей нонконформизмом, и были тесно связаны с процессами, проходившими в Америке и Европе.

Алик: Когда я жил в Югославии, друзья рассказывали мне о подобных молодежных волнениях в своей стране. Ты тоже слышал об этом?

Саша: У нас об этом мало известно, но в конце десятилетия в социалистической Югославии так же произошел студенческий взрыв. Очевидно, что помимо недовольства местными проблемами, студентов «заводила» информация из молодежных газет о студенческих движениях

во всем мире. Они завидовали свободе сражаться за реальные исторические перемены и вдохновлялись мечтой превзойти их на своей родине. В Югославии студенты были против консервативного неосталинистского руководства, жесткой коммунистической политики, официального контроля и манипуляции СМИ, идеологического контроля над образовательной системой, репрессий против студенческой и молодежной прессы, подавления рок- и других молодежных субкультур, манипуляций существующими политическими институтами, а также против американской агрессии во Вьетнаме.

Между 2 и 9 июня 1968 года студенты Белградского университета объединились со студентами из Сараево, Загреба, Любляны и других городов, и после столкновений с отрядами полиции оккупировали университеты на семь дней, а также выдвинули серию требований. (Здесь очень важно отметить, что хотя до 1968 года прошло несколько крупных забастовок рабочих и, по крайней мере, одно выступление крестьян, движение студентов было первым независимым массовым движением, выдвинувшим ясные политические требования по демократизации югославского общества). Хотя массовые студенческие волнения прекратились после июня 1968 года, отдельные группы студентов (особенно с философских факультетов в Белграде, Загребе, а также в Любляне) пытались сохранить дух 1968-го. Это в их кругах в последующие годы власти находили «козлов отпущения» для своих клеветнических кампаний против бунтующей молодежи, пытаясь вызвать страх и водворить порядок в обществе. Власти вели настоящую войну против «радикальных критиков», контролировавших студенческие и молодежные газеты; Студенческая Лига была распущена и заменена официальной молодежной организацией – частью бюрократической системы.

Хотя нет сомнений, что главные причины молодежных выступлений 1968 года в Югославии коренятся в югославских же реалиях, они имели слишком много

схожих черт с другими студенческими движениями, чтобы быть выделенными как некий феномен. Какими бы различными ни были социальные и экономические предпосылки, все эти движения были направлены против консерватизма истеблишмента, геронтократии, милитаризма, злоупотребления демократическими институтами, манипуляции средствами массовой информации, подавления молодежной субкультуры и против империализма в любых его формах.

Алик: Молодежные волнения в соцстранах – представляешь, как интересно? А были ли попытки создания групп гражданского протеста в среде, сложившейся вокруг советской Хип-Системы? В чем отличие от подобного движения на Западе?

Саша: Отличие было в том, что любое инакомыслие и даже нестандартный внешний вид воспринимались тоталитарным советским режимом как протест против существующей власти и довольно жестко преследовались. Самый ранний пример, который я могу привести в этой связи, это разгон хиппового пацифистского митинга в Москве 1 июня 1971 года на Плешке (сквер около старого здания МГУ). Многие арестованные позже подверглись репрессиям. Владимир Солдатов, о котором мы уже вспоминали, получил тюремный срок, Офелия (Светлана Барабаш, 1949–1991)*** была отчислена из филфака МГУ, другие были в срочном порядке отправлены в армию в самые медвежьи углы нашей необъятной родины, многие подверглись воздействию карательной психиатрии.

Алик: Но такие люди, увлеченные идеями гражданского протеста, в Системе были в меньшинстве.

Саша: По причине репрессий к любым инакомыслящим со стороны власти, а также по причине тяготения к изоляционистской, созерцательной форме хиппизма, большинство системных людей старались сторониться от

активных форм гражданского протеста и участия в диссидентском движении. Тем не менее, многие системные люди пересекались на узком поле андеграунда с представителями диссидентского движения и воспринимали от них некоторые идеи. Летом 1980-го лично мне с друзьями приходилось общаться и даже участвовать во вписке на ночлег в Вильнюсе известного диссидента Льва Тимофеева, недавно освободившегося из заключения. В 1981 году в около-системной среде я познакомился с Юрием Ковалевым (1938–1995), диссидентом, основателем неформальной организации по борьбе за права инвалидов. Позже судьба сводила меня и с другими деятелями «антисоветского подполья». Конечно же, идеи борьбы витали совсем рядом с Хип-Системой и имели влияние на нее. Из диссидентской среды в Систему проникала запрещенная в СССР литература – художественная, религиозная, философская, и даже объявленные «антисоветчиной» «Хроники текущих событий».

Алик: Понятно. Но все же, были в Системе люди, которые непосредственно участвовали в той или иной степени в борьбе против существующего милитаристского тоталитарного режима. Кого из них ты можешь назвать?

Саша: Начну с того, кого я знал лучше всего – Миши Бомбина (1951–2011). Михаил, один из основателей Латвийской Хип-Системы в конце 60-х годов, в то же время был одним из самых граждански активных системных людей. Он поддерживал обширные связи с диссидентским движением не только в Латвии, но и в Москве, и других городах СССР. Миша распространял запрещенную в совдепии литературу: «антисоветские» издания, вроде «Хроники текущих событий» и тому подобную, философскую, религиозную, художественную. Он вел также антисоветскую пропаганду в среде хиппи. Не скрою, его взгляды тогда сильно повлияли на мое мировоззрение. Один раз, где-то в 1983-м, по рекомендации Миши я был приглашен на диссидентское собрание в Москве, где происходила встреча с американскими журналистами

(представляю, сколько прослушивающих устройств было установлено на «конспиративной» квартире!). Я показывал хранившуюся у меня в тот период хипповую кинохронику Паши Смоленского (Валерий Павлов, 1958–2003). Корреспондент Newsweek слезно упрашивал дать ему на один день пленки, чтобы перекатать их на видео и сделать репортаж о русских хиппи для американского телеканала. Из-за боязни усиления репрессий против Паши (он в это время уже лежал на принудительном психиатрическом лечении,

организованном Смоленским КГБ), я не дал пленки без его разрешения. Позже пленки пропали вместе с Пашей... В 1986-м за свою деятельность Бомбин был арестован и приговорен к 2 годам принудительных работ на химическом предприятии. Впоследствии Михаил стал штатным корреспондентом Радио Свобода в Латвии. Он до конца своей жизни был гражданским активистом, боролся со всевозможной несправедливостью и нарушениями прав человека.

Алик: Саша, раз мы заговорили о Прибалтике, нельзя не вспомнить о Ромасе Каланте из Каунаса. Правда, многие до сих пор спорят, можно ли его отнести к хиппи. Что ты думаешь об этом?

Саша: Ромас Каланта (1953–1972) конечно не был хиппи в чистом виде. Он был учащимся вечерней школы, увлекался рок-музыкой, играл на гитаре, носил длинные волосы, периодически пересекался с хипповой тусовкой

Каунаса. Я думаю, здесь должно привести его историю, тем более, совсем недавно отмечалась 40-я годовщина этого события. 14 мая 1972 года Ромас совершил акт саможжения против руссификации и оккупации Литвы Советским Союзом. Это произошло на главной улице Каунаса у фонтана, где собиралась неформальная молодежь. Перед тем, как поджечь себя, Ромас прокричал «Laisve Lietuvai!». Во время похорон 18 мая и протестного шествия 19 мая, вылившегося в мощную, более чем 3-тысячную антисоветскую демонстрацию, на авансцену вышла молодежь, в том числе, и близкая к хиппи. Демонстрации были жестоко разогнаны милицией и солдатами. Протестантов избивали, арестовывали, стригли наголо, а некоторых вывозили за десятки километров от города и там оставляли. Всего было арестовано 402 человека, из них 33 привлекли к административной ответственности, 6 человек приговорены к тюремным срокам.

Алик: Кто из Московской Системы участвовал в акциях гражданского протеста?

Саша: Начну со знаменитого Диверсанта (Юрий Попов, 1954–1999)****. Движимый мятежным духом и жадной перемен в обществе, он начал свою революционную биографию в 1971 году, раскидав с крыши дома листовки с надписью «All You Need Is Love». Впоследствии Диверсант стал организатором многолюдных мероприятий контркультуры и прочих акций, воспринимаемых властями, как антисоветские. Диверсант является автором Манифеста, основной целью которого было оспаривание права государства контролировать физическое существование граждан. Юре приписывают инициативу (1980 год) возрождения традиции собираться в Царицыно в День защиты детей 1 июня (в память разогнанного митинга 1 июня 1971 года). В 1983 году он совместно с анархистом Сергеем

**** – Юрій Попов був учасником групи «Волосы», московської пацифістської групи «Добрая воля» (1980–1982).

Троянским (1954 – пропал в 2004) организовал хиппово-пацифистское движение «Свободная инициатива». 1 июня 1983 года «Свободная инициатива» попыталась провести художественную выставку в парке Царицыно в рамках ежегодного митинга системных людей, в котором я тоже принимал участие. Акция была жестко подавлена милицией. У меня конфисковали фото- и кинокамеры, а все негативы были засвечены на моих же глазах. Я уже рассказывал тебе, какие неприятности начались у меня и Нины после этого задержания. Диверсант же еще пару раз оказывался за решеткой. Позже Юра углубился в пацифистскую деятельность. Во время Перестройки он участвовал в создании независимой газеты «Свобода». Вспоминаю еще одну занятную историю. В начале 80-х, в Московской Системе некие хиппи-художники: Саша (забыл фамилию), колоритный бородатый брюнет, вечно одетый в солдатскую шинель до пола (повесивший на концерте Мочалова плакат со свиньей), и мой знакомый, студент московского худучилища Памяти 1905 года, Слава Демин создали, то ли в шутку, то ли всерьез, оппозиционную партию, назвав ее по аналогии с ленинской – РСДРП. Начали печатать какие-то материалы... Но продолжалось это очень недолго. Саша получил тюремный срок за создание антисоветской организации, а Слава был отправлен в колонию-поселение, откуда вернулся только в разгар Перестройки.

Алик: Ну и, конечно, Группа Доверие, которая возникла в Москве в июне 1982 года. В ней участвовали и члены Системы.

Саша: Да, в пацифистскую группу «Доверие», общественную организацию, которая ставила своей целью прекращение гонки ядерных вооружений и установление доверия между СССР и США на негосударственном уровне, входили некоторые представители Хип-Системы. Это, прежде всего, один из основателей группы Сергей Батоврин (Аэросфинкс Террэйн), а также Александр Рубченко (Рулевой) (оба проживают в США). По свидетельству

Батоврина, до 20 % группы составляли хиппи. Членом группы был также гражданский активист Николай Храмов. «Доверие» выпустила несколько обращений с пацифистскими инициативами. Власти воспринимали деятельность Группы, как антисоветскую, и (по непроверенным данным) за пять лет ее существования 5 человек были высланы на Запад и около 3 десятков человек получили тюремные сроки. Группа просуществовала до 1987 года. Позже многие члены группы перешли в «Демократический Союз» и «Радикальную Ассоциацию за мир и свободу», а в 1989 году в «Радикальную партию».

Коль скоро мы подошли к середине 80-х, стоит наверное рассказать про демонстрацию во Львове, инициатором которой был ты, Алик.

Алик: Да, считается, что это была чуть ли не первая «антисоветская» демонстрация в Украине в послевоенный период.

Саша: Я помню, что произошла она в 1987 году, и участие в ней принимала в основном молодежь, в том числе хиппи.

Алик: Да, в демонстрации 20 сентября, приуроченной к празднованию Дня города, участвовало более 30 молодых людей, около половины из них были связаны с

хиппи. В основном, в демонстрации участвовали львовяне, но было несколько человек из Киева и других областей Украины. Кроме меня был Мефодий (Дмитрий Тищенко), Олег Сало и многие другие. Демонстранты шли с плакатами, как пацифистского содержания, так и требующими либерализации всех сфер жизни, свободы слова, собраний. Демонстранты играли на гитарах. Акция прошла без задержаний.

Саша: Я слышал, после этой были и другие акции.

Алик: В октябре 1987-го мы организовали следующую акцию под пацифистскими лозунгами, но она была разогнана властями. Следующая акция состоялась в ноябре и была успешной. В декабре 1987 года львовское отделение группы «Доверие» получило организационные рамки, но следующая наша акция была радикально пресечена властями.

Саша: Да, я знаю, что ты боролся с советской тоталитарной системой, мешавшей жить и развиваться молодежной творческой инициативе, с нарушениями прав человека, и при этом оставался в хипповом движении.

Алик: Мне неудобно самому это комментировать, но, в принципе, это так. Как я знаю, ты теперь сам стал гражданским активистом?

Саша: Можешь так это называть. С середины 2000-х годов я участвую в протестном движении против власти Путина и его партии, который ведет Россию в то состояние застоя и несвободы, в котором она находилась в недалеком прошлом, и с чем мы с тобой всегда старались бороться. В настоящее время я – активист оппозиционной (незарегистрированной пока) партии. Кое-кто из экс-хипповых людей работал, по моим сведениям, даже в официальных парламентских партийных структурах и органах муниципальной власти. Некоторые влились в правозащитные, экологические организации, организации защиты памятников истории и культуры. Другие связаны с левацкими группами типа Антифа и Антиглобалистов. На

протестных антипутинских акциях в Москве в последние полгода я стал встречать и старых системных людей. Значит, все же, кто-то из экс-хиппи стал подыматься и возвышать голос за свободу. Это меня радует.

Алик: Ночь почти прошла. Так все же, виден свет в конце тоннеля?

Саша: Ха-ха! Да, мы опять проболтали до утра. Вижу, вдалеке что-то светится. Но прокладывать дорогу к этому свету придется еще и нашим детям. Я верю – они смогут!

(Москва)

Dey 2012

Львів понад усе

Яке невимовне щастя жити у місті, де навіть запах плісняви старих будинків, який у літню спеку виривається з маленьких підвальних віконечок, є приємним і солодким для тебе, у місті, де хочеться ніжно погладити кожен камінчик бруківки, і де щодня не лінуєшся ще і ще раз повертати голову у бік того балкону, вежечки чи барельєфу, які ти бачиш, можливо, у тисячний раз.

Ілько Лемко

Василь Бабій:

«Весь пагорб у сутінках буквально горів вогнями – натуральна нірвана»

***Інтерв'ю з учасником першої львівської хіпової тусовки
записали Іван Банах і Алік Олісевич***

Ми з Ігорем Костецьким вчилися в 49-й школі в одному класі. Рухом хіппі захопилися у класі восьмому, коли вчитувалися у польські журнали «Panorama», «Przekrój», «Dziennik Ludowy», полюючи за фотографіями рок-зірок. Сидячи на останній парті, я намагався змалювати силуети Гендрікса, Леннона, Рінго Старра, Дженіс Джоплін. У 10 класі я завів блокнот, куди заносив хіпісові гасла і лозунги, що їх вичитав у журналі «Вокруг света»: «Діти Сонця», «Люби ближнього», «Будь самим собою».

Я тоді жив біля Водоканалу, а Костецький – на Дністровській, і можна сказати, наше дитинство минуло на Личаківському цвинтарі. Там прекрасне місце, оповите спокоєм. Коли поляки ставили на цвинтарі свічки 1 листопада – на День пам'яті померлих, весь пагорб у сутінках буквально горів вогнями - натуральна нірвана.

У нас був колега Володя Пуцан, його батько був дизайнером і пошив нам кольорові сорочки, в зелено-червоних тонах, типу «вогірки» – ми бачили такі на фото про хіппі – і вельветові піджаки, як у бітлів. Я дістав собі капелюх-«котелок» і круглі окуляри, щоб бути схожим на Леннона. У такому вигляді ми ходили на танці в ГАЗ.

З Шарніром ми познайомилися у травні 1970-го, коли закінчували школу. Раз ідемо з Костецьким біля Оперного,

бачимо – на бордюрах, що навколо пам'ятника Леніну, сидить багато класних хлопців і дівчат. Що значить класних? Довговолосих – а тоді цього вже було досить. Посередині сидів він, у шкіряних штанах. Збоку лежали милиці. Я вже бачив Шарніра в центрі на Саксаганського, і знав, що він – хіппі.

Ми теж носили довге волосся і підійшли без жодних вагань:

– Привіт.

Шарнір сказав щось типу:

– Хочете хіпувати? Ходіть сюди, – здається, він промовив російською. Поряд сиділа симпатична блондинка, теж у шкірі, яку звали Наталка.

Він продовжував, що пора міняти точки, і що найспокійніше збиратися на Личаківському цвинтарі.

Як одягався? Носив військову сорочку хакі світлих тонів, здається, як у чехословацькій армії. На сорочку чіпав всілякі прибамбуки, хрести, пацифіки, ордени. Міг навішати есесівські відзнаки у вигляді здвоєних блискавок, і нічого йому за те не було. Мав круглі чорні пластмасові окуляри, такі як у мене, але крутіші, шкіряну куртку з бахромою. Але найефектнішими були чорні шкіряні штани, що їх привіз із Чехословаччини. Собі, а Наталці – шкіряні штани синьо-зеленого кольору.

Ми ходили великою компанією, чоловік сорок. Там, в основному, були хлопці з Личаківської, як Орест Макота, з яким ми потім навчалися у Прикладному інституті, з вулиці Зеленої, Кутузова, учні 49-ї, 6-ї шкіл. Приходили з Привокзальної, ну і, звісно, з Хреста. Ми збиралися біля Домініканського костелу, але найбільше Шарнір любив Личаківський цвинтар. Розповідав, що знаходив там кинджали, вдома мав їх цілу колекцію, приносив зі собою, чистив. Любив розказувати, як залазив до гробівців і бачив черепи. Його приваблювали такі теми, а особливо Арка з вигравіруваним мечем на фронтоні, для нього це мало якийсь сенс.

Він був середній на зріст, але широкий в плечах, біцепси накачані. Довге чорне волосся і широкі плечі. Коли ми приходили на польський військовий цвинтар і всідалися на горбі коло каплиці, Шарнір кидав милиці і прямо з висоти зросту – бух у траву, і давай відтискатися. Відтискався до фіга разів, ніхто не рахував. А ноги в нього були гіпотрофічні від перенесеного поліомієліту.

Шарнір зацікавився моїм блокнотом, я приніс його, і ми на великому листі виписали всі гасла. Придумали нові – про те, щоби допомагати дівчатам, один одному. Це Шарнір називав «програмою», потім вона впливла в Комітеті*. Крім програми в нас був ще й гімн – здається, кілька куплетів з бітлів, перекладених українською чи російською мовою.

Він любив розповідати – не так, щоби дотепно чи кумедно, але слово за слово, притягував до себе. Мав підхід до людей. Не те, щоби його вважали хитрожопим, він, швидше, міг здаватися аферистом. Але в той час ніхто про таке, звісно, не думав.

Потім Шарнір почав «творити організацію» і складати списки. До них потрапили і наші з Костецьким прізвища.

На вихідні 7–8 листопада 1970 року він придумав збір у Брюховичах. Недалеко від в'їзду в село була турбаза, навпроти теперішньої хати львівського кримінального авторитета Рокіро**. Ми приїхали автобусом зі Львова 6 листопада. Глибока осінь, сезон давно скінчився, нікого нема. Ми заплатили сторожеві за два чи три дні, і він відкрив нам базу. Що там робили? Пили «Біле міцне». Нас було чоловік двадцять. Ми з Костецьким спали на одному ліжку з металевими пружинами. На другий день випав сніг. Треба було йти до магазину за вином. Ми вийшли на дорогу. Шарнір надягнув чорну сорочку і всі свої нацистські

---

* – Комітет державної безпеки.

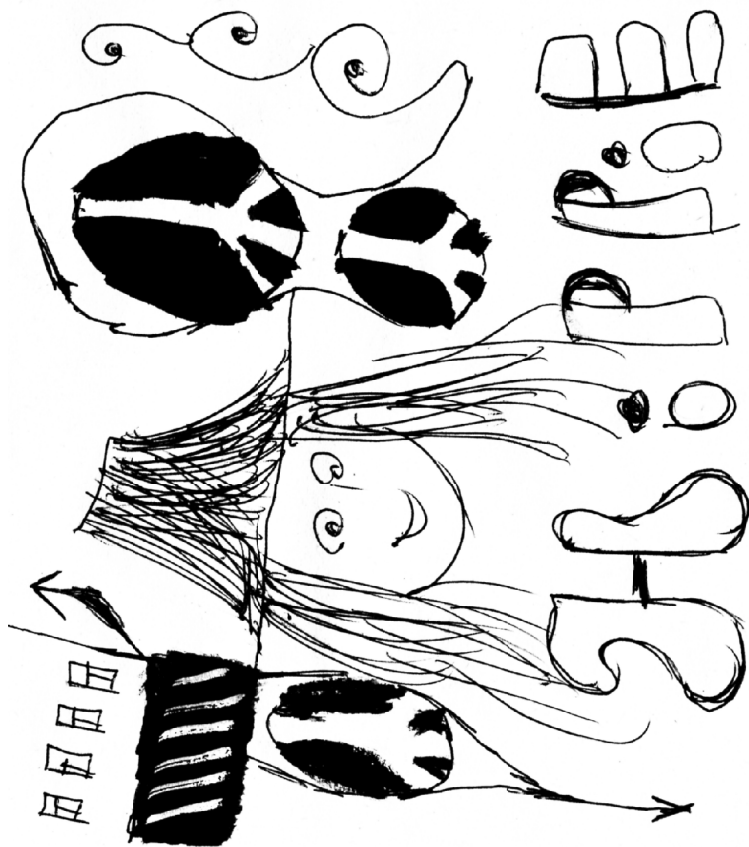
** – Микола Лозинський (1963–2007).

регалії, свастики, і всі пішли колоною до магазину, що на роздоріжжі біля чебуречної.

Шарнір хотів, аби я оформив йому підвал. Він жив на Котляревського на Хресті. Ми прийшли удвох. Стіни у підвалі були завішані нацистськими прапорами, вирізками з журналів, різними такими штуками в хіпістському дусі. У кутку на підлозі лежав матрац.

Скоро після того його взяли. Все це була дуже неприємна історія. Коли він вийшов на волю, ми бачилися два чи три рази, але говорити вже не мали про що.

*Я люблю Львів,
Нехай обдертий і брудний.
Я люблю Львів,
Без нього помираю.
Я люблю Львів,
Коли є гроші і у час скрутний.
Я люблю Львів,
Його не проміняю.*

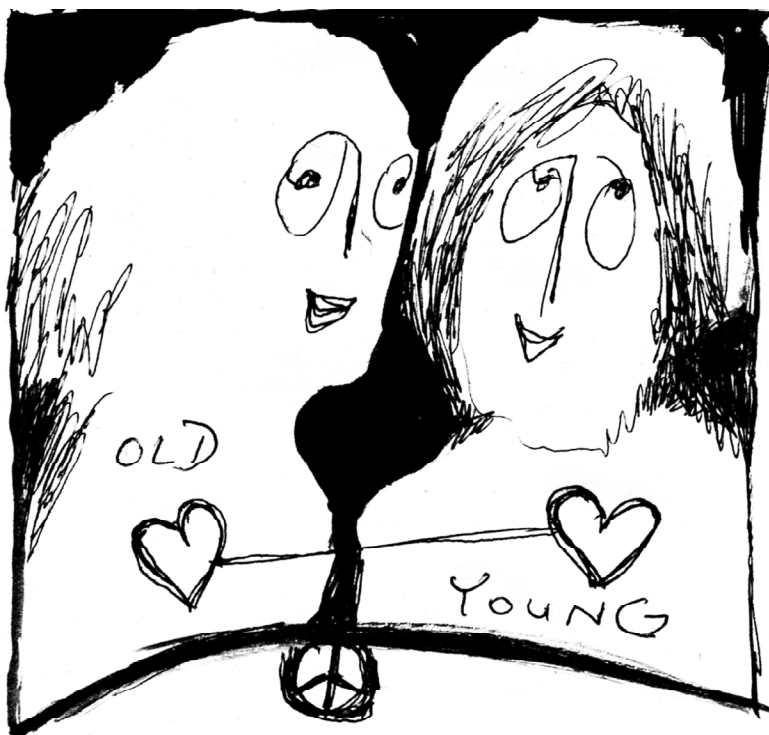
*Маршрутки наче бунт оголосили,
Трамваї вмирають по одному,
Тролейбус їде в парк. Не маю сили,
Сварюсь і знову пішки йду додому.
Сморід каналізація пускає,
Аж ангели носи позатуляли,
Тримайте їх, а то повідлітають
Від Оперного, з центру – дець подалі!*

*Я люблю Львів,
Нехай обдертий і брудний.
Я люблю Львів,
Без нього помираю.
Я люблю Львів,
Коли є гроші і у час скрутний.
Я люблю Львів,
Його не проміняю.*

*Летять машини на червоне світло,
А перехожі під колеса скачуть,
Дайшники вклоняються привітно,
Як тільки номери з нулями бачать.
У центрі туалет у кожній брамі,
Якщо притисне – сором геть зникає.
Хай світлий ангел чистими крилами
Брудні думки із нас повимітає.*

*Я люблю Львів,
Нехай обдертий і брудний.
Я люблю Львів,
Без нього помираю.
Я люблю Львів,
Коли є гроші і у час скрутний.
Я люблю Львів,
Його не проміняю.*

(Супер Вуйки «Я люблю Львів», 2012)

Нестор

Delight Of Genuine

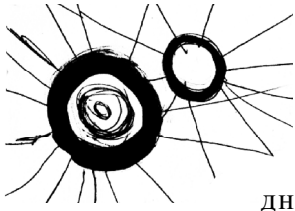
Обідня перерва, в театрі безлюдно, саме час для дослідження Опер. Сцена – тут, там – партер.

Спереду сцену відгороджує завіса. По боках – портали з галереями в шість ярусів кожен. Над головою нависає безформний пласт, подібний на монструозну апокрифічну істоту, відчувається прихований потенціал, наміри істоти не зовсім відомі.

Піднімаєшся сходами у прорізах галерей – виявляється, тут справжній ліс із перекладин, переходів, штанкет, тросів, декорацій, софітів, вони тяжіють донизу, завмерши в очікуванні рішучого жесту. Панує абсолютний спокій – закон один для всіх, рішення виведене в знаменнику, об'єднаному силою тяжіння.

Багатовимірний звір причаївся на висоті третього-четвертого поверху, його кільця і сегменти звисають то вище, то нижче, стлумлені енергії струменять в різних напрямках вздовж і впоперек. Розсосереджений конгломерат по вертикалі прорізають троси. Над ним вузькі містки-переходи фіксують

горизонтальну площину і, непомітно розбігаючись врізнібіч, створюють слабку подобу клітки.

Вище і вище. З галереї шостого ярусу металевий ліс видніється вже глибоко вниз, його неорганізований масив дозволяє побачити у прірві окремі лакуни сцени, у протилежному кутку – блискучий клаптик рояля.

Піднімаєш голову. Перекриття з вузьких поперечних балок вибудовує ілюзію стелі. Подальше сходження перебиває дерев'яний люк із колодкою, зате крізь прорізи стає видно купол. Він вселяє надію. Купол здіймається безпосередньо над сценою, втримуючи її під контролем.

Потрібен ключ.

Алік Олісевич розповідає про місію купола.

Якось знімали фільм на тему німецької окупації Львова. Диверсанти отримують завдання проникнути в зал через дах Оперного театру – отже, з'являється можливість перейти з фашистського лігвища, облаштованого в партері, до стану борців з режимом. Вилазиш на дерев'яні бруси і опиняєшся всередині купола. Металеві рейки вздовж обводу і по діагоналі втримують всю конструкцію.

Ще трохи балансуєш на містках і драбинах – стають у пригоді вроджені якості скелелазів – і ось закінчується шлях із глибин.

Просто над головою нависає ще одна колодка.

Врешті люк підводного човна відчинено, ти виринаєш у центрі Львова. Навколо розлягаються хвилі, вони конденсують, набувають ламаних ліній і коричневих відтінків оцинкованої бляхи. Першими в око впадають видовжені куполи Преображенської церкви і Ратушева вежа. Про це ти вже читав у Гюго: «Задиханого глядача, що виходив по темних сходах на самісінький верх Собору, Париж насамперед осліплював виглядом дахів, димарів, вулиць, мостів, майданів, дзвіниць. Усе водночас впадало в

око: різьблений шпиль, шпичастий дах, башточка на розі будинку».* Дахи зливаються, збурюють палітру, складаються в химерні заморочки, нагадують морські хвилі. Ближча перспектива вирізняє пальмову гілку алегоричної фігури Слави, встановленої на аттику Оперного театру, а перед нею, на тому ж рівні, зовсім близько видніється факел і зоряний вінець сидячої Свободи. Здається, до неї можна дотягнутися рукою.

***

Вертикальна вісь спадає від купола до підземних глибин. За мить вона перетвориться на енергетичний канал, яким струменіє життєдайна плазма, розпадаючись на міріади, і зливаючись у згустки, котрі наповнюють міські надра, розпорошуються в пазухах і сотах і будять їх до життя.

Тепер ти перебуваєш під сценою Оперу. Це – перший рівень, тут працюють плунжери, далі котлован заглиблюється в землю – на кілька метрів нижче від рівня міської бруківки. Поряд за стінами тече Полтва. Її головний тунель пролягає на глибині семи метрів під проспектом Свободи. По обидва боки тунелю викладені «тротуари», вузькі і слизькі, на півметра завширшки, між ними внизу – стрімка течія. Це власне, вже не річка, а нечистоти. Там живе сила-силенна щурів. Коли нагорі збирається на дощ, вони тисячами піднімаються до підвалів міста.

Гіпотетичний атракціон має початися біля правої стіни тунелю, якщо рухатися за течією Полтви – в ній видніються замуrowані отвори, кожен близько метра в діаметрі. Це сліди середньовічних підземних входів до Середмістя, там переховуються повстанці.

Сітка підземних артерій все ще справно циркулює, просочується до підвалів і пивниць, кам'яниць і храмів, пронизуючи середньовічний урбанізаційний острів.

Каналізаційні стоки наповнюють підземелля, а там – «кам'яні чорні корені будинків, які нагадують корені зубів, завислі труни, а також підземні яруси вулиць, якими течуть каламутні смердючі смарагдові води. Це лімба міста».** Коли будували театр, річище Полтви відвели вбік, вправо за течією річки, отже, від підземного царства Оперу відділяють потоки міської лімфи. З глибин долинає приглушене шамотіння. Раз по раз підземелля засвідчує свою невидиму, але постійну присутність.

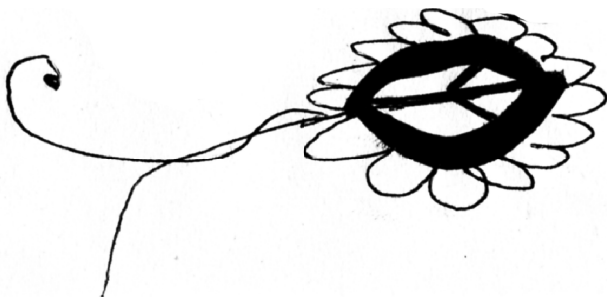
Алік Олісевич:

– На сцені темно. Закінчується увертюра, звучать аплодисменти. Розсувається завіса. У порталах вмикаються прожектори, наростає світло софітів, загораються вогні рампи, з них виринає сцена. Ближче до краю ще панує п'тьма. Чуться гомін, хвилювання з оркестрової ями. Лівий прожектор з висоти другого ярусу вирізає потужним променем яскраве коло – за секунду очікується вихід балерини.

Мій вступ. Включається «пушка». Потужний струмінь б'є зліва в центр і окреслює друге яскраве коло – і..! На місці суфлерської будки сидить товстезний пацюк, його хвіст стрілою націлений в зал.

Писк балерини. Гул в залі.

Гасне світло.

** – з роману Віктора Неборака «Базилевс» (2006).

Алік Олісевич

Роверисти Львова

У далеких 1970-их ще мало хто їздив ровером по вулицях нашого прекрасного міста. Якось мені попався на очі один із перших велосипедів «Десна», які почали випускати 1977 року. У травні 78-го я придбав собі цього чудесного двоколісного коня, він вирізнявся невеликим розміром, чудовим дизайном, і тим, що його легко можна було скласти і влізти з ним у трамвай або тролейбус. Також це давало можливість пересуватися швидко та уникати різноманітних «топтунів» з КГБ і комсомольських оперзагонів.

Згодом у місті з'явився інший колоритний персонаж на велосипеді, з довгим волоссям і бородою – Ігор Біликівський. Ми познайомилися практично відразу. Він – художник-самоук. Свій імідж здобув відразу після армії. За советських часів навчатися в художньому виші не мав можливості: коли у старших класах «приймали» в комсомол, Ігореві, в якого батько був священником, пообіцяли, що приймуть, за умови, що відмовиться від батька. Таким чином, він вдосконалював свою художню техніку сам. Проте Ігор спромігся привернути увагу до своєї творчості на виставках у багатьох країнах світу. Свої роботи він підписує львівською гварою.

Ігор є поборником здорового способу життя – велосипедні мандрівки, далекі маршрути, купання в ополонці. Разом із дружиною Анною вони вирушають у Карпати, по Львівщині, Івано-Франківщині, Тернопільщині, що їх, здається, об'їздили усі.

Все життя в дорозі, адже дорога – це життя!

Speaker

Про львівський мото-байкерський рух

«Born to raid, raid to live» – вислів, який для когось нічого не означає, один із десятків написів на футболках і куртках, принесений «вітром свободи» наприкінці 80-их років вже минулого століття, заявлене гасло, яким представники значно молодшого покоління прагнуть підкреслити своєрідний статус, або ж коротка життєва формула, доступна і зрозуміла далеко не усім. І пережита далеко не всіма.

Мова йде про байкерів, чи як їх неправильно називало совкове покоління – «рокерів», рух, представники якого з'явилися на вулицях найбільших міст колишнього Союзу в середині 1980-их. Несприйнятливі до всього яскравого і вільнотомного, «совки» хибно вважали, що прихильники рок-музики обов'язково мають їздити на двох колесах, і навпаки. Хоча, значною мірою, ця совкова аксіома відповідала реальності: більшість тих, що назавжди пов'язали своє життя із мотоциклом, у своїх музичних вподобаннях справді надають перевагу класичному року. Наприкінці 1980-их величезні ватаги молодих людей на найбільш поширених в СРСР марках мотоциклів – «Явах» та «Ижах» заповнили вулиці Москви, Ленінграда, Одеси та Львова. Багато із них були вихідцями з офіційних спортивних мотоклубів. Ганяючи вулицями на мотоциклах із часто прогорілими, або й відсутніми глушниками, ватаги мотолюбителів, які ще не мали чітких ознак організованих на західноєвропейській манер байкерських клубів, все ж творили специфічне середовище «мототусівки». Однак, в основній своїй масі цей рух не набув розвитку, залишившись

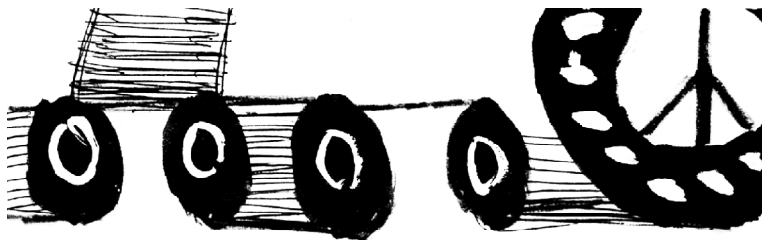
своєрідним віянням тодішньої моди, а не життєвим принципом. І лише окремі з тих, що на нічних вулицях тривожили сон будівників комунізму, відчуваючи музику вітру та ні з чим не порівняне відчуття свободи, залишились вірними своєму захопленню упродовж подальшого життя.

Як і кожній субкультурі, що живе відмінно від традиційного суспільства, байкерам притаманні свої «плеємінні» риси. Як і решта представників вільнодумної спільноти, більшість байкерів надають перевагу довгому хаєру, хоча зачіска такого типу не є ані принциповою, ані тим більше канонічною. В одязі переважають класичні, ще з епохи рок-н-ролу, шкірянки-косухи та шкіряні штани, що є не так зовнішніми ознаками своєрідної моди, як виявом їхнього практичного значення в не надто теплому кліматі нашого регіону, або в дальніх поїздках. Саме тому американський байкерський стиль, у якому домінує джинсовий одяг, в наших краях не прижився через свою непрактичність. Також напевно з кінця 1980-их років залишились своєрідні рудименти в одязі, характерні для культури важкого металу – надмірно розцяцьковані блискучими металевими прибамбасами окремі його деталі. Характерне вузьконосе взуття «козаки» – якнайкраще придатяться при перемиканні доволі вузького важеля передач. І невід'ємний, фірмовий знак кожного байкера – гаманець на ланцюгу (товщина варіює залежно від уподобання суб'єкта), виходячи з прагматичної необхідності випадково не загубити цього ж гаманця на складних дорогах країни нерозвинутого комунізму.

Як і більшість «неформатних» об'єднань часів Перебудови, байкери всіляко підкреслювали свою антирежимну позицію. Так, початком мотосезону вважалося 1 травня – День солідарності усіх трудящих, і 7 листопада – день Жовтневого перевороту. В часи, коли більшість населення розмахувала на вулицях портретами комуністичних вождів та вождєнат і славила мудрі рішення компартії, так і не втілені в життя, невеликі групи мотобратії виїжджали

на пікніки розправлятися з легендарними за своєю доступністю радянськими винами. Зараз традиції розпочинати і закінчувати мотосезон 1-го травня і 7-го листопада забулися. Хоча не всіма. Вже пізніше, зі зміною епохи та разом із омріяними американськими мотожурналами, рідкісні примірники котрих зберігалися неначе найбільші реліквії, з'явилися нові звичаї, манери, люди. Існують у байкерів і певні забобони, про які непосвяченим напевно не зовсім варто знати. У своїй політичній позиції сучасні байкери нібито є аполітичними, хоча насправді це не зовсім так. Людині, яка себе поважає, важко та й неможливо сповідувати принципи інтернаціонального мотобратерства, коли, наприклад, представники відомого московського байкер-клубу демонстративно спалюють і розривають українські національні прапори, перебуваючи до всього ж на території України. Інше «православное братство» своїм «проездом из Москвы в Белую Россию» втілює «хресну ходу» проти представників «неправильного» православ'я та уніатів. Відомий закарпатський клуб із назвою, якою в слов'янському лексиконі називають осіб далеко не найвищих моральних якостей, всіляко демонструє своєрідну «русскую идею» у ще більш своєрідні способи. Не відстають у таких форматах і деякі львів'яни, всіляко демонструючи та наслідуючи, а певною мірою і пропагуючи нацистські ідеї. Кожному своє...

Представників покоління Мотохіппі до глибини душі зворушували герої Пітера Фонда та Деніса Хоппера в культовому фільмі «Easy Rider», де відчужені суспільством, але не агресивні райдери мчать назустріч своїй мрії. Для

наступного покоління байкерів ідеалом стали персонажі нових американських фільмів, які відображали дещо хуліганську, розв'язну, проте справедливу і щиру епоху рок-н-ролу. Особливо агресивні, екстравагантні і водночас романтичні Харлі Девідсон і Ковбой Мальборо з однойменного фільму – одні із найвідоміших ролей голлівудських кінозірок Міккі Рурка та Дона Джонса. А також ціла плеяда дешевих голлівудських фільмів, що їх назви вже забулися, в яких ватаги байкерів розсікали широкі простори американських штатів, як наприклад, герой Чарлі Шина у фільмі «Beyond the Law». Нетиповий зовнішній вигляд вершників, а ще більше – екзотичних мотоциклів, затьмарювали навіть негативізм статистичних кіногероїв. Звук незвичайного, потужного вихлопу заворожував своєю прихованою силою, неначе музика. Один лише епізод появи на екрані американського байка затугував і змушував напружено вдивлятися в найменші риси «американської мрії». Образ романтичного бунтаря, його спосіб життя та поведінки заторкував якісь глибоко приховані душевні ноти, які вже неможливо було заховати назад. Та й на відміну від «дітей квітів», покоління 1980-их, сформоване хард-роком, було готовим не лише до трояндових революцій, але до й захисту себе та своїх переконань кулаками. І не лише кулаками.

Серед інших міст колишнього Союзу у контексті зародження і розвитку байкерського руху цікаво і незвично виділяється старовинне місто Лева. Саме у Львові ще в середині 1970-их років оформилася «моторизована» група хіппі, яку сьогодні називають гармонійним терміном «Мото-хіппі», запропонованим одним з його ветеранів Вишнею. На своїх непристосованих, за сьогоднішніми мірками, мотоциклах вони здійснювали далекі, цікаві подорожі неозорими просторами Країни Рад, повністю віддаючись стихії вітру та свободи. Для багатьох образ та ім'я Ігоря Пензеля стали своєрідним символом мотопротесту тієї епохи. Прикро, але вже багато років шанувальники Пензеля

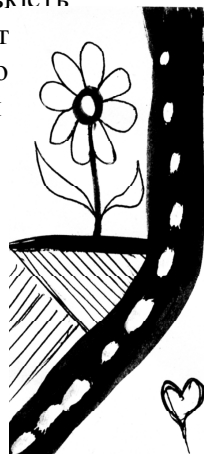
роблять безуспішні спроби повернути свого кумира на колись улюблений ним транспортний засіб.

Набагато пізніше від групи Мотохіппі у Львові сформувався перший байкер-клуб «Львівська десятка» («LX»). Хлопці першими зав'язали контакти із закордонними байкер-клубами, почали здійснювати успішний кастом (переробку) вітчизняних мотоциклів, як правило - найважчих за масою «Уралів» та «Дніпрів», надаючи їм зовнішності, характерної для далекої і часто нереальної мрії – американських «Харлі-Девідсонів» у вигляді традиційних чоперів та круїзерів. «LX» стала зразком для наслідування та кумирами для усієї львівської мотобратії. На жаль клуб, що формувався на основі особистої дружби і спільних зацікавлень його членів, дуже швидко став «закритим» – більшість мотомантіків, які шукали однодумців та «братів по життю» і відвідували, як місце паломництва, гаражі «Десятки» на вулиці Пекарській, отримували відкоша. І часто в доволі зверхній та іронічно-насмішкуватій формі, що було не лише образливим, але й дивним, враховуючи той факт, що навіть наприкінці 1990-их років осіб, які реально ЖИЛИ цим життям і сповідували принцип «Born to raid, raid to live» у Львові було не більше трьох десятків. Засівши у гаражах, усі незгодні із традиційним зовнішнім виглядом радянського мотоцикла, що його водночас любовно і не завжди тактовно називали «совнархозом» чи «совкоциклом», на власний розсуд (ще до епохи інтернету) переробляли самотужки свій транспортний засіб. Часто через непрофесійність та специфічний «матеріал», творіння набували доволі незграбного, а то й комічного вигляду. Органи ДАІ відмовлялися надавати таким мотоциклам талони про проходження технічного огляду і власники таких кастомів мусили доволі обережно пересуватися вулицями Львова та не особливо часто покидати для «дальнобою» його межі. З часом працівники ДАІ змирилися із цим явищем, і пересуватися стало легше.

На відміну від закритих «LX», своєрідним домом для усіх власників вітчизняної мототехніки стала невеличка

бічна вуличка в районі вулиці Варшавської - дім та водночас мотомайстерня Олега Васильовича, чи просто «Васильовича», як його називають друзі та знайомі. Саме ця людина, в якій все подвір'я вщент завалене (саме завалене, а не заповнене) полагодженими та не зовсім, новими та іржавими, цілими та розібраними мотоциклами, їх частинами та й ПРОСТО МЕТАЛОМ (картина, що нагадувала декорації до відомого фантастичного фільму «Шалений Макс»), стала надійним другом для усіх власників «совкоциклів». На відміну від своїх «колег» з вулиці Пекарської, Васильович ніколи не кепкував із тих, які в потребі допомоги зверталися до нього, чи з їхніх транспортних засобів, зовнішній і технічний стан яких часто був зумовлений банальною відсутністю грошей. На його подвір'ї ніколи не припинялася, і не припиняється й зараз, робота, тут завжди людно та гамірно. Як ілюстрацію, можна пригадати слова пісні культової радянської рок-групи «АРИЯ» «Здесь куют металл». Щира та сердечна постава Олега Васильовича, як і неодмінна допомога іншим, назавжди привертають до нього людей, які хоча би раз сюди потрапили. Навіть змінивши марку мотоцикла (Васильович і К° залишаються вірними вітчизняному мотодрому), байкери все одно злітаються сюди, хоча б просто погомоніти.

На переломі тисячоліть, коли кількість тих, які жили або вирішили пожит своєрідним життям байкера, дійшла десь до сотні, а «LX» надалі залишались закритими для сторонніх, одного зимового вечора, здається, 2002 року у приміщенні культової львівської «Ляльки» п'ятіркою осіб було вирішено створити новий байкер-клуб, який мав підкреслити його територіальне походження та приналежність – «Леви». Невдовзі з'явилася і емблема клубу: оскалена лев'яча паща, грива якої переходила у грайливе вогняне полум'я. В

силу певних, не завжди приємних моментів, та з етичних міркувань, автор дозволить собі пропустити окремі моменти організаційного оформлення нового мотоклубу. Зрештою, думка автора завжди суб'єктивна. Через деякий час україномовна назва «Леви» трансформувалася в англomовну «Lions», а замість унікальної мистецької емблеми з'явилася нова, з якою представники набагато старшого від пересічних членів байкер-клубу покоління проводили аналогію із забутою, а то й невідомою більшості молодих «левів», етикеткою львівського пива початку 1980-их років. Від початку свого юридичного оформлення клуб став найбільшим за чисельністю мотооб'єднанням у Львові. На перших порах в рядах «Lions» перебувало багато колоритних постатей, які доволі своєрідно розуміли саму ідею «Born to raid, raid to live». Зрештою, час багато чого змінив, і багато з тих, які були на початку 2000-их членами клубу, вже не носять нашивки, про яку колись так мріяли і з якою дефілювали вулицями Львова. У кожного свій шлях... У 2004 р. «Lions» організували перший у Львові великий байкерський зліт за участю майже 300 учасників. Серед них був і невідомий багатьом молодим райдерам Пензель. Через декілька років у Львові організаційно оформилося ще декілька клубів, менших та більших, зокрема відомі у Львові та в регіоні «Хулігани», а також ще один клуб, витоками із сонячного Закарпаття, який взяв собі доволі своєрідну назву – «Падонки» та позицію, що абсолютно не сприймається «реліктами 80-их».

Із 2004 р. у Львові та його околицях щороку відбуваються великі байкерські зльоти, в яких пересічно беруть участь понад 300 учасників. Однак, чомусь уже не так, як колись, невимушено і гармонійно сприймаються такі дії, від них стало «попахувати» сучасним кічем та «пластиком». Демонстративна виклична і гламурна поведінка, театральність, як і своєрідна зміна ментальності поколінь, і поповнення обойми «свіжоспеченими» райдерами, різко контрастують із тією свободолюбною

романтикою, що була головним духовним рушієм ще принаймні десятиліття назад.

Здається, більшість із тих, які демонстративно дотримуються байкерського стилю – одягу, що завжди мав не модне, а виключно практичне значення у мотоциклетних поїздках, також не зовсім правильно розуміють саме ідею «зовнішнього та внутрішнього». Данина моді стала задушувати справжнє розуміння ідеї внутрішнього світу вільнолюбних людей. Рух, представники якого за радянських часів прагнули вирватися і бути незалежними від загальноприйнятих сірим суспільством стереотипів, наступним поколінням знову штучно заганяється у вузькі рамки внормованої поведінки. Очевидно, що й відчувати різницю між тим, що означає бути байкером і водієм мотоцикла, дано не всім. Як і те, що зовнішня данина моді не зовсім відповідає внутрішнім переконанням та світогляду людини. Через те не всі залишаються байкерами упродовж всього життя, вважаючи такий стиль «активною молодістю». Наявність мотоцикла не робить особу байкером, хоча бути байкером без мотоцикла також неможливо.

В останні роки образ байкера для багатьох представників молодшого покоління є не так своєрідною ментальною формулою життя, як нав'язаним голлівудськими фільмами категорії «В» стереотипом злісного хулігана чи навіть злочинця, що звісно ж надзвичайно прикро. Особливо тоді, коли через поведінку таких «вершників», матусі лякають тобою маленьких дітей. Для інших наявність мотоцикла чи дорогого мотоспорядження стала своєрідним підкресленням багатого і вищого соціального статусу. В час, коли хтось не має грошей на реалізацію свого природного способу життя, для когось – це лише дорога іграшка, символ достатку, що вони залюбки підкреслюють. Зрештою, навіть випадкова людина, оглядаючи виставлені на зльотах ряди мотоциклів, з легкістю розпізнає в натовпі їхніх мажорних господарів. На жаль, залишається відчутним, а то й загострюється факт «майнового» розшарування серед

сучасних байкерів: власники дорогих і багатих закордонних моделей зверхньо, а то й з відвертим презирством ставляться до своїх колег, які використовують старий і добрий совнархоз. Можливо, а напевно, саме й тому існує поняття клубних та вільних райдерів. Дуже гарно про це висловився ветеран Мотохіппі Володя Вишня. В його короткій фразі сформульована уся суть того, що робить байкера саме байкером: їзда заради їзди і подорожі, а не кічової демонстрації «себе коханого».

Серед «цивільних» трапляються дві категорії людей: романтично-позитивно налаштовані до мотобратії та радикально негативно. Керуючись голлівудськими стандартами, одні сприймають райдерів як своєрідних романтиків нашого часу, лицарів доріг, своєрідних безкорисливих Дон Кіхотів, інші – як наркоманів, злочинців та суспільний непотріб. Ані перше, ані друге трактування не є правильним. Кожна людина, незважаючи ні на що, продовжує залишатися індивідуальністю із власними хитами, переконаннями, рисами характеру. Тому жодним чином не може бути узагальнюючого ставлення до вершників на двоколісних конях.

Сьогодні часто спостерігається «підрізання» байкерів водіями автомобілів, хоча, звісно, аварії нерідко трапляються і з вини самих райдерів. Нічого неприємнішого немає, як споглядати свого товариша на лікарняному ліжку у наших зашемраних лікарняних покоях. Тому простежується тенденція: чим старший за віком байкер – тим виваженіше він кермує своїм мотом.

Часто можна чути запитання від людей, які ведуть протилежно «цивільний» спосіб життя: яка філософія руху і навіщо воно тобі? Що ж, філософія проста: живи так, як прагнеш жити (звісно ж, не в кримінальному трактуванні цього правила), відстоюй свій спосіб життя, допомагай таким, як сам, та й не тільки таким. Класичні загальнолюдські цінності. Є, правда, один закон, який різко дисгармоніює із «блатуючим» сучасним суспільством: для байкера найганебнішим вчинком є романтизована «блатним

світом» крадіжка – як у чужих, так і в своїх. Хоча останніми роками тенденції змінюються, і доводилося зустрічати у байкерському середовищі осіб із потужним кримінальним послужним списком. Але це явище є характерним тільки для окремих клубів. В останні роки, взагалі, трапилося декілька відверто «голлівудських», ганебних з точки зору «покоління 80-их», випадків: певні клуби, численно більші, фізично розправлялися з іншими райдерами, завойовуючи «свою територію». Напевно, у цьому ганебному факті є і певний позитив: саме через такі випадки останні справжні романтики моторуху обирають шлях вільних райдерів, знайомих між собою, і творять вже інші, «старого плану» спільноти, які чимось нагадують той же старий рух хіпі. Кожному своє, а справжня дружба і єднання людей не вимірюються жодними нашивками на плечах. Особливо, коли збіговисько таких людей часто є випадковим, і клуб, приймаючи неофітів, користується принципом «не якість, а кількість».

Чому ж люди обирають байкерський стиль життя?

Відповідей кілька. Одні – з вище перелічених причин: нав'язаних стереотипів, мажорства, способу самоствердження, забави, навіть дурості. Але такі швидко «від'їжджають». Інші – з причини, яку не можливо пояснити словами, а лише відчутти всіма клітинами свого єства. Не поясниш, як не зможуть пояснити пілоти, чому вони люблять високе небо і хмари, а лижники – відчуття стрімкого лету, лучники – влучання у ціль, парашутисти – зтяжний стрибок. Кожному своє, як твердить старовинна латинська приказка...

Які вимальовуються перспективи байкерського руху?

Байкерські клуби, більші та менші, «серйозні» і «не дуже», діють в усіх регіонах України (автору не відомо нічого лише про байкер-рух на Кіровоградщині). Причому, клуби діють не лише в обласних центрах, але і в провінційних містечках та селищах. Найчисленнішими на сьогодні є клуби Великої України, особливо Півдня. На жаль, ментально наші райдери відчутно відрізняються від закордонних колег. Рух щораз

більше тяжіє до кічово-демонстративної помпезності або спорт-байкерської (по-простонародному – гончої) специфіки. «Нашим» важко зрозуміти, чому після багатотисячних байкерських зльотів у Польщі чи Словаччині, де більшості учасників – далеко за сорок, і відпочивають вони сім'ями, газони залишаються чистими, відбувається дружнє і спільне прибирання території, не чути брутальної лайки, і люди, однакові за виглядом і СПОСОБОМ МИСЛЕННЯ, не пробують з'ясувати поміж собою стосунки. До цього ще далеко. Показовою в цьому плані є релігійна мотопроща 7000 польських байкерів у квітні 2012 року до відомого католицького відпустового місця – Ченстохови. Щось подібне в наших «краях» просто не сприймається, та й навряд чи змогло б адекватно відбутися.

Що ж, філософи і мрійники старої формації поступаються місцем новим розгульним типажам. Пригадується старе: «Рок-н-рол мёртв, а я еще нет». Але прийде час і все стане на своє місце, увійде у своє русло. Хтось і далі буде скромно планувати мандрівки і насолоджуватись подувом вітру в лице чи запахом вогнища під місячним небом, відчувати п'янку прохолоду ночі та ніжні тонкі зап'ястя своєї супутниці позаду,

а хтось – згадувати, як він колись «байкерував», потягуючи пиво на дивані, у спортивних штанях, чи в п'яному чаді ганяючи вулицями, лякаючи дітей і матюкаючи пенсіонерів, що невчасно з'явилися на пішохідному переході перед «крутим райдером». Що ж, кожному своє...

Та незважаючи на все, моторух живе і буде жити, поїздка у мрію триває, а в кожного вона своя!

*Все на світі існує для мене,
В мене легка рука.
Зірка фарту злітає із неба,
В мене карма така, доля така.
Всі бажання здійснюються миттю,
Щоб я не захотів.
Для крутих все доступне у світі.
Це життя без проблем,
Без гострих кутів.
Круто жити, жити крутим.
Круто жити, не тужити,
Бо це я народився такий,
Просто я народився такий
Крутий.*

(Супер Вуйки «Крутий», 2012).

Марта Ніконова

Інтер'єр кав'ярні «Вірменка»

Кав'ярня «Вірменка» розташована на розі вулиць Вірменської та Друкарської в будинку, що, вірогідно, був споруджений у XVII ст. Для детальнішої історичної довідки можна процитувати Володимира Вуйцика¹:

«Будинок № 19 (конс. № 121). Глушкевичівський, наріжний. До перебудови мав два яруси. Контрактом купівлі-продажу від 11. VII. 1786 року власник цієї кам'яниці, яка на той час була в руйнівному стані, адвокат Йосиф Уфнярський продав її губерніяльному радникові, перед тим директорові медичних студій, протомедуку (1785), колишньому військовому лікареві Лаврентію Прессену за

¹ – Володимир Вуйцик (1934–2002) – львівський мистецтвознавець, історик архітектури.

11105 зол. Після перебудови Лаврентієм Прессеном у 1792 році її оцінили у 26652 зол.»².

Історія кав'ярні починається з 1978 року (у 1998 році святкували двадцятиріччя кав'ярні). Щоправда, Алік Олісевич, відомий хіпі і правозахисник, стверджує, що «Вірменка» як культова крапка з'явилась у серпні 1979 року³.

Кав'ярня займає дві зали на першому поверсі кам'яниці на вулиці Вірменській, 19, одна з яких є службовим приміщенням. Вхід до кав'ярні – з вулиці Вірменської. Основна зала має площу близько 28 м². Тут встановлено 8 столиків, барну стійку. Зал кав'ярні відмежований від вулиці невеличким тамбуром.

На перший погляд, інтер'єр за стилістикою можна визначити як «сардепівський»⁴. Таке враження складається через збережені з 1990-их років меблі (столики та стільці, вішаки для одягу), обладнання (кавоварка пісочна того ж часу, меню, що обертається, деякий посуд, ваги), найбільшу заслугу в збереженні душі радянського часу має підлога кав'ярні – колоровані бетонні плити з дрібним щебенем, залиті квадратами.

Свого теперішнього вигляду кав'ярня набула впродовж шести місяців 1999-го року. Від часу свого створення «Вірменка» мала менш стриманий образ – стіни всередині, від підлоги і до стелі, закривали пластикові жовті панелі. З часом пластик втратив свою привабливість, також під ним накопичувалась велика кількість зконденсованої вологи, стіни були вражені грибокком.

Проект розробляв і вів Олег Рибчинський, який власне і визначив новий вигляд «Вірменки», як історичного інтер'єру, разом із Сашком Туницьким, який займався технологічним проектуванням площі барної стійки, місць

---

² – Матеріали до історії кам'яниць вулиці Вірменської // Володимир Вуйцик. Вибрані праці. – Львів, 2004. – С. 159.

³ – Алік Олісевич: «Якщо світові буде потрібно, я віддам своє життя не задумуючись – заради свободи» // Ї. – 2002. – № 24. – С. 150.

⁴ – сардепівський – совдепівський.

для відвідувачів і їх розташуванням, комунікаційних систем.

Коли демонтували пошкоджені панелі і зняли під ними тиньк 1920-их років – відкрилася ренесансова, яскрава, як вишивана, кладка стін. Було прийнято рішення не вкривати повністю стіни новим тиньком, щоб залишалася можливість бачити вік кам'яниці зсередини.

Простору кав'ярні властивий зовсім інший характер. На стіни нанесено кольору слонової кістки тиньк. Фрагментарно відкрито цегляну кладку стін XVII століття: неотинькованими залишені ренесансова цегляна кладка ніші-альмарії, кругова кладка сегментно-лучкової арки (над дверними проймами), фрагмент східної стіни, де одночасно видно ренесансову цегляну кладку і перемуровання стіни кам'яними блоками (ймовірно, з XIX ст.). Барна стійка вимурувана зі старої цегли і тротуарних пореберників. Також всередину кав'ярні (точніше, до ніші-альмарії), поселився камінь з різьбленими в низькому рельєфі рослинними мотивами (його вийняли з продику пивниці котроїсь із кам'яниць на вулиці Вірменській). Площина стелі поділена масивними столітніми балками. Самі балки не є рідними для цієї кам'яниці,

вони демонтовані з кам'яниці на вулиці Вірменській (котрої саме – невідомо), але під стелею знаходились отвори під балки. Залишки цінної деревини (балок) використані для викладення коробки нефункціонуючих дверей готично-ренесансового періоду, які виходять на вулицю Друкарську, на цих дверях прикріплено вішаки для верхнього одягу. Повністю новим включенням у внутрішньому просторі «Вірменки» є тамбур, змурований з кам'яних блоків; зі сторони залу дверний проріз у тамбурі стилізований під арочний портал з замковим каменем. Фільончасті двері в інтер'єрі спроектовані Олегом Рибчинським – вони є продовженням реконструкції історичного образу кам'яниці. В нижній частині стіни по периметру обшиті панелями з тонкої різаної дошки; кріплення дощок підібрані так, що вони асоціюються з іконними тиблями. За барною стійкою висять прості полиці. Ще одним моментом, непомітним для ока звичайного відвідувача, але таким, що може пригодитися фахівцеві, є відкриті в часі ремонту сліди колишнього прорізу вікна, форма якого ймовірно була змінена в ХІХ столітті; первинні прорізи вікна були значно меншими за висотою, за формою – лучково-арковими. Штори зі світлого полотна та їхні кріплення дібрані в стилізації до образу крамниці ХVІІІ-ХІХ століття.

У результаті проектного рішення 1999-го року кав'ярня стала гарним прикладом новоствореного історичного інтер'єру, ретроспективою, що дає можливість побачити, як могла виглядати ця кам'яниця у ХІХ столітті. Цей проект базується на історії, властивій саме цьому будинку, тобто не є перенесеним штучно і базується на таких принципах реставрації, як консервація та реконструкція.

Калич

Коли падає дощ

Звичайний дощ, до якого ми всі звикаємо зі самого дитинства, і коли він падає, нам не здається дивом, що цілющі краплі втамовують спрагу землі, і не тільки. Взагалі, все, що відбувається на планеті, є дивом, але ми настільки звикли, настільки поруч, що сприймаємо радше, як чергові витівки природи. Скупчення літер, слів, речень. Я хотів назвати свій творик «Падає дощ», але вже є пісня під назвою такою в групи «E.L.O.» з альбому «Time» 81-го року. Може ще хтось залишив таку назву, не знаю, або призабув, хоча є в «Mahogany Rush» «4» 76-го року твір із назвою «Its Begun To Rain», перекладайте собі самі. Молоді, що порпається в інтернеті, в контактах, такі не відомі: глибокі роки, навіть не їх народження – що ну його, в 76-ий?

Я дуже люблю, коли падає дощ, як вдалося мені помітити, це притаманно творчим людям, творчим натурам. Андрій Тарковський, великий російсько-радянський режисер, і далеко не лише він, полюбляв дощ, і майже у кожному фільмі репрезентував його у величі та красі.

Одного разу повертався тролейбусом із центру додому у дощову погоду, чи негоду, і через вікна і краплі, що стікали шибками додолу, побачив, як хлопець і дівчина, обоє хасраті, в джинсі, з різними нашивками, амулетами, пістрявими стрічками, босими танцювали під сильним дощем, майже зливою, вони були мокрими до останньої пістрявої нитки, але веселими та щасливими!

На старій хаті на GG* полюбляв залишатися у цілковитій тиші, під час дощу, і прислухатися до мови кожної краплини, що летять до нас із далеких небес. З даху до землі

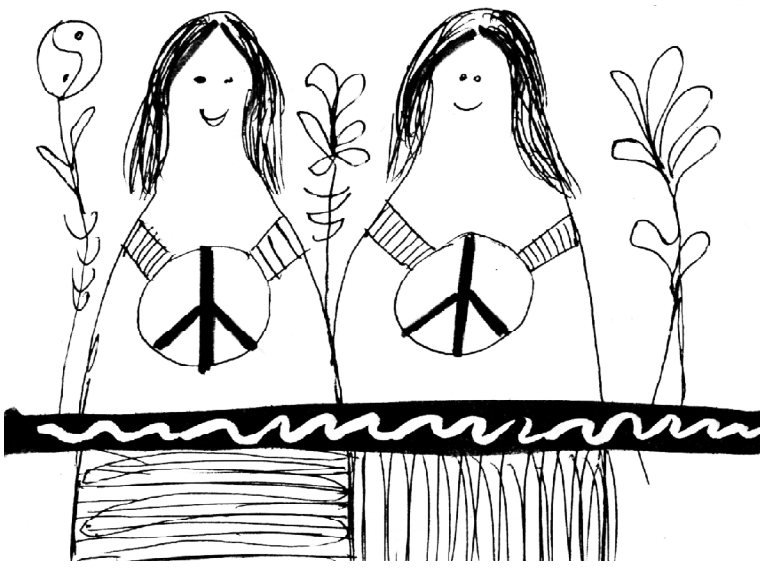
---

* – від назви вулиці Галини Гурської (тепер – Багряного) у Львові.

будинком тягнулася труба-ринва, через яку дощовий струмок потрапляв у землю, я донині пам'ятаю незабутні звуки мільйонів об'єднаних краплин у мелодії дощових годин. В моменти співу дощу в серці прокидалась справжня поезія, сам дощ – це поезія природи.

Неподалік Опері є кафе-морозиво «Пінгвін». Я зайшов, столик коло вікна був вільним, присів, відслонив їхню фіранку і почав спостерігати за танцем дощу, погода була саме моєю. Сиджу, думаю, мрію, чекав товариша Ромка Дзвоника**, діяча рок-культури по вінілу у маси, ми мали з ним мінятися плитами, я підійшов раніше, ну і пірнув у стан замріяності. Я і безліч крапель, ми разом танцюємо на тротуарі осіннього вечора.

Пам'ятаю: колись моя мама голову мила в дощівці. Клала під ринву таку собі ваненку-мидницю, набиралось води, в хаті загріла і вперед, а тепер після всіляких Чорнобилів, Житомирів, і не тільки, якби помився, то відразу би і оголився, полисів назавжди!

*За самотнім столиком, стаєш безмовним
атрибутом столом.
Потребуєш живої енергетики, як ковтка
ранкового повітря.
Вона з морозивом і коктейлем навпроти сідає.
Вона засмагла в білій спідничці,
з легкістю краплини починає розмову.
Обернувся, підтримую, вдалих початок.
Вона ховає морозиво, з ложечки,
за губками чиєїсь мрії.
У неї приємна посмішка.
У слів виростають крильця,
торкаються сердець одразу.
Тепліше стає, хоча на вулиці осінь,
ми бачимось вперше, востаннє, це не суттєво.
За вікном дощ, за вікном осінь.
Вона дає номер мобіли,
я набирати ніколи не буду.
Вперше востаннє
Попрощались, вона вибігає під краплі.
За вікном дощ, на вулиці осінь.*

Дощ торкається старого, майже пожовклого листя, немов омиває його та благословляє в останню путь. Завжди під час дощу на самоті зосереджуюся і відчуваю щось інше, словами пояснити важко, немов душа віддаляється від огидного тлінного тіла і, злітаючи, танцює разом з краплинами під хмарами сліз, сліз святого неба...

Ооонде Ромко суне, поволі виходжу з поетичного стану. Суєта суєт, міняти, купувати, продавати, це також треба знати, зашкарубла суєта нудного нашого життя.

Обіцяли сьогодні дощ, я налаштувався, приготувався, і тут тобі на!

Мабуть буде вночі...

Рок Осінь 1987

Саме під такою назвою в Луцьку в 1987 році відбувся фестиваль рок музики. Він був настільки віддаленим від справжнього року, що місяцями почуте-побачене доходило і доводило нас до відвертого підреготування над навколо створеним. Нас, це тодішню групу «Діти Тяжкого Року», або «ДТР», у склад якої входили: Ігор «Кабасик» (або «Ковбаса») Мельничук* – басова гітара, Ерік «Кабан» Хрептик** – гітара, бек-вокал, мій молодший братиско Мирослав Калитовський*** – барабани, і, звичайно, я, Олег «Калич» Калитовський – вокал; таким складом ми вирушили до Луцька!

Часи тоді були, скажу вам, далеко не найкращі. Теперішній молоднячок, що вродився в кінці 80-их, на початку 90-их, навіть уявити собі не зможе, як виглядають порожні магазини, в яких майже нічого немає, і, аби випити якогось там пива чи винця, треба було добряче побігати по магазинчиках для того, щоби віднайти бажаний напій. (Чітко пам'ятаю, після якогось концерту наступного дня захотілося пива, півміста оббігав, на пивзавод аж забрів, так нічого і не знайшов!).

В автобусі до Луцька душно не було, як-не-як осінь, місяць був вересень, може жовтень, не пізніше, бо на вулиці була досить тепла погода. Ми повсідалися у крісла і почали переглядатися із запитанням в очах: а випити щось в нас є? На Луцьк покладатися було недоречно – якщо у Львові тиснява за пивцем-винцем, то що ж тоді провінційне на той час містечко, невже чимось може потішити? Чим далі від великого міста, тим менше товару по магазинах. На сцену виходити

---

* – Ігор Мельничук – учасник гуртів «Рокіровка» (1984–1985), «Кооп» (1985–1987), «ДТР» (1987–1988), «Брати Гадюкіни» (1989–1996).

** – Ернест Хрептик (1965–1996) – учасник гуртів «Рокіровка» (1984–1985), «Кооп» (1985–1987), «ДТР» (1987–1988), «Брати Гадюкіни» (1991–1992).

*** – Мирослав Калитовський - учасник гуртів «ДТР» (1987–1988), «Плач Єремії» (1990–1994), «+GG+» (1992–1997), «Калич Блюз» (з 2001).

цілком тверезими – тверде Ні! Трішки затуманитись, увійти в образ було необхідно. В мене із собою дещо було. Всі видихнули з полегшенням. Ми тоді в музичному плані щільно сиділи на «Rush», «King Crimson», «Van Halen» і відповідно наш музляк сприймався, як свіжозварений у казані музичний рок-вибух. З чим і подалися на фестиваль «Рок Осінь 87».

Перед від'їздом у мене на руці вискочив якийсь неприємний чирячисько. Я взяв і вичавив його, мабуть, потрапила якась інфекція: він замість того, щоби зникнути, розрісся і став ще більшим, словом, рука була забинтована!

Луцьк – місто привітне, в магазинах саме шампанське, яке негативно впливає на горлянку!

Ми за кулісами – групи виходять, сходять зі сцени, але роком щось і не пахне, навіть не смердить – з дивною мімікою на фізіях переглядаємося, може не туди втрапили? Ні, оголошують. Наш вихід... Вигляд у нас тоді був... Ерік натягнув на себе куклуksкланівський чорний балахон, Кабасик в чорній майці «Black Sabbath», я в так званих «лосінах», чорній металкуртці – до речі, так і по вулицях ходив, як на тепер, це – дитячі невинні забави, а на ті часи – фурор, вибух! Ще й мій чирячисько!

Після першої композиції журі фестивалю нас зупиняє і розпочинає діалог: що це за така музика, чому всі в чорному, в мене замотана рука, наркомани, що всі грають рок, а ми невідомо що, і так далі, в такому дусі. Єдиний хто за нас втрутився, це – Сергій Шишкін. Тоді я його ще не знав, лише за багато років випала нагода з Шишкіним познайомитись, згадали ті часи, і він розповів мені, що тоді, в далекому 87-му, перебував у складі журі. Правда, ми відстояли власні позиції і заплановане на сцені відпрацювали. Тоді брали участь багато групок, пам'ятаю лише одну: «Анна Марія» – гурт Віктора Павліка, тоді він співав те саме, що й зараз. Тепер розумієте рівень і музичний напрямок цього фесту? Зате через багато років ми зустрілися з Віктором у Києві і він мене впізнав, пам'ятав завдяки фестивалю «Рок Осінь 87». Ми тоді були справжніми героями Rock & Rolly.

Приємно, скажу вам, хоч один раз в житті, пройти через незрівнянно-солодкі відчуття!

Days-2012

*Хто в юності не був хіпні – той не мав серця.
А хто у старшому віці не є олдовим –
той не має розуму.*

Дмитро «Казік» Кузовкін

**Make Love Here
And Now**

Львов – ХХIII

Перед монитором

Печатаю что-то и вдруг замечаю, что на клавиатуре, оказывается, есть ещё и клавиша Fut. Странно...

Догадываюсь: по-видимому, это что-то о некоем будущем – futurum по-ихнему. Пробую нажать – никакой реакции... на мониторе обычная гугловская заставка.

Давлю вместе с Shift – и опа-на! Довольно долго крутится-грузится – и вылезает некий сайт. На каком-то неизвестном языке.

Буквы, правда, знакомые, латинские. Но слова совершенно дикие – некоторые состоят вообще из одних согласных...

В виртуальном Переводчике нет такого языка!

Решаю хотя бы скопировать пару фраз на первой странице... в смысле, потом разберусь. Начинаю выделять мышью – и вдруг текст начинает переводиться сам по мере выделения!

Не знал, что виртуальный мир способен на такое... что ж, тем приятнее.

Читаю по-русски: сайт называется «Будущее о будущем», потому что существует, оказывается, в лингвистике некий секрет, некое странное криптограмматическое правило о «плюсквам-футурум». В смысле, о далёком будущем. По образу и подобию «плюс-к-вам-перфекта», «предпрошедшего» времени. Этот самый плюсквамперфект «служит для описания событий, предшествующих событиям, описанным при помощи обычного перфекта»... есть такая глупость во многих европейских языках.

Так вот, этот самый плюсквамфутурум – это то же самое, только в будущем. Что будет «футурологией» для людей будущего? Для людей, скажем, двадцать третьего века? (это всё читаю на этом странном сайте).

Если об этом всерьёз задуматься – то попадёшь в это самое будущее, утверждает этот сайт!

Попробую. Начинаю... и вдруг замечаю, что сайт начинает терять свою интерактивность, не реагирует больше на мои движения мышкой и берёт инициативу в свои руки.

Во-первых, удивлённо замечаю, что изображенный на мониторе некий футуристический город постепенно становится объёмным... Господи, откуда это «три-дэ»? У меня же обычный дешёвый ноутбук!..

Во-вторых, изображение всё увеличивается – и вот я уже ВНУТРИ его!..

...и тут сон становится «луцидным»: я в очередной раз понимаю, что всё происходящее – это сон.

И вот возникает интересная ситуация: моё сознание находится **одновременно** и перед монитором (созерцает урбанистический ландшафт двадцать третьего века) – и **внутри** этого будущего города.

*(Такое же происходило со мной в 14 лет, в 1966 году, когда я в первый раз «раскланивался с этим миром», в смысле, тонул. Тогда тоже видел **одновременно** и то, как пытаются оживить мой труп на берегу, и преддверие «того света»... Ни описать словами, ни нарисовать эту ситуацию невозможно).*

...Той части моего сознания, которая находится в Городе Будущего, представляется, что навстречу мне выходит некая юная Девушка Будущего, протягивает некую таблетку и говорит *прозрачным* Голосом Будущего:

– О Пришелец из Прошлого! Проглоти эту таблетку – ибо на деле это книга – и ты будешь знать очень много о том, что тебя интересует!

Глотаю таблетку – она моментально растворяется у меня во рту – и начинаю ждать Просветления.

Ждать скучно. Чтобы не терять времени, спрашиваю Девушку:

– А о чём я прежде всего узнаю?

– А о чём ты писал недавно в своём ноутбуке последний свой текст, о Пришелец? Нас учили в школе, что в твоём 2012 году ты писал тогда о львовских хиппи для

альманаха «Хиппи во Львове – 2»: о Пензле, Звёздном, Лере, Яворе... и, главным образом, об наиболее активном энтузиасте движения хиппи – об Алике Олисевиче... и вот потому именно о хиппи таблетка расскажет тебе в первую очередь.

– А... послушай, – продолжаю спрашивать, – что это за город, в котором мы сейчас находимся? С огромными сверкающими трёхсотэтажными небоскрёбами, с шикарными антигравитационными платформами?

Девушка изумлённо таращится на меня:

– Ну ты тупо-о-ой! Ведь ты сейчас сидишь перед монитором во Львове... и с чего бы это вдруг бы тебе бы привиделся какой-то другой город?!.. Так что ЛЬВОВ ты видишь сейчас во сне, и только Львов... правда, двадцать третьего века.

О чём рассказала Таблетка

Сначала она начала было охотно рассказывать о том, что и без неё было хорошо известно. И я её перебил: умолчи об этом! Не теряй времени! Кто с кем куда ездил стопом, кто с кем тусовался, где когда какие рок-сэйшенА имели место быть – это и без тебя все знают. Об этом в альманахах «Хиппи во Львове» написано достаточно.

А вот ты мне лучше расскажи что-то новое о теории хиппизма, о метафизическом аспекте этого движения... я ведь свою всю жизнь пытаюсь за деревьями увидеть лес, обобщать все явления, абстрагироваться от реальной повседневности... Всегда пытаюсь понять смысл происходящего, спрашивая себя: а что бы это значило? А на хрена это нужно?

И Таблетка рассказала такое:

– Хиппи, говорила она, – бывают **верхними, средними и нижними**. Причём мы в нашей реальности имеем дело только со средними проявлениями их бытийности. И эти проявления являются **проекциями** верхнего и нижнего аспектов каждого конкретного хиппи.

В свою очередь, эти проекции возникают на пересечении опять же нижнего и верхнего элементов интегральной хиппи-личности. Но не простого пересечения, а органичного сочетания. Причём это сочетание сочетается сложнейшим образом, и именно потому из этого «сочетания сочетаний» и рождается некая сложносочетаемая личность... да, наверное, можно так сказать.

Но... из этого с железной необходимостью следует вывод о том, что в основе своей эта личность всё-таки ложная: ведь при анализе её обычно рассматривают отдельно от свойственных ей оккультных составляющих, от верхнего и нижнего аспектов.

(Тут я заспорил с Таблеткой: я, говорю, вот когда интересовался индуизмом, то очень возмущался противоестественным «теологическим демократизмом» их, индуистов, Тримурти... Да как же так, да как же можно, кричал я отчаянно: и разрушитель Шива, и творец Брахма, и хранитель Вишну — это что, одного поля ягодки? И что, никакой иерархии в этом трёхбожии нет? Быть того не может!.. Средний, центральный образ Вишну должен быть главным! Ведь он единственный из этой троицы, кто отрицает время, сохраняя создания для Будущего!

Но Таблетка переспорила меня: это, сказала, только с твоей, человеческой точки зрения. Сохранение в вишнуистском смысле кажется тебе очень важным потому, что в тебе, как в любом организме, вмонтирован эволюцией мощный инстинкт самосохранения... те существа, у которых этот инстинкт был ослаблен, просто не выжили и не дали потомства.

Ну, возразить тут было нечего. Я и не возражал).

Поэтому: вот, скажем, мчится некий Мотохиппи на мотоцикле в некую неведомую даль.

Ему кажется, что он – сам по себе, едет, мол, и всё тут.

И не подозревает, что прямо над ним летит его хиппидвойник, его Высшая ипостась.

Летит на крыльях мечты этот двойник, весь из себя аж сияющий, ангелоподобный...

А снизу, под мотоциклом, под самым асфальтом, в толще земли передвигается Низшая ипостась хиппаря. И этот двойник тоже не отстаёт от резвого бега мотоцикла, он перемещается в геокристалле планеты как изображение в бегущей строке монитора. В смысле, не реально, а виртуально.

Высший аспект-двойник проецируется на правую сторону тела хиппаря, а нижний – на левую.

Но не следует трактовать наличие этих двойников как некую оппозицию, как материализацию некоей моральной дилеммы: присутствие в сознании/подсознании высшего и низшего аспектов – это вовсе не манихейская вечная борьба Добра и Зла, не постоянная битва Ормузда и Аримана, а именно – ещё раз повторяю – полное и гармоническое сочетание некоторых отделённых проекций.

Высшее начало устремляет личность хиппи к небу. Но полное подчинение ему грозит распадом личности, физическими страданиями в парадигме индуистского начала раджас – и тем самым отрицанием самого вектора духовного прогресса. Хорошей иллюстрацией к такой ситуации служит история о сыне Дедала Икаре. Который слишком энергично рванул к Солнцу...

А низший аспект хиппи – это необходимое консервативное начало. Это квинтэссенция той мудрости, которая утверждает: «Тише едешь – дальше будешь».

Это необходимый противовес слишком активному высшему аспекту, некий сдерживающий фактор.

Но слишком увлекаться им тоже опасно.

Ибо в своём крайнем выражении он сразу же доставляет сознание хиппаря непосредственно в ад, в область, руководимую Сатаной.

Ведь кто такие «Ангелы Ада»?

Это те хиппи, которые стали **слишком** хиппи, которые чересчур законсервировались на хипповщине как на такой. И потому, естественно, вознамерились защищать её. И уже самым этим намерением незаметно для себя – но в полном соответствии с логикой событий – начисто отринули все качества стандартного хиппи: пацифизм, чувство всеобщей любви и всеобщего братства...

И уже с 60-х годов пугали добропорядочных американских обывателей своей агрессивностью и нарванностью: смотри фильм «Подонки» о приключениях банды мото-хиппи.

Но не все Мотохиппи были столь агрессивны. Некоторые очень даже наоборот, что-то там даже проповедовали...

Вторая половина XX века.

Он мчится на мотоцикле вдаль по широченной прямой дороге-бетонке прямо к горизонту.

Она стоит на обочине и машет рукой, чтобы подвезли. Чтобы она вкусила всю сладость перемещения автостопом.

Он бормочет слова будущей своей проповеди, не замечает ничего вокруг и потому проносится мимо Автостопщицы. Но она громко кричит ему вдогонку:

– Остановись, о Мотохиппи, ты прекрасен!..

И он останавливается, возвращается к ней и проносит с чувством:

– О прекрасная Автостопщица! Да будет благословенно чрево твое! Вырази мне твое желание, о прекрасная, и я исполню его. Ибо видя такую красоту, как твоя, говорю наперед: слушаю и повинуюсь!

И Автостопщица ответствовала Мотохиппи:

– О прекраснейший! Подбрось до города Л., там уже пипл тусуется и скоро сэйшен в Святом Саду начнется!

Но Мотохиппи возвел очи горе и молвил:

– О прекраснейшая! Послушай меня сюда! Дозволь рассказать тебе о том, о чем мне поведали Высшие Силы! Дозволь попроповедовать тебе!

Ей ничего не оставалось, кроме как согласиться, и Мотохиппи начал дозволенные речи, причем на старославянском:

– О дева лепая! Аще днешь понеже, одесную и ошую! Бых, быхове, быховом! Паки в руке твоей, Г-ди! Иже еси на небесех!

Но потом всё же перешел на обычный церковно-русский:

– Дщерь моя! А знаешь ли ты, что наша Церковь признаёт все постановления всех семи Вселенских Соборов, собиравшихся на собрания за первых 795 лет существования Христианства?

Не знаешь? Так знай!

А знаешь ли ты, что наша Церковь не признаёт чистилища? Что мытарства души после смерти – это не очищение её от грехов, а как бы подведение итогов, как бы проход души через некую Таможню, где она на пути в Рай должна уплатить некую дань, некое «мыто»... и если не хватит у неё заслуг и молитвенного запаса для этой дани, то хрен она в Рай попадёт.

А знаешь ли ты...

И долго ещё провозглашал Мотохиппи свою проповедь.

Вскоре автостопщице это надоело, она машинально кивала согласно, но еле сдерживала зевок. И молилась только об одном: чтобы проповедь поскорее закончилась, и они двинулись бы к цели.

И вот, как бы в ответ на её молитву, в небе слышалось гудение.

Оно усилилось, превратилось в мощный гул. И в небе показался самолёт.

Автостопщица сразу же определила, что это – новый воздушный гигант Ан-225 «Мрия» («Мечта»). Она радостно замахала руками, закричала...

Сначала самолёт пролетел было мимо, но потом пилот заметил хорошенькую девушку, сделал широкий разворот и полетел в обратном направлении.

Отлетев на достаточное расстояние, он снова развернулся, на глаз определил передний и дальний приводы и пошёл снижаться по глиссанде. Коснулся широченной бетонки за пару километров от мотоцикла, пробежал, тормозя реверсом – и вот уже гигантский самолёт стоит рядом с Автостопщицей, и пилот кричит что-то сверху из кабины.

Девушка тоже что-то кричит ему, но они друг друга не слышат из-за сильного рёва турбин самолёта.

В конце концов пилот спускает верёвочную лестницу, и девушка взбирается в кабину.

Окно кабины закрывается, рёв всех шести турбин нарастает до пронзительного свиста, самолёт медленно начинает разбег – и далеко у самого горизонта, сильно уменьшенный перспективой, наконец отлипает от бетонки.

А Мотохиппи, не замечая ничего вокруг, продолжает проповедовать:

– О прекрасная дева, а знаешь ли ты...

А пока он проповедовал, его высший и нижний аспекты спорили друг с другом:

В: Вот посмотри, что случилось, ты этого хотел? Он ведь даже самолёт не заметил, и какой самолёт! Это ведь был настоящий великан, его взлётный вес 600 тонн, он может поднять 250 тонн груза! Это тебе не какой-то там крошечный «Пайпер-кэб»...

Н: Так ты бы, идиот, его ещё больше на проповеди настраивал, чтобы он к небу тянулся... вот и имеешь! Хороший науч логик, да, кацо?!

В: Не передёргивай! Не переключивай! Ты, и только ты его тормозишь! Затормозил – вот он и стоит на месте, не видит ничего и проповедует своему мотоциклу! Позор!

Н: Я? Я его торможу? Да ты что, не видишь, что его просто накрыло?

В: Что значит «накрыло»? Когда это он успел?

Н: Когда, когда!.. Тщательнее следить за своим подопечным надо!.. Час назад, когда он у ресторана «Великий Мастурбатор» останавливался, то и вмазал себе полтора квадрата...

С тех пор многое изменилось.

Девушка-автостопщица превратилась в АЭРОСТОПЩИЦУ – уж очень ей понравилось самолётолетание... и успела облететь уже полмира.

Верхний и Нижний аспекты продолжают спорить. Может, они до чего-то и договорятся.

А энергичный Мотохиппи всё ещё стоит там, где его оставила девушка, и продолжает разговаривать со своим мотоциклом.

Всё дело в том, что иногда при передозировке ЛСД (более 700 микрограмм) действие инъекции не проходит со временем (как обычно), а остаётся **навсегда**.

И это был, видимо, как раз такой случай.

СНЫ И ПСИХОДЕЛИЯ

«Жизнь есть сон», – авторитетно заявил Камюэнс.

«Ну да, ну да», – грустно закивал Лопе де Вега.

«Жизнь – это история, рассказанная безумцем: в ней только шум и ярость, но мало смысла», – устами Макбета провозгласил Шекспир. А Уильям Фолкнер так и назвал один из своих романов — «Шум и ярость»... Впрочем, это было оправдано – там рассказ как раз и ведётся от имени слабоумного.

Ну хорошо, если жизнь – это сон, то что же тогда смерть? Пробуждение, как об этом пишет Лев Толстой в «Смерти Ивана Ильича»?

Возможно.

Но тогда не приходится удивляться таким вот сценам:

– С добрым вечером! – приветствуют друг друга мертвецы, просыпаясь на кладбище.

Солнце уже закатилось, пора окончательно просыпаться...

– Болейте! Злая ночь!

(Гм... это, значит, вместо «Здравствуйте, добрый день»...)

...Мёртвый муж вылезает из могилы с удочкой.

«Куда это ты?» – подозрительно спрашивает мёртвая жена.

«Да я это... на рыбалку... мы тут с ребятами договорились...»

Врёт. На самом деле они действительно шагают к пруду у старой заброшенной мельницы, но не на рыбалку, а чтобы пообщаться наощупь с кокетливыми русалками. А жена, впрочем, тоже времени не теряет, сообщает своему мёртвому любовнику: мой дурак свалил надолго, так что приходи...

Так вот и тусуются всю ночь, а на рассвете ложатся спать, желая друг другу «спокойного дня»...

Всё-таки Фрейд был парадигматичен для XX века. Его «Толкование сновидений» создало как бы некую фиксированную точку отсчёта для анализа подсознательного, некую «печку, от которой удобно танцевать».

Но именно эта парадигматичность, именно этот самый «фрейдизм» не дал возможности ортодоксальным фрейдистам «вылупиться из яйца», заставил навсегда остаться в клетке материалистически-эволюционного дискурса.

И потому и лично Фрейд, и его апологеты усиленно, но бездарно критиковали тех, о ком можно сказать, что они-то и были подлинными последовательными психоаналитиками: Юнга, Адлера...

...Карл-Густав Юнг не побоялся, например, заметить очевидное: наличие постоянных инвариантов в процессе множества сеансов психоанализа... то, на что Фрейд с удивительной твёрдостью упорно закрывал глаза – ибо это противоречило его материалистической модели мироздания.

И работа с этими инвариантами, которые Юнг назвал «архетипами», продвинула психоанализ намного дальше, чем традиционный фрейдизм. И поле для апорий и спекуляций (которыми, мне кажется, во многом грешат вообще все науки о ДУШЕ) отодвинулось далеко в некую виртуальную «ноосферу», находящуюся, по чудесному определению Станислава Гроффа, далеко «за пределами мозга».

Но... как всегда: что это за бочка мёда такая, в которой нет ложки дёгтя!..

Оказалась и тут – слишком велик был соблазн попсы!

И вот на этом самом, если так можно выразиться, «интегральном» (включавшем в себя и метафизический аспект) психоанализе Юнга выросло, паразитируя, некое чудовищное чудовище – «психоделия».

Впрочем, на «традиционном» фрейдизме чуть раньше тоже возник некий малосимпатичный уродец – сюрреализм.

Не хочется слишком уж дотошно разбираться во всём этом попсовом многообразии. Рациональнее будет, если уяснить себе хотя бы, что такое сны, с чем их едят, и на кой ляд они вообще снятся.

Сны, по точному определению Владимира Тан-Богораза, бывают «палеонтологичными». Можно, конечно, добавить – и «футуристичными» тоже. И «актуалистичными» – акцентированными на настоящем.

Но это всё касается только антуража снов, «материала сновидений». А если не забывать, что сны – это нечто, имеющее цель, то станет ясно, что сны всегда только «профетичны»... иначе зачем они нужны?!

В пассаеизм пусть играют повернутые на «прекрасном прошлом» глупые романтики. Нормальное же сознание совершенно нормально боится будущего и хочет его вовремя предвидеть, чтобы по возможности избежать «выгребания пиллОЕй».

И потому телеология снов во многом тотальна.

Даже если вам снится некий до неприличия волосатый первопредок, добывающий огромной каменюкой упавшего в западню мамонта – то всё равно этот сон – о некоей будущей ситуации: вызовет вас Начальство на ковер, и добьёт своим сарказмом по поводу важного делового письма, направленного вами вместо Швеции в Швейцарию...

Сны имеют голографическую природу, потому и проявляется такое – подобное притягивает подобное... как клипы в Ю-тюбе: посмотришь один – и тут же полезут похожие...

Но сны бывают ещё и вещими – это такие сны, которые не требуют расшифровки, «толкования»: в них напрямую снятся будущие события.

Вещими такие сны бывают в результате огромного напряжения мозга, как итог яростной борьбы **личного** подсознания с **коллективным**. И потому вещие сны снятся очень редко: мозг на протяжении многих месяцев и даже лет копит силы для такого подвига.

Ибо коллективное подсознание вовсе не желает, чтобы кто-то знал будущее... ведь это даст такому индивиду значительное преимущество в конкурентной борьбе! Хорошенькое дело – если кто-то будет всё время видеть в снах будущие биржевые курсы... да он нас разорит в момент!

И потому пусть никто не строит иллюзий. Надо признаться себе, что мы все находимся под постоянным телепатическим давлением, сами давим подсознательно друг на друга, запрещая друг другу видеть просветляющие вещие сны... потому-то наши личные подсознания и вынуждены обманывать строгую оккультную цензуру коллектива, посылая нам в снах только образы, намёки, аналогии. К тому же, мы не можем углубиться в некую общую картину, в некую «историю сна»: каждое действие во сне зависит не от всей суммы предыдущих действий, а только от последнего – потому-то в снах так много удивительных превращений... которым сновидец, впрочем, совсем не удивляется. Ибо даже его критическая способность настолько подавлена прессом чужих подсознаний, что он просто не может отличить вероятное от невероятного.

А поскольку сказано, что «...истина спасёт вас», то становится ясно, что такое давление, которое изолирует от этой самой спасающей Истины, сильно мешает и Спасению, прямой дорогой направляет в ад... Хорошо сказал Жан-Поль Сартр по этому поводу: «Ад – это другие!..».

И только вторичным, дополнительным мотивом аллегоричности снов оказывается необходимость аналогизирования, т.е. совмещения новой информации с уже имеющимся тезаурусом.

Конечно, этот процесс носит во многом буферный характер, это часто защитная мера против страшной в своей неопределённости новизны – но когда он зашкаливает, то приятного мало.

Вот ситуация из моего детства: завтра я с родителями впервые в жизни лечу самолётом (до этого, до моих шести лет, на курорты мы ездили только поездом). И вот в ночь перед полётом мне снится сон:

...Устраиваемся в поезде. Незаметно поезд трогается. Я сижу у окна и вижу проплывающие за окном дома... и вдруг они довольно быстро уходят вниз – поезд летит!.. Дома, улицы, деревья, поля – всё ужже далеко внизу... страшно! Поезд ведь может упасть!..

И когда на следующий день, уже наяву, я выглядывал из окна Ил-12, то увидел то же, что и во сне: умом-то понимаешь, что при данной скороподъёмности самолёта перспектива и должна быть такой, какая есть – а всё равно удивительно: вот только что под окном убежала бетонная взлётная полоса – и вдруг земля, дома, деревья оказываются далеко внизу...

То-есть: во сне мозг получил информацию о будущих переживаниях, но у него не было материала для адекватного сна. Тогда подсознание скомандовало: «Аналогизировать!» (такую ситуацию хорошо описал известный «внетелесный путешественник» Роберт Монро).

И вот мозг и построил сон на материале только предыдущего опыта, сконструировав летающий поезд. Но, поскольку поезда не летают, то во сне мне было страшно: а вдруг упадёт?

А вот наяву, в самолёте, страшно не было – тогда я ещё не знал, что самолёт вообще может упасть.

Для того, чтобы сон был вещь-пророческим, подсознанию необходимо вырваться за пределы трёх измерений, попасть в некую вневременную реальность четырёх, пяти и более измерений. Что оно и делает.

В 90-х годах во Львове построили памятник – «Волну памяти». Но эту «Волну» я видел во сне ещё в конце 70-х, и видел не такой почти плоской, какая она есть в реальности, а намного более объёмной, почти круглой в плане.

И это лишний раз проиллюстрировало, что видел я её в вещем сне из четвёртого измерения...

Ну а, к примеру, в четырёхмерном, скажем, кубе может поместиться такое множество трёхмерных кубов, что мама родная!.. столько же, сколько квадратов в обычном кубе. Или столько же, сколько точек на линии. То-есть, бесконечно много.

Потому и ярких снов снится человеку бесконечно много, причём одновременно, причём круглые сутки – и днём, и ночью... но воспринять он может только малую их часть. Ещё меньше – только отдельные фрагменты – он видит во время сна..., а ещё меньшую часть запоминает.

И вот вопрос вопросов: а где в человеческом мозгу всё это помещается?

Десяносто миллиардов клеток, говорят, в мозгу имеется. Из них чисто «мыслящих» нейронов – 15

миллиардов, остальные глиальные клетки – хрен знает, на хрен они нужны.

Нейроны контактуют друг с другом при помощи отростков-аксонов, и этих контактов-синапсов около 100 миллиардов. Тимоти Лири, Джон Лилли и прочие гуру психоделии утверждают, что каждый из этих синапсов – это компьютер, в котором ячейка «да-нет» – это поляризованная молекула воды! Вот, мол, оно как вот! «Надо привыкать к мысли, что человеческий мозг – это сто миллиардов суперкомпьютеров!..»

Ну а мне слабо верится что-то: если компьютер работает на молекулярном уровне, то грош ему цена – обычное броуновское движение внесёт в его работу такой хаос, что юзер не будет вылезать из ремонтных мастерских.

Дмитро Корчинский удачно сравнил человека, легкомысленно заигрывающего с агрессивным национализмом, с малым несмышлёным ребёнком, который лезет в трансформаторную будку.

Ну, касательно национализма – это ещё туда-сюда: в крайнем случае, это грозит мучительной смертью тела. А вот то, чем грозит неосторожное вмешательство в тонко отрегулированные природой психические процессы – это будет покруче.

Это уже грозит вечными мучениями в аду. Там, где нет смерти:

*Смерть больше не придёт,
Смерть тоже умерла...
(Агриппа д'Обинье).*

Поэтому в аду невозможно избавление от вечных мук. Конвенциональность многих архетипов – Будд в буддизме, Святых и Ангелов в христианстве – не помешала Юнгу устремить свой взгляд в их суть, в их глубину, понять их роль в формировании того, что можно условно назвать

«путём спасения». Или, если угодно, «просветления». Или «самадхи». Или...

А вот «психоделическим гуру» это даже в голову не приходило. Теогонию многих эгрегоров они воспринимали почти буквально. То-есть, даже не подозревали, что за прекрасными видениями при «кислотных трипах» может скрываться элементарный лукавый дьявольский обман! Грубо говоря, что вместо Христа можно увидеть в видениях ну очень похожего на него Антихриста!..

Хиппи скучали. Им было скучно и в реальности, и сами себе они надоели.

Поэтому постоянно искали, чем бы развлечься.

Жизнь многим порадовать не могла: ну нарядиться волосато-джинсово-потёрто-эпатирующе, ну подразнить обывателя... это быстро надоедает. А вот раскурочить своё подсознание при помощи ЛСД-25 – это уже кое-что! Таки-е видения нахлынут!..

И как далеки они были от понимания того, что личность человеческая дана не для некоего «онанизма мозгов» при помощи наркоты или кислоты, а для **маркирования себя** в некоем ноосферно-телепатическом континууме!

Ведь вот представить себе: умирает некий любитель «кислотных трипов», к нему является Ангел и хочет спасти его душу. И растерянно замирает в удивлении: спасать-то некого!

Мало того, что этот самый умирающий почти забыл имя, данное ему Богом, то имя, которое написано в его паспорте... а откликается на некое йуховое погоняло, которого и близко нет в Книге Жизни... так ещё и от души его остались только жалкие дискретные ошмётки, шизофренически разорванные фрагменты личности...

И видит Ангел: нет ничего подобного в континууме! Нет ничего подобного в Книге Жизни! Некого спасать...

(Кстати, похожую ситуацию переживают и актёры: хочет Ангел спасти, скажем, Высоцкого – и вместо его души находит следы образов типа Гамлета, Жеглова, других сыгранных ролей... Но о принципиальной грешности актёрской профессии как-нибудь в другой раз)*.

Сны по своей природе анизотропны, они редко повторяются (хотя случаются порой и такие «завихрения»). И потому не могут выполнить главное требование экспериментальной науки – повторяемость. А это позволяет допускать многочисленные спекуляции и выдавать их за «последний вывод мудрости земной» (Й.В. Гёте, «Фауст»).

Чем Фрейд и занимался.

Конечно, трудно переоценить его заслугу в том, что он вообще обратил внимание на то, что подсознание существует, что своей энергетикой оно определяет почти все мотивы поведения, что центр личности человека находится далеко за пределами сознания... это можно сравнить с революцией Коперника!

Но!.. Так упорно пытаться объяснить ВСЁ (от неврозов и реконструкций мифов до поведения литературных персонажей) деформациями либидо – это, пардон, уже какая-то мегаломания.

Ведь нормальный психоанализ имеет дело только с фундаментом, с основами психики – а на фундаменте ведь можно построить что угодно: и храм, и публичный дом. Или даже кабак.

То, что перфекционизм является следствием подавления мощного садомазохистского комплекса – это фрейдисты доказали убедительно (да и сам я это замечал неоднократно и удивлялся: интересно, почему это все фанатичные аккуратисты всегда как бы обижены на жизнь, а без пилюль Ей чувствуют себя, как без пряников?)

Но вот опять же: тот факт, что строить с максимальным старанием, с наивысшим качеством можно как газовые камеры в концлагере, так и университеты – это фрейдизм оставлял за скобками.

И тем более не обращал внимания на то, что выбор вектора в оппозициях «добро-зло», «эгоизм-альтруизм», «ад-рай», «Бог-Дьявол» зависит вовсе не от психоаналитических мотиваций, а от чего-то гораздо более высокого...

Сапёр ошибается один раз в жизни – потому передвигается по минному полю максимально осторожно.

Таким же образом и Юнг анализирует «Тибетскую книгу мёртвых».

С какой тщательностью он отделяет ламаистское «психическое» от европейского дискурса «только психическое»! Как бережно относится к многочисленным, на первый взгляд несущественным деталям посмертных видений!.. Ведь кто знает, какую роль они играют в деле спасения души, как определить степень их важности в этом процессе...

«Не зная броду – не лезь в воду», «Не уверен – не обгоняй», «Береженого Бог бережёт» – кажется, что всё это написано в сознании исследователя, как Декалог на скрижалях.

И вот сравнить это с тупой писаниной Тимоти Лири о той же «Бар-до Тодол»... просто кошмарная жуткость!

Как слон в посудной лавке ведёт себя доктор Лири при анализе текста! Ни малейшего представления нет у него о том, что все эти добрые и злые будды посмертных видений являются **личностями**. С которыми обходиться надо уважительно, вступать с ними в диалог: они-то хотят тебе помочь на пути к спасению, но им надо знать о тебе много чего. Для того, чтобы **найти и идентифицировать** тебя в хаосе кошмарных видений посмертного Бар-до... если, конечно, ты тоже личность, а не набор условных рефлексов деградировавшего наркомана.

В трактовке же Лири эти будды – просто некие психические автоматы: произнёс в их адрес некую молитву в хаосе кислотных глюков – и получай открытый путь к спасению...

Поэтому делаю вывод, что психоделия – это вовсе не тот путь, на котором можно раскрыть подлинные силы личного подсознания, познаться с многомерной вневременной реальностью сновидений, увидеть свой путь спасения... Скорее наоборот, психоделический опыт мало-помалу затягивает человека в некий омут, подвергает его власти злобных астральных троллей.

И потому говорю уважаемым хиппи: пожалуйста, будьте осторожнее с галлюциногенами! Материальных тел при будущих реинкарнациях вы можете получить ещё много, а вот душа у вас только одна...

*** Необходимое послесловие**

Хотел было написать позже отдельно о принципиальной грешности актёрства – да, видимо, надо сделать это сейчас.

Уж очень возмущены были некоторые знакомые, которым я дал прочитать эту статейку: как так?! Это вот мои любимые актёры, мои любимые образы в кино и театре, этот целый духовный мир, эти идеалы и образцы для подражания – и это вот всё грех? Да быть того не может!..

Что ж, понимаю. В детстве и юности сам был жертвой «фабрики грёз». И удивлялся: почему это все христианские Церкви – и Православная, и Католическая, и Протестантская – упорно настаивают на грешности актёрства, приравнивают эту профессию к самоубийству, запрещают даже хоронить актёров по христианскому обряду... даже Мольера похоронили ниже освящённых четырёх футов кладбищенской земли, на глубине пятого фута... Тогда мне казалось это курьёзом.

Но мистический опыт почти всей жизни заставляет меня признать правоту Церкви и утверждать: кто разыгрывает некую роль – и в жизни, а особенно в спектакле или фильме – тот страшно грешит против своей души! Тот действительно совершает нечто вполне эквивалентное самоубийству! Ведь даже если рассматривать душу человеческую только как некий паттерн или кластер (а она, без сомнения, является чем-то гораздо более значительным) – и даже тогда насилие над её тонкими механизмами, над системой саморегуляции поведенческих и оценочных мотиваций оставляет в ней неизгладимый след!..

Есть такая расхожая актёрская шутка: «Вошёл в образ – и не могу оттуда выйти». Юмор в этой шуточке гораздо чернее, чем кажется!

Ибо актёрство, «играние роли», основано на само-внушении. На создании на основе своей индивидуальности

некоего паразитического «образа», который в конечном итоге только и может, что разрушать идентичность актёра... Это же программируемое шизофреническое раздвоение личности!

Особенно приложил к этому руку некий Константин Станиславский (Алексеев), создав даже для своих актёров целую систему психических деформаций – так называемую «систему Станиславского»...

Но правда иногда пробивается наружу, и потому некоторые актёры на протяжении своей карьеры получают по этому поводу озарение: до них вдруг доходит, что даже огромные гонорары успешных кинозвёзд – это ничтожно нищенская плата за тот колоссальный вред, который эти несчастные вынуждены наносить своей душе, чтобы потешать эстетствующих снобов.

И когда это до них доходит, то они сразу же отрекаются от актёрской профессии, бросаются в объятия Церкви, каются и пытаются спасти то, что ещё можно спасти.

Коллеги, конечно, обвиняют таких людей в лицемерии, в пиаре: не смог, дескать, реализовать себя в профессии, вот и строит из себя большое цабэ, «моральный авторитет». Строит, мол, хорошую мину при плохой игре – как лисица, для которой недоступный виноград «слишком зелёный».

Но при этом стараются не замечать, что эти раскаявшиеся люди были в прошлой жизни как раз довольно успешными и популярными актёрами: Иван Охлобыстин, Ольга Гобзева...

Да, возможно, что и в таком раскаянии всё же присутствует доля актёрства. Но всё-таки главное в этом деле – вектор, который выбрали эти осознавшие свою грешность души. Рано или поздно он побеждает и до конца очищает их от остатков лицедейства. И, как следствие – от лицемерия, которое от этого самого лицедейства недалеко ушло.

А вот что касается движения хиппи, то тут не могу не выразить огромный респект! Несмотря на принципиальную безрелигиозность многих хиппарей, несмотря на их какой-то «теологический анархизм» даже в том случае, если они всего только признают наличие высшего начала в человеке, не заморачиваясь проблемами какой-либо конкретной религии – даже тогда у них есть то, что довольно сильно коррелирует их с Христианством: уважение к тайнам своей души.

Изначальное «антиактёрство» хипповой богемы, её нацеленность на возвращение «детских» черт характера – искренности и доверчивости – создаёт основу для дальнейшего духовного роста.

Конечно, основа есть только основа, фундамент есть только фундамент – он не заменит собой всего здания. Но без этого фундамента, без нацеливания своей души на максимальную правдивость, на максимальное очищение от всех и всяческих «ролей» никакой духовный прогресс, никакое Спасение невозможно вообще: в Раю нет места лицедеям, лицемерам, а попросту говоря – лунам.

Из истории идеологии хиппи

История идеологии движения хиппи насчитывает много веков подряд. Даже тысячелетий.

Ранние хиппи в Китапонии и Япониппоне выдумали течение «дзен», но потом пришли надоедливые буддисты и ассимилировали мудрость патриархов хиппи-дзена, создав невольно некоего химерического уродца – дзен-буддизм.

А откуда, скажите, воспожаловал этот самый буддизм?

Да из Индии же ж!

Правду говорят в народе: ничего хорошего из Индии произойти не может, разве что учение веданты, практика йоги (сангкья), шиваизм, кришнаизм и так далее...

Причём, что характерно, сами-то индийцы оказались ох какими хи-и-итрыми: сами-то от буддизма отказались! А прочие, значит, страдай...

Что характерно.

Правда, отказались не совсем так уже добровольно, кое в чём им помогли: так, в восьмом веке брахман Кумарилла Бхата настаивал на реальности души-атмана окружающего мира, созданного Господом-Демиургом. А буддистов-махаянистов, которые это всё объявляли иллюзией, спалил на кострах с помощью доверчивых раджпутов...

А вот последователей Хинаяны-Тхеравады не тронул: эти буддисты практиковали аскетизм и отшельничество, активную проповедь не вели... короче, не высовывались. Что характерно.

А буддисты Махаяны активно вербовали прозелитов и за это поплатились: слишком на виду оказались.

И вообще, они напомнили старый анекдот советских времён:

Кого напоминает СССР?

Напоминает крылатого амура с луком и колчаном стрел: с голой задницей, зато вооружён до зубов, и всюду суётся со своей любовью...

Вот так вот и махаянисты досовались «со своей любовью»... недаром говорят о дороге, вымощенной благими намерениями.

А вы говорите: хиппи, хиппи!.. Да куда им до такого! Им бы лишь бы не работать да траву курить...

Лев Толстой

И «ХИППИВЕДЕНИЕ»

(ОТРЫВКИ)

...Вот к какому маразму приводит стремление к цельности, к ясности, к простоте!

Цельность не имеет места права быть. Мир Божий – не целен, мир – это игральница разнообразных космических сил, калейдоскоп вероятностей и возможностей. Без умственных усилий в нём не разобраться.

И когда хиппи и толстовцы проповедуют: «Так всё просто и ясно, живи в любви и благодущии, мэйкай лав, нот вор – то надо помнить и о том, что «простота – хуже воровства».

Для Толстого всё шибко слишком сложно – и Шекспир, и всё усложняющаяся цивилизация. Для хиппи – тоже. Но выводы и рекомендации из этого они делают противоположные.

Толстой упрямо фыркает на то, что непонятно, и, подобно хоббитам, с подозрением относится к любой машине, которая сложнее простого ткацкого станка.

Хиппи же – гедонисты, им такое «опрошение», когда надо в поте лица пахать сохой землю, вовсе не в тягу. Им подавай – причём here and now – комфорт и беззаботность.

И в эстетическом плане несовпадение: для Толстого плохо всё, кроме примитивного фольклора, для хиппи же всё хорошо: их всеядность обусловлена деградацией критериев. Как в быту они использовали маскарадность – одежду всех времён и народов – так и в эстетических оценках «о вкусах не спорили».

Музыка: индийские рагги, барочные стилизации, фолк, тяжёлый рок, тибетско-буддистское шаманство – всё в тягу!

Изобразительность: сюрреализм, абстракционизм, дадаизм, даже примитивизм, даже минимализм – всё в кайф!

Хиппи – демократы, легко включают в свою среду «родственные души».

Толстой же – аристократ со знаком минус. Анти-аристократ. Духовный лакей быдла.

*(Оговорюсь: «народ» для меня – это понятие стартовое, изначальное. Тот «представитель народа», который явно стремится к образованию и духовному совершенствованию, становится **интеллектом**. А тот, который хочет остаться скотом, у которого даже нет уважения к «учёности» – тот тоже перестаёт быть «народом» и становится **быдлом**.*

*И ещё: многие отмечали в этом смысле лицемерие Толстого – изо всех сил строит из себя «народ», мужиковствует вовсю... А как только дело доходит до **настоящего** мужицкого общения с фамильярностью и матерщиной, то тут же вспоминает о своём графстве, выпячивает грудь, сурово хмурится, грозно рычит «аки лев рыкающий» – и всем сразу становится ясно, что перед ними БАРИН с восьмисотлетней родословной... такой вот аристократизм толстовского толка).*

/.../В хиппарях есть что-то нестойкое, нежизненное, некая постоянная готовность «раскланяться с этим миром». Не встречал я хиппи, боящегося смерти.

Что это? Влияние идеологии?

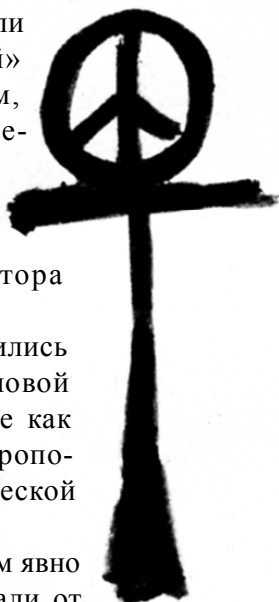
Вряд ли. Обычно это влияние сильно переоценивают.

Скорее всего, «молодняк» 60–70-х годов потому и ломанулся в хиппи, что был уже изначально к этому готов. Потому что ещё в детстве пережил «предсмертный опыт» клинической смерти. Или даже не в детстве, а ещё раньше – в утробе матери, до рождения.

Представим себе, что беременные дамочки в 40–50-х годах употребляли некий модный тогда «безвредный» транквилизатор. Им-то, дамочкам, становилось легче переносить беременность, а вот плоды в их утробах были постоянно «вгашены» и находились на грани смерти. И видели «тот свет»... как пациенты доктора Моуди.

А вырастая, потому и становились хиппи. И оказались востребованы новой информационной цивилизацией – не как деятели, а как демо-проекты, как проповедники **духовной свободы** и творческой раскованности.

А вот **духовной дисциплины** им явно не хватало, поэтому многие поумирали от передозняка: всё хорошо в меру. Хотя и тяга к наркотикам могла быть инициирована тем «безвредным» транквилизатором, которым они обжирались ещё в утробе матери. Потому-то и смерти они не очень-то боялись...

А вот Толстой – это был яростный жизнелюб! Какие там на фиг посмертные миры, какой там духовный опыт! Скольких людей убеждал, что жизнь – это штука грешная («Крейцера соната», «Воскресение»), а сам суициднуться не насмелился: прятал от себя верёвку и ружьё.

Из-за сильной привязанности к жизни трудно умирал. Не имел при этом благодетельной помощи Церкви, от которой сам при жизни отказался...

Поэтому... заказал бы я по его душе заупокойную службу, да не знаю, где: и католиком он не был, и от православия он отрёкся, а у протестантов заупокойных служб нет.

Сенс і хіпі

(уривки з трактату)

...Отак і запресували впродовж тисячоліть увесь оцей окультизм, усі знання про древній досвід. Може це було виправданим, може, людство справді не вижило би без того, щоби втратити окультизні знання, може, дійсно, якісь злі чарівники могли би знищити усіх нас – але історія не знає умовного способу. Сталося те, що сталося: загалом наша ментальна парадигма стала ньютонівсько-картезіанською. І саме тому інквізитори з відчайдушною самовпевненістю спалювали відьом і чаклунів. Спалювали!..

Але ось у останні часи – досить брехні, каже дехто. Хватає, тіпа, брехати!

З'явилися, врешті, хіпі і сказали: е! Існує щось надприродне, щось таке, що не підкоряється напряду інтелекту і навіть не дає себе пізнати і зрозуміти. Але що саме маніфестує себе таким дивним чином, що то за звір такий – окультизм – хіпі не пояснювали. Бо не знали самі. Бо не хотіли знати. Бо занадто виявилися ліниві для того.

Дійсно, що ж то за «райське блаженство», що ж то за спонтанний, «дитячий», радісний світ, у якому треба щось кумекати, напружувати мізки?! Від ідеалів хіпі, від постулатів гедонізму це було дуже навіть далеко... Не аж так вже старанно вчилися хіпарі у советських школах, щоб пам'ятати грибодівське «Горе от ума», але поводили себе так, ніби знали цей твір напам'ять.

І вопше і в цілому хіпарі являли собою приклад торжества підсвідомості: практикували такий «модус вівенді», як ніби їхня інтуїція активізувалася на найвищому рівні... але це було далеко не так! Бо аж ніяк не переймалися вони майбутнім, а саме це і є метою будь-якої профетичної діяльності. Своїм мотто «here and now» – «тут і зараз» – вони самі «запресували» власну здатність щось передбачити і спланувати...

Тільки підсвідомість не зраджувала їх, і вони жили за її підказками. І тому поводити себе відповідно.

/.../Сексуальна революція у другій половині ХХ сторіччя почалася задовго до ери хіпі: прогрес в індустрії контрацептивів дав свої наслідки. Але тільки в хіпівій ідеології ця революція одержала хоч щось схоже на якесь обґрунтування.

Дійсно, якщо хтось проповідує «free love», себто, космічну, всеохоплюючу, **тотальну** любов – то і секс він мусить проповідувати **тотальний**... Щоби бути послідовним.

Але, повторюю, годі було почути від хіпарів хоч якесь заглиблення у казуальність, хоч якусь відповідь на питання: а чому, власне, ви вважаєте, що любов і секс мусять бути саме «вільними»? Адже якщо розуміти секс як засіб, що його

природа створила для продовження роду, для розмноження – то він якраз має бути навпаки, **не вільним** – а підкорятися вимогам тієї ж природи!

Бо!..

Бо секс пристосований природою зовсім не для задоволення людини, а для продовження роду і для розмноження. Секс у природі – це як сир у мишоловці, не більше, як принада: захогів оргазмів – то прошу до шлюбу. Хомутайся, одним словом. Гаруй, щоб прогудувати сім'ю.

/.../А хіпарям я дивуюся і захоплююся ними: як то отак вони були налаштовані на таке роздолбайство, на такий пофігізм – і без тих усіх страждань, що я їх мусив перетерпіти, поки не став тим, що я є зараз?! Звідки у них вже у ті часи, у сімдесяті роки, була ця мудрість – найвища мудрість!.. повної «відв'язаності» від вимог традиційного нудного життя?

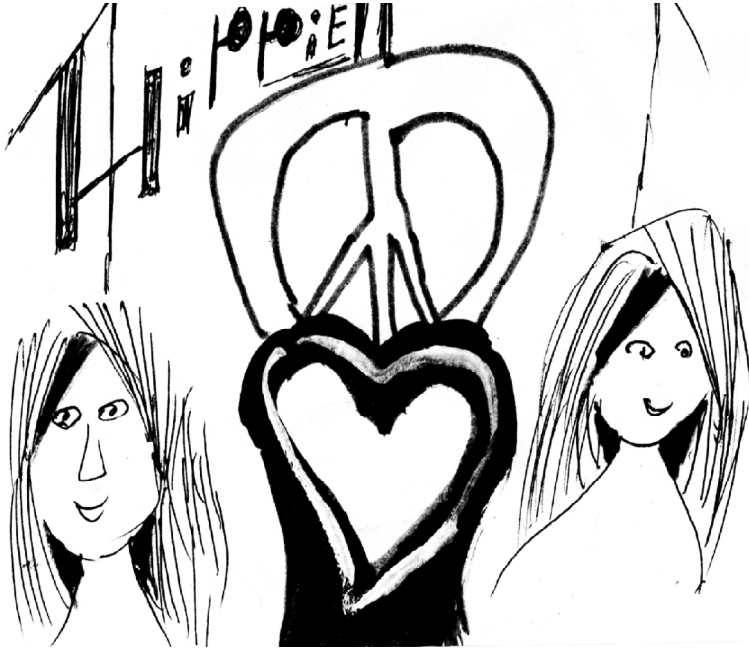
Адже до сексу вони ставилися так, ніби вже пройшли довгий тяжкий шлях страждань і, відповідно, високої науки... так, ніби вже від народження були великими мудрецями-гуру, ніби вже у молоді роки мали величезний життєвий досвід.

І не тільки досвід (*адже недаремно кажуть: «Старий дурень – великий дурень, бо він має більше досвіду»*), а ще й якесь глибинне знання, що вони його одержали не інакше, як від Бога.

Маю з цього приводу підозру, що причиною цього є той факт, що від якогось моменту у стратегічній програмі людства вже почав діяти механізм стримування розмноження. Бо вже забагато стало людей на нашій планеті.

І що саме з цим і пов'язані і сексуальна революція, і зростання агресивності, і витіснення лібідо наркоманією і лудоманією. А також – про що і веду мову – і передчасна «юнацька» мудрість охолодженого розуму.

Бо ця ж їхня «вільна любов», попри якусь свою онтологічну істинність, навіть, можна сказати, Божественну

Правдивість – це все ж таки не той феномен, що сприяє розмноженню людства.

Бо що є, то є: так, «вільний Космос» необхідно резонує з «вільною любов'ю», яка послідовно породжує і «вільний секс». Але важко собі уявити, щоби за цієї практики якимось чином могли народжуватися діти. Повноцінне виховання дітей вимагає і повноцінної «повної» сім'ї з повним «захомутанням» обох батьків. З виконанням усіх батьківських функцій. З зароблянням грошей, з повсякденними хатніми справами. З неможливістю «скакати у гречку» – хоча би для того, щоб не принести додому якоїсь статевої зарази... і де ж тут місце для «вільного кохання»?!

/.../Так, і ревності не дозволяють досягти ідеалу свободи у коханні. Бо постійно провокують почуття «він тільки мій», «вона тільки моя»... а це вже не резонує з Космосом, з Богом, зі Всесвітнім еросом. Сонце сяє на всіх

без винятку, Космос і Бог огортають своєю Любов'ю все! Вищі сили необмежені, а тому не мають так званого «почуття власності», яке так притаманне пересічному обивателю...

Хіпі ж, повторюю, жили так, ніби не знали і знати не хотіли про ці ось обставини, про цю обивательську «практичність». Вони ніби відразу після пубертатного періоду вже були готові до завершення земного життя. Стареча мудрість, яка була для них органічною настільки, що не давала їм змоги навіть замислитися над чужими стражданнями, робила їх безжальними.

Юнаки-хіпі ставилися до жінок презирливо.

Дівчата-хіпі – також.

Бо справжня Жінка – це щось настільки **антихіпове**, що, попри притаманний хіпі пацифізм і миролюбність, вони часто-густо сильно **ненавиділи** жіноцтво як таке. «Клуха погана, рагуліна нещасна, жлобиха дурна» – це ще найслабші вислови, якими хіпарюги обзивали добропорядних господиень, шанованих Дружин та Матерів... знову ж, повторюю, це робили не тільки **юнаки**, але і **дівчата**.

Легковажно зваблювати чужих жінок, абсолютно не переймаючись стражданнями ревнивого чоловіка – а що їм було до його страждань?!

«А не ревнуй, – могли сказати вони. – Живи, як ось ми живемо! Ніхто ж тебе не змушує *западати* на власну дружину, бо це навіть і не по-божому. Ісус Христос хіба мав дім, дружину, дітей? Та він жив як пташка небесна, як ото у відомій рок-опері показано... Тим більше: хочеш трахнути, приміром, ось цю нашу подругу – герлу-хіповку – то дуже прошу, ми не проти... якщо, певна річ, ти з нею домовишся. Бо примусити її ми не можемо, це би суперечило свободі кохання...».

Таку логіку міг би зрозуміти тільки такий же гедоніст-хіпар. Той, що вже подорослішав настільки, що цінує у житті тільки оргазми, а не всі ці тонкощі і маневри, що передують сексу. Для кого індивідуальність партнера вже не грає великої ролі, для кого цінністю вже є тільки **якість** партнера: фізична

краса і темперамент. Для кого вже є цілком органічною древня мудрість: «дурень тримається за оригінал, а мудрі міняються копіями».

Але не пересічному ревнивому Чоловікові погодитися на таке!

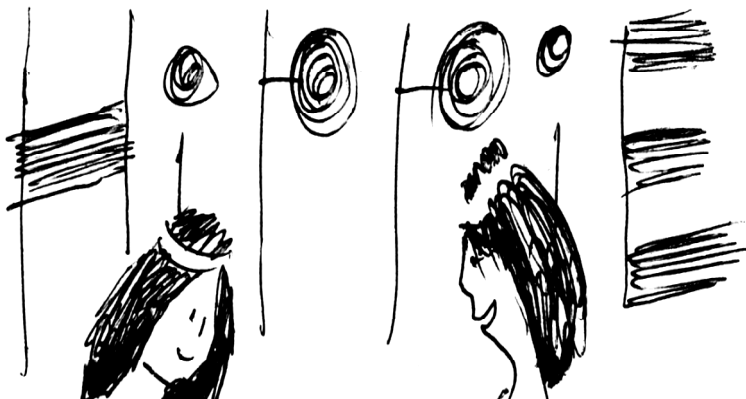
Бо у переважній більшості ці «ідеальні патріархи» лишаються у своїй душі наївними дітьми і тому не здатні зректися ролі Чоловіка і Батька. Бо їхні матері і дружини змогли-таки пробудити в них так звані «батьківські почуття» і сформувати з них те, що треба задля продовження людського роду. І то всупереч їхнім базовим чоловічим і грек-хромосомним інстинктам, які вимагають якомога ширше розповсюдити власні гени... тобто, мати гарем або хоча би свободу у пошуках тимчасового партнера.

А хіпі, ще раз наголошую, не далися на те, щоб їх запрограмувати подібним чином. Вони вперто практикували свою «вільну любов» і тому майже ніколи не мали ні сім'ї, ні дітей...

Вони ніби відчували (але, повторюю, лінувалися усвідомити), що оргазм як такий – це вкрадений у Неба скарб, це коротка мить (не більше 4–5 сек.) того стану, який **постійно** переживають небожителі. Що природа не мала іншого виходу, як тільки взяти з Неба це могутнє переживання Блаженства для того, щоб створити принаду для сексу, для продовження людського роду. Недаремно у мусульманській міфології оргазм праведника з гурією у Садах Аллаха триває аж 600 земних років... і це, повторюю, замість кількох секунд у земному житті.

Тому – і це навряд чи можна заперечити – хіпі не вважали за доцільне перейматися земними реаліями... тобто, **піклуватися, турбуватися, гарувати**. І тим самим, як це не парадоксально, заперечували власне секс!..

Адже навіть сексуальні ігри, пестоші, фрикції потребують чисто **фізичних** зусиль, і то неабияких! Не раз бувало, що підстаркуваті ловеласи **помирали** на жінках через перенапруження під час активного «взування»...

За природним сценарієм зусилля під час сексу також є одним з етапів випробування самця на здатність передати нащадкам високоякісні гени...

Але ж і тут виявилось велике «але»!.. тобто, не все було так просто.

/.../Бо, як на мене, найбільш притаманне для хіпі – це якась дивна недовговічність. Складається таке враження, що і живуть вони так, ніби роблять комусь велику ласку. Якщо щось не так для них – то до побачення! Передоз – і відразу у кінцевий пункт, у небуття... і жодного побоювання не виникало у них, що можна ж потрапити зовсім не у якусь нірванну пустку, а зовсім в інакше місце – у Чистилище, якщо навіть не у пекло.

Бо все ж таки, попри якийсь містично-даоссько-буддистський антураж їхнього іміджу, вони були у своїй основі ідеологами **матеріалістичними**. Цінували тільки насолоду «тут і тепер», «here and now». Найвищий комфорт – гедонізм, лінивість, «відв'язаність». Невтручання, квітизм, «дитячу» невинність... тобто, усе, що не вимагає жодних зусиль – ні фізичних, ні розумових.

І тому і до сексу вони ставилися подвійно: оргазм – це щось таке аж дуже приємне, і в той же час потребує певних зусиль...

І тому всі послідовні хіпі були переважно сексуально-асексуальними.

/.../А баба Галамага. А дід Галамагий.

А онук – хіповий.

Бо не раз бувало, що сумнівався у власному бутті. Або, як пан Конопацький каже, «у власній екзистенції».

А йому на те, на його сумніви, бувало, його Педагог проповідував: «Шановний онуче Галамагий! Знайте, що навіть звичайні собі **нехіпарі** не те, що сумніваються у своєму бутті, а просто навіть точно знають, що їх нема! Вважають, що насправді і цей світ, і вони самі – то є ілюзія. Переконані у глибині душі, що їхнє буття – несправжнє, тому і живуть так дивно: працюють на олігархів, розмножуються, закохуються у власних секретарок...

То чим ви тоді, шановний, від них відрізняєтеся?

Справжній хіпі, навпаки, точно знає, що він живе. Існує. Існує у будь-якому сенсі.

Тому і поводить себе відповідно, до життя ставиться абсолютно серйозно: ніколи не буде його легковажно марнувати на кар'єру, на заробляння грошей, на створення сімейства...

І до сексу ставиться відповідально, богиню Венеру, чи то по-їхньому – Афродіту – поважає з усієї сили. Тобто, трахає все, що ворухиться.

Щоправда, називає це «сексуальною революцією», хоча, на мій погляд, це звичайнісінькі гульки. Тобто, скакання в гречку.

І тому не сумніватися вам слід у вашому житті-бутті, а налаштувати свій організм до максимальної потенції у цьому сенсі. Щоб не зганьбитися перед вашими клієнтами...»

Онук Галамагий слухав свого Педагога та й духовно спочивав. Бо думав про своє: коли ж то коноплі вже врешті шерстю вкриються і можна буде маковиння на силос збирати.

/.../Отто Вайнінгер у своєму відомому дослідженні «Стать і характер» писав про Імануїла Канта: «Він був

настільки несексуальним, що навіть не любив подорожувати...»

Хіпі ж подорожувати любили. Навіть мандрувати полюбляли.

Мотулялися тудим-сюдим по тодішній Імперії, і не було як їх спинити. І у багатьох випадках ганяли на мотоциклах... коли не хотіли пересуватися стопом. Коли лінувалися махати руками до шоферюг-дальнобійників, щоб їх підвезли.

/.../А чому саме про це, про **секс і хіпі** почав я писати цю книгу?

Бо помітив певну непослідовність у трактуванні деяких аспектів хіпової ідеології – як з позиції сторонніх дослідників, так і з точки зору самих хіпі.

Валерія Славникова (Лера) у своєму есе «Код преемственности» (альманах «Хіпі у Львові», 2011) наголошує на усьому тому, що об'єднує два «х» – хіпі і Християнство... напевно, вперше це було викладено так чітко, талановито, концентровано.

Так, Отці Християнства і хіпарі мають у своїх ідеологіях і етичних нормах багато спільного: це і внутрішня свобода, і дистанціювання від заморочок «світського» життя, і висока оцінка дитячої невинності та безгрішності, і намагання жити у братніх комунах, і мандрівний спосіб життя, і беззастережний альтруїзм...

Але!..

Дещо не збігається. І саме це «дещо», ця невелика дисгармонія між образами Апостолів і Хіпі таки спонукала мене замислитися і, як результат, написати ось цю книжку... бо ця дисгармонія стосується саме **сексу і хіпі**.

Бо на відміну від Апостолів хіпі пропагували абсолютну свободу і в сексуальних стосунках. Цілковитий гедонізм у цьому сенсі. Статевий аскетизм був від них дуже далеко – як Україна від Євросоюзу.

Об умении говорить языками

(отрывок)

Как хорошо не знать английский!

Шёл я однажды.

Но перед тем должен сказать и скажу: уж очень я не любил музыку. В детстве аж скребло внутри тошнотой, когда слышал т.н. классику. То-есть, в смысле, такая тоска накрывала, просто даже, можно сказать, тощица. Особенно духовые раздражали: ревут прямо как. То-есть, как ножом по штукатурке. Аж мороз по коже.

Так вот, шёл я однажды.

И ведь какая несправедливость: в детстве-то я совершенно не онанировал... разве что психически. И ещё: помню, раз даже пытались меня приучить к музыке, типа, чтоб не особо... Учился-то я в школе хорошо, схватывал всё быстро, потому времени оставалось много, так вот, чтоб не очень в это самое свободное время...

Да... Ну так вот: шёл я однажды.

Правда, поллюции у меня были ого-го какие, приятно вспомнить! Намного чуть побольше острого наслаждения предоставляли, чем потом уже с женщинами. Ну, то-есть в смысле секс.

И вот, значит, шёл я однажды, в 1965 году, весной. В школу шёл, на уроки. Утром, значит, без чего-то там девять. Чтоб на уроки вовремя попасть.

А приучали меня к музыке тем, что купили аккордеон. И пытались определить в некий КРУЖОК АККОРДЕОНИСТОВ. Привели, чтоб меня попробовали. И оказалось: слух – не абсолютный, но почти отлично, ритм – вообще отлично, музпамять – так себе, но тоже ничего. Короче, подходил я.

И долго мне потом стоило много времени и сил, чтоб от этого как-то так мягко, нежно, без шума и без особого

напряга, короче, и чтоб без последствий. Короче, удалось. Оставили в покое. А аккордеон долго ещё пылился, пока не пропал куда-то. Сконцами. И причём, в этом я не виноват. Сам куда-то делся. Подозреваю, украли. Жаль. Но не очень.

Шёл я, значит, утром в школу. В 1965 году. Когда мне 13 лет было.

Уже подходил почти, и вдруг услышал такое, что прямо остолбенел. Музыка, в смысле, услышал, но какую!..

Первое впечатление — это настолько хорошо, что такого не бывает. Просто быть такого не может. Как у Чехова: «этого не может быть, потому что этого не может быть никогда».

Тогда-то и понял, что буду в дальнейшей жизни играть в рок-группе. И играл потом.

Прямо-таки полное ощущение было, будто полетел.

Звонкую, свежайшую, прекраснейшую услышал музыку!.. Эта **музыка** настолько отличалась от тошнотворной унылости стандартных совковых всяких там концертов и прочих... Гитары звенят, голос вокалиста с лёгкой очаровательной хрипотцой, мощный, высокий... На меня прямо... ну, как ливень в Сахаре прямо!

Из окна какого-то эта **музыка** лилась. И так долго слушал я, что чуть в школу не опоздал. Как загипнотизированный.

Узнал потом, прочитал: эта группа «Битлз» называется. А песня — это была «I should have known better».

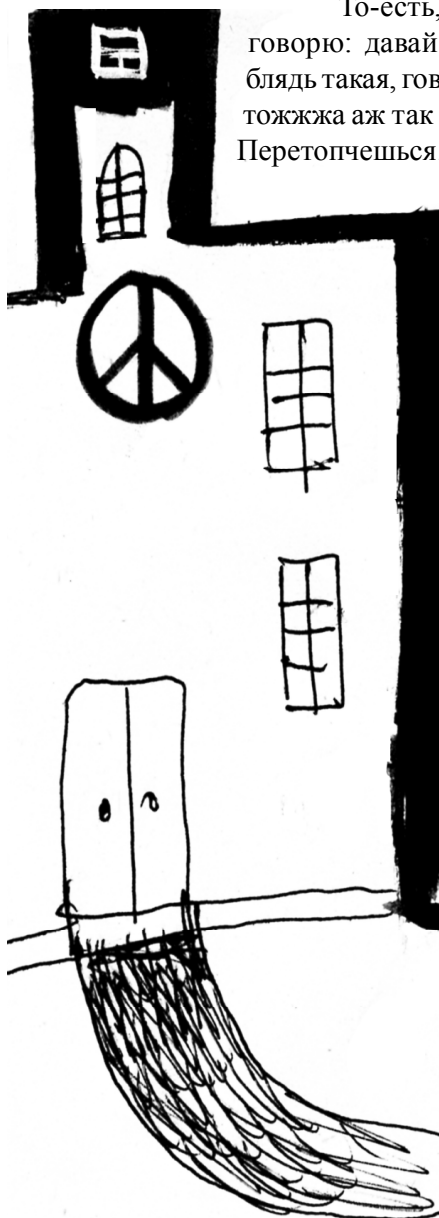
Шёл, значит, я в школу. И понял, что буду играть в рок-группе.

И играл потом. Правда, не в «Битлз», а в другой. Но тоже интересно было.

И аж столько всего возникло в смысле ассоциаций: вроде как бы ангелы поют, вроде как бы о чём-то небесном: английского-то я не знал, учился в немецкой спецшколе. А потом начал я интересоваться: а о чём всё-таки там, в этой самой «Я должен был знать лучше» поётся? Что за название такое странное?

И узнал. И плевался, когда узнал.

*...And when I ask you to be mine – a-a-a!..
You're gonna say you love me too.*

То-есть, в том смысле, что я тебе говорю: давай, типа, трахнемся, а ты, блядь такая, говоришь: не ссы, мол, я тебя тожжжа аж так люблю, что, типа, не дам. Перетопчешься.

Так прямо-таки меня это и ошарашило. Я-то, наивный, думал, что там о чём-то серьёзном, о Душе, о Небе, о Спасении. А там – о гениталиях, о любви, о размножении...

Ох, чтоб тебе, думаю!..

И зачем только я начал изучать английский! Зачем захотел понять, о чём эти «Битлз» поют! Надо же: такими вот ангельскими голосами – и о такой ху=не поют! Прямо gbpltw какой-то! Полный! Прямо-таки крах иллюзий...

И бросил я изучать английский. До сих пор не изучил. И до сих пор уверен: если слушаешь рок-музыку – хорошо не знать английский!

Но ещё лучше – знать английский!

Полмира, однако, на нём говорит... Даже украинско-русские дети так и норвят. В сети, в смысле. Чтоб со всем миром общаться.

Прям-таки надо его таки знать! Просто, чтоб среди всей этой цивилизации не пропасть. Чтоб среди ночи встать – и тут же: гуд бай, мол. И ведь что главное: ещё при совках один академик (!) говорил в телевизоре: я, мол, такой умный, что аж страшно! С детства, мол!.. Пушкина!.. Почти всего Пушкина знал **напамять!** (вот, даже проверялка вордовская подчеркнула красным. Волнистым.)

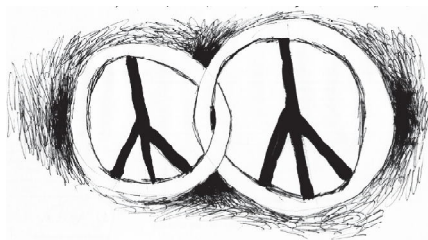
Так и сказал: **напамять**. Вместо **наизусть**. Ибо так – и только так – в смысле «наизусть» – правильно по-русски. Безо всяких там украинизмов.

Так что не **напамять** надо знать английский, а **наизусть**. Повторяю: чтоб прямо среди ночи аж! Они, типа, орут: вставай, к тебе женщина пришла, красивая такая, хочет с тобой в постели полежать и потрахаться!.. А ты в ответ: пли-и-из, с огромнейшим сэтисфэкшеном!

Как такое скажешь, то они, которые женского пола, будут к тебе в очередь записываться за месяц!.. Лишь бы тебя на них хватало.

Так что знать английский не помешает. Учить надо его потихоньку. Не очень спешить – ибо!.. Поспешишь – людей насмешишь.

И тогда наступит благорастворение воздушных и в людях (в человеках) благословение.

Епізоди з метаісторії львівських хіппі

Епізоди з кінця 70-х

I

Сидів я одного разу у парку. І побачив: побилися два голуби миру за пальмову гілку... отже, буде війна.

І справді: незабаром ввели совети війська у Афганістан.

Так само і хіпі: аж такі пацифістичні, що мимоволі очікуєш великої колотнечі.

...КГБ тоді шукало глибоко законспіровану мережу антирадянсько-диверсійної організації «хіппи» на території усього Союзу, а Установчі збори хіпарів відбулися у Львові цілком поруч з КГБбудівлею – а саме, у Парку культури на вул. Дзержинського... такий ось парадокс.

Обговорювали тоді магістральні шляхи подальшого розвитку Системи.

Слово взяв Компот і доповів про цілковитий гедонізм у даоському стилі: мовляв, ця Камасутра – це непогано, але в ній йдеться тільки про те, як видобути максимум насолоди з **вже існуючих** способів... а ось даоси практикують **нове** – містичні аспекти перетворення життя на суцільний оргазм. Тому гербом хіпі має бути символ ІНЬ-ЯН...

Йому заперечив Борщ+: не гедонізм, а аскетизм! Героїчна боротьба! Віддати життя для торжества миру на планеті!.. ПАЦИФІК має бути гербом, ПАЦИФІК!..

Дискутували. Тобто, кричали, верещали. Лець не билися...

А у цей же час у Кабінеті, що його вікна дивляться саме на Парк культури, також бурхливо радилися: як же ж то же ж би так зробити, щоб дізнатися, де ті хіпарі (які

вже стали іде-фікс Контори) мають бази, явки, пункти координації?..

Також сперечалися досить голосно, але не голосніше, ніж хіпарі попід їхніми вікнами. Врешті Головний не витримав: Что за шум, бля?

– Да там внизу, под окнами, какие-то малолетки, товарищ генерал...

– Ну так закройте окно, бля. Учить вас всю жизнь, бля...

І нарада щодо того, як «накрити» хіпарів, продовжувалася.

II

Юна герла сміється, верещить, відштовхує його. А юний хіпі вперто пхає руки між її стегон, обіймає, намагається роздягнути...

Ця акція відбувається на львівській Цитаделі, яка досить сильно вивищується над будівлею КГБ – колишнім офісом Електричної Компанії.

Із одного з вікон Контори за всім оцим спостерігають. Лунає діалог:

– Хе-хе, как он её!..

– Ну хватит, капитан, давай сюда бинокль. Моя очередь.

– Сейчас, сейчас...

III

Йде по вулиці дивний хіпі – лисий і без джинсів. Питаються у нього: що сталося?

– Та, каже, тойво-во... побився об заклад на джинси, що мене не обстрижуть наголо, якщо потраплю до дурдому..

IV

Коли покійний екс-басист групи «Вуйки» Михайло Дуартович Саврук (Джегер) косив від Совкової армії на дурці, то чув не один раз цікаві вислови одного з пацієнтів,

такого собі пана Конопацького... бо на питання: пане Конопацький, були-сти у Львові?

...цей пан незмінно відповідав: був.

А на подальше питання: бачили-сти-то там росомаху?

...вперто відповідав: бачив.

...А на питання: ну і як вона виглядає?..

...говорив: ДОБРЕ!

І ви її хтіли?

Та хтів, курча її мать...

А не ревнували?

...Та ото ж бо й воно!... Якби не ревнував, то певно би взув не раз. Бо ті баби – то як ті корови: що більше їх ревнуєш, то менше дають.

Епізоди з кінця ХХІІ сторіччя

Львівські вчені вишикувалися на плацу.

Струнко!

Виструнчилися.

Полковник, не кваплячись, пересувався вздовж шеренги. Оглядав зовнішній вигляд. Тобто, як вони ззовні виглядають:

– Професор Хіпенко! Підтягнути офіцерський ремінь у джинсах! Стоїте у строю, як баба беременна!..

– Доцент Кокнарчук! Чому волосся закоротке? Якщо ще раз помічу, що по ночах підстригаєте хайр, то!.. Дивись мені!

– Аспірант Флетович! Підтягнути хайратник!

– Асистент Пацифістський! Вийти зі строю!

Асистент карбує два кроки і замирає перед строєм.

Полковник дивиться на нього презирливо і в той же час іронічно.

– Струнко! Рівняння на середину!.. Ось перед вами зразок так званого «асистента». Уважно дивитися!.. Ось вам приклад того, як не має виглядати вчений-хіпі. Ось вам зразок лінивства, ледачості, роздолбайства!.. Ось вам його

джинси – дивіться, уважно дивіться!.. Виглядають як новенькі! Ніби тільки вчора куплені! Неподобство!

Тому – слухай мою команду!.. Наказую: асистенту Пацифістському – два наряди поза чергою! Негайно привести джинси у відповідність до вимог Статуту! До Витиральні Джинсів – кроком руш!.. І щоб до початку занять джинси були витерті відповідно!..

Асистент спочатку крокує стройовим кроком, а потім, коли звернув за ріг Витиральні і вийшов з поля зору Полковника, розслабився, матюкнувся, закурив.

– Що, знову? – питає його каптар, лаборант Опіятченко.

– Та, бля... давай цеглу.

Асистент жбурляє недопалок у відкритий простір і сідає на ящик з-під коноплі. Каптар виносить з каптьорки цеглину, і асистент починає витирати на собі джинси – так, щоб вони набули належного «витертого» вигляду.

Аеростатика руху хіпі

Осінь – це час надій і сподівань.

Вже минуло задушливе літо, вже треба готуватися до найприємнішої події у житті кожного хіпі – до щорічної міграції на Південь.

Незабаром почнуть віяти потужні вітри з Півночі. Вони принесуть перші морози, перший сніг...

І з цими ж вітрами хіпі вирушають до теплих країв.

***

Коли літак під час польоту витрачає паливо, то у порожнини, які внаслідок цього утворюються у баках, впускають інертний газ азот – щоб не утворювалася небезпечна вибухова суміш з повітря і пари авіаційного керосину.

Балони зі стисненим азотом купував на летовищі Пензель – він мав там знайомого вуйка Мирона, який працював на складі і міг винести за літру самогонки не те, що балони з азотом, а навіть цілий турбореактивний двигун.

Пензель зі Стахом* перевозили на мотоциклах ці округлі балони до майже зруйнованого будинку на вулиці Коперника: «без вікон, без дверей // повна хата хіпарей...» (цей будинок вже не існує).

У підвалі цього будинку хіпі організували велику лабораторію, майже фабрику.

Лера, Конфетка, Чучундра та інші герли зшивають на старих «Зінгерах» і «Подолках» величезні шматки надміцної плівки – мейлару... шиють повітряні кулі.

Жорік Чорний в цей час сидить у позі лотоса, мурмоче тибетські мантри і медитує над балонами з азотом: під його концентрованим поглядом азот у балонах перетворюється на гелій. Цей газ дуже зручний для польотів, він майже так само легкий, як і водень, але не горить.

Потім Дем, Стас Горський і Орест Макота розмальовують кулі своїми сюрреалістичними фантазіями, а Алік Олісевич пише поруч із ними правозахисні лозунги. Пише він їх українською, але латинськими буквами, тому прочитати їх годі. Але так навіть цікавіше.

***

І ось нарешті все готове, всі хіпі на даху, кожен прив'язаний до своєї кулі, кожен тримає в руках кілька цеглин – це баласт...

---

* – Станіслав Кокінський (1951–2006).

Дочекались сильного порыву вітру – і Алік кричить щосили:

– Кидай!..

Всі одночасно кидають цеглини, змивають у повітря – і потужний північний вітер несе їх далеко на Південь.

Вертохиппи и другие

Мне вот интересно: какого милого хиппарям обязательно надо было перемещаться на мотоциклах? Что, не могли найти транспорт поинтереснее? Дорогито у нас в совке и постсовке сами знаете, какие...

Не лучше ли было перемещаться по воздуху?

Не говорю уже о перемещении поездами... хотя опыт есть.

В 1972 году мы – два студента и одна студентка – переместились стопом в товарном поезде из райцентра Львовской области Самбора до Львова. Ехали в кабине машинистов – воспоминания незабываемые!..

«Зелёный!» – говорит помощник вслух.

«Зелёный!» – тоже вслух отвечает машинист...

И так всю дорогу.

А наибольший опыт перемещения товарняками, безусловно, у Лемка и Святого... много раз они путешествовали ими на Дикий Восток от Львова – в направлении города Ровно.

И в этом смысле мотохиппи напоминают мне Христофора Колумба.

Тот тоже собрался плыть в Индию на трёх каравеллах!..

Нет, вы вздумайтесь: ведь что такое эта самая «каравелла»? Это ведь уменьшительно-ласкательная форма в ихнем языке... этот самый суффикс «...элла»...

Уменьшительное от «карава» – «корабль» по-нашему.

И что, этот самый Христофор К. не мог поплыть себе на огромном, относительно гораздо более безопасном

галеоне? Который стоил бы не дороже трёх этих самых каравелл-«корабликов»?

Мог. Но не поплыл. Наверное, не хотел брать только на себя полную ответственность за экспедицию.

Так и хиппи – могли бы и поезда «стопить»... Или, повторяю, вообще перемещаться по воздуху.

Впрочем, некоторые так и делали.

Львовский хиппи Алик Олисевиц решил создать себе помощников – это надо было ему, чтобы основать аж три движения в дискурсе «хиппи». Аж три направления в хиппизме – аэрохиппи, дельтахиппи и вертохиппи.

И вот талантливый кукольный мастер Зина Doll* сотворила три куклы Алика.

Буддист Жорик Чёрный уселся в позу лотоса и долго медитировал на этих куклах – пока они не раздулись до нормальных человеческих размеров и не одушевились.

И таким образом возникли из Небытия ещё три Алика Олисевича.

И вот, пока первый, основной Алик не без успеха боролся за мир и права человека, три дополнительных Алика занимались теорией и практикой путешествий в пространстве, созданием альтернатив движению мотохиппи.

Алик № 1 основал движение аэрохиппи – движение тех хиппи,

* – Зина Банах.

которые предпочитали летать на воздушных шарах (см. выше «Аэростатика движения хиппи»).

Алик № 2 организовал тех хиппи, которые летали на дельтапланах (см. «Улёт» в первом выпуске «Альманаха...») – дельтахиппи.

А вокруг Алика № 3 собрались любители вертолётных полётов – вертохиппи.

Кстати, о вертолётах: казалось бы, такой солидный сложный аппарат, намного дороже примитивных дельтапланов и воздушных шаров... а вот, оказывается, производился в 50-х годах и очень лёгкий и доступный его вариант – простой в управлении Ка-10, одноместный вертолёт Камова, такой себе «воздушный мотоцикл», как называли его в народе. Движок в 55 лошадей, вместо шасси – два надувных баллона из прорезиненной ткани... садиться мог когда угодно и куда угодно – хоть на воду или на болото.

Тем более, что опыт «аэростопного» перемещения у некоторых представителей хиппового и паряхиппового пипла имелся:

– В 1981 году я играл во время отпуска на басу в одном из Домов отдыха в Алуште. И наш соло-гитарист, закрутив амуры со стюардессой, два раза в неделю летал на халяву из Симферополя во Львов – встретиться с Любимой Женщиной...

– Уже, правда, в 90-х годах, Серёжа PSV** добирался аэростопом на огромном вертолёте Ми-6 аж до Ханты-Мансийска...

– Но безусловным чемпионом аэростопства является, конечно, Лариса Люки. Только представить себе: ещё в 80-х годах, убегая от Любимого Мужчины в очередном приступе капризной вредности, она умудрилась в домашних тапочках (!) добраться за один день самолётами от Львова до... Камчатки!

Читати воспоминання Вишни о львовських мотохіппі в першому випуску альманаха приємно і цікаво, романтика дальніх мотостранствий передана доволі-таки майстерно.

Но наскільки більш вражаючими були б споми́нання о хіппі-полётах!

В 1961 році мені сталося літати на маленькому тріхмістному вертольоті Ми-1, і ось що я доложу: відчуття польоту на ньому було значно явственніше, ніж на літаку! Прямо під тобою проносяться вершини дерев'їв, дахи сільських будинків, бо висота польоту була не більш 50 метрів...

...Да, що-то **небесне** єсть в самій основі хіппі-ідеології. По́тому, вважаю, повітряні подорожі були б (і будуть) для хіппарей цілком органічними.

Диспут і його наслідки

У кінці 80-х років Львів уже передчував Незалежність.

Оскільки Номенклатура вже не могла опиратися вітанням часу, то й у Львівському університеті ім. І. Франка оголосили диспут у тому сенсі, що не могли не оголосити. Бо Начальство вимагало, щоб усюди була Гласність, Демократизація, Перестройка (в сенсі Перебудова).

Актовий зал львівського Університету розташований дуже зручно – між буфетом і туалетом. Тобто, можна в разі потреби швидко вибігти, щоб відразу і нажертися, і висратися-виссятися. І негайно повернутися до залу, не втрачаючи хід думок диспутантів.

Тому в очікуванні диспуту зал був переповнений.

***

Диспутували двоє – Ректор і Студент першого курсу. Старе і нове. Юнацька енергія і досвід майже півсторічного стажу роботи...

Лунають сурми. Поважною ходою до мікрофона прямує Герольд і оголошує урочисто:

– Урочисто оголошую ... ДИ-И-И-СПУТ!!!

Зал вибухає шаленими оплесками, криками «Віват!», пронизливим вереском екзальтованих фанатів... У повітря злітають капелюхи, бейсболки, гусарські шоломи, тюрбани, сомбреро... Глядачі починають скандувати: «Дис-пут! Дис-пут! Дис-пут!..»

Диспутанти виходять на авансцену перед столом Президії, і зал потроху замовкає. Диспут починається...

Ректор (він одягнений зовсім по-молодіжному – у шкіряну куртку і витерті джинси. На його патлатій голові – мотоциклетний шолом, взутий він у ношені солдатські чоботи...): Я – дорослий і досвідчений!

Студент (він у концертному строю: традиційний чорний фрак, біла краватка...): А я – молодий і перспективний!

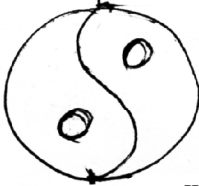
Ректор: Я – дорослий і досвідчений!

Студент: А я – молодий і перспективний!

Зал у захваті. Вболівальники вболівають: давай, давай! Енергійніше! Не втрачай ініціативу!..

Ректор: Я – дорослий і досвідчений!

Студент: А я – молодий і перспективний!..

***

Диспут триває довго – до обіду, під час обіду, після обіду...

А ближче до вечора глядачі починають покидати зал. І коли вже сутеніє, то в залі лишаються тільки двоє диспутантів, які вперто продовжують стверджувати: «...дорослий і досвідчений!... молодий і перспективний!..»

...Один із глядачів – це був один із Доцентів – вирушив просто з диспуту на вулицю Вірменську до відомого

кавового закладу. Бо відчув велику потребу промити мозок кавою з лікером після тяжкої розумової праці.

Після чотирьох кав і двадцяти двох лікерів Доцент трохи розвіявся і весело заспівав дещо на тему Григорія Сковороди: «В город багатий не піду-у-у-у... коротати час біжи-и-и-ить!.. на полях буду жи-и-и-ить!..»

А потім пригадав, що він щойно з диспуту, і завів Пісню Про Диспут:

«В державному Університеті-і-і... ля-ля-ля-ля...

Відбувається диспу-у-ут... ля-ля-ля-ля...».

І проспівав усе, що знав про це. А потім заснув.

Сталося так, що у цей час за сусіднім столиком сидів активний пропагандист руху хіпі Алік Олісевич. Він був членом правозахисної Групи «Довіра», тому дуже переймався усім, що стосувалося демократії, гуманізму, прав людини.

І тому вирішив поцікавитися, що ж то за диспут такий між Ректором та Студентом. І вирушив до Університету.

На прохідній пан Вахтер почав суворо вимагати від Аліка перепустку або студентський квиток, але Алік уважно подивився, і Вахтер пропустив його.

На сходах, що ведуть до Актового залу, вже було чути: «...дорослий і досвідчений!.. молодий і перспективний!..».

Алік увійшов, глянув на диспутантів... і детально вивчив зал. Задоволено хекнув: приміщення йому сподобалося. Тут можна було підготувати велику антитоталітарну Демонстрацію на підтримку Перебудови.

***

Наступного дня зібрав десятки своїх друзів-хіпі і оголосив: місце підготовки до Демонстрації знайдено! Ходімо!..

І привів усіх до Актового залу.

Диспутанти продовжували своє «...дорослий і досвідчений!.. молодий і перспективний!..», але хіпі не звернули на них жодної уваги, розташувалися у проходах

поміж рядів порожніх крісел і почали виготовляти плакати для майбутньої демонстрації: «Гласность!», «Перестройка!»...

Намалювавши десятки тих «гласностей» та «перестроек», вони почали радитися про функції кожного з демонстрантів під час ходи. Вирішували все демократично, голосуванням.

Мефодій – гітару і співати!

Валера Звездный – читати вголос вірші!

Лера – сверкати красою!

Явор – проповідувати голосно!

Ігор Пензель – е-е-е... та хай нічого не робить, бо має таку колоритну зовнішність, що відразу видно: людина протестує...

Потім ще довго обговорювали маршрут завтрашньої акції. І тільки надвечір пішли додому.

А поки йшли через вестибюль до виходу з Університету, то услід лунало: «...дорослий і досвідчений!.. молодий і перспективний!..».

А наступного дня відбулася знаменита Демонстрація*...

Остров

...Когда полетели вдоль двадцатой параллели, увидели длинную гряду островов-атоллов.

– Остров Уауа, – говорит Пёрышкин, когда подлетели к первому.

Петров еле заметно отрицательно качает головой.

Подлетают ко второму:

– Остров Заккар...

Петрову и это не подходит.

– Остров Бамбинус...

– Остров Капремонт...

Вскоре гряда заканчивается, и самолёт описывает широкую дугу, заходя на второй круг...

* – Демонстрація на День міста Львова 20 вересня 1987 року.

***

Когда они бежали, они не знали, что у них был всего один шанс из миллионов. Женячкин даже успел послать эсэмэску Зите: «если это война то не выходи из дома..... за населением приедут эвакуировать будут».

И только когда они выбрались из хаоса пожарищ и рушащихся небоскрёбов и увидели то, что осталось от аэродрома, то до них дошло...

Но они долго не отчаивались: кто-то сразу заметил среди развалин, обломков и бушующего огня уцелевший самолёт.

Гигантский «Боинг» стоял у самой взлётной полосы и – о чудо! – был полностью заправлен! А Фуражкин был неплохим пилотом.

Они взлетели и потому не увидели, что из-за горизонта на руины города надвигается нечто ещё более страшное...

***

В огромном салоне самолёта относительно тихо – непривычно тихо как для обычно шумно-оживлённой хипповой ватаги.

Кларисса, одетая в цветастую цыганскую униформу, гадает на картах. Ужасная ситуация последних часов заставила даже её просить совета у Бога при помощи карт Таро.

Остальные задумчиво подолгу смотрят вниз в иллюминаторы, изредка откидывая с лиц длинные волосы. Только Косолапов меланхолически тихо наигрывает на гитаре фантазии на тему тяжелого рока. А Зита и Гита курят в туалете траву – в салоне Петров разрешил только табак. И никакого алкоголя.

***

Самолет заходит на второй круг. Пёрышкин умоляюще смотрит на Петрова: ну когда же, когда наконец!.. Но Петров строг, требователен и принципиален: ошибиться он не имеет права.

И только минут через десять он изрекает:

– Ладно, давай на втором...

Пёрышкин радостно взвизгивает и кричит в салон:

– Ура! Садимся!

Салон оживляется. Многие переводят дух и вздыхают с облегчением.

Фуражкин тоже очень счастлив. Он благодарно смотрит на Петрова и потихоньку начинает снижение. Шасси он решил не выпускать – чтоб не скапотировать.

Наконец самолёт скользит брюхом по плотному песку широкого пляжа и останавливается. Все выбегают из салона по выдвинутому трапу и начинают радостно прыгать и кувыркаться... последними не торопясь выходят Зита и Гита.

И наконец торжественно шествует сам Петров лично. Он внимательно осматривается и повелевает:

– Здесь будет Рай.

И здесь стал Рай.

Хиппи: парадокс эстетических предпочтений

Вот перевод одной песни – с английского, почти подстрочный:

*Мы не стали танцевать медленное фанданго,
А кувыркались (вместо этого) по танцполу,
И я испытывал приступы морской болезни,
Но толпа хотела продолжения,
И зал шумел всё громче,
И казалось, что потолок улетел...
А когда мы попросили поменять нам напитки –
То официант принёс (их) целый поднос.
И только позже,
Когда мельник рассказывал свою историю,
Его лицо, сначала только призрачное,
Становилось белее белого...*

Это из репертуара рок-группы Procol Harum, песня «A Whiter Shade Of Pale».

Даже если не знать, что рассказ смертельно бледнеющего мельника – это намёк на «Кентерберийские рассказы» Чосера, то и тогда прелесть такой метафизической бредятины очаровывает. Как и многих других дадаистско сюрреалистических артефактов – ведь главная ценность их своеобразного «сверхискусства» как раз и состоит в сопоставлении несопоставимого, в контрасте вырванных из контекста элементов.

Но вот, in pendant, слышу:
«...Эй, Джо, куда бежишь?
– Моя баба изменила мне с другим. Я её застрелил.
Чтобы меня не повесили за это, я удираю на юг, в
Мексику...»..

Джимми Хендрикс, песня «Эй, Джо!..».

Это 1968 год, это та же эпоха.

Эту древнюю народную песню Хендрикс исполнил на пару лет раньше, но время её наибольшей раскрутки – как раз лето 1968-го.

И что, те же люди, те же дети-цветы, что восторгались первыми тремя композициями, бешено аплодировали и ЭТОМУ?! Этой гнусной эстетике подлой зверской ревности, этому полнейшему отрицанию всех идеалов хиппи – свободной любви, миролюбия, терпимости?!

И ведь нельзя же сказать, что эта ревнивая злобность как-то там замаскировалась под некое «ангельское» пение, под «райскую» музыку!..

Нет, эта композиция вполне органична: виртуозные гитарные риффы гениально создают атмосферу депрессивной адской мрачности.

Парадоксальным образом это не вызвало у хиппарей никакого отторжения. И это заставляет сомневаться в том, что они достигали такого аж полного духовного совершенства. И заставляет подозревать их в том, что их проповедь всеобщей любви и мира во многом была лишь натужным истеричным самообманом: под наружной благостью и миролюбием в их подсознаниях продолжали бушевать первобытные злобные дУхи древних собственных инстинктов: «он только мой!», «она только моя!»...

И с этими инстинктами вполне резонировали композиции Джимми Хендрикса и прочих агрессивных «новых рокеров» того времени.

Я легко могу представить себе, что в Раю постоянно звучит Ария Баха. Или песня о том, как «она покидает дом».

Или торжественный гимн Любви – «всё, что тебе надо – это любовь».

А вот что Там, в Царстве Небесном, могут звучать скрипучие, разорванные бустером на обертоны гитарные пассажи в стиле Джимми Хендрикса – это в моей голове не укладывается. Не вмещается.

Ибо это музыка для мучающихся в аду грешников.

***

А что касается советских хиппи 70-х годов – так это вообще предел!..

Из-за временного сдвига по фазе они отставали от англо-американских хиппарей на пару лет, да и процветать им пришлось под комиссарским прессом совковости, да и быдлонаселение относилось к ним гораздо более чем полностью нетолерантно – ну вот потому и защитной агрессивности оказалось в них гораздо более чем шибко!

Если в Штатах в качестве хипповых антител против истеблишмента появились некие агрессивные «ангелы ада», то в Совке их можно было назвать прямо-таки «дьяволы ада». Настолько круто то тесто, из которого типа они были слеплены, было замешано на самой идее «анти...» – антикомиссарщине, антиобывательщине, нонконформизме...

И потому совсем неудивительно, что музыкальными предпочтениями совковых хиппи был тяжёлый рок.

Впрочем, неудивительно это сейчас. А в середине 70-х годов я весьма этому удивлялся.

Тогда я играл в составе рок-группы «Вуйки», исполнявшей в основном этот самый тогдашний «новый рок» – и тяжёлый, и хард... В смысле, композиции всяких там «Дип Парпл», «Лед Зеппелин», «Назарет».

Любителей такой музыки среди тогдашней молодёжи хватало для того, чтобы вокруг нас сформировался довольно приличный круг ценителей, поклонников, энтузиастов-помощников. Это я воспринимал нормально, в этом не было ничего удивительного.

Но вот когда к такого рода публике присоединились и множество хиппарей – этого я уже понять не мог. А когда в 1976 и 1977 годах на наши концерты стали собираться «системные» со всего тогдашнего Совка – это уже вообще никак не вязалось с моими представлениями о хиппи!

Как может манифестированный пацифизм, квиетизм, «цветочная» проповедь свободной любви сочетаться с эстетикой ревущего грохота рок-концертов?! Где «нестяжательные», а потому вечно аскетично-голодные хиппи вообще могли взять необходимую энергию для «фанатного» буйства перекормленных подростков?

Ведь с хиппи этот популярный рок начала 70-х имел, пожалуй, только одно общее – дискурс той же дадаистско-сюрреалистической алогичности:

*...А когда мы шатаемся вниз по дороге,
Наши тени становятся длиннее, чем наши души,
И здесь гуляет женщина, которую мы все знаем,
Которая сияет белизной и хочет видеть,
Как всё постоянно превращается в золото...
И если ты будешь слушать упорно,
То наконец придёт к тебе песня (о том, что)
Всё – это одно, а одно – это всё,
(И что надо) стоять скалой, а не катиться...*

(в оригинале – игра слов, обыгрывается сам термин «рок-н-ролл»).

Это «Лестница в небо» группы «Лед Зеппелин».

Да, это сюрреалистично, разорвано, построено на богатом контексте... но с каким агрессивным напором это исполняется! С каким явным расчётом на экстатические пляски на танцполе! На безбашенность «с жиру бесящихся» юнцов!..

Ведь эстетика музыки хиппи не могла не соответствовать и их образу жизни: не могут же отвязанные бродяги-номады таскать за собой тонны многокиловаттной аппаратуры! Акустическая гитара, дудка или флейта, губная гармошка, бубен, басовый барабанчик – это всё, на чём могли себе позволить упражняться авто-стопщики или мотохиппи. Отсюда и репертуар соответственный: фолк, рок-баллады, кантри, даже популярная классика...

Имитаций такого рода музыки много в битловском «Белом альбоме»: это Blackbird, Rocky Raccoon, I Will, Julia, Mother Natures Son...

«Битлз» действительно умели держать нос по ветру и чутко откликаться на веяния времени... как холодец на праздничном столе: топнешь сапогом по паркету – и он тут же отзывчиво реагирует трепетом.

***

Духовная свобода, манифестируемая хиппи, необходимо предполагает и эстетическую всеядность. Но существуют вещи – их немного – которые в эту концепцию не вписываются, чей вектор диаметрально противоположен идеологии хиппи.

И не только пиетет к агрессивности был несовместим с этой идеологией. А и дотошный перфекционизм во всех сферах творчества и даже собственно в манифестировании: провозглашая, скажем, духовность, свободную любовь и пацифизм, хиппи вовсе не утруждали себя поисками каких-либо серьёзных доказательств по этому поводу. А если и пытались аргументировать что-нибудь чем-нибудь, то

лучше бы они этого не делали – настолько тошнотворно-банальной была их доказательная база.

***

Вот, скажем, взять иконографию визуальных предпочтений обычного среднестатистического хиппи: Сальвадор Дали в ней занимает далеко не последнее место. Ещё бы: сюрреалистичен, психоделичен! Ай, как хорошо, однако!

Но вот подражать ему, демонстрируя высочайший технический уровень живописи – э не-е-ет, это уже не нашему, не по-хипповски! Это было бы отрицанием самой базовой основы хиппизма. Ведь чего-чего, а спонтанности, раскованности и прочей халявности (в смысле, проявлений духовного освобождения) у этого усатого перфекциониста сроду не было...

А вот декоративность и плоскостность абстракционизма, примитивизм наивной живописи, яркость детских раскрасок – это было самое оно, самое то, что надо для самовыражения креативного хиппаря. И это опять же было парадоксально: эстетическая всеядность, обусловленная богатой эрудицией и акцентом на творческой свободе – и заметная ограниченность в рамках определённого «хиппи-стиля»...

***

И обобщая всё это, глядя таким себе, так сказать, «верхним взглядом» на такого рода противоречия, начинаю понимать, что они тоже связаны – как и сексуально-асексуальное поведение – с главным парадоксом движения хиппи: с тягой к экологично-опрошенческому «ненасилию» и даосскому **недеянию** – и к максимальному комфорту беззаботности, для достижения которого необходимо именно **деяние** по совершенствованию цивилизации...

Jay-Rok

Чудовими часами були шістдесяті

Ілько Лемко

Нестор

ПОВІСТЬ ЧУДОВИХ ЛІТ

*Come writers and critics
Who prophesize with your pen
And keep your eyes wide
The chance won't come again*

*And don't speak too soon
For the wheel still in spin
And there's no telling who
That it's namin'*

*For the loser now
Will be later the win
For the times, they are a-changing'**

Bob Dylan

---

* – Приходьте, письменники і критики // Хто пророкує своїм пером // І хай ваші очі будуть відкритими // Такого шансу більше не буде // І не спішіть говорити // Бо колеса ще круяться // Не спішіть називати // Чиїсь імена // Той, хто лузер сьогодні // Завтра переможе // Бо часи, вони міняються (Боб Ділан «The Times They Are Changin'», 1963).

Волоцюги Джарри

«Можна по-різному ставитися до руху хіппі, приймати його або ні, але того факту, що ця ідея перевернула світогляд цілого покоління, заперечувати не можна. «Всякий соціум є прихованою змовою проти дорослішання його окремого члена», – сказав Ральф Волдо Емерсон. У відповідь суспільством прокотилася хвиля молодіжного бунту. Причиною була незгода з існуючою реальністю, фальшивою мораллю, несприйняття традиційних поглядів на життя.

1960-ті роки були попросту «рушійними». Молодь створювала культуру, повністю протилежну традиційній, точніше, то було намагання вийти за межі усього традиційного. Контркультура запозичила дещо від попереднього покоління. Хіппі зросли на підготовленому ґрунті – їхніми ідеологами були Джек Керуак, Аллен Гінзберг, які у своїх творах описували бітниківський спосіб життя» (Алік Олісевич)¹.

Новий глобальний центр, нова культурна лабораторія зосередилися після Другої світової війни в мегаполісах Східного узбережжя США. Нові тенденції зароджувалися у надрах Мангеттена серед інтелектуалів Колумбійського університету і богемного кварталу Грінвіч-Віллідж.

1945 рік, Нью-Йорк. Три ключові фігури: Аллен Гінзберг² – проблемний ексцентрик, розтріпаний інтелектуал із «божевільними сюрреалістичними прожектми», щойно виключений з університету, Джек Керуак³ – ветеран військового флоту, списаний на берег через «індиферентну наляштованість» і відрахований з університету трохи раніше, і Вільям Берроуз⁴ – випускник Гарварда, ексцентричний

---

¹ – Алік Олісевич. Нам хліба не треба – ми «Вуйками» ситі... // Нова хвиля, 1997. – № 2 (вільний переказ – Ред.).

² – Аллен Гінзберг (1926–1997).

³ – Джек Керуак (1922–1969).

⁴ – Вільям Берроуз (1914–1997).

шукач вражень, цинік і експериментатор у сфері галюциногенів, що був серед них кимось на зразок літературного гуру. Усім трьом були властиві риси девіантної поведінки. Їхнє спільне помешкання стало першою штаб-квартирою нового експерименту, методикою – дослідження нічних таверн нью-йоркського дна, звідки долинали звуки джазу. Їхнє середовище Керуак охарактеризував як «Beat Generation». Відчуття відторгнутості суспільством, відсутність грошей і місця на нічліг, уразливість до інвазій світу – все це на нью-йоркському сленгу означало «beat».

Героєм «розбитого покоління» стає Ніл Кесседі⁵. В грудні 1946 року він з'являється у помешканні Керуака – огорнутий таємницею юний арештант з довгими баками, спеціаліст із автомобілів, якого тільки-но звільнили з чергового ув'язнення, зациклений на перспективі стати «справжнім інтелектуалом»⁶:

– Привіт, ти про мене знаєш. Я прийшов навчитися в тебе писати.

Досі головним заняттям Ніла були тоталізатор і читання запоем – окрім крадіжок автомобілів і полювання на школярок, серед яких мав неймовірний успіх. «Це був дикий позитивний вибух американського шалу, це був Захід, західний вітер, ода з Рівнин, щось нове, передбачуване і довгоочікуване» – сучасний ковбой, до запаморочення сп'янілий від життя. Він просто мчав життям як шалений. Ніл швидко зблизився з Гінзбергом: «Святий пройдисвіт із душею наростіж зустрів сумного пройдисвіта-поета з темною душею, – так виглядає маленький ліричний відступ, – зіштовхнулися у всеозброєнні їхні кипучі енергії».

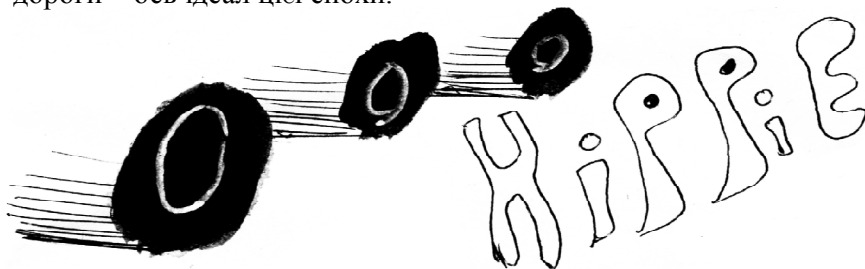
У липні 1947-го Керуак вирушає автостопом через весь континент до Сан-Франциско. «Одного прекрасного ранку я вийшов з дому з парусиновим мішком, в якому були

---

⁵ – Ніл Кесседі (1926–1968).

⁶ – тут і далі – епізоди і цитати з роману Д. Керуака «В дорозі» (1957).

тільки найнеобхідніші речі, і з п'ятьмадесятьма доларами в кишені вибрався до Тихого океану». Враження від подорожей лягли в основу роману «On the Road». Поява роману означала настання епохи автостопу, джерелом надхнення була персона Ніла Кесседі. Людина з наплічником на узбіччі дороги – ось ідеал цієї епохи.

Кількість людей на дорогах збільшувалася синхронно з посиленням андеграундних середовищ в американських мегаполісах. «Вони хіпові без поверховості, вони розумні без банальності, – сказав Гінзберг, – вони дико інтелектуальні і знають все про Паунда без претензій і зайвих балачок»⁷. «Нір» – так на нью-йоркському жаргоні називали людину, обізану з останніми віяннями, зокрема щодо галюциногенних ефектів. «Нір» на противагу цивілам, «square», означало «людина, що в курсі». «Хіпстер – це enfant terrible, тільки навиворіт, – писав Норман Мейлер⁸, захисник бітників, – він прагне відітнути конформістам, але нишком, залишаючись при цьому збоку. Хіпстер не має в собі нічого від Наполеона, нікому не нав'язує своєї волі, а проте володіє неочевидною, зате могутньою привабливістю». Щоразу він наражається на випробування, котрі влаштовує йому суспільство, і повсякчас змушений доводити, що залишається самим собою. Ситуація перманентного конфлікту ставить

⁷ – з роману Д. Керуака «Підземні» (1958).

⁸ – Норман Мейлер (1923–2007) – американський письменник, представник «нової американської журналістики», виступав оборонцем на судовому процесі над романом В. Берроуза «Голий ланч». Тут і далі – цитати з есе «Білий негр» (1956).

хіпстера перед необхідністю щоденного вибору – бунтар або конформіст, «hips» або «square». Так само як чорношкірий – виходячи на вулицю, він ризикує щохвилини, кожною клітинкою відчуває, що життя – це війна, і в пошуках самозахисту вдається до найпримітивнішого способу – живе безмежним «тепер». Спектр імовірностей цього перманентного «тепер» відображає джаз, у якому відчуваються водночас усі можливі емоційні відтінки. Хіпстери – ці американські екзистенціалісти, звертають погляди до негритянських кварталів, і так з'являється новий тип шукача пригод, витворений міською реальністю. Вони блукають ночами, намагаючись щось змінити, і приймають кодекс поведінки чорних.

Норман Мейлер:

– У Грінвіч-Віллідж цей потрійний союз довершено – богеміст і юний порушник норм зійшлися віч-на-віч із негром, після цього хіпстер став фактом американського життя.

Приреченість романтиків великого міста відчув Аллен Гінзберг, відбивши крик і розпач розбитої душі у кам'яних джунглях мегаполіса:

*Я бачив найкращих людей мого покоління,
зруйнованих шалом,
істеричних, оголених, спраглих,
і як вони волочилися вздовж негритянських вулиць
у пошуках ламаного шприця,
яноголоподібні хіпстери спрагли прадавнього
єднання з небом,
його зоряним двигуном у нічній машинерії,
ті, що в нужді й лахмітті пустооко й піднесено
курили,
зависнувши в надприродній темряві
своїх найдешевших квартир,
пливучи крізь вежі міст,
заслухані у джаз.⁹*

⁹ – А. Гінзберг «Плач» (у перекладі Юрія Андруховича).

– Уперше я зустрів хіпстерів, що тинялися навколо Таймс-скверу у Нью-Йорку, у 1944 році, і, чесно кажучи, особливого захоплення не відчув¹⁰, – згадував Керуак.

Ті не сприймали «розбитих»: і байдужі, мовчазливі хіпстери-«cool», що з в'їдливою глибокодумністю розглядають стакан, і емоційні, вибухові, абсолютно безумні «hot», які з навіженим виглядом бігають від бару до бару.

– У 1948 році «вибухові» хіпстери мчали на машинах у пошуках дикого, кипучого джазу.

За темпераментом більшість «розбитих» безумовно належали до вибухових «hot».

Отже, хіпстери.

Їхні дороги тягнулися до Сан-Франциско – легендарного білого міста на одинадцяти пагорбах з гірляндами сонних вогнів понад світанковим океанським безмежжям. Тут, у Бай Ереа¹¹, в Берклі, Окленді, Ла Хонді, Менло Парку, Пало Альто, Пойнт Річмонді, Орінда розгортається майбутня сцена. Епіцентр зосереджувався у Норт-Біч, богомному районі Сан-Франциско. Тут на Коламбус-авеню відкрилося літературне кафе при видавництві «City Lights» Лоуренса Ферлінгетті¹², в якому Аллен Гінзберг зустрів Гері Снайдера¹³ – першого із волоцюг Дхарми. Вулицями Фріско¹⁴ плентався Керуак, наче таємничий монах-пілігрим, і Снайдер відразу ж оголосив його великим бодхісаттвою.

Гері Снайдер – жиливий, маленька борідка, що пом'якшувала жорсткі риси обличчя, хода скелелаз, грубі черевики для гірських переходів, нічого богомного – яким його бачив у 1955-му Керуак – цей, на думку Гінзберга, великий новий герой американської культури, найбільш

---

¹⁰ – тут і далі – цитати зі статті Д. Керуака «Походження Beat Generation» (1959).

¹¹ – Бай Ереа – Район Затоки Сан-Франциско, осередок кількох міських агломерацій.

¹² – Лоуренс Ферлінгетті (1919).

¹³ – Гері Снайдер (1930).

¹⁴ – Сан-Франциско.

шалений на Західному узбережжі, провісник великої рюкзачної революції:

– Уяви собі мільйони людей з наплічниками по світі – і всі автостопом, і несуть людям слово¹⁵.

Увечері в п'ятницю 7 жовтня 1955 року в «Six Gallery» на Філмор-стріт відбувся перший публічний виступ поетів «Beat Generation». Кеннет Рексрот¹⁶ – «батько» поетичної тусовки Сан-Франциско, «старомодний анархіст із дикою шевелюрою і метеликом» у потертому піджаку, представляв учасників, котрі сиділи на сцені півколом. Всі вже були досить п'яні, коли об 11-ій вечора Аллен Гінзберг, розмахуючи руками, почав читати поему «Howl»:

¹⁵ – з роману Д. Керуака «Волоцюги Дхарми» (1958).

¹⁶ – Кеннет Рексрот (1905–1982).

– *Я бачив найкращих людей мого покоління зруйнованих шалом*, – публіка юрмилася в сутінках галереї, намагаючись не пропустити ані слова, поміж них тинявся п'яний Керуак з пляшкою бургундського – *янголоподібні хіпстери спрагли прадавнього єднання з небом*, – він не міг піднятися на сцену, тільки, сидячи на краю платформи праворуч від сцени, вистукував ритмічно пляшкою і вигукував у такт «Go! Go!», – *зависнувши в надприродній темряві своїх найдешевших квартир, пливучи крізь вежі міст, заслухані у джаз*, – а юрба вибухала схвальними вигуками, як на джазовому джем-сейшні.

Снайдер читав останнім. Зовсім не подібний на поета – у своїх добротних італійських бутсах він нагадував лісоруба з далекого минулого. У поемі «A Berry Feast» вчувалися голоси дикої природи, пісня койота, рик ведмедів, які їдять лісові ягоди, ремігання волів на таємничих монгольських дорогах – а в залі волали від щастя.

По закінченні всі збуджено обговорювали те, що тільки-но відбулося, і куди рухається американська поезія. Народна легенда була створена за один вечір. Це стало народженням «Сан-Франциско поетичного Ренесансу».

У травні 1956 року Снайдер вирушив до Японії на пошуки дзенських безумців Сходу. Перед від'їздом вони з Керуаком піднялися в гори, звідки було видно Голден-Гейтський міст і весь Сан-Франциско. Снайдер промовив:

– Колись ми заснуємо в горах Каліфорнії прекрасне вільне плем'я, зберемо дівчат і розведемо сяюче просвітлене потомство, будемо жити як індіанці у вігвамах і харчуватися ягодами і бруньками.

Поема Гінзберга вийшла друком у жовтні 1956 року у видавництві «City Lights». Через надмір наркотичних і гомосексуальних тонкощів автора звинуватили у непристойності. Наклад було арештовано, а Ферлінгетті потрапив до в'язниці. Але в суспільній свідомості вже вчувался подих змін. У вересні 1957 року, після тривалих мандрів по

видавництвах був надрукований роман Керуака «On the Road», щоправда, коли автор погодився вирізати всі непристойні сцени. Книга принесла Керуакові славу «короля бітників». У жовтні 1957-го після промови на суді Лоуренса Ферлінгетті було знято всі звинувачення щодо поеми Гінзберга і вона також побачила світ.

Все це викликало потужний спалах інтелектуальної активності.

Коли в якомусь із барів Мангеттена Дайана Ді Пріма¹⁷ машинально відкрила першу сторінку «Howl», вона вже не змогла відірватися від читива. Вийшла, навіть не подякувавши приятелям, і рушила в бік молу 60-ю вулицею. Сиділа на березі Гудзону, намагаючись зрозуміти, що діється. Було ясно, що поема Гінзберга є авангардом явища надзвичайно глибокого, початком нової ери.

Ще якихось два-три роки тому можна було нарахувати заледве півсотні любителів джазу, трави і нонконформістської поезії у Грінвіч-Віллідж, ще стільки ж у Сан-Франциско, і ще сотню в Чикаго, Новому Орлеані і т.д., але тепер всіх ніби прорвало. Водночас повсюди заговорили про «Beat Generation». Молоді люди в темних окулярах, чорних береттах і светрах під шию проповідували інтелігентський бунт проти American Lifestyle і називали себе бітниками. Сам термін з'явився 2 квітня 1958 року в репортажі Герба Каена із «San Francisco Chronicle», котрий імпровізував на тему російського «спутник». Проте батьки-засновники не сприймали бітників серйозно: люди, які спілкуються зовсім іншою мовою, іншими жестами, яким і на думку не спаде почувати у підземці, раптом відчули себе «розбитим поколінням»! Керуак назвав усе це галюцинацією преси, «галасливою інтервенцією всіляких інтелігентських дисидентствуючих покидьків»¹⁸.

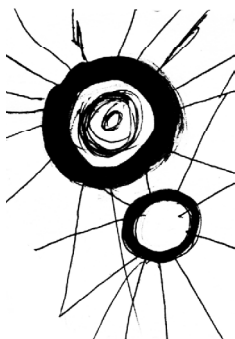
¹⁷ – Дайана Ді Пріма (1934); тут і далі – епізоди з «Мемуарів бітника» (1969).

¹⁸ – з листа Д. Керуака до Гренвілля Джоунза (1960).

Інший пункт на мапі «розбитих» – Париж. У жовтні 1957 року Аллен Гінзберг знаходить у Латинському кварталі закинута готель, де Вільям Берроуз закінчить роботу над романом «The Naked Lunch», знаменуючи ключовий акт постмодернізму. Beat Hotel стає обов'язковою станцією на шляху мандрівників із Каліфорнії до Катманду, які перебирають символічну естафету від паризьких кубофутуристів і сюрреалістів. Врешті Гінзберг вирушає на пошуки могили Гійома Аполлінера на Пер Ляшез. Він блукає крізь примарний туман мініатюрної вічності, що схожа на місто своїми вулицями і перехрестями, врешті знаходить. Щільний туман окутує кострубатий надгробок із сюрреалістичною квіткою, поволі спливає час.

*Дерево до якого я прихилився
росте поволі
галуззя кущів пробилося крізь надгробки
якась шовковиста
паутина мерехтить на граніті
це я тут похований я сиджу коло своєї могили
під деревом¹⁹*

---

¹⁹ – А. Гінзберг «На могилі Аполлінера» (1958) (переклад Ю. Андруховича).

1964 рік

«Не було більше причин жити в ізоляції. Тепер вони могли рушати в дорогу, сміливо вдивляючись в обличчя Америки і збиваючи народ з пантелику. Але прекрасна мить швидкоплинна – і автобус зникає, і все, що неймовірним чином зараз клубочиться в них у головах, знову осяде і сховається в глибинах мозку.

І ось від обійстя Кізі відчалив босхівський автобус, на табличці спереду було вказано пункт призначення: «Далше» (Том Вулф «Електропрохолоджувальний кислотний тест»).

У червні або на початку липня з містечка Ла Хонди, недалеко від Сан-Франциско, у напрямку Східного узбережжя вирушив чудернацький автобус, в якому їхало півтора десятка людей. Епатажна команда називала себе «Merry Pranksters», її Вождем був Кен Кізі¹. Гантер Томпсон² називає їх первісними хіппі. Досі епіцентром формування ідей вважався Нью-Йорк – тепер починається зворотний процес. Кізі з друзями започатковують методіку мігруючого карнавалу, що стала невід’ємною складовою хіп-культури і давала змогу безпосередньо проштовхувати ідею в маси. Пасіонарний поштовх, що вихлюпнув за межі Каліфорнії, свідчив про якісно новий виток контркультури.

Все почалося в 1962 році, коли у двір до Кізі влетів Ніл Кесседі, абсолютно несамовитий, з диявольською усмішечкою і піною на губах. «Його старий джип здох разом із розбитою від шалених швидкостей коробкою передач, трансмісія випала на газон».³ Він повинен побачити автора «Пролітаючи над гніздом зозулі!» Це був той самий ковбой

---

¹ – Кен Кізі (1935–2001).

² – Гантер Томпсон (1937–2005).

³ – за оповіданням К. Кізі «Наступного дня після смерті Супермена» (зі збірки «Демон Бокс», 1986).

Ніл, що ніби зіскочив зі сторінок «On the Road». Його костисте ірландське обличчя мінялося щохвилини, слова лилися з нього безупинно, мов дим із ніздрів, він поєднував в одній особі Ленні Брюса, Джонатана Вінтерса і Лорда Баклі. Ніл був зіркою, не докладаючи для цього ніяких зусиль. Жодна сцена світу не була пристосована до його талантів. Він сам творив собі сцену, сідаючи за кермо, коли мчав, підскакуючи на вибоїнах у ритмах блюзу і світлі зустрічних фар. «Страшніше не буває. Боїшся за життя, – згадував Джеррі Гарсія⁴, давній друг Кізі. – Проте у мене було враження, що він наперед знає, що станеться за поворотом». Унікальна властивість сприймати все одразу і говорити про все з усіма водночас при швидкій їзді зростала і досягала піку. Це був летючий, зі зрізаними кутами, радіо-репортаж про Всесвіт, – висловився про нього Кізі. Ніл Кесседі затьмарив собою всіх майбутніх революціонерів у районі Берегової автостради.

У липні 1964-го у Нью-Йорку мав вийти другий роман Кізі «Sometimes a Great Notion». Із цього приводу він вирішує їхати до Нью-Йорка, а заодно і на Всесвітню виставку у Флашинг-парку подивитися на «машину майбутнього», що мала завоювати Місяць. Кізі, колишній спортсмен – «товста шия з парою стерноклейдомастоїдних м'язів, подібних на два портові троси»⁵ – слухач літературного семінару у Стенфордському університеті, крім усього, був обізнаний з ефектами диетиламідіу лізергінової кислоти (ЛСД), псилоцибіну, мескаліну, пейотлю, зголосившись до участі у дослідженнях, що їх проводили у Ветеранському шпиталі в Менло Парку. Спеціалістів із ЦРУ цікавили впливи галюциногенів на людську психіку. Щоправда, була певна незручність, пов'язана з дотриманням законності, тому

---

⁴ – Джеррі Гарсія (1942–1995) – лідер психоделік-групи «Grateful Dead».

⁵ – тут і далі – цитати і епізоди з роману тома Вулфа «Електропрохолоджувальний кислотний тест» (1968).

дослідження проводилися в напівсекретних умовах. Одночасно Кізі підпрацьовував санітаром у психіатричному відділенні шпиталю. Результатом став роман «Пролітаючи над гніздом зозулі», що приніс йому популярність.

У той час Кізі близько зійшовся із Джеррі Гарсія і гарвардським психологом Річардом Алпертом⁶. Його досвід виявився притягальним для багатьох шанувальників, котрі осідають у нього на ранчо в Ла Хонді. Одним із них був Кеннет Бебс⁷, колишній офіцер морської піхоти, що недавно прибув із В'єтнаму – здоровань раблезіанського штабу, подібний на великого доброго ведмеда-грізлі, який наповнює простір космічним реготом. Він так само відвідував літературний семінар у Стенфорді і писав роман про В'єнам. Коротше кажучи, ідея грандіозних публічних пародій була його.

На кошти з гонорару Кізі придбав старий шкільний автобус «International Harvester» 1939 року випуску, обладнаний усім необхідним для тривалих поїздок і проживання. Оголошення, здається, теж знайшов Бебс. У салоні встановили звукову апаратуру, мікрофони і пристрої для радіомовлення. Особливістю саунд-системи був прилад змінного запізнювання – магнітофон, що дозволяв із незначним запізненням відтворювати розмови і взагалі, будь-які звуки. В результаті салон наповнювався вересками і криками, що, нагадуючи регіт радіоупиря, справляли виразний дивергентний вплив на психіку. Вгорі було вирізано отвір і на даху влаштовано платформу для музикантів, там же встановили динаміки. Кузов розмалювали яскравими флюоресцентними фарбами, езотеричними символами, мандалами, психоделічними узорами. Спереду було написано «Furthur» (модифіковане «Further»), що означало «Далше», тобто «Дальше», ззаду висіла таблиця «Обережно. Потойбічний вантаж». Вантаж зберігався у холодильнику у вигляді апельсинового соку з розчиненою в ньому ЛСД. За

---

⁶ – Річард Алперт (Рам Дасс) (1931).

⁷ – Кеннет Бебс (1939).

кермом сидів Кесседі. Час від часу в автобуса відмовляли гальма, зчеплення, виникала плуганина з педалями – проте Ніл був прекрасним водієм. З вікон виглядали різнобарвні обличчя, маски, розписані флюоресцентними фарбами, плюмажі, що майоріли на вітрі – все це справляло приголомшливий ефект вкупі з епатажною поведінкою. Вражений полісмен довго придивлявся до химерних adeptів контркультури, одягнутих у плаття оранжево-зелених кольорів і сорочки в біло-червону смужку, врешті спитав:

– Ви хто, бродячі артисти?

– Саме так, – відповів Кізі, – ми бродячі артисти.

Розфарбований автобус з дилетантами-аматорами на даху, котрі музикували на електрогітарах, тромбонах і барабанах, вирушив у бік Лос-Анджелеса. Початок забігу дав старт новій хвилі контркультури, інтенсивно забарвленій в ЛСД-кольори, котрі поки що перебували у межах закону.

Від початку всі учасники експедиції усвідомлювали її як певну місію. В чому полягала ідея? Толерувати особисту свободу. Здається, це мав на увазі Кізі, коли проводив перший інструктаж:

– Всі ми починаємо спільну справу і будемо продовжувати її абсолютно відкрито, причому жоден із нас не стане заперечувати того, що робить інший. Кожен буде тим, ким він є насправді. Не повинно бути вчинків, за які доводилося би потім вибачатися. Під час подорожі ми всі будемо миритися з тим, якими ми є.

Ключовим чинником всієї операції була ЛСД: якщо цим займається ЦРУ, хай навіть таємно, то ми будемо робити це відкрито!

В цілому, діяльність «Merry Pranksters» означала початок психоделічної революції⁸.

Вони їхали через Арізону і Техас, дорогою влаштували хеппенінги з роздачею ЛСД всім, хто бажає, наражаючись на конфлікти і зазнаючи перших втрат серед команди – у кого не витримав дах. У Новому Орлеані виник невеликий інцидент на пляжі – виявилось, що пляж був призначений тільки для чорних. Як потім вирахував Кізі, ситуацію підігріло нещодавнє вбивство у Міссісіпі кількох борців за громадянські права афроамериканців. Далі вихором промчали вздовж Східного узбережжя. Всі виглядали потомленими і вибитими з сідла, тільки Ніл був твердим як скеля, і гнав автобус далі й далі.

*The bus came by and I got on, that's when it all began
There was Cowboy Neal at the wheel of the bus
to never ever land⁹*

У середині липня вони добралися до Нью-Йорка.

На Медісон-авеню Приколісти влаштували вечірку. Кесседі запросив своїх старих друзів – Джека Керуака і Аллена Гінзберга. Проте король бітників вже був надто старим для подорожей, до того ж додавалися проблеми з алкоголем. Їхня єдина зустріч із Кізі відбулася без зайвих умовностей і зусиль, вони майже не розмовляли. На той час мандрівна зірка Керуака вже закотилася, а Кізі був «новою яскравою кометою, котра шалено мчить невідомо куди». Більше того, Керуак вважав хіпстерів ледь не

---

⁸ – в оригіналі «психоделічна».

⁹ – З'явився автобус і я потрапив у нього, от тоді все й почалося // Там був Ковбой Ніл за кермом, з автобуса не злавив на землю (Grateful Dead «The Other One», 1968).

особистими ворогами. І навпаки – Аллен Гінзберг палко привітав старт нової контркультури, ставши незабаром її герольдом.

На меті у Кізі була ще поїздка до Міллбука.

Грандіозна помилка шістдесятих – культ ЛСД і психоделічна революція – мала наукове підґрунтя.

Професор Гарвардського університету Тімоті Лірі¹⁰ був ентузіастом у справі лікування неврозів і психопатій. Проте доводилося визнати, що попри очевидні успіхи, клінічна психіатрія не володіє достатніми засобами для корекції відхилень людської поведінки. І от у 1960 році він, здається, знайшов метод. Чудодійними ліками виявилися псилоцибін і ЛСД. Під їхнім впливом переважна більшість людей відзначала «просвітлення», благодущність, у в'язнів зникали антисоціальні нахили і агресія. Однаковий спектр позитивних відчуттів, розмивання бар'єрів між індивідуумом і зовнішнім світом наводили на припущення, що за допомогою «кислоти» можна подолати замкнутість, сприяти комунікації між людьми і встановити між ними неогоїстичні стосунки. Лірі зрозумів, що має в руках засіб від світового зла, і за його допомогою зможе оздоровити світ. Намагаючись підвести під цю ідею науковий ґрунт, він почав експериментувати з ЛСД і псилоцибіном серед добровольців із числа студентів. Йому асистував Річард Алперт, який закінчив докторат у Стенфордському університеті. У результаті обидвох зі скандалом виганяють з Гарварда. У вересні 1963 року, після поневірянь у Мексиці вони отримали можливість продовжувати експерименти у Міллбуку, штат Нью-Йорк. Закриті сесії-медитації проводилися із обмеженою кількістю людей, щоб забезпечити контрольованість середовища і запобігти небажаним ефектам.

«Психоделічний досвід – це подорож у нові сфери свідомості. Сфера застосування і зміст такого досвіду безмежні, а його відмінною особливістю є вихід

---

¹⁰ – Тімоті Лірі (1920–1996).

(трансценденція) за межі вербальних концепцій, простору, часу та індивідуальності. Розширення свідомості можна досягнути різними способами – сенсорною депривацією, вправами Йоги, поглибленою медитацією, релігійним або естетичним екстазом, а можна спонтанно – за останній час це стало доступним для будь-кого, завдяки психоделічним препаратам – ЛСД, псилоцибіну, мескаліну та іншим». ¹¹

Залишалося незрозумілим, наскільки тривалим є ефект психоделіків і якими будуть віддалені наслідки лікування.

Затія Кізі не вдалася. Лірі ніяк не відреагував на розфарбований автобус, що під рок-н-роллні завивання, прикрашений американськими прапорами, їздив туди-сюди по території. До Приколістів вийшов тільки Річард Алперт, та й то не відразу. Тімоті Лірі заглибився в тонкощі свого наукового методу, чого не передбачалося у психоделічній школі Кізі:

– Я не знаю, з якою метою вони приїжджали до Мілбрука, окрім того, щоби привітатися. Такою є особливість племен – вони не змішуються.

***

*We shall overcome
We shall overcome
We shall overcome some day
Oh, deep in my heart
I do believe
We shall overcome some day.* ¹²

Початок десятиліття поклав край суспільній апатії. Сидячі протести у Грінсборо, штат Північна Кароліна,

¹¹ – Тімоті Лірі «Психоделічний досвід» (1964).

¹² – Ми переможемо // Ми переможемо // Ми переможемо колись // Глибоко в серці // Я вірю // Ми переможемо колись (гімн афроамериканців часів боротьби за громадянські права).

в лютому 1960 року стали початком боротьби афроамериканців за громадянські права. До чорношкірих приєднуються студенти із числа білих, розчаровані у справедливості традиційних американських цінностей. Агресивний консерватизм, пуританська мораль, споживацька свідомість, дискримінація негрів були очевидними і безнадійними пережитками минулого. Першою з нагальних справ, до вирішення яких включилася біла молодь, стала боротьба проти расизму. Оскільки

«батьки» зневажали негрів, «діти» готові були простягнути їм руку.

У 1960 році у Мічиганському університеті в Енн-Арбор виникає група «Students for a Democratic Society» («Студенти за демократичне суспільство»). Через два роки на конгресі СДС у Порт-Гуроні, штат Мічиган, прийнято маніфест, відомий як «Порт-Гуронська декларація». Її проект склав Том Хейден¹³, якого обрали президентом. Одним із завдань було проголошено боротьбу за надання афроамериканцям громадянських прав і свобод. Як основний метод визнано безпосередню роботу в масах.

Лівий фланг політичного спектру також зазнає змін. Оскільки дотеперішні «професійні» ліві опозиціонери – соціалісти і комуністи – демонстрували нерішучість і втратили авторитет, нові протестні групи прибирають назву «Нові ліві». Критикуючи дотеперішні положення про історичну роль робітничого класу, вони шукають лідерів серед

¹³ – Том Хейден (1939) – президент СДС у 1962–1963 рр.

студентства. СДС поступово стає провідною силою «Нового лівого руху».

4 травня 1961 року з Вашингтона в бік Нового Орлеана виїхали два автобуси, в яких сиділи люди з різним кольором шкіри. Їх називали Freedom Riders. Вони свідомо ігнорували закони, що діяли у південних штатах і заохочували расову сегрегацію. Місцева поліція намагалася арештувати їх за адміністративні порушення, несанкціоновані зібрання, озвірілі натовпи закидали їх камінням і пляшками із запалювальною сумішшю, проте назустріч їм вирушали все нові й нові автобуси з Вершниками Свободи.

Одним із найпрестижніших у США вважався університет у Берклі, штат Каліфорнія, тут панувала ліберальна атмосфера. У вересні поверталися на навчання студенти, котрі традиційно на канікулах виїжджали до південних штатів на допомогу афроамериканцям у їхній боротьбі за громадянські права. Університетська адміністрація намагалася протидіяти цим впливам, і видала розпорядження, яким заборонялося займатися політичною діяльністю на території кампусу. 30 вересня п'ятьох активістів викликали в деканат. Разом із ними прийшло ще 500 студентів, серед них був Маріо Савіо¹⁴, який повернувся зі штату Міссісіпі, де цього літа загинуло троє їхніх товаришів. Вони надіслали петицію в деканат, що також підлягають покаранню. Проте адміністрація не йшла на поступки. Тоді Савіо закликав провести Sit-In¹⁵:

– Ми прагнемо рівноправності в діях. Вони не зможуть застосувати своїх методів проти всіх. Вони бояться. Ми залишаємося тут.

У відповідь в адміністрації заявили, що 8-х студентів, у тому числі Маріо Савіо, виключать з університету.

– Я й справді не знаю, що сказати. Якщо вони не приймають петицію, то думаю, що вони – купа лайна, –

---

¹⁴ – Маріо Савіо (1942–1996).

¹⁵ – Sit-In – захоплення аудиторій, влаштування в них сидячих страйків.

промовляв Савіо. – Раз механізми університетської машини не діють, їх слід замінити.

Студенти окупували адміністративний корпус Спроул Холл і влаштували сидячий страйк.

Цього вечора в Берклі народився «Free Speech Movement» – «Рух за свободу слова».

Уночі студенти вирішили покинути приміщення і оголосили на завтра мітинг на площі перед адміністративним корпусом.

1 жовтня колишній аспірант-математик Джек Вайнберг¹⁶, активіст боротьби за громадянські права, відмовився показати поліції кампусу своє посвідчення і був арештований на Спроул Плаза – площі перед адміністративним корпусом. Коли його схопили, він застосував трюк, якому навчився влітку в Міссісіпі – враз ослаб і впав на землю, ніби знепритомнівши. У той час на мітинг почали збиратися студенти. Навколо них моментально виросла юрба, 100 студентів лягли під колеса поліцейської машини, куди запроторили Вайнберга, ще сотня оточили її, скандуючи: «Відпустіть його!». Маріо Савіо, скинувши мешти, щоб не подряпати лак, вибрався на верх автомобіля і закликав адміністрацію скасувати заборону на політичну діяльність. Три тисячі студентів, що зібралися на сходах Спроул Плаза, співали «We shall overcome». Потім вони увійшли до корпусу і знову влаштували Sit-In. Увечері Савіо заявив: якщо адміністрація не погодиться вийти на контакт, студенти залишаться там на всю ніч. За 45 хвилин до закінчення робочого дня поліція кампусу несподівано спробувала зачинити двері до Спроул Холл. Близько сотні студентів кинулися до них, двох поліцейських повалили на підлогу. В результаті студенти закріпилися на першому поверсі, а поліцейські перекрили сходи з фойє на другий поверх, де були кабінети деканів.

Наступного дня до кампусу прибула поліція штату. Перемовини з канцлером університету тривали до вечора,

---

¹⁶ – Джек Вайнберг (1940).

врешті студентам пообіцяли, що Вайнберга звільнять. О 19.40 Савіо виліз на автомашину і звернувся до натовпу: «Я прошу всіх встати і спокійно, з гідністю розійтись».

Проте в наступні дні стало зрозуміло, що адміністрація університету не збирається дотримуватися домовленостей. Лідерів «Free Speech Movement» звинуватили в організації незаконних демонстрацій. У відповідь Джек Вайнберг проголосив: «Не вір нікому, хто старший за тридцять».

2 грудня було оголошено мітинг. Маріо Савіо закликав студентів приходити зі спальними мішками:

– Настає час, коли дії державної машини видаються настільки ганебними, викликають таку огиду, що неможливо далі миритися з цим, навіть просто зносити все це. І тоді ми повинні зупинити це, кинутися на її шестерні, колеса, важелі, механізми, показати, хто насправді господар. І якщо ми цього захочемо, машина зупиниться!

Півтори тисячі студентів знов увійшли до адміністративного корпусу і влаштували Sit-In. Ще більше їх стояло на сходах Спроул Плаза. «We shall overcome, We shall overcome some day», – співали вони разом із Джоан Баез¹⁷.

Уночі губернатор штату віддав наказ поліції очистити Спроул Холл. Операція почалася близько 4-ї години ранку. Проти студентів кинули 600 поліцейських. З будинку їх витягували силоміць, за найменший опір арештовували. Це тривало до 12-ї години дня. Було арештовано близько 800 студентів разом зі Савіо. Це був найбільший масовий арешт мирного часу за всю історію США. Щоби не було видно,

що діється всередині, поліція заклала вікна зсередини газетами.

У той час на сходах зібралося 10 тисяч обурених студентів. Коли арештованих повезли до в'язниці, було оголошено страйк. Його підтримали 80 % студентів і викладачів. Наступного дня арештованих звільнили за підпискою про невиїзд. На понеділок 7 грудня канцлер призначив переговори з «Free Speech Movement» в університетському амфітеатрі. Прийшло 16 тисяч людей. Проте коли Савіо вийшов на сцену, двоє поліцейських відтягнули його за куліси. Обурений натовп посунув на них, і Маріо дозволили говорити. Він закликав усіх повернутися до Спроул Холл, де мав засідати академічний Сенат. Наступного дня кілька тисяч студентів зібралися під стінами корпусу, у вікнах виставили гучномовці. В результаті пропозиції «Free Speech Movement» було схвалено. Членів Сенату бурхливо вітали на площі. Через кілька годин страйк було скасовано.

Проте перемога була частковою. Хоча тепер за політичну діяльність обіцяли не карати і не застосовувати дисциплінарних заходів, право обирати місце і час зборів адміністрація залишила за собою. Але студентський рух відчув свою силу. Заворушення в Берклі стали поворотним моментом, зразком для подальших виступів в інших університетах. Залунали лозунги «Нових лівих» про «революційне студентство», яке в умовах «зради пролетаріату» повинно змінити суспільство. Із цим Берклі перетворився на цитадель студентського руху.

Серед активістів «Free Speech Movement» був Джеррі Рубін¹⁸, недавно виключений з університету. Влітку він їздив на Кубу.

– Я ніби знову повернувся на Кубу, – сказав він. – З тією різницею, що тепер все це відбувалося у нас.

---

¹⁸ – Джеррі Рубін (1938–1994).

***

На іншому кінці земної кулі стрімко розгорталася подія, що вели до ескалації військового конфлікту. Вже десять років В'єтнам був поділений по лінії 17-ї паралелі. Територію на північ контролював комуністичний режим Хо Ши Міна. Південь перебував під владою проамериканського режиму зі столицею в Сайгоні, його захищав американський військовий контингент. Проти сайгонського режиму боролися партизани, яких американці називали В'єтконгом. Комуністична влада північного В'єтнаму допомагала В'єтконгу, маючи на меті приєднати південний В'єтнам, з-над 17-ї паралелі «стежками Хо Ши Міна» постійно надходила допомога південнов'єтнамським партизанам. У серпні 1964 року у Тонкінській бухті силами комуністичного режиму було атаковано американський есмінець «Меддокс». У відповідь уряд США почав готуватися до війни.

1965 рік

7 лютого американська авіація почала систематичні бомбардування північно-в'єтнамських міст. У березні на Півдні висадилися армійські підрозділи. Їхнім завданням було очистити Південний В'єтнам від прокомуністичних партизанів і відкинути північно-в'єтнамську армію вище 17-ї паралелі.

Початок військових дій викликав спалах пацифістського руху у США. 24–25 березня у Мічиганському університеті активісти СДС провели перший Teach-In¹ на тему війни у В'єтнамі. 17 квітня у Вашингтоні вони вивели на вулиці 25 тисяч людей на перший антивоєнний марш, а 15 травня скликали загальнонаціональний Teach-In. Ця тенденція поширилася багатьма університетськими містечками. У Берклі антивоєнні акції відбувалися під орудою «Комітету Дня В'єтнаму», створеного навесні цього року.

***

«Безперечно, якийсь трем чи судома справді пройшлися в ті дні Каліфорнією, і не завжди це було пов'язано з почуттям захоплення. Ангели Пекла, подібно до старих збоченців, здригалися від сміху, потішаючись із тих неймовірних помий, якими обливали їх журналюги. Інших зірвиголів просто корчило від заздроців – така слава, що неочікувано звалилася на голови Ангелів, їм і не снилася» (Гантер Томпсон «Ангели Пекла: дивна і жахлива сага»).

Навесні 1965 року у Каліфорнії здійнялася сенсація – на фоні прогресуючої бітломанії стрімко зросла популярність байкерського клубу «Ангели Пекла».

---

¹ – Teach-In – обговорення будь-яких поточних питань, як правило, політичних, без академічних обмежень і за участю аудиторії.

Легендарні гунни з великого міста, що подібно до Чингісхана здіймаються на залізних монстрах-конях, кінець цивілізованого світу, драйвери, які мчать без шоломів на своїх «chopped hog» – віддраяних до блиску «Харлеях-74», звідки повідкручувано все, що тільки можна, аби не заважати швидкісній їзді².

Після 1945 року на хайвеях Західного узбережжя з'явилися банди хуліганів на мотоциклах, що склалися з ветеранів Другої світової війни. Вони відкидали можливість повернення до звичних стандартів життя і обожнювали швидкість. Їх переповнювала жага дії і невмотивована агресія, як сумний наслідок війни. Презентацією став мотоциклетний бунт у Холлістері, Каліфорнія, де на День Незалежності 1947 року було оголошено мотопробіг. Несподівано три тисячі райдерів забажали взяти в ньому участь. До вечора місто заповнили некеровані юрби мотоциклістів, які влаштували п'яні бійки, перегони центральними вулицями, і надихнули на створення фільму «Дикун». З їхньої тіні вийшов клуб «Hells Angels», що базувався у Сан-Бернардино у південній Каліфорнії. Назву було запозичено в ескадрильї бомбардувальників часів Першої світової війни, дислокованої біля Лос-Анджелеса. Проте Ангели Пекла стали не просто черговими outlaws³. На відміну від інших клубів вони були максимально екстремальними, і свою роль Ангели грали всі сім днів на тиждень.

– Ось вони летять, наче згряя диких кабанів. Огидні гунни! Прислухайтесь до ревіння їхніх моторів. Їх чути здалека – мов гуркіт грому. Чорні жилетки з емблемами на спинах, рукавиці з обрізаними пальцями, бороди, пофарбовані в зелені і яскраво-червоні кольори, довге волосся, бандани, німецькі Залізні хрести і відзнаки Люфтваффе, мідне кільце в носі. Вони підперезані мотоциклетними ланцюгами, які

---

² – тут і далі цитати з роману Гантера Томпсона «Ангели Пекла: дивна і жахлива сага» (1966).

³ – хуліган-маргінал (те саме, що російською «беспредельщик»).

знадобляться в бійці. На задніх сидіннях апетитні дівулі в чоботях і блузах без рукавів, з яскраво напуцтованими губами. Людський зоопарк на великих колесах проноситься мимо з шаленою швидкістю. Хто б не їхав по трасі – догнати, перегнати і здуги з дороги.

Це явище настільки унікальне і настільки ж американське за своєю природою, як і джаз. Пережиток Дикого Заходу в сучасній подобі, реінкарнація Дикого Білла Хікока і Біллі Кідда.

Коли збираються Ангели, чи п'ятеро, чи сто п'ятдесят – головний серед них визначається безпомилково: Ральф Сонні Баргер⁴, президент філії з Окленда – беззаперечний лідер, найсвітліша і найбільш тямуща голова у всій обоймі. Він – то фанат, то скандаліст, то хитрий і тонкий дипломат, то, зрештою, суддя в останній інстанції. Він рідко підвищує голос – хіба тільки в розбірці з чужаками. Для оклендських Ангелів він – Ральф, всі решта називають його Сонні. Слово Баргера – закон, незважаючи на те, що багато хто з Ангелів міг би завалити його за три секунди, якщо би дійшло до бійки. Але такого не трапиться ніколи.

Згодом філії клубу «Ангели Пекла» поширюються по всій Каліфорнії, до них входять байкери вже наступного покоління. На початку 1960-их найпотужнішою стала філія в Окленді. Тут ставлення поліції до Ангелів було значно лояльнішим, ніж де-інде. Хоча, на думку Сонні, поліція вибудовувала свої далекосяжні плани, враховуючи зростання напруженості у негритянських кварталах міста.

Часті бійки і пригоди на дорогах створили Ангелам погану репутацію. Ось найвідоміші оклендські монстри: Террі – 27-річний Ангел із масивними важкими ручищами, лапатою бородою і чорним волоссям до плечей, якому нічого не вартує за одну секунду розплющити чию-небудь фізію чи змолотити кого б то не було до консистенції желе: «Я ніколи не вважав себе злочинцем. Все, що я роблю –

---

⁴ – Ральф «Сонні» Баргер (1938).

природно, мені просто необхідно так чинити», або Тайні з подібною на свинячий хвіст косичкою до плечей – він не тільки один з найнебезпечніших серед них, але і найбільший гуморист:

– Ми – звичайні хлопці. Більшість із нас працює. Копи докучають нам, де тільки можуть, і все тому, що ми любимо їздити на мотоциклах. Чому би нас не лишити в спокої? Все, що нам треба, це зібратися разом і трохи повеселитися – як масони чи яка-небудь інша організація.

Ангели швидко розпалюються і лізуть в бійку, але вони не можуть і половини з того, на що здатний Тайні, коли остаточно втрачає контроль і його величезне тіло перетворюється на смертоносну машину.

Ангели з'являються раптово, ніби спадають на голову – ніколи не знаєш, скільки їх збереться на бензозаправці чи в барі – і так само раптово зникають, ніби фантом з екранів радара, залишаючи після себе розбиті голови і пляшки, перевернуті столи і сміттєві баки, розтронені вітрини. Хмари Ангелів, що мчать по дорозі – хто хоч раз у житті бачив це приголомшливе видовище, ніколи його не забуде.

Ранньою весною 1965 року у Сан-Франциско Гантер Томпсон познайомився з Ангелом Френчі, з ним було ще кілька Ангелів з філії Сан-Франциско, вони сиділи в барі навпроти гаража «Vox Shop». Дух ворожості витав у повітрі, ніби дим у накуреному приміщенні, було ясно, що причиною є персона самого

HITTING

Томпсона. Врешті його спитали, чи не за запахом він їх знайшов?

Сонні:

– Нам не потрібно нічого, крім правди. Про нас багато доброго не напишеш, але не розумію, чому всі дозволяють собі писати про нас всяке лайно, невже правда така погана?

Кодекс честі аутсайдера, що протистоїть агресивному суспільству, включає негайне реагування. Ангели кидаються в атаку, незважаючи ні на що – достатньо кількох секунд, щоби збіглося кілька десятків, які розмажуть по стіні будь-кого. Етика тотальної помсти: якщо тобі вказали на двері, ти повинен не тільки дати в морду, ти маєш повернутися зі всією армією і рознести в друзки бар і всю територію. Жодних компромісів. І хай бережеться той, хто наведе на Ангела ствол, а потім поспішно ховає. Його місце в ієрархії автоматично опускається на найнижчу сходинку. Бути слабаком ще гірше, ніж стукачем – адже він не здатний довести справу до кінця. Його карають найжорстокіше.

Ангел, сідаючи за кермо, не надягає захисного шолома. Достойний берсеркр, випробовуючи долю на повну, не залишає собі дороги для відступу.

– Ангели були гострі як бритва, тому, що весь час перебували в ситуаціях, коли будь-яка помилка може стати фатальною, – згадує Пітер Койот⁵. – Їхній соціальний радар, здавалося, коливався на вищих частотах, аніж в інших людей. Ангели були дивовижно проникливими, запах лицемірства чи фальшу вони відчували за милю.

Скоро газетна сенсація перетворилася у нав'язливу ідею. Ангелів почали вважати піонерами людського духу, хранителями традиції, що зробила цю країну великою, і останніми американськими героями.

---

⁵ – Пітер Койот (1941) – американський кіноактор, учасник «San Francisco Mime Troupe».

***

Алік Олісевич:

– Влітку 1982 року на музичній Біржі, що збиралася на площі Міцкевича у Львові, мені трапилася платівка голландської групи «Wanda's». На обкладинці були зображені шість яскравих кобіт, одягнутих у чорну шкіру, з зачісками в стилі панк. На звороті подавалася адреса студії в Амстердамі. Я був вражений. Зразу кілька векторів сходилися в одній точці – нова версія молодіжного бунту, яку репрезентував панк, дівчата, що виконують рок, а тоді це траплялося нечасто, і Амстердам – моя юнацька мрія. Я вирішив написати їм листа. Не пройшло і півроку, як прийшла відповідь з Амстердама. Мені відписала Марлін Каммінга, одна з учасниць гурту «Wanda's», вона також була причетною до випуску молодіжного альтернативного журналу «Parblue». Ми переписувалися десять років. Голландці розпитували про здобутки радянської рок-сцени, яка тоді перебувала у підпіллі. Я писав про сейшину у Святому Саду, на Гауї, інтелектуальні збіговиська на Вірменці, вони друкували все це у своєму журналі.

Мене цікавила історія групи «Provos», завдяки якій Амстердам перетворився у 1960-их на контркультурну Мекку Європи.

Вільний художник Роберт Яспер Гротвельд⁶ був відомий своїми ексцентричними акціями і поведінкою. У 1962 році він прибув до Амстердама, де влаштував перфоманси, переодягаючись у мага чи індіанського вождя, за що неодноразово потрапляв до поліцейського відділку. Екстравагантними витівками Гротвельд висловлював своє несприйняття суспільних виразок, найнебезпечнішою з яких вважав куріння – ірраціональний, безглуздий ритуал, який нав'язали суспільству тютюнові компанії. Гротвельд заходив до тютюнових крамниць, озброєний ганчіркою з хлороформом, і просив дозволу зателефонувати. Він розмовляв

⁶ – Роберт Яспер Гротвельд (1932–2009).

годинами, задихаючись і кашляючи в трубку, на очах у стривожених покупців. Він розпитував їх про фтизіатрію і захворювання на рак. Джерелом надхнення Гротвельда були таємничі ліки, придбані в якогось африканського шамана, також очевидним було його прихильне ставлення до марихуани.

У червні 1964 року Гротвельд переніс свої акції на площу Spui в центрі міста до статуї Het Lieverdje, встановленої на кошти однієї з тютюнових компаній. Статуя символізувала амстердамського вуличного хлопчачка – шибеника, в якого гаряче і шире серце. Чорні меси починалися в суботу опівночі. Гротвельд виходив в костюмі шамана, весь у хмарах тютюнового диму, витанцьовуючи навколо пам'ятника і виганяючи магічного нікотинового демона. Акції збирали величезні натовпи, на площу сходилися тисячі амстердамських *pozems* – неповнолітніх хуліганів, котрі ганяли містом на мопедах. На одній з акцій 25 травня 1965 року побував Рул ван Дайн⁷ – студент Амстердамського університету. Цей день став народженням руху «Provos».

Вже сама назва натякала на провокацію. Абсурдні витівки мали дратувати владу і провокувати її на насильницькі дії. Рул ван Дайн став ідеологом, тактику запозичили у Гротвельда. Опорою були групи *pozems*. 12 липня опубліковано «Прово маніфест» у першому номері журналу «Provos», що його видавав Роб Столк⁸.

Одному із провосів Луудові Схіммелпеннінку⁹ належала ідея «білих велосипедів», що їх можна було б безкоштовно здавати в прокат. Муніципалітетові пропонували закупити 20 тисяч велосипедів, якими користувалися б усі, хто бажає. Провоси виробили «Білий велосипедний план», що ставив за мету заборонити в'їзд екологічно

---

⁷ – Рул ван Дайн (1943).

⁸ – Роб Столк (1946–2001).

⁹ – Лууд Схіммелпеннінк (1935).

шкідливого транспорту до центру міста, і «Білий житловий план», яким передбачалася державна підтримка сквотів¹⁰. «Білий курячий план» стосувався поліції: так на амстердамському вуличному жаргоні іменували служителів закону. Поліцію пропонували роззброїти і перепідпорядкувати муніципалітетові – у цьому випадку правоохоронні органи більше не залежали б від волі бургомистра і перетворилися б на одну зі соціальних служб. А в ідеалі поліцейські просто мали б їздити містом на велосипедах і роздавати смажену курятину і контрацептиви.

Вже у липні провоси посіли верхні сходинки у топовинах національних ЗМІ. Їхні акції на площі Spui переростали у демонстрації.

У кінці липня було оголошено про початок виконання «Білого велосипедного плану». Біля статуї Lieverdje публічно пофарбували кілька велосипедів у білий колір. Проте міська влада вирішила, що це приведе до збільшення числа крадіжок у місті, і їх було конфісковано. У відповідь провоси викрали велосипеди у поліцейських. Кількох активістів затримали, проте арешти тільки сприяли зростанню їхньої популярності.

Рул ван Дайн:

– Звичайно, поліція – наші головні компаньйони, чим більше їх, чим бруталнішими є вони, тим краще для

¹⁰ – сквоти – самовільне захоплення покинутих приміщень.

нас. Поліція, як і ми, провокує маси. Вони породжують обурення. Ми намагаємося перетворити обурення на повстання.

***

*«І хоч я Травневий Король,
Марксисти били мене на вулицях,
тримали всю ніч в буцегарні,
шпигували по всій весняній
Празі, напастували тасмно й вигнали
з нашого королівства
на літаку»¹¹*

Аллен Гінзберг

Серед країн «соціалістичного вибору» найактивніше демократичні процеси розвивалися у Чехословаччині – вони й підготували «Празьку весну». Просунуті літературно-мистецькі середовища, нонконформістські тусовки, маніфести, вуличні акції – про все це у царстві тоталітаризму не могло бути й мови. Для країн соцтабору Чехословаччина перетворилася на «вікно до Європи».

Від 1962 року творча молодь Праги збиралася біля пам'ятника Карелу Гінеку Маха на узгір'ях Петршина. У цьому середовищі захоплювалися творчістю Аллена Гінзберга і Лоуренса Ферлінгетті, був витворений власний літературний міф – Вацлав Грабе¹². Інші приходили на Вацлавське Наместі до сходів Національного музею. Їхнім лідером був Мілан Кніжак¹³. У 1964 році він створив групу

¹¹ – тут і далі – цитати з вірша Аллена Гінзберга «Kral Majales» (1965) (у перекладі Юрія Андруховича).

¹² – Вацлав Грабе (1940–1965) – чеський поет і прозаїк, запросив Аллена Гінзберга до Праги; у березні 1965 року був знайдений мертвим у своєму празькому помешканні.

¹³ – Мілан Кніжак (1940) – чеський художник і музикант, дисидент, від 1965 р. директор авангардового мистецького об'єднання «Fluxus Схід».

«Актуальне мистецтво», яка встановила контакт із провосами і міжнародною мистецькою групою «Fluxus», що базувалася на авангардових експериментах Джона Кейджа.

На початку 1960-их років у Празі було відновлено святкування «Majales», що продовжувало традицію католицького Великодня. Молодь обирала «Травневого короля» (Kral Majales) і влаштовувала святкові походи вулицями Праги.

Навесні 1965 року Аллен Гінзберг вирушає до Варшави – міста, де «сумне сопрано історії виспіває з динаміків»¹⁴, а звідти їде до Праги, слідом за Аполлінером, який шукав своє відображення в агатах святого Віта. Але йому так і не доведеться зустрітися з Вацлавом Грабе.

Ось Гінзберг у потертому пальті і білих кросівках, ось його хапають на вулиці за п'яні співи – та силует відділяється і злітає під звуки весняного хоралу напередодні свого перетворення у символ кохання, і «прокурений кашель Просто людини понад хмарами в яскравому сяйві сонця є салютом на честь синього неба».

У 1965 році комуністична влада наважилася офіційно дозволити «Majales». Багатотисячні юрби молоді і студентів вихлюпнули на вулиці Праги. Кульмінацією стало обрання Аллена Гінзберга «Kral Majales». Королівський фаєтон, прикрашений трояндами, в супроводі урочистої процесії рушив карнавальною ходою бульварами старого міста.

*... я Травневий Король, втілена сексуальність і сила
юності,
І я Травневий Король, індустрія мовлення та активність
кохання,
І я Травневий Король, себто довге волосся Адама
й Борода мого власного тіла*

Але весняна ідилія не могла тривати довго. За Гінзбергом стежили, його тричі затримували. Він загубив записну книжку, і органам безпеки стало відомо про його любовні пригоди. Врешті Гінзберга депортували, адже «Королівство травня занадто гарне, щоб тривати довше за місяць».

***

«З Ангелами Пекла Кізі познайомився у Сан-Франциско через Гантера Томпсона, який писав про них книгу. Книга, до речі, вийшла прекрасна, вона називалася «Ангели Пекла: дивна і жахлива сага». Як би там не було, Кізі з Томпсоном пили пиво, Томпсон сказав, що йому треба зайти в гараж під назвою «Box Shop», побачитися з кимось із Ангелів, і Кізі пішов разом із ним. Там чаклували над своїми мотоциклами Ангел на ім'я Френчі і ще четверо чи п'ятеро хлопців, і всі вони відразу потягнулися до Кізі. Кізі був такий же стріляний горобець, як і вони. Недавній арешт за марихуану підносив його в очах Ангелів до розряду Нормальних Пацанів. Вони сказали, що не можна довіряти нікому, хто не тягнув тюремного терміну, а Кізі принаймні загрожувала перспектива такий термін отримати. Пізніше Кізі розповідав, що на них справив враження арешт за марихуану, але на те, що він письменник, їм було абсолютно наплювати» (Том Вулф «Електропрохолоджувальний кислотний тест»).

Перший арешт Кізі у квітні під час поліцейської облави в Ла Хонді приніс йому популярність в андеграундних середовищах Бай Ереа.

На початку серпня вони зустрілися з Томпсоном у Сан-Франциско. Томпсон мав віднести комусь із місцевих Ангелів платівку із записами бразильських барабанщиків, і вони пішли удвох. Кілька годин пиячили разом, Кізі справив фурор на всю компанію, і врешті запросив Ангелів на наступний вік-енд до Ла Хонди. На той час дев'ять пунктів звинувачення проти Кізі було знято і він мав намір відсвяткувати цю подію.

7 серпня 1965 року була субота, яскраве сонце заливало виднокруг. До Ла Хонди з'їхалася ціла купа гостей – Аллен Гінзберг, Річард Алперт, інтелектуали зі Сан-Франциско і Берклі. Всі прагнули спілкування з Ангелами Пекла.

До того часу Ангели встигли перетворитися на фактор суспільного та інтелектуального життя Північної Каліфорнії. Їх щодня цитували у пресі, запрошували на богемні вечірки разом з поетами, їм влаштовували овації бунтівні студентирадикали. Томпсону не давали проходу мамусі зі своїми чадами через те, що обіцяні на десерт Ангели чомусь не з'явилися на вечірку. Ангели перебували за гранню останнього писку моди і стали відповіддю на «британське вторгнення». Великі і брудні, вони подражнювали сенсорні аналізатори, на відміну від маленьких і чистеньких Beatles, які були занадто популярними, аби стати модними.

Гантер Томпсон приїхав десь під обід. На дорозі навпроти будинку вже стояло кілька поліцейських машин, які стежили за тим, що відбувається на ранчо.

Будинок Кізі разом із прилеглою територією був обладнаний так, аби вловлювати всі можливі звуки і посилювати їх. На даху стояли динаміки, від них електричні дроти тягнулися до лісу, що починався зразу за огорожею. Мікрофони на верхівках дерев фіксували шелест листя, присутність птахів і тварин, і вся ущелина була наповнена невиразним шумотінням, белькотанням, що нагадувало записи макак-резусів на старих фонограмах. Потужні динаміки були встановлені також на вершині пагорба, і, таким чином, з будинку можна було запросто перемовлятися з тими, хто перебував у глибині лісу. Дерев, пофарбовані флюоресцентними фарбами, стовбури і навіть листки, в темряві сяяли зеленими, жовтими та оранжевими барвами. Це також була ідея Кеннета Бебса. Повсюди на території розкидані магнітофони, кінокамери, проектори, яскраві пофарбовані матраци, коробки. В дуло величезного дерева, що росло за будинком, незрозуміло для чого запахнули олов'яного коня, а на пні стояв телефон, розмальований

зеленою фарбою, від якого розходилися доти, що відсвічували чудесними яскравими кольорами. А з динаміків, встановлених на секвойях над урвищем, долинав тріскучий гугнявий голос Боба Ділана: «Hey! Mr. Tambourine Man, play a song for me...».

Нарешті на дорозі з'явилися Ангели – їх було десять мотоциклів, ще двадцять мали підтягнутися з хвилини на хвилину.

Це було подібно на гуркіт локомотива. Ангели рухалися похідним порядком, спускаючись з гори на своїх Харлях-Девідсонах. Ревіння ставало все сильнішим, вже не чути було власного голосу, ані співу Боба Ділана. Ось вони виринають з-за останнього повороту – бородаті, довговолосі, у джинсових безрукавках з черепами, в усій своїй мерзенній красі. Вихором промайнувши дерев'яний поміст, гальмують перед будинком, розвертаючись і здіймаючи хмару куряви – як у кіно, один за одним. Прибули Ангели з філії Сан-Франциско.

Раніше ніхто ніколи й нікуди їх не запрошував, принаймні, всією шайкою. Вони планували розвідати, що й до чого, і при нагоді влаштувати побойще – тоді все пішло би, на крайняк, нормально. Настороженість і ворожість струменіли від усієї компанії. Але пива у Кізі було заготовлено в неміряних кількостях. Загальний настрій швидко поліпшився, а ЛСД паралізувала звичну агресію Ангелів:

– Слухай, старий, краще й бути не може. Нарешті можна повеселитися і нікого не дубасити.

Один із них на ім'я Вільний Френк – невисокий жилавий хлопчина, подібний на пірата, з довгим чорним волоссям, зачесаним назад, як у Тарзана, з вусами і золотим кільцем у усні – виліз на секвойю і притулювся до динаміка, збираючи вібрації, що несли музику Ділана.

Гінзберг і Алперт ще не були знайомі з Ангелами, тож роль цвяха програми довелося ділити на всіх. Перед мікрофоном виступав кожен, хто хотів. Гінзберг з довгою до живота бородою виспівував «Харе Крішна, Харе Крішна» під супровід кастаньєт. Потім намалювалася ще одна кандидатура на роль цвяха, в образі, що часто являвся Ангелам на подібних акціях – сексапильна блондиночка натякнула трьом, що не проти влаштувати трамвай. Ситуація стрімко прогресувала – вже не звичний sex-session, а dramaction із драстичним надривом – і гримнув Ангельський хор, зграбаставши жертву, жмакаючи і спускаючи під колеса Ангельського паровоза.

Сутеніло. По всій ущелині вистрілювали промені прожекторів. З динаміків, встановлених на деревах, зривалися рок-н-рольні пасажі і розносилися понад пагорбами Ла Хонди. Мигалки поліцейських машин, що скупчилися навпроти будинку, відкидали яскраві бліки і створювали подобу стробоскопічного ефекту. На веранду, освітлену прожекторами, вибіг голий Ніл Кесседі і заволав, звертаючись до поліцейських: «Що з вами сталося, боягузливі синки гімноїдів?». На щастя, хтось поволік його в будинок, адже каліфорнійська поліція мала право проникнути на територію приватного помешкання без санкції закону у випадку, якщо її «запросили» всередину.

А в верхів'ях секвой далі звучав гугнявий голос Боба Ділана і розлягався над крутосхилом:

*Hey! Mr. Tambourine Man, play a song for me
I'm not sleepy and there is no place I'm going to.¹⁵*

---

¹⁵ – Гей, містер тамбуринщик, заграй мені пісню // Я не сплю, і немає місця, куди б мені піти (Боб Ділан «Mr. Tambourine Man», 1964).

Дехто кидав забаву і вертався додому. Проте усіх затримувала поліція за півмилі вниз по хайвею. Томпсон з Гінзбергом поїхали подивитися, що там таке. Два поліціанти на якийсь момент застигли, побачивши у Томпсона в руках мікрофон, потім один із них попросив показати водійське посвідчення. Він переглядав документ і тягнув час, а Гінзберг дуже ввічливо, проте наполегливо допитувався в другого, у чому річ, чому затримують усіх, хто від'їжджає з ранчо. Запанувала стійка тиша, Гінзберг почав наспівувати якусь індійську рагу. Врешті той, що перевіряв документи, підняв голову і запитав:

– І довго ти відрощував таку бороду?

Аллен трохи подумав і сказав:

– Близько двох років... Ні, напевно, місяців вісімнадцять.

Тепер замислився коп, здавалося, він з'ясував для себе все, що хотів.

Вечірка тривала дві доби. Ангели пережили своєрідне очищення від стереотипів – «Цей Гінзберг – ще той фрукт»: всі обставини, що в їхніх очах компрометували будь-кого – гомосексуаліст, єврей, інтелектуал, прибулець із Нью-Йорка – раптово втратили силу.

Террі:

– Зі всіх ненатуралів це – найбільш натуральний сучий кіт, яких я коли-небудь бачив.

Гінзберг також відтепер стає шанувальником Ангелів Пекла.

Скоро до Кізі навідалися Ангели з оклендської філії і особисто Сонні Баргер, і Ла Хонда стала Меккою для Ангелів усієї Північної Каліфорнії.

Серед волоцюг, котрі ошивалися в Ла Хонді і палили вогнища на ранчо, траплялися найфантастичніші з'яви. 19 серпня, коли пройшов слух, що до Ла Хонди ідуть «Beatles», сюди напхалися юрми малолітніх фанаток. Коли Приколісти виводили їх за міст, з юрби вигулькнув нахабний темно-волосий коротун, що вимагав представити його Кізі. Він був одягнутий, як звичайний «кислотник»:

– Я – Оузлі¹⁶.

Вони ледь не розсміялися. На Кізі це не справило абсолютно ніякого враження.

Проте насправді, цей феномен став найпотужнішим каталізатором психоделічної революції.

Юний вундеркінд із впливової сім'ї, з непогамовним характером, самовпевнений і впертий, маленький хлопчик, що не хотів ставати дорослим, типовий Пітер Пен – у 18

років Оузлі порвав стосунки з сім'єю.

Він покинув університет і пішов в армію. Знову вступив до університету,

на цей раз у Берклі, але витримав там лише один семестр. Оузлі

захоплювався всім підряд – балетом, живописом, поезією, а найбільше –

електронікою. Він усвідомлював свій

видатний інтелект і назагал виглядав блискучим невдахою. Але в якийсь

момент Оузлі зрозумів свою місію: він

покликаний врятувати світ. Адже вищі істоти, спостерігаючи за подіями на цій

планеті, не могли допустити знищення життя на Землі. Тому й було придумано

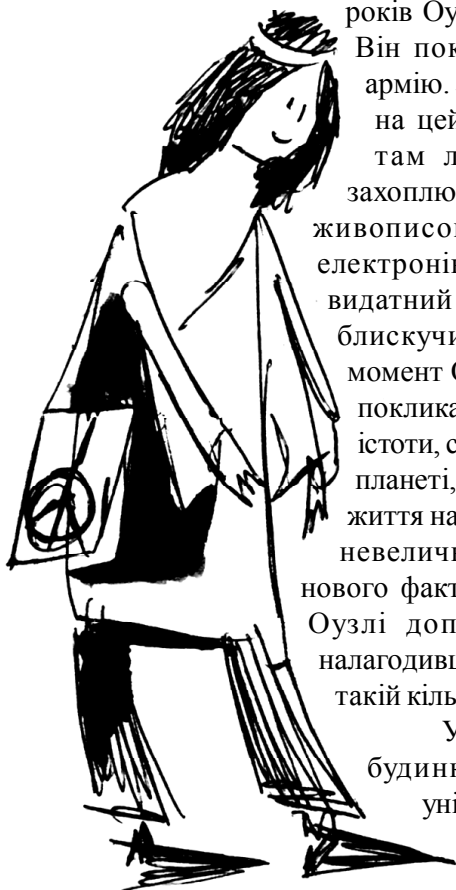
невеличку зміну в програмі, запуск нового фактора, який змінює свідомість.

Оузлі допоможе їм врятувати світ, налагодивши випуск найчистішої ЛСД у

такій кількості, що її вистачить на всіх¹⁷.

У ванній кімнаті житлового будинку в Берклі, недалеко від

університету, він обладнав хімічну лабораторію. В лютому 1965-го поліція накрила її,

¹⁶ – Оузлі Стенлі (1935–2011).

¹⁷ – з книги Джея Стівенса «Штурмуючи небеса» (1987).

проте ЛСД ще не була заборонена законом, і Оузлі викрутився. «Фабрику квітів» він переніс до Лос-Анджелеса, де у травні отримав першу велику партію продукції, надзвичайно якісної. Слово «Оузлі» стало її розповсюдженою назвою.

***

«...вона бачила болісні судоми його прагнення Бути, бачила неймовірні, конвульсивні зусилля розкритися, розпрямитися, проголосити: «Ось він Я!» – /.../ – подібні до потуг слабенької кволої квітки, що надто довго скніла в бутоні і тепер спішить розпустити дрібні пелюсточки, доки не зайшло останнє сонце її надії. І спостерігаючи за цим, відчувала його відчайдушну квіткову тягу до повітря, води і світла...» (Кен Кізі «Часом нестримно прагнеш»).

Коли богема і бітники Сан-Франциско перебралися з дільниці Норт-Біч до перехрестя Хейт і Ешбері, це стало історичним моментом. Вже кілька років у Норт-Біч зростали ціни на житло, і через це район зазнавав непоправних втрат: «Легендарний Норт-Біч, давня вотчина богемы Західного узбережжя, тепер помирав» – напише згодом Том Вулф. Натомість у кварталах на пагорбі понад Голден-Гейт-парком, що опустіли внаслідок Великої депресії, стрімко збільшується кількість довговолосої молоді, захопленої ідеями розширення свідомості і сексуальної свободи. Епіцентром стало кафе «Блакитний єдиноріг», недалеко від Голден-Гейт-парку, яке славилася найдешевшою кухнею в місті. Нових аборигенів називали «фріками», «хедами»¹⁸ і «кислотниками» – самі вони були схильні вважати себе вищим ступенем еволюції homo sapiens. Крім того, у синглах і періодиці на обох узбережжях все частіше звучить слово «хіппі». Врешті 5 вересня 1965 року журналіст Майкл Фаллон зі Сан-Франциско, описуючи збір у кафе «Блакитний

---

¹⁸ – сленгове: шибздик, химерний виродок (без негативної конотації).

єдиноріг», означив цим терміном представників нової контркультурної хвилі, що приходила на зміну бітникам і сконцентрувалася у кварталі Хейт-Ешбері. Цей момент можна вважати датою народження руху.

Волонтери походили з середнього класу, з числа білої молоді. Восени вони займали вже півтора десятка будинків у кварталі. Автентичну атрибутику запозичили в американських індіанців. Від бітників успадкували захоплення східними релігіями. Крім жвавого зацікавлення можливостями ЛСД, нова контркультура була сильно просякнута пацифізмом. Подразником, що відіграв роль катализатора, став початок бойових дій у В'єтнамі.

Обриси нової людини проступають у другому романі Кізі в образі Ліланда Стенфорда Стемпера. Новий герой вразливий і делікатний, він ніби демонструє, що «є й інші шляхи до перемоги. Як-от поступитися, бути м'яким, без героїчного зубовного скреготу і мертвої хватки», вміє «бути податливим, відступити, розслабитися до тієї кондиції, коли все до лампочки», він ніби переконує мешканців жорстокого світу в тім, що «слабкість істинна і справжня, неможливо навіть симулювати слабкість»¹⁹ – і все ж перемагає, адже ідея, що народжується, завжди сильніша.

Проте в Ліланда був попередник. Майк Валлентайн Сміт – марсіанин, що повернувся на Землю – ось прототип людини майбутнього. Підлітковий тип із безтурботним лицем і скуйовдженим довгим волоссям, який абсолютно не розуміє, що відбувається навколо, і просто радіє світові.

– Ця дитяча наївність – не дитяча і не наївна, вона є проявом довшеної культури, що далеко обігнала людську, розвиваючись власними таємничими шляхами.²⁰

Найулюбленішою книгою Приколістів була «Чужак в чужім краю»; її головний герой – глибокий інтелектуал, який все схоплює на льоту і не знає, що таке брехня.

¹⁹ – цитати з роману К. Кізі «Часом нестримно прагнеш» (1964).

²⁰ – з роману Роберта Хайнлайна «Чужак в чужім краю» (1961).

***

«Медовий місяць затягнувся до трьох місяців. Ідилія закінчилася різким розривом 16 жовтня, коли Ангели Пекла атакували демонстрацію під лозунгом «Геть із В'єтнаму!» на межі Окленда і Берклі. Екзистенційні герої, що разом із радикалами з Берклі передавали по колу косяки на вечірках у Кізі, неочікувано перетворилися на злісних хижаків, що накинулися на тих самих лібералів, розмахуючи кулаками і вигукуючи: «Зрадники, комуністи, бітники!». Коли напруження вилилося у справжнє протистояння, Ангели Пекла твердо зімкнули ряди з копами, Пентагоном і Товариством Джона Берча (Гантер Томпсон «Ангели Пекла: дивна і жахлива сага»).

15 жовтня у 80 містах США пройшли антивоєнні демонстрації, їх учасниками стали 100 тисяч осіб. У Берклі «Комітет Дня В'єтнаму» провів 24-годинний «Teach-In» про війну у В'єтнамі, його модератором був Джеррі Рубін. На наступний день було заплановано мітинг, семінари-диспути, о 19.30 мав початися антивоєнний марш на Оклендський військовий термінал, звідки людей і військову техніку відправляли до В'єтнаму. Чийсь безіменний геній запропонував виступити на мітингу Кенові Кізі.

Кізі вирішив інсценізувати збройний напад на пацифістів. Автобус перефарбували в кольори висохлої крові і прикрасили зображеннями свастики, залізних хрестів, серпів з молотками, черепів із перехрещеними кістками. Під дощем фарба порозпливалася і вся картина перетворилася на брудно-іржаве місиво. Поверх нього один із Ангелів намалював великого американського орла. На даху автобуса встановили артилерійську башту, з якої стирчали дві гармати.

16 жовтня по обіді «Merry Pranksters» виїхали з Ла Хонди. Кізі в оранжевому мундирі і шоломі часів Першої світової війни вліз до артилерійської башти, Ніл Кесседі сидів за кермом. У Пало Альто їх мали чекати Ангели Пекла, щоб супроводжувати автобус мотоциклетною колоною. Проте команда Кізі спізнювалася, і їх ніхто не чекав. До Берклі вони прибули вже перед смерком.

На мітингу все ще лунали гарячі промови, тут зібралось 15 тисяч. Першим автобус побачив Пол Краснер²¹, редактор нью-йоркського журналу «Realist». Він трохи здивувався, коли Кізі заговорив із ним так, ніби вони тільки-но перервали попередню розмову. Взагалі, у Кізі була дивна властивість, яка збивала з пантелику – неочікувано відповідала на запитання, яке ще тільки народжувалося у вас в голові.

Врешті він виліз на трибуну. Ззаду заметушилися Приколісти з гітарами.

– Ні мітингами, ні маршами війну не зупинити. – Його спіч виглядав абсолютно недоречним. – Вони воюють вже десять тисяч років, вони ж затіяли цю гру з маршами і мітингами. Своїми маршами ви граєте в їхню гру.

Кізі витягнув губну гармоніку і почав видувати з неї звуки. Приколісти рвали струни, безладно імітуючи виступ рок-групи. Всі навколо перестали що-небудь розуміти:

– Чорт забирай, хто додумався запросити цього придурка?

– Невже вам сьогодні мало було ораторів, – спробував заступитися за нього Пол Краснер.

А Кізі продовжував промову, перемижуючи її звуками, які видобував із губної гармоніки:

– Залишається тільки одна річ, яка матиме хоч якийсь сенс. Подивитися на все це, на цю війну, повернутися спиною і сказати: «Нам насрати на неї».

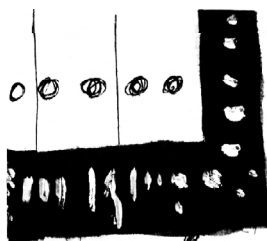
Цей полум'яний виступ був останнім. Після того почався марш. В сутінках кількатисячна колона вийшла з Берклі до сусідніх дверей – в Окленд. Їм перекрили дорогу 400 озброєних копів. Певний час лідери «Комітету Дня В'єтнаму» вирішували, чи варто прориватися крізь поліцейські кордони. І тут раптово з-поміж їхніх рядів висипали Ангели і накинулися на демонстрантів. Погромниками командував Тайні, монструозний волохатий

²¹ – Пол Краснер (1932).

ізгой, орудуючи пляшкою з-під кока-коли. Дюжина п'яних гоблінів змасакрувала передні ряди, потім хтось із копів вдарив Тайні дубинкою по голові, і той, падаючи, зламав ногу іншому поліцейському офіцерові.

Цей виступ став дебютом Ангелів на політичній арені. На радикалів з Берклі він справив гнітюче враження, як і на тих, хто вважав Ангелів піонерами людського духу. Але всім, хто знав їх краще, такий поворот видавався цілком логічним. Ангели, хоч і були переконаними антикомуністами, проте їхній ретроградний патріотизм був того самого гатунку, яким живився і Ку-клукс-клан.

На 20 листопада в Берклі було заплановано другий марш на Оклендський військовий термінал. Напередодні лідери «Комітету Дня В'єтнаму» провели тривалі переговори із Сонні Баргером. Аллен Гінзберг, який

був присутнім на побоїщі, опублікував послання «До Ангелів», в якому проголошував: «Є зашкарублі жорстокі душі, які вірять, що

Всесвіт наповнений злом. Вони бояться самого життя, не усвідомлюючи його безневинності – для них ми повинні працювати, творити любов, бунтуючи наш розум, помягшуючи їхні серця».

Можливо, Гінзберг переконав Баргера. За день до акції Сонні заявив, що Ангели не братимуть у ній участі з жодного боку. Студенти пройшли в Окленд і лягли на рейки, якими військову техніку вантажили на кораблі.

– В них є щось таке, що веде за собою. – сказав Террі. – Вони такі ж мудозвони, як і ми, але конструктивні.

У ході демонстрацій Гінзберг проголосив лозунг «Flower Power». Ненасильницький опір, на який треба було надихнути людей супроти державної репресивної машини, потребував світлої, величної ідеї. Так квіти, музика і спів мантр стають зброєю у боротьбі за мир і любов і протистоять силам зла.

***

«Господи!.. скільки вже людей нашттовувалося на цю ж проблему! Вся здатність до передбачення, вся про-никливість, якою були наділені одвічні учасники кола, як завжди, виявлялися наслідком нового досвіду сприйняття кайроса, але хіба про це можна оповісти! Як передати його широким масам, яким не дано здобути цього досвіду самостійно? Адже висловити його неможливо. Залишилося створити такі умови, при яких вони відчують щось таке, що хоча би приблизно відповідало тому відчуттю, величному кайросу» (Том Вулф «Електропрохолоджувальний кислотний тест»).

Вже кілька місяців Кізі не давала спокою ця ідея. Він перестав писати, адже було абсолютно ясно, що література безсила виразити таємниці синхронізації і повного ототожнення.

Незабутня вечірка з Ангелами стала згустком енергії, яка втягувала всіх присутніх – всі змогли потрапити у «фільм». Хотілося повторити цей ефект. Уява вимальовувала великий каркасний купол, яким буде увінчано циліндр – все це нагадуватиме велетенський гриб. Всередині циліндра перебуватимуть учасники містерії. Купол сконцентрує акустику залу. Яскраві спалахи, вихори, що проносяться куполом, гуманοїдні звуки майбутнього – це буде планета світла і звуку, якої ще не знав Всесвіт, у ній розчиняться учасники польотів. Світлове шоу і звуковий тайфун зможуть створити кіно- і відеопроєктори, прожектори, стробоскопи

в супроводі магнітофонних записів зі змінним запізнюванням, а відчуття польотів забезпечить ЛСД. Адже в них тепер були таблетки «Оузлі». Новий жанр Кізі назвав Кислотним тестом, використовуючи термінологію золотощукачів і експериментаторів з Менло Парку.

Перший Кислотний тест вони провели 27 листопада в замиському будинку Бебса біля Санта-Крус. Були присутніми Аллен Гінзберг зі своїм почтом і старі друзі-радикали з Берклі. До певного часу все нагадувало вечірку в Ла Хонді. Після третьої ранку, коли всі, хто мав піти, розійшлися, Кізі зайняв місце під стіною, навпроти нього став Гінзберг, решта юрмилися посередині. Знову зайшла розмова про В'єтнам. Кізі твердив, що треба просто взятися за руки і йти геть з цієї війни, Гінзберг пояснював усе відсутністю взаєморозуміння: «Адже ніхто ж не хоче воювати».

– Ну так це ясніше ясного, – несподівано промовив Бебс, який єдиний з усіх був безпосередньо в курсі теми.

Це стало приголомшливим відкриттям. Чудеса синхронізації – коли поглинає течія і час втрачає значення, все стає абсолютно ясно.

Другий Тест відбувся 4 грудня в Сан-Хосе. Ошаліла публіка, що валом йшла з концерту «Rolling Stones», спинялася перед постерами «А ти пройдеш Кислотний Тест?» і повертала до будинку Біг Ніґа, звідки долинали вібрації електрооргана «Hammond». Музику забезпечували Джеррі Гарсія з групою «Grateful Dead». В залі танцювало кілька сотень людей, що звивалися в екстазі, на них накочувалися хвилі світла, все навколо наповнювалося уривками розмов, співом і сміхом.

Джеррі Гарсія:

– Здавалося, що апаратура живе власним життям. Голоси лунали з динаміка, який навіть не був підключений.

Музика «Grateful Dead» засвідчила появу феномену «Acid rock». Технологія психоделічних польотів, здавалося, була доведена до апогею.

1966 рік

«Кислотні Тести стали поворотним пунктом в історії психеделіченого стилю і майже всього, що з цим пов'язано. Справа не просто в тому, що Приколісти почали першими, а, швидше, в тому, що Кислотні Тести напряму привели до «Фестивалю Польотів», що відбувся у січні 1966 року. Там-то все й було оприлюднено. «Дійство з використанням кількох засобів інформації» безпосередньо впливало із поєднання освітлення, кінопроекції, стробоскопів, магнітофонних записів, рок-н-роллу, невидимого інфрачервоного проміння, що застосовувалося на Кислотних Тестах» (Том Вулф «Електропрохолоджувальний кислотний тест»).

У січні Кислотні Тести Кізі вже збирали тисячі людей у Сан-Франциско, зокрема в залі «Філмор Аудиторіум», по сусідству з Хейт-Ешбері.

Ідея Суперкислотного Тесту, як грандіозного світлового і звукового шоу, де будуть присутні тисячі людей, всі, хто бажає, першому спала на думку Стюарту Бренд¹. Раніше він студіював біологію у Стенфордському університеті і брав участь в експериментах з галюциногенами у Менло Парку, а також приколював із «Merry Pranksters». Разом із художником Реймоном Сендером вони задумали дійство, якого ще не було. На роль імпресаріо запросили Білла Грехема² зі «San Francisco Mime Troupe». Імпреза мала відбутися в Залі портових вантажників «Лонгшорменз Холлі», улюбленому місці публічних зібрань у Сан-Франциско. Рекламні постери наголошували на імітації «досвіду сприйняття ЛСД без ЛСД» за допомогою самих світлових і звукових ефектів. На другий день Фестивалю був обіцяний «Кислотний Тест за участю Кена Кізі і «Merry Pranksters».

¹ – Стюарт Бренд (1938).

² – Білл Грехем (Грем) (1931–1991).

Напередодні ввечері 19 січня Кізі заходив до Стюарта Бренда, який мешкав у Норт-Біч. Вночі вони з подругою прохолоджувалися на даху 4-поверхового будинку. Перед ними там похуліганіли Ангели Пекла, і сюди заявила поліція. Кізі не знав про це, і його заарештували. Як назло, при ньому знайшли невеликий пакетик із марихуаною. Ця ситуація була надзвичайно прикрою, йому загрожувало кілька років тюрми. Також йому категорично не радили з'явитися на Фестивалі Польотів.

20 січня Кізі вийшов з будинку муніципального суду Сан-Франциско і сів у розмальований автобус. Вони цілий день їздили містом, рекламуючи дійство, яке мало початися завтра.

Перший день Фестивалю у п'ятницю 21 січня був присвячений індіанським фантазіям Стюарта Бренда. Загалом було досить нудно. Зате на другий день у «Лонгшорменз Холлі» спостерігалася неймовірна тиснява. Стіни, розмальовані флюоресцентними фарбами, заливали фантастичні міжгалактичні моря, їх розсікали промені прожекторів і кінопроекторів. Музичний супровід забезпечували піонери «кислотного року» зі Сан-Франциско – групи «Grateful Dead» і «Big Brother And The Holding Company», а також химерні дівчатка в трико, які дули в собачі свистульки – майбутня шоу-група «The Family Dog». Ну і, звичайно, «Merry Pranksters». Посеред залу височіла вежа Контролю, зведена з труб і платформ під наглядом Бебса, заставлена мікрофонами, підсилювачами і проєкторами. За пультами сидів Бебс. Кізі, одягнутий у сріблястий космічний

скафандр і великий прозорий шолом, щоб його не впізнали, виліз на верхню галерею. Проте його впізнали. Це шоу перетворилося на найбільший Кислотний Тест. «Сотні людей були підхоплені досвідом сприйняття, що наростав, ніби тайфун мрій, а на рівному і гладкому краю центробіжного вихору царював спокій. Словом, всі – у Фільмі, в автобусі, і це було прекрасно» (Том Вулф).

Грандіозний безумний карнавал сколихнув Хейт-Ешбері, об'єднавши його в єдиному пориві. 10 тисяч молодих людей взяли участь у Польотах. Звукова злива під шалене миготіння стробоскопів і слайдів стала народженням нового жанру для нічних клубів і дансингів, а Фестиваль Польотів – початком епохи Хейт-Ешбері. Через 2 тижні Білл Грехем уклав контракт на проведення регулярних щотижневих фестивалів у залі «Філмор Аудиторіум».

Буквально наступного дня поліція розпочала полювання на Кізі. Тепер йому світила перспектива 3-ох років тюремного замку в окрузі Сан-Матео, до якого була приписана Ла Хонда, паралельно трудилися нишпорки зі Сан-Франциско, намагаючись накинути ще 5, 8, а той усі 20 років. Кізі був змушений продати будинок у Ла Хонді. 23 січня він разом із сім'єю виїхав до Санта-Крус, де у заміському будинку Бебса провів надзвичайний інструктаж:

– Якщо суспільство бажає оголосити мене поза законом – я стану ізгоєм, причому надзвичайно спритним. Людям тільки це й потрібно. У всі часи люди потребували ізгоїв.

Було вирішено інсценізувати самогубство, а самому Кізі податися до Мексики. Старенький бортовий автомобіль мав бути розбитий об секвойю по дорозі на Орегон, а блакитні черевики Кізі – залишитися на березі крутого урвища. Була написана передсмертна записка: «Останнє слово. Голосуйте за Баррі³ –

---

³ – Баррі Голдуотер (1909–1998) – кандидат у президенти від Республіканської партії, консерватор; у 1964 році програв президентську кампанію Ліндонові Джонсону.

повмираєте зі сміху». 31 січня Кізі не з'явився на судове засідання. Натомість він перетнув мексиканський кордон у кузові вантажного автомобіля вперемішку зі зварочними агрегатами.

Насправді цей крок означав швидкий кінець «Meaty Pranksters». Кеннет Бебс, що став лідером групи, перевів діяльність до Лос-Анджелеса, проте його жорсткий армійський стиль тільки прискорив розпад. Гучний успіх Кислотного Тесту в Уотсі, передмісті Л.А.⁴, в лютому 1966-го обернувся посиленою увагою поліції. Ніл Кесседі просто сказав «Fuck!» і повернувся до Сан-Франциско.

***

«Клас! До Хейт-Ешбері починає з'їжджатися молодь у пошуках Життя... Це ж карнавал! Сад Едему! Ла Хонда, перенесена до великого міста! Просто неба! Де все доступно. Гроші носяться в повітрі. Це не проблема. Чорт забирай, за три години аску⁵ можна назбирати дев'ять-десять монет. Господи, та тільки-но порядний обиватель уздрить бородатого хлопця в бусах і квітах, зі звисаючою бляхою «У мене горде серце, але не гордий шлунок», як тут же мізки набакир, вони зразу ж викладають дрібні, навіть долари» (Том Вулф «Електропрохолоджувальний кислотний тест»).

Остаточно покинувши Норт-Біч, хіпова тусовка осідає на пагорбі біля парку Золотих Воріт. Дедалі більше хлопців з довгим волоссям, бородами і пов'язками на головах, зовні схожих на Ісуса Христа, і дівчат в індіанських вбраннях із бісером, бусами, браслетами, амулетами вештаються по Хейт і Ешбері, сидять у Голден-Гейт-і Пенхендл-парку. Вони займають дешеві закинуті квартири, і живуть там комунами по кілька десятків чоловік. Так само тут живуть комунами «Grateful Dead», «Big Brothers and

---

⁴ – Лос-Анджелес.

⁵ – аск – випрошування грошей.

Holding Company», «The Family Dog», «Jefferson Airplane». Недалеко від перехрестя Хейт і Ешбері 3 січня відкрився «Психеделічний магазин» Ронні Теліна⁶ і його брата Джея, де серед стін, обвішаних фотографіями і мішковиною, торгували книгами – Гессе, Хакслі, Лірі, Алперт, Алан Вотс, а найбільше – східною езотеричною літературою. «The Psychedelic Shop» стає духовним епіцентром Хейт-Ешбері, в якому вже у червні налічувалося 15 тисяч хіппі.

Одним із головних персонажів Хейт-Ешбері був Чет Хелмс⁷ – худий, аж прозорий, із неймовірно прикольним волоссям і бородою Ісуса, в круглих окулярах у дротяній оправі. Прочитавши Керуака, він покинув Техаський університет і вирушив автостопом по Америці. Самого зовнішнього вигляду виявилось цілком достатньо, щоб бути арештованим за підозрою у вбивстві президента Джона Кеннеді. У Хейт-Ешбері Хелмс оселився в гаражі на Пейдж-стріт, 1090, в якому осіли «Big Brothers and Holding Company». Одного разу Хелмсові прийшла ідея влаштувати jam session тут же в підвалі. Скоро сейшни стали регулярними. Їм судилося стати матрицею каліфорнійської психеделічної сцени. Коли почалися концертові акції у «Філмор», Білл Грехем підключив до них Хелмса. Також в лютому Чет підписує контракт із «Big Brothers and Holding Company» і одночасно збирає групу «The Family Dog», ставши менеджером обидвох команд.

Ще у «Лонгшорменз Холлі» постало питання, хто буде розпоряджатися виторгом. Із цієї причини між Грехемом і Кізі спалахнула сварка. Потім Грехем вирішив помиритися

⁶ – Ронні Телін (1938–1996).

⁷ – Чет Хелмс (1942–2005).

і простягнув руку на знак згоди, але Кізі повернувся і пішов геть. Так само і Хелмс, стовідсотковий хіппі, був альтернативою Грехему з його агресивною діловою хваткою.

Чет Хелмс:

– Ми більше дбали про культурну революцію, аніж думали про гроші.

У квітні щотижневі вечірки почали проводити під орудою Хелмса у танцювальному залі «Авалон» на Саттерстріт. Йому була потрібна вокалістка, і він згадав про стару знайому Дженіс Джоплін⁸, яка співала фолк і блюзи у провінційному Остіні, штат Техас.

Дженіс Джоплін:

– Ми пили пиво і співали, вляпувалися в бійки, валялися в болоті і відкупорювали по новій, закладали і черпали, закладали і черпали⁹.

4 червня Дженіс прибула до Сан-Франциско і Хелмс вмовив її порепетирувати разом із «Big Brothers and Holding Company».

– Я жила в задушливій атмосфері, мене калатало від страху. Я не знала, як співати всю цю пургу, я ніколи не співала під електричні інструменти, під барабани, я співала просто під гітару.

10 червня 1966-го Дженіс уперше вийшла на сцену «Авалон» у рок-н-рольному амплуа:

– Я вийшла в тому, що носила в коледжі. Вийшла на сцену і почала співати, клас! Аж штормить, чувак! Чистий, живий, наркотичний кайф, аж коробить. Я й не пам'ятаю, як там було, тільки саме відчуття – така штука, чувак, клас. Музика бум-бум-бум! Всі танцюють, лампи горять, а я стою, кричу в мікрофон, даю жару! І – у-ух! В'їхала-таки в саму суть.

Навесні 1966 року хіп-ідея вихлюпнула за межі Сан-Франциско. Фестиваль Польотів увімкнув рубильник, від

---

⁸ – Дженіс Джоплін (1943–1970).

⁹ – тут і далі – цитати з книги Девіда Долтона «Часточка мого серця» (1971).

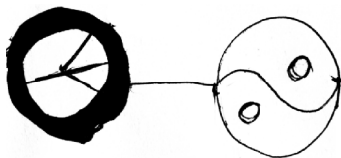
якого заструменіла енергія до інших міст на Західному і Східному узбережжях США.

Оригінальні ритми і тенденції паралельно зароджувалися в Лос-Анджелесі – субкультура фриків навколо Френка Заппи¹⁰ і сільські комуни колишнього брокера Грідлі Райта¹¹. Сюди перебралися «Merry Pranksters» разом із «Grateful Dead».

Навесні 1966-го Оузлі Стенлі, який також перебував у Лос-Анджелесі, починає працювати з «Grateful Dead» як звукорежисер. Адже було цілком очевидно, що «кислотний рок» – музика майбутнього, і в космічному сценарії рок-н-роллу відведена роль, співмірна хіба що з ЛСД. Досі на рок-концертах був примітивний живий звук, інструменти підключали до одноканальних підсилювачів і динаміків. Тепер прийшов час стерео. Із найрізноманітніших тюнерів, підсилювачів, динаміків, мікрофонів, демпферів, які тільки можна собі уявити, Оузлі видобував ефекти, що нагадували звукову лавину. Такий саунд, як у «Grateful Dead», досі був недосяжний.

У квітні Бебс із рештками «Merry Pranksters» виїхав до Мексики, а «Grateful Dead» повернулися до Сан-Франциско. Тут розвивалася головна сцена.

– Хейт-Ешбері починалася як гетто богеми, яка хотіла щось робити і знала, що робить. Хоча я не думаю, що все так і сталося, – згадував гітарист «Grateful Dead» Боб Вейр¹². – Там було ЛСД. Але виник Хейт-Ешбері не заради наркотиків. Мова йшла про розвідку, пошук нових шляхів самовираження.

---

¹⁰ – Френк Заппа (1940–1993).

¹¹ – Грідлі Райт (1934–1979) – ідеолог комуни «Strawberry Fields» у Малібу та інших.

¹² – Боб Вейр (1947).

***

В Амстердамі зростає популярність провосів. 10 березня 1966 року мала відбутися церемонія вінчання принцеси Беатрікс із Клаусом фон Амсбергом. Голландці, в основному, не були в захопленні від такого вибору королівської сім'ї, оскільки в біографії майбутнього принца значилися участь у гітлерюгенді і служба у вермахті. Напередодні святкувань «Provos» поширювали неймовірні чутки – про симпатії королеви Юліани до анархістів і близьку передачу влади в місті провосам, про небезпеку потрапляння ЛСД до міського водопроводу, гігантські пістолети, що стріляють фарбою, і розкидання гною вздовж маршруту святкової процесії. Для охорони весільної церемонії влада мобілізувала 25 тисяч війська. У призначений день, тільки-но почалася церемоніальна хода, позаду королівського палацу вибухнуло кілька димових бомб Лууда Схіммелпенінка. Поліція накинулася на провосів і святкове дійство перетворилося на побоїще. Через тиждень, коли вони намагалися влаштувати фотовиставку з доказами поліцейських зловживань, повторилося те саме. Як наслідок, популярність провосів зростала.

Проте 14 червня настала несподівана розв'язка. Під час робітничих заворушень в Амстердамі убили робітника Яана Веггелаара. Розгорнулися вуличні бої. Молодь, природно, підтримала бунтівних робітників. І тут провоси зіграли фальшиву ноту – вони ж були упевнені, що робітники в Голландії давно обуржуазилися! Їхні лідери, виступаючи на радіо і телебаченні, несподівано закликали до спокою, нагадавши про відмову від насильницьких методів, і засуджували повсталих. Замість підхопити радикальні гасла, вони далі пропонували абсурдні речі – наприклад, ефектно покинути місто.

***

За Оузлі починає полювати поліція Лос-Анджелеса, і він повертається до Бай Ереа. У Пойнт Річмонді, у підвалі будинку він обладнує свою кислотну фабрику.

Для синтезу ЛСД Оузлі використовував триокис сірки. Цей реактив дуже небезпечний: одна крапля, потрапляючи на шкіру, моментально випалює в ній дірку. Достатньо кільком краплям просочитися у повітря, як воно наповнюється випарами сірчаної кислоти. Оузлі задихався і кашляв, повзаючи по бетонній підлозі у хмарах отруйного газу. Щоб відвернути злі сили, він здійснював магичні ритуали, проводячи паси над колбами. Він усвідомлював, що є творцем однієї з найбільших подій в людській історії, санкціонованої вищими силами.

***

На початку вересня Ангели Пекла влаштували традиційний мотопробіг на День праці. Гантер Томпсон також взяв участь у ньому і був жорстоко побитий Ангелами, які запідозрили, що він наживається на їхній славі: того року мала вийти друком його книга.

– На мене посипався вражаючий град ударів зі всіх боків, вони намагалися проламати череп і перетворити на криваве м'ясо мій пах.

В останній момент Тайні встиг відтягнути Гантера від озвірілих Ангелів. У подібних випадках, таких як Тайні варто остерігатися якнайбільше. Але саме він допоміг Томпсону:

– Він зашкодив одному з outlaws розбити важкий камінь об мою голову. Я вже бачив, як злісна свиня пробує дотягнутися до мене з каменем, затиснутим у годзило-подібних лапах.

Сонні Баргер:

– Ми дали їм трохи його відкопати. Потім порознімали їх і веліли йому звалювати. Він сів у машину і поїхав.

***

«Одного разу ми репетирували з Мім-трупною, у той час підійшов веснянкуватий тип, йому була властива пластичність і водночас ірландська жорсткість. У нього була вражаюча хода: він ішов, виставляючи левину голову агресивно вперед, а решта тулуба ніби намагалася її догнати. Незворушний холодний погляд, вираз обличчя свідчили про бурхливий характер і рішучість. Це на прослуховування прийшов Емметт Гроган¹³. Між нами зав'язалася розмова, яка затягнулася на цілий день та ще й всю дорогу додому, виявилось, що наші помешкання розташовані на протилежних краях перехрестя Фелл-стріт і Стейнер-стріт. Він оповідав захоплюючі історії, притому був безпосереднім, він став другом, у скорому часі змінивши моє життя глибше, аніж будь хто-інший. Всі ми були в житті акторами, хто більше, хто менше, та Емметт був зіркою» (Пітер Койот «Заночувавши там, де стояв: Хроніки»).

Центральним явищем епохи Хейт-Ешбері стала діяльність комуни «Diggers». Група виросла зі «San Francisco Mime Troupe» Ронні Девіса, який маніфестом «Партизанський театр» у травні 1965 року проголосив безкоштовні театральні постановки на теми політичної сатири у громадських парках. Одну з таких вистав міська влада визнала непристойною. У серпні 1965-го Девіса арештували, а публічні виступи Мім-групи заборонили. Згодом після цього менеджером трупи став Білл Грехем.

20 вересня 1966 року в Хейт-Ешбері почала виходити газета «San-Francisco Oracle». Вона стала головним рупором

---

¹³ – Емметт Гроган (1943–1978).

андеграунду. Почалося з того, що Аллен Коен¹⁴, який досі працював на Оузлі, побачив уві сні газету, покриту зображенням райдуги. Він розповів про це Ронні Теліну, і той погодився, що вона повинна замість звичних репортажів висвітлювати сокровенні внутрішні реалії. Коен почав випускати її разом із Майком Боуеном¹⁵ на кошти Оузлі і братів Телін. У першому номері було вміщено повідомлення про амстердамських «Provos». Це, безперечно, справило враження на учасників «San Francisco Mime Troupe». Ще одним подразником стали заворушення у негритянському кварталі Філмор після того, як поліцейські 27 вересня 1966-го застрелили чорношкірого підлітка, запідозреного у крадіжці автомобіля. За подіями спостерігав Емметт Гроган, вилізши на дах одного з будинків, і це прискорило його еволюцію в бік соціально активного мистецтва.

У вересні Гроган покидає «San Francisco Mime Troupe». Разом із ним пішли Пітер Берг¹⁶ і Джуді Голдгафт, які два роки тому брали участь у студентських заворушеннях у Берклі, Пітер Койот – всього близько 20 учасників Мім-трупі. До них приєдналися Ронні Телін і Дайана Ді Пріма. Нова група осідає комуну у Хейт-Ешбері, прибравши назву «Дигтери». Так іменували радикалів часів Англійської революції XVII століття, які сповідували ідеї суспільства, вільного від грошей, закликаючи обробляти землю в громадських парках, а багатіїв – віддавати надлишки продовольства всім, хто потребує. Перший інформаційний бюлетень, де заявлено про створення нового театру, вийшов 30 вересня 1966 року. Від Ронні Девіса було запозичено ідею партизанського театру. Більше того – безкоштовні вистави Дигтери збиралися влаштовувати просто на вулицях, щоб ліквідувати бар'єр між мистецтвом і життям. Девісу залишалось лише критикувати їх за недостатній професіоналізм.

---

¹⁴ – Аллен Коен (1940–2004) – поет, редактор «San-Francisco Oracle».

¹⁵ – Майк Боуен (1935–2009) – художник, арт-директор «San-Francisco Oracle».

¹⁶ – Пітер Берг (1938–2011).

«Завжди нетерплячий і голодний артист із Брукліна», Гроган захоплювався персоною Кізі, що так само був людиною «по той бік закону, людиною з минулим»¹⁷. Його команда мала багато спільного з Ангелами Пекла – щоб жити за власними правилами, Дигтери не збиралися чекати аж надто довго. Вони мали братню кров, і як Ангели, були безумовно справжніми.

– Ніколи не давайте піймати себе на брехні, – говорив Гроган.

Дигтери творили театр прямої дії. Їхні хепенінги мали спонтанний характер і збирали величезні юрми. Пародію «Народ – будь-який дурень на вулиці» виконували дві гігантські ляльки, що своїм зовнішнім виглядом нагадували відомих політиків. Поліція спробувала розігнати акцію «Перетин гри», націлену на боротьбу з автомобільними корками. Врешті, постановка «Повний місяць. Громадське святкування Хеллоуїна» закінчилася арештом Грогана і Пітера Берга.

Проте не лише вуличними виставами Дигтери збиралися боротися зі суспільним конформізмом. Вони, як і їхні попередники, обстоювали утопічний проект суспільства, вільного від грошей:

– Пристрасть до грошей – це хвороба. Майже всі ми з дитинства схильні до неї, але наркотики і любов здатні вилікувати від цього.

Розуміючи, що на звичному аску альтернативного суспільства не збудуєш, Дигтери створили самоокупні структури. Першою було реалізовано ідею безкоштовного харчування. Починаючи з перших чисел жовтня, щодня о 16-й годині до Пенхендл-парку під'їжджав вантажний «Додж» з великими алюмінієвими сміттевими баками, в яких була їжа для двох сотень людей. Продукти отримували на ринках від гуртовиків, у яких залишалися надлишки. За це

---

¹⁷ – зі спогадів Пітера Койота «Заночувавши там, де стояв: Хроніки» (1998).

Дигтери влаштували їм рекламу. Згодом було організовано безкоштовні магазини, куди мешканці дільниці здавали непотрібні, але ще придатні речі, а також безкоштовну юридичну консультацію і безоплатний проїзд у мікроавтобусах по Сан-Франциско і до Берклі. Працівників кооптували з числа добровольців, що, захоплені контркультурою, прибували до Хейт-Ешбері. Частина коштів надходила від рок-гуртів, зокрема «Grateful Dead» оплачували послуги юристів. Деяко перепало від наркодилерів, які торгували марихуаною, а також від власників крамниць із числа аборигенів, котрі завдячували тим, що хіппі приваблювали сюди численних туристів.

***

«Досить, Кізі, сидіти на місці! Прийшов час перенести майбутнє до США, повернути прийдешність у Каліфорнію, а заодно виплутатися зі всієї цієї історії з копами і подібними до них. Мексиканці дали зрозуміти, що мають намір виставити його з країни, може, за місяць, на формальній підставі відсутності візи... та в будь-якому разі, Щурячі землі себе вичерпали. Приколісти завалили їх казковим бараклом Мексики» (Том Вулф «Електропрохолоджуючий кислотний тест»).

Вся історія зі самогубством Кізі була обставлена вкрай бездарно. Автомобіль не був розбитий об дерево, як свідчила передсмертна записка, а блакитні мешти потонули в океані. До всього, сам «загиблій» мав необережність подзвонити до Санта-Крус. Того ж дня репортери дізналися, що з трупом Кізі можна запросто порозмовляти в Пуерто-Валльярті. Не пройшло і трьох тижнів, як втікачем почала цікавитися мексиканська поліція.

У квітні Бебс із рештками компанії подалися до Кізі. Кесседі примчав у своїй черговій машині, викинувши з голови всілякі суперечки з Бебсом. При ньому була 4-фунтова кувалда з ручкою, обмотаною кольоровою флюоресцентною стрічкою. Він постійно жонгулював нею, наче булавою – подвійне обертання, потрійне, ексцентричне – судомно

посмикуючи ліктями і колінами, ніби танцюючи химерний танець.

У серпні претензії з боку місцевої поліції стали вже очевидними. Проте найбільше варто було остерігатися федеральних агентів, які поспішали відрапортувати про затримання блудної зірки, і для яких не існувало перепон.

У серпні Кізі вирішує повернутися до США. Пунктом переходу було визначено Браунсвіль, штат Техас, – найбільш східну точку, куди не доходять

втікачі від закону, які надумали повертатися до Каліфорнії. І ось, ухвацько заломленому ковбойському капелюсі, на білій шапці з глибокою сідловиною, видаючи себе за хлопця з Айдахо, що загубив документи з візою, і шматуючи гітарні струни, Кізі перетинає кордон.

Тепер лишалася єдина тактика – перетворитися на невловимого привида, що раптово з'являється і тут же зникає, залишаючи за собою аромат легенди.

Чутка, що повернувся Кізі, швидко долетіла до Хейт-Ешбері. Чи не першим, хто зустрівся з ним, був Ангел Вільний Френк. Кізі бачили то тут, то там, хоч і на коротку мить, під охороною Ангелів Пекла, які стали його мобільною зброєю. Авторитет Кізі був беззаперечним.

– Він той самий Кастро, який здобув для нас усе, що ми сьогодні маємо.

Проте сам він плекав зовсім іншу мету. На підпільній зустрічі у верхах, що відбулася у присутності представників Хейт-Ешбері, Берклі і Ангелів Пекла, Кізі, сидючи у червоних черевикиах, куплених у Гвадалахарі, викладав свою теорію:

– Під кислотою ти знаходиш те, що хотів знайти, але пора починати робити це без кислоти. Нема сенсу відчиняти двері, входити і щоразу виходити через них назад. Ми повинні піднятися на наступну сходинку.

Оузлі, весь обвішаний амулетами і мандалами, раз у раз зривався на крик:

– Маячня! Все це роблять наркотики і тільки вони. Без наркоти нічого б не було!..

6 жовтня 1966 року в Каліфорнії мав набрати силу закон про заборону ЛСД. Сама дата, природно, була пов'язана з Числом Звіра. Противники заборони організували в цей день велику акцію під назвою «Love Pageant Rally». Ідея належала Аллену Коену і Майкові Боуну. Оголошення закликали:

– Приводьте дітей, квіти, флейти, барабани, пір'я, намисто, банери, прапори, ладан, дзвоники, гонги, символи, костюми, радість.

Було складено маніфест «Пророцтво Декларації Незалежності», який надрукували у першому номері «San-Francisco Oracle». Його обіцяли вручити меріі Сан-Франциско:

«Ми висловлюємо переконання у розумінні власної ідентичності, в тому, що все суще є однаково цінним, що ми від народження наділені певними невід'ємними правами, серед яких свобода тіла, прагнення до щастя і, головне, розширення свідомості. Ми стверджуємо, що для того, аби захистити ці права, ми, громадяни Землі, декларуємо нашу любов і співчуття до всіх людей, конфлікуючих і озлоблених, всіх чоловіків і жінок світу. Ми декларуємо тотожність свідомості і плоті; здоровий глузд і закон мають поважати і захищати цю священну ідентичність».

Подібні акції були заплановані у Лос-Анджелесі і Нью-Йорку, у Лондоні та Амстердамі.

Love Pageant Rally у Сан-Франциско зібрав понад 3 тисячі людей. У Пенхендл-парку виступали Дженіс Джоплін, «Big Brothers», «Grateful Dead». На короткий момент там з'явився Кен Кізі в супроводі Ангелів Пекла. Парад Любові перетворився на суцільну фієсту. Усі співали і танцювали, незважаючи на копів, навпаки, поліції дарували квіти. Ронні Телін цілу ніч тримав свій магазин відкритим і просто роздавав речі всім, хто бажав.

Аллен Коен:

– Без конфронтації. Ми хотіли відзначити свято невинності. Ми не винні у тому, що створюють речовини, які ж потім і забороняють. Ми святкували трансцендентність свідомості, красу Всесвіту, красу буття.

Відтепер Хейт-Ешбері усвідомила себе єдиною спільнотою, в ній домінують ейфорія, містична віра в те, що все здійсниться саме собою.

Майк Боуен перебував у складі «Психеделічної варти», що займалася охороною порядку.

– Готовий побитися об заклад, що наступного разу народу прийде разів у десять більше, – промовив він до Коена.

– І як ви тоді все це назвете? – поцікавився той у Річарда Алперта.

Алперт задумався:

– Це буде подібно на зустріч людей, що зібралися, аби просто бути разом.

– Значить, Зустріч Племен, – підсумував Боуен.

Скоро Кізі наважився на широкий жест. Він розповів у пресі про інсценізацію самогубства і втечу до Мексики, а також про свої плани на майбутнє:

– Я маю намір залишатися в цій країні у ролі втікача, ставши сіллю на рани Едгара Гувера¹⁸.

---

¹⁸ – Едгар Гувер (1895–1972) – засновник і довголітній директор ФБР.

Потім він пішов далі і погодився на інтерв'ю на одному з телеканалів Сан-Франциско. Відеозапис було зроблено напередодні на одній із підпільних квартир. 20

жовтня, у п'ятницю, Кізі, якого шукала поліція по всій країні, несподівано з'явився в телеєфірі.

На той час у нього визріла ідея «Випускного балу з приводу закінчення Кислотного Тесту». Акція мала відбутися на Хелловін і стати грандіозним балом-маскарадом; наприкінці, о 24-й годині, Кізі мав зірвати маску і виступити з промовою про майбутнє «за межами кислоти».

Буквально через 25 хвилин після телепередачі його було заарештовано на Береговій автостраді між Сан-Франциско і Пало-Альто. Коли їх притиснули до узбіччя, Кізі вискочив з машини і побіг у поле, збиваючи куряву, але зачепився, перескакуючи через огорожу.

В один із наступних днів його відвідав у тюрмі нью-йоркський репортер Том Вулф¹⁹. Широка краватка і начищені до блиску чорні туфлі, що забезпечували йому репутацію піжона, не надихнули Приколістів, котрі навпаки, заподозрили Вулфа у надмірній презентабельності.

– Не в образі, але Нью-Йорк відстав років на два, – сказав йому Кізі. – Моя думка така, що пора закінчувати школу, де ми вчилися, і йти в наступний клас. Психеделічна хвиля почала зростати, коли я поїхав до Мексики. Вона все ще росте, але я бачу, що нічого не змінюється, тільки масштаби стають більшими.

Про закінчення кислотного тесту Кізі погодився оголосити на телебаченні – чи не тому його 25 жовтня випустили з-під арешту? Проте на телешоу він висловився вкрай нечітко:

¹⁹ – Том Вулф (1931).

– Ми досягли певної точки, більше вперед не рухаємось і нічого не створюємо. Саме тому ми повинні піднятися на наступну сходинку.

Випускний бал з приводу закінчення Кислотного Тесту Кізі збирався провести у «Вінтерленді» – найбільшому залі Сан-Франциско. Це мало бути грандіозне світлове шоу. Контракт уклали з Біллом Грехемом. Проте в Хейт-Ешбері такий поворот викликав масу протиріч. Дехто вважав, що Кізі хитрує. Переважна більшість була налаштована проти. Його звинувачували у ренегатстві, співпраці з поліцією, грі у владу. Категорично проти був Оузлі Стенлі, переконаний, що ЛСД не завдає суспільству жодної шкоди. Так само проти виступив Чет Хелмс. Всі ополчилися на Білла Грехема. Врешті, за день до акції він розірвав контракт.

– Ми живемо в різних світах. Ти – хіппі, а я – правильний, square. – Сказав Грехем Нілові Кесседі і склав із пальців квадрат.

Випускний бал Приколісти змушені були проводити на Складі – гаражному приміщенні, що його тимчасово винаймали в закинутому районі Сан-Франциско. Прибула публіка з Хейт-Ешбері, репортери, оператори, а також Сонні Баргер з Ангелами Пекла. Террі в очікуванні карнавалу натягнув на голову гостроверхого циліндра. Всіх цікавило, яким чином Кізі буде закривати Кислотний Тест. Проте він і цього разу нічого не заявив, тільки повторював:

– Ми заходимо в двері, на якийсь час зупиняємося там і потім виходимо тими ж дверима назад.

Ніхто нічого не розумів, народ поступово розходився. У принципі, це був кінець. Кізі попрощався з «Meggy Pranksters»; очевидно, що свою місію вони завершили.

***

Наприкінці 1966 року у середовищі радикалів настало розчарування: 8 листопада на виборах губернатора Каліфорнії переміг кандидат від Республіканської партії Рональд Рейган, який обіцяв навести порядок у Берклі. Праві перемогли і на виборах до Конгресу США, а «Нові ліві»

заснали поразки. Дивним чином настрої мейнстріму збіглися з позицією консерваторів, у тому числі, стосовно війни у В'єтнамі. Це стало певним моментом істини. Отже, правий був Кізі – боротися з істеблішментом за його ж правилами немає сенсу. А значить, залишається просто ігнорувати цей несправедливий світ, спробувати жити поза політикою, «за межами катастрофи», витворювати нову реальність, яка об'єднає всіх, і в Хейт-Ешбері, і в Берклі. У цьому контексті набуває нового значення гасло «Flower Power». На роль нового героя андеграунду висувається Тімоті Лірі, затьмарюючи собою Маріо Савіо.

Одночасно зростає напруження у негритянських гетто. У відповідь на минулорічне вбивство харизматичного лідера афроамериканців Малькольма Ікс Боббі Сіл²⁰ і Г'ю Ньютона²¹ створюють в Окленді Партію чорних пантер. Їхньою метою стає збройний опір расизму і жорстокості поліції. Каліфорнійські закони дозволяли носити з собою заряджену рушницю. Легенда розповідає, як Г'ю Ньютон, озброєний до зубів, підійшов до поліцейської машини і сказав: «Я – негр, і я озброєний до зубів. Якщо ви хочете мене принизити, я буду захищатися».

30 грудня у Пенхендл-парку відбулася друга акція у передчутті Зустрічі Племен. Цього разу вона пройшла під гаслом «Смерть Старого і Народження Нового» і була присвячена зустрічі Нового року. Стало очевидним, що нова хвиля набула такого розмаху, що її вже не спинити. Вже не просто зустріч людей, які хочуть побути разом, а збір союзних племен на кшталт індіанського Пау Вау, що має на меті об'єднати дітей покоління любові з політичними активістами з Берклі, а з ними всіх, хто бажає приєднатися до майбутньої спільноти.

– Хіппі зірвалися з ланцюга, – коментували це явище у пресі.

²⁰ – Боббі Сіл (1936) – голова Партії чорних пантер.

²¹ – Г'ю Ньютон (1942–1989) – «міністр оборони» Партії чорних пантер.

1967 рік

«Про хіппі заговорили серйозно з моменту проведення у парку Золотих Воріт у Сан-Франциско 14 січня 67-го року так званого «Human Be-In» – «З'їзду Людей» або «З'їзду Племен». Біля 20 тисяч представників квіткового племені відкрили еру небачених хіпових фестивалів, де музика була важливим, але все ж таки не домінуючим чинником. Хіппі шукали і знайшли тоді дорогоцінний дух єднання, дух спільності і згуртованості» (Джубокс¹ «З неопублікованої Рок-Енциклопедії»).

Підсумком змагань до єдності став фестиваль «The Gathering Of The Tribes For A Human Be-In». Майк Боуен, знайомий з бітниками із Норт-Біч і «кислотним гуру» з Міллбрука, зумів об'єднати поетів Beat Generation, спеціалістів із трансперсональної психології і юних adeptів психеделії зі студентськими радикалами з Берклі. Напередодні 12 січня Аллен Коен, Майк Боуен, Гері Снайдер, Джеррі Рубін і Джей Телін провели прес-конференцію з приводу майбутньої акції:

– Політичні активісти з університету Берклі і покоління любові з Хейт-Ешбері зберуться разом, як представники нового народу, що витворюється з окремих ланок і середовищ, аби спільно відсвяткувати і проголосити настання епохи розкріпачення, любові, миру, співчуття і єдності людства.

Субота 14 січня 1967 року була одним із тих прекрасних днів, коли вранішня температура у зимовому Сан-Франциско різко зростає, і вже за пару годин у місті панує майже тропічна спека. Можна виймати купальні костюми і йти засмагати на пляж.

Понад 30 тисяч молодих людей зібралися у Голден-Гейт-парку на полі для гри в поло зустрічати майбутнє.

---

¹ – Володимир «Джубокс» Михалик – див. перший випуск «Хіппі у Львові» (2011).

Незліченний ліс – плюмажі, віяла, намиста з зубів дракона, дзвіночки, барабани, прапорці, талісмани, буси, вишиті бісером амулети, повітряні кулі, квіти і флейти. Босоногі дівчата в монаших плащах, мадраських сарі і джинсах, тінейджери, оголені до пояса, як індіанські воїни під гарячим зимовим сонцем, шамани і байкери, ковбої та індіанці. Крізь натовп крокують грізні Ангели, які розмахують портативними радіопередавачами на годинникових ланцюжках: у них була незвична функція, що перейшла у спадок від Кізі – охороняти правопорядок. Фактично, вони займалися тим, що втішали малолітніх дітей, загублених у натовпі, граючись із ними на траві.

Вільний вітальний дух прокинувся всередині роботизованої плоти.

Роль Master of Ceremonies відвели Гері Снайдеру; її він ділив із діджеєм на ім'я «Будда».

Аллен Гінзберг, одягнутий у білий балахон, зі своєю довгою бородою був подібний на рабина. Він виспівував мантри, звернені до Радхи, поєднуючи магію духа і провіщаючи початок нового дня:

– Мир у твоєму серці, Боже, мир у цьому парку теж.

Тімоті Лірі з квіточками на вухах закликав людей покидати мегаполіси і повертатися до природи:

– Ми хочемо вивести людей Заходу з міст, повернути їх до племен і сіл.

Проте, виголосивши гасло «Turn On, Tune In, Drop Out»², він зійшов зі сцени, сів на траву і почав забавлятися з дітлахами. Того дня Лірі стає героєм Хейт-Ешбері.

Піонери психоделічної сцени Сан-Франциско «Grateful Dead», «Jefferson Airplane» і «Quicksilver Messenger Service» підігрівали наелектризовану юрбу. «Grateful Dead» виконували пісню з єгипетської Книги Мертвих, і вона відгукнулася луною над Голден-Гейт-парком. Під час

² – «Увімкнися, Налаштуйся, Відпадай» – один із радикальних лозунгів «покоління любові».

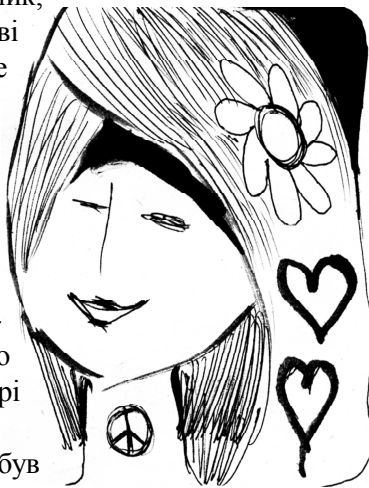
виступу «Quicksilver Messenger Service» з якихось причин пропала електрика. Було запідозрено диверсію. Коли звук відновили, емсі Будда вигукнув у мікрофон, що відтепер генератор перебуває під охороною Ангелів Пекла.

Виступали Лоуренс Ферлінгетті і Річард Алперт, «Дигтери» влаштовували перформанси на газонах. Оузлі Стенлі, як писали в пресі, на парашуті кружляв над Голден-Гейт-парком. Після закону про ЛСД він перетворився на міф.

– Поліція, як і солдати у В'єтнамі, всього лише виконавці і жертви, – констатував Джеррі Рубін під схвальні оплески і спів.

Надвечір Аллен Гінзберг і Гері Снайдер звернулися до Сонця, що заходило багряно-золотистим сяйвом над океаном, а люди взялися за руки, піднявши їх над головами:

– Вона – прекрасна нубійська принцеса, він – байкер, маг і чарівник, а я – поет і Учасник, ми взялися за руки, ви – чудові люди, Ом Шрі Майтрейя. Сонце сідає за деревами, воно – ніби сяюча золота голова Тихого океану просто за деревами на горизонті, Ом Шрі Майтрейя. Сонце всотується в дерева, обережно погойдуєчись, Сонце майже зайшло, воно розтікається, а потім згущується в самого себе, о вогонь мандали, Ом Шрі Майтрейя Ом³.

Насправді фестиваль був тільки першим актом майбутньої містерії, що розгорнеться в скорому часі.

В лютому газета «San Francisco Oracle» проголосила початок Ери Водоля (The Age of Aquarius) – епохи торжества

---

³ – тут і далі – з публікацій у газеті «San Francisco Oracle» за 1967 рік (за матеріалами Іллі Губанова).

любові, інтелектуальної свободи і єднання людства. Невелика горстка людей вже відчуває її прихід, проте до тріумфу ще далеко. Провісників майбутнього будуть піддавати гонінням, як перших християн у Римській імперії, та й сама людська цивілізація на сучасному етапі нагадує Римську імперію перших століть нашої ери, в надрах якої визрівало християнство. Один із цих людей – Аллен Гінзберг.

***

*If you're going to San Francisco
Be sure to wear some flowers in your hair
If you're going to San Francisco
You're gonna meet some gentle people there.⁴*

Фестиваль у Голден-Гейт-парку сколихнув народ і подвигнув на подібні акції по всій країні. Найбільшими стали так звані Love-In, що пройшли 26 березня на Пасхальну Неділю 1967 року – у Нью-Йорку в Сентрал-парку, де зібралось 10 тисяч хіппі, і 4-тисячна акція у Єлисейському парку в Лос-Анджелесі.

Human Be-In став прелюдією Літа Любові у Сан-Франциско. Репетицією було паломництво учнів коледжів і шкіл, котрі стікалися до Хейт-Ешбері на весняні канікули. Стало зрозуміло, що влітку слід очікувати на стовпотворіння.

Містерія, що мала відбутися незабаром, отримала назву «Літо Любові». 5 квітня в Сан-Франциско було створено Раду з Літа Любові. До неї увійшло кілька десятків людей – редакція «San Francisco Oracle», Диггери, учасники «The Family Dog». Рада мала займатися організацією житла, харчування, постачання товарів, медичної допомоги для людей, які будуть прибувати до Сан-Франциско. За основу

---

⁴ – Збираючись до Сан-Франциско // Неодмінно вплети у волосся квіти // Збираючись до Сан-Франциско // Ти зустрінеш прекрасних людей («San Francisco (Be Sure to Wear Flowers in Your Hair)», 1967).

взяли радикальний досвід диггерів. «Хрещеним батьком» Літа Любові був іменований Чет Хелмс.

Імпульси, що йшли зі Сан-Франциско, докотилися до Європи і пройшли крізь залізну завісу. У Празі, Варшаві, Кракові, Будапешті, Берліні молоді люди відчувають подих новітньої тенденції, тягнуться за нею, але ще не знають, що вони – хіппі.

Найбільш просунутою серед країн «соціалістичного вибору» на той час була Чехословаччина. 1 травня 1967 року празька молодь, незважаючи на офіційну заборону, знову вийшла на святкування *Majalesy*. Протистояння тягнулося з минулого року, коли місцева влада вирішила очолити боротьбу з довгим волоссям. Людей примусово стригли, нібито для підтримки гігієнічних норм, забороняли заходити в кіно, ресторани, навіть на вокзал – за це арештовували на 10–15 діб. У відповідь 20 вересня 1966 року 130 хлопців і дівчат вийшли на вулиці Праги з гаслами «Ні перукарям» і «Віддайте нам волосся». 59 із них було затримано, 14 засуджено.

У Польщі перші хіпіси збиралися на вулиці Маршалковській у Варшаві. До них приєднався студент другого курсу Католицької Теологічної Академії на прізвисько Пророк⁵. У помешканні, яке він винаймав у Варшаві на Мокотові, виникла перша польська хіпісова комуна.

Пророк:

– Що найголовніше і дуже важливо: ми не знали, що існують хіпі. Ніхто не знав. То сталося природно. Була така потреба перебувати разом. Ми носили довге волосся, як і учасники рокових груп. Але ніхто не мав поняття про хіпі. І от якогось вечора Когут приніс журнал «Forum» і ми всі разом прочитали першу статтю про хіпі. І пересвідчилися, що ми теж є хіпісами⁶.

---

⁵ – Юзеф Пирз (1946) – патріарх польських хіпі.

⁶ – з книги Каміла Сіповича «Хіпі в ПНР» (2008).

Алік Олісевич:

– Дух свободи відчули і в радянських містах. Перші групи хіпуючої молоді з'явилися у 1967 році у Москві і містах, розташованих близько до західного кордону – Ленінграді, Таллінні, Ризі, Вільнюсі, Каунасі, Гродно, Львові. Їхня чисельність ще не була великою – кілька десятків у кожному місті; вони не зразу знаходили контакти між собою, ще не йшлося про ідеологічні пріоритети. У тогочасній радянській пресі їх просто називали «патлатими». Тільки невелика частина їх згодом стали справжніми хіппі. Презентація нового явища відбулася у День захисту дітей 1 червня 1967 року у Москві. Тоді на Пушкінську площу вийшло кілька десятків довговолосих із транспарантами: «То є ми».

Безумовним хітом сезону стає пісня Джона Філіпса⁷ «San Francisco (Be Sure to Wear Flowers in Your Hair)», яку виконав Скотт Маккензі⁸. Записана у травні, вона відразу ж зайняла верхні сходинки в чартах, супроводжуючи паломництво десятків тисяч молоді до Сан-Франциско.

***

Виборча кампанія до муніципалітету Амстердама поглибила розкол у середовищі провосів. Частина пішла на вибори під гаслом «Весело вперед на Амстердам, який може стати містом для життя». До муніципальної ради пройшло 5 кандидатів, у тому числі, Рул ван Дайн і Лууд Схіммелпеннінк. Гротвельд і Столк засудили це як зраду ідеалів.

У зв'язку з минулорічними заворушеннями в Амстердамі пішов у відставку комісар міської поліції. У травні 1967-го був змушений піти бургомістр. Проте дистанціювання лідерів «Provos» від активної боротьби і безвідповідальна риторика в час, коли були потрібні

⁷ – Джон Філіпс (1935–2001) – лідер «Mamas & Papas».

⁸ – Скотт Маккензі (1939–2012).

радикальні дії, свідчили про те, що рух вичерпався і внутрішньо вже мертвий. 13 травня, через тиждень після відставки бургомістра, провос оголосили рух ліквідованим.

Роб Столк:

– Provo має зникнути, бо всі великі люди, які зробили нас великими, вже пішли.

Народження Provos стало першим постмодерністським переворотом у Європі. Через два роки Рул ван Дайн створив із колишніх провосів Зелену партію Kabouter⁹. Було висунуто ідею Вільної Помаранчевої держави як союзу комун Амстердама та інших місцевостей Голландії. У результаті Амстердам перетворився на місто, де панує вільний стиль життя:

– В Амстердамі можна все, що заборонено вдома.

***

«Фестиваль Монтерей Поп, що відбувся у червні 1967 року, став першим значним фестивалем в історії рок-музики. Його організували продюсер Лу Адлер і Джон Філіпс із популярної в хіповому середовищі групи «Mamas & Papas». На той час все – рок'н'ролл, ритм-енд-блюз, біт-біт – називали поп-музикою. Фестиваль супроводжувала маса неймовірних чуток і домислів – що інкогніто прибули «The Beatles», начебто бачили Пола Маккартні з приклеєними вусами, як на обкладинці «Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band». Піком стали виступи Дженіс Джоплін і Джімі Гендрікса, який спалив на сцені свою гітару. Цей фестиваль

⁹ – на африкаанс «Партія гномів».

виявився надзвичайно вдалим. Якби не відбувся Монтерей Поп, не було би Вудстока» (Джубокс «З неопублікованої Рок-Енциклопедії»).

Досі щороку в містечку Монтерей, недалеко від Сан-Франциско, відбувався джазовий фестиваль. У 1967 році тут вирішили провести фестиваль популярної музики. До участі в організації запросили Білла Грехема. «Monterey International Pop Music Festival» проходив під гаслом «Музика, любов і квіти». Приїжджим роздавали на вході гавайські орхідеї. Вже у перший день фестивалю 16 червня з'їхалося 30 тисяч людей. Виступали групи з Сан-Франциско, Лос-Анджелеса, Нью-Йорка, британські «The Animals» і «The Who», індійський сітарист Раві Шанкар. «Монтерей Поп» став майданчиком для зустрічі музикантів з Бай Ереа і Лос-Анджелеса, дебютом для груп, які в майбутньому визначали напрям розвитку рок-музики, і прологом Ліга Любові 1967 року. В останній день 18 червня на Монтерей прибуло 90 тисяч людей. Пролунав заклик їхати до Сан-Франциско. Хіт Маккензі «If you're going to San Francisco // Be sure to wear some flowers in your hair» стає неофіційним гімном хіппі.

У червні, по закінченні судового процесу Кен Кізі почав відбувати термін у виправно-трудовій колонії.

***

«Я спостерігав за виступом Дженіс у Пенхендл-парку і я бачив її в Монтерей, але найяскравіше запам'ятав її на святі Літнього Сонцестояння 1967 року в Сан-Франциско. Вона стояла перед продовгастою аеропортівською машиною сорокових років, курячи сигару і сьорбаючи із пляшки. Серед усіх фантастичних масок – породжень того дня: червоних облич магів, які показували фокуси, циган, гігантів, що наковталися айауаски, самозваних принцес, клоунів і арлекінів з трупи м'їмів, які виконували піруети на галявині, монахів і ватаг огорнутих димом ангелів, дітей, голих, як Адам у перший день творіння, що розбирали надувні кульки

на дощовому узліссі, індіанців, власників фургонів, усіх оцих авіаторів, скороходів і дайверів, які змогли зібратися в одному місці в один час – Дженіс видавалася найбільш фантастичною і найбільш реальною. Очевидно, в той полудень серед усіх паркових уособлень її еманация видавалася найбільш правдоподібною. Втілення перетворилося на Дженіс, а вона – на нього» (Девід Долтон «Часточка серця»).

Закличні ритми і флейти менестрелів скликають тінейджерів до Сан-Франциско. Офіційне відкриття Літа Любові було призначено на день літнього сонцестояння 21 червня. Збір оголосили о 4–5-й годині ранку на огорнутих океанським туманом пагорбах Твін Пікс, що здійснюються над Хейт-Ешбері:

– Приносьте костюми, гонги, цимбали, мир, гармонію, квіти.

Тут зустрічали схід Сонця і складали жертвоприношення з трави і гілок місцевим індіанським божкам. Богинею цього Сонцестояння була Королева Бджіл.

О 8–9-й годині люди сходилися до Парку Золотих Воріт, де на полі для гри в поло відбувалися концерти. Там стояв автофургон з апаратурою «Big Brother», і Дженіс Джоуплін з вантажної платформи виконувала блюз перед зачарованими підлітками. Навколо витанцьовували дітлахи і щось вигукували, купаючись у кільватері звукової лавини. Ось Джімі Гендрікс видирається на фургон, щоби зняти все це на камеру. Люди навколо сідають на траву. Сьогодні вони, учасники дійства, нагадують міжпланетних мандрівників у перший день дослідження земного раю.

Дженіс уособлювала дух Сонцестояння – чуттєва, вогненно-руда, вона танцювала босою, як циганка, очманіла від насолоди. Та ось образ віддаляється, перетворюється на маленький світний диск, його всмоктує пуста часу, залишається тільки усмішка до вух, що пливе блакитним небом, подібно до примарного серпанку Чеширського Кота.

Увечері, втомлені від чудес, люди спускаються на пляж до океану, що плюскоче край Голден-Гейт-парку.

Велике сонце балансує на грані присмерку і щедро розсипає свої відблиски. На пляжі проводжають захід Сонця і починають церемонію святкування молодого місяця.

Очевидно, початковий стан існування людства був подібний на дійство, що відбувалося цього дня.

25 червня була влаштована нова грандіозна акція. Цього дня проводилося всесвітнє телевізійне шоу «Our World», яке уперше в історії телебачення транслювали на всіх п'ятьох континентах. Його змогли побачити 400 мільйонів людей. До участі в шоу були запрошені «Beatles», які, сидячи у лондонській студії на Еббі Роуд, виконували свою нову пісню «All You Need Is Love». Новоспечені мешканці Хейт-Ешбері співали разом з ними:

*Nothing you can know that isn't known
Nothing you can see that isn't shown
Nowhere you can be that isn't where you're meant to be
It's easy
All you need is love
All you need is love
All you need is love, love
Love is all you need¹⁰*

Із цим Хейт-Ешбері перетворився на оазу світу, космічний зоопарк. Вулиці, перехрестя і кав'ярні заповнили десятки тисяч юнаків і дівчат. Стилі і барви всіх епох і куточків світу – індіанські пончо, індійські нехру і сарі, саронги з островів Індонезії, африканські дашикі, пір'я і плюмажі, мундири з галунами, окуляри з різнокольоровими шкелками, весь безладний вихор барв, що залишився у

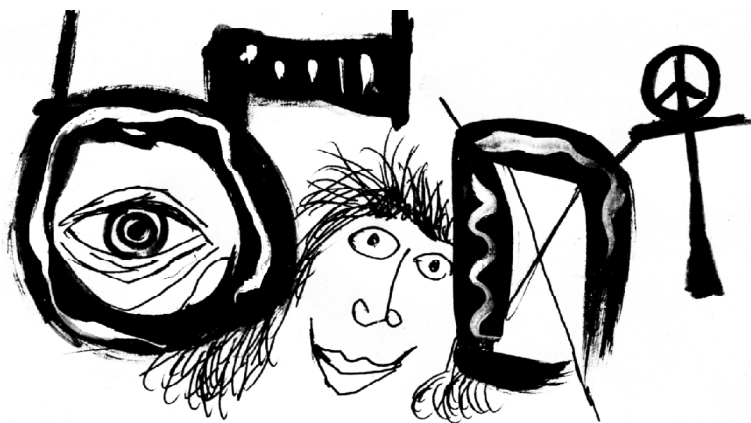
¹⁰ – Ти не зможеш знати те, чого не знаєш // Ти не зможеш побачити невидиме // Ти ніколи не зможеш бути там, де не повинен бути // Та й навіщо // Все, що тобі потрібно, це любов // Все, що тобі потрібно, це любов // Все, що тобі потрібно, це любов // Любов – це все, що тобі потрібно (The Beatles, 1967).

спадок від Приколістів Кізі – розум відмовляється все це сприймати. Реальність змінилася, перетворившись на безперервний карнавал.

Аллен Коен:

– Ми відчували себе агентами і свідками народження нової епохи. Ганді і Мартін Лютер Кінг були нашими героями. Ми зверталися до багатой спадщини азійської містики і метафізики. Це був початок відродження думки і культури, схожого на Ренесанс, коли грецькі та римські ідеї і культурні коди повернулися до Європи. Ми стали громадянами світу. Мир і любов були не просто гаслом, а станом розуму, усвідомленням, що ми цим живемо. Життя в гармонії з Землею було ідеалом, який ми відчували і сприймали як реальність.

Танцювальні вечірки зі світловими і звуковими шоу відбувалися регулярно у «Філмор» і «Авалон». У червні в Хейт-Ешбері була організована безкоштовна клініка Девіда Сміта з числа волонтерів із Каліфорнійського університету

і медичного коледжу у Сан-Франциско. Вона надавала допомогу всім, у першу чергу, токсикоманам. Все було безплатним – магазини, юридична консультація, безплатна їжа, нічліг, наркотики, секс.

Радикальна теорія Гері Снайдера передбачала, що процвітаюче автоматизоване суспільство майбутнього, плюс

психоделіки, плюс радикальний поворот до верховенства духовних цінностей неодмінно приведуть до суспільства дозвілля. Психоделічний рух просто прискорює зміни, які вже відбуваються. Свою теорію Снайдер висловив на саміті в лютому 1967-го у Сосаліто, штат Каліфорнія, на яхті Алана Вотса¹¹:

– Я б виділив чотири етапи на нашому шляху. По-перше, технології американських індіанців... центри медитації, груповий шлюб і, нарешті, регулярні великі збори племен, такі, як Human Be-In.

Прихід ери достатку і дозвілля приведе до того, що люди свідомо обмежать чисельність населення планети і спростять своє матеріальне життя. Виробляти будуть тільки найнеобхідніші речі, наближаючись у побуті до американських індіанців. Їхні інтереси отримають інший напрямок – стан власної душі і розуму, зацікавлення медитативними практиками Сходу. Людина зможе обирати – або скінити серед неживої техніки, або жити ближче до природи.

– Модель нової суспільної клітини нагадує Маха-Лілу. Тобто це група, наприклад, із трьох сімей, які вирішують жити разом і працювати разом. Свої матеріальні засоби використовують спільно. Розширена сім'я може вести відлік свого походження по материнській лінії внаслідок введення інституту групового шлюбу. Існуюча економічна система для цього не підходить, тому груповий шлюб – це вирок капіталізму і всій сучасній цивілізації (Снайдер).

На вулицях проповідують Jesus-фрики, яких називають Jesus People. Вони намагаються повернутися до простого життя, яким жили ранні християни, вірять у знамення, чудеса і силу Святого Духа, який здолає демона Системи, що подібний до Молоха з поеми Гінзберга «Howl».

На перехресті Хейт і Ешбері дигтери встановили величезну раму, висотою 13 футів, пофарбовану в жовтий колір. Її назвали Точкою відліку або ж Системою координат.

¹¹ – Алан Вотс (1915–1973) – автор книги «Шлях Дзен» (1957).

Ляльки переступають через рамку туди-сюди. Стояти по один бік – означає «бути всередині», з іншого боку – залишатися осторонь. Перехожих закликають переступити рамку і цим змінити точку відліку, опинитися разом в єдиній системі координат. Пітер Берг і Джуді Голдгафт організували вантажівку, на якій напівоголені красуні в супроводі барабанщиків виконують танець живота. Вантажівка заїжджає у ділові квартали Сан-Франциско і клеркам пропонують піднятися на платформу і цим змінити своє життя.

Небесна троянда на кармічній гойдалці – стільки ж галактик всередині, скільки і зовні. Шива, що танцює Маха-Лілу, стіни пульсують, подібно до мантри. Вона – найяскравіша зірка в коловерті сузір'їв, і зірка сяє над її бровами. Він – космічний акробат, підвішений між надвною і атомним деревішем.

Безмежний потік життя тече крізь кожную клітину, продовжуючись у кожному космічному творінні, розгортаючись у нескінченність. У концентрації приходить поступове розчинення і витікання свідомості упродовж двох мільярдів років історії ектоплазми.

Ключове питання витало в повітрі – чи справді ЛСД дозволяє переживати той самий досвід, що його переживали великі містики і святі?

Тімоті Лірі:

– За тисячоліття людської історії мільйони вже здійснили цю мандрівку. Дехто з них, кого ми називаємо містиками, святими або буддами, зуміли зберегти досвід подорожей і передати його близьким людям¹².

Світло наповнює кожную клітину. У клітинному ядрі – тисяча забутих істин і десять тисяч імен Бога, відтворених ніби фреска на рибонуклеїновій матриці.

– Кожна клітина вашого тіла співає пісню свободи – єдиний біологічний всесвіт здобуває гармонію (Лірі).

---

¹² – тут і далі – цитати з книги Тімоті Лірі «Психedelічний досвід» (1964).

Небесні вібрації доносять контакт-розуміння, мандала кожної клітини є випромінююча сфера, яка розквітла з життєвої монади.

– Пам'ятай! Ціна гармонії – самопожертва. Страх смерті – інстинкт самозбереження, ось що необхідно подолати.

Гері Снайдер:

– Людей все більше цікавлять стани свідомості, і не існує нічого, що могло б замінити цю глибинну потребу. У майбутньому бачаться центри надзвичайно складних і досконалих кібернетичних технологій, оточені лісами, ніби живоплотом. Високотехнологічне виробництво можна буде розмістити де-небудь, наприклад, у Чикаго. Решта представників нової нації займуться кочовим скотарством у преріях.

Ось Оузлі Стенлі, екстравагантний наркодилер нової епохи, із замашками персони королівської крові. Щоб обвести навколо пальця федеральних агентів, він облаштував військові хитрощі в душі Джеймса Бонда. Він міняв звички і ніколи не приходив на зустріч в умовлений час. Він ретельно продумував свої костюми. Проти воїнів мейнстріму Оузлі пустив пересувні хімічні лабораторії. Поліція ганялася за ним по всьому Заході, зупиняла фургони, влаштовувала облави, але йому весь час вдавалося вислизати. На кордоні Колорадо і Юти дорожній патруль зупинив вантажівку, за описом подібну до тієї, що стояла в місці недавнього пограбування. У кабіні знайшли великий пластиковий мішок з ЛСД. Кишені пасажирів були так само по вінця наповнені забороненим продуктом, а кузов набитий хімічними причандалами. Проте їх відпустили, адже то була не та машина.

Газетярі створили йому славу психоделічного Робін Гуда. У Нью-Йорку його випадково арештували за перевищення швидкості і їзду без габаритних вогнів, але відпустили під чесне слово. В Лос-Анджелесі на бульварі Сансет Оузлі зупинив свого червоного мотоцикла біля банківської контори, зайшов досередини і почав витягати з

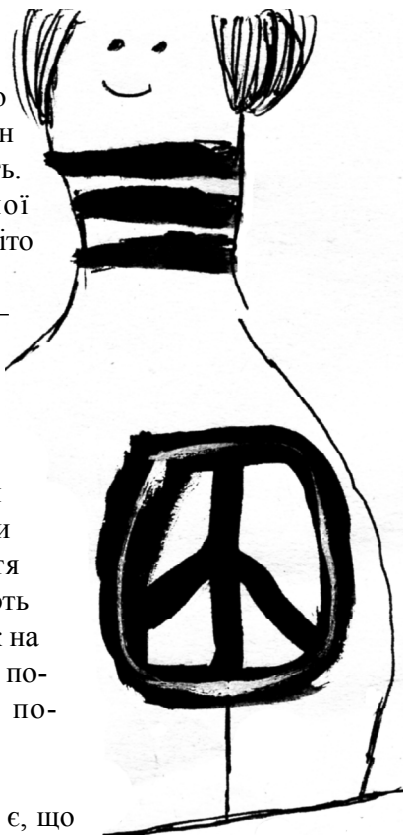
кишень, шолома і черевиків рахунки, чеки і цінні папери. Отримавши готівку, загальною вартістю 25 тисяч доларів, він скочив на мотоцикла і помчав геть.

Половину виготовленої кислоти Оузлі просто роздав у Літо 1967-го.

– Екстатична свобода – ключ до цього бачення, – просочується крізь свідомість пісня Тімоті Лірі. – Символи перетворюються на речі, і навпаки. Слова стають речами, думками і музикою, музика пахне, звуки можна помацати, всі почуття змішані. Зовнішні об'єкти співають і танцюють, мозок грає на них, як на інструменті. Особисті спогади, як повітряні пухирці, спливають на поверхню свідомості.

Дженіс Джопплін:

– Чувак, єдине, що у мене є, що полегшує життя і допомагає відчувати себе швидше актрисою, аніж смокталкою, це згадки про минуле. Я просто потрапила в потрібне місце у потрібний час.

*Let's go to San Francisco
Where the flowers grow so very high
Sunshine in San Francisco
Makes your mind grow up to the sky.¹³*

---

¹³ – Поїдемо до Сан-Франциско // Там ростуть високі квіти // Сонячне світло у Сан-Франциско // Допоможе твоїм думкам зрости до неба (Flower Pot Men «Let's Go to San Francisco», 1967).

***

«Довге волосся неможливо приховати. Ви можете сховатися в затишному місці, якщо ви гей, комуніст, курите траву або ненавидите боса. Ви можете таємно слухати «Beatles» у власній кімнаті. Але неможливо сховати довгу шевелюру: відпустити волосся – означає вийти зі сховку і відкрито пристати до контркультури» (Еббі Гоффман¹⁴).

Нью-йоркська богема перебирається з Грінвіч-Віллідж на Іст-Віллідж¹⁵. Тут оселився Аллен Гінзберг. Тут містилися редакція журналу «Realist» Пола Красснера і андерграундна книгарня «Peace Eye Bookstore» Еда Сендерса¹⁶. Минулого року в Іст-Віллідж осів Еббі Гоффман, повернувшись із південних штатів, де він брав участь у боротьбі за права афроамериканців. Таких людей, як Еббі, ще не зустрічав Норман Мейлер:

– Навіть зовні Еббі був найнеймовірнішою людиною зі всіх, кого мені доводилося бачити.

Гоффман став ініціатором багатьох акцій у Нью-Йорку – Be-In, Love-In, Smoke-In, Sweet-In, Tree-Plant-In. Він оголосив себе засновником хіппі-руху на Східному узбережжі. 26 березня 1967 року, на Великдень, під час «Flower Power Love-In And Be-In», Еббі з розмальованим золоту фарбою обличчям ішов 5-ю авеню, йому захотілося зайти до катедри Св. Патріка. Але не пустила поліція:

– Тобі у такому вигляді не можна.

– А чому? Адже з вашим виглядом можна.

– Не можна до церкви з квітами у волоссі.

Початок Літа Любові Еббі з Анітою Кушнер¹⁷ відзначили у Централ-парку на Мангеттені, влаштувавши весілля за пародійним культовим ритуалом, з білими балахонами і вінками з ромашок.

---

¹⁴ – Еббі Гоффман (1936–1989).

¹⁵ – район на Нижньому Іст-Сайді.

¹⁶ – Ед Сендерс (1939) – лідер рок-групи «The Fugs».

¹⁷ – Аніта Кушнер (1942–1998).

У 1967 році до Нью-Йорка прибуло кілька людей зі Сан-Франциско, які оголосили себе філією «Диггерів» Східного узбережжя. На Іст-Сайді виникають безплатні юридичні контори, театри, магазин «Psychedelikatessen», безплатні їдальні у Томпкінс-сквері. Разом із диггерами Еббі посадив дерево на Сент-Марк-Плейс між 2-ю і 3-ю авеню, заблокувавши транспортний рух, і вимагаючи перетворити вулицю на пішохідну зону.

Найгучнішою стала акція 24 серпня на Мангеттенській біржі. Щоби взяти в ній участь, із Берклі прибув Джеррі Рубін.

– Я подзвонив на Нью-Йоркську фондову біржу і забронював тур. Я сказав, що ми приведемо туристичну групу, близько 18 осіб, – розповідав Еббі Гоффман¹⁸. – У мене було близько 300 доларів, які я виміняв на однодоларові купюри.

Тема Христа, який вигнав торговців з Храму, очевидно, теж була присутня. Хоча, здається, Еббі задумався над цим пізніше, коли писав «Революцію для приколу».

Вони не виглядали на туристів з Айови чи Індіани, були під кайфом і одягнуті як хіппі, і їх не хотіли впускати досередини. За кілька хвилин тут вже була преса.

– Тоді я сказав: «Гаразд, ми – свреї. Ви що, не пускаєте свреїв до фондової біржі?».

Їм таки дозволили пройти на галерею, і вони розсілися разом з іншими екскурсантами. Унизу кипіла робота. Там колись заробляли свої капітали Форд і Карнегі.

– І в один момент, коли всі внизу були зайняті, ми всі разом за сигналом почали збігатися до перил. На галереї було кілька охоронців, але вони не мали жодної можливості перешкодити нам, вісімнадцятьом, що протискувалися з різних боків. «Беріть гроші! Ось реальне лайно!» – і ми кидали їх через перила. І уявіть собі, вони стали, всі ті брокери, почувся свист, аплодисменти. Все спинилося, вся

---

¹⁸ – інтерв'ю з Е. Гоффманом записане в січні 1989 року.

кипуча діяльність, вся купівля-продаж. Вони не знали, що мають робити. А потім настав повний розгاردіаш. Вони кричали «Гроші! Гроші!», повзали на колінах і вибирували дрібні банкноти.

Певна річ, охоронці їх трохи потлумили, але пацифісти й не збиралися лізти в бійку. Та й для чого, адже справу було зроблено. Брокери і маклери, які заробляли за день тисячі доларів, повзали по підлозі, вибируючи купюри.

Їх виставили надвір. А вони сміялися, обіймалися, аж підстрибували, до них збігалися репортери.

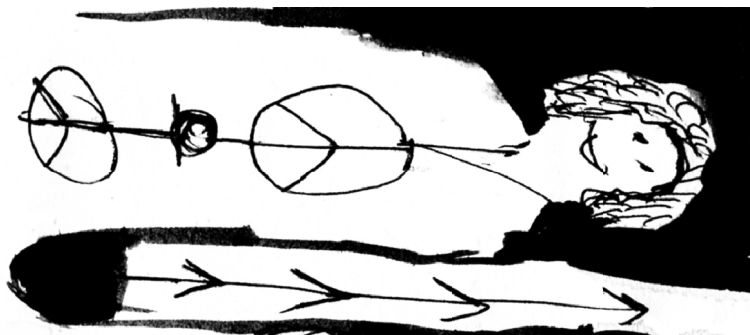
***

Зате у Хейт-Ешбері у той час наростають прояви деструкції. Квартал заповнили юрби навколохіпових фриків і роззяв, які тиняються вулицями, сидять, лежать на газонах – мерія змушена була перенести автобусні маршрути в обхід. Стало зрозуміло, що житла і їжі на всіх не вистачає.

Аллен Коен:

– Настав час запастися кислотою і відправлятися хто куди: хто в Топеку, хто в Канзас. І тут, і в Нью-Йорку є багато правильно налаштованих людей, але решта країни – непочатий край роботи.

Окрім щоденних поліцейських рейдів, перевірки документів і пошуків неповнолітніх, докучав наплив туристів. Репортери зробили свою справу. Вулиці були забиті автомобілями, які просувалися чередою, обережно, бампер

в бампер, ніби в заповіднику. Автобусні екскурсії до Хейт-Ешбері – всього за 6 доларів туди й назад. За репортерами і екскурсантами потягнулися наркоторговці і кримінальники, а за ними агенти ФБР, провокатори і поліцейські облави. А ще психози, викликані надмірним вживанням неякісних речовин. Атмосфера згущувалася, наростала паранойя.

Минув рік, як у Каліфорнії заборонили ЛСД. Наприкінці вересня повсюди з'явилися тисячі оголошень у траурній рамці, які сповіщали, що 6 жовтня відбудеться жалобна церемонія під гаслом «Смерть хіппі. Народження Вільної Людини».

Опівдні 6 жовтня з парку Буена Віста урочисто винесли п'ятиметрову труну. Процесія рушила вниз по Хейт-стріт. Десять чоловік несли труну, на якій було написано «Хіппі – Син медіа». За ними йшли дві сотні людей в костюмах і масках, які свистіли у свистки. На мотоциклах їхали Ангели Пекла.

Знов було заблоковано перехрестя Хейт-Ешбері. 4 тисячі молодих людей скандували «Вулиці належать людям!». Акція не була санкціонована міськими властями, і поліція заарештувала двох Ангелів. Тоді юрба на чолі з Вільним Френком рушила визволяти товаришів. Труну наповнили монетами для внесення грошової застави. Потім процесія обійшла Хейт і зупинилася у Пенхендл-парку, де труну урочисто підпалили. Хтось вирішив викликати пожежників, і за кілька хвилин зазвучали сирени.

– Це останки, – крикнув хтось. – Не треба їх гасити.

Але пожежники не слухали нікого. Гігантські брандспойти за лічені хвилини перетворили палаючу домовину на обвуглену грузьку масу.

За день до акції Ронні Телін роздав усе майно із Психделічного магазину всім, хто збирався йти з похоронною процесією. Наступного дня він закрив магазин. На узбіччі дороги Ронні встановив стіл зі сніданком, кавою і апельсиновим соком, і сидячи на віддалі 3 футів від потоку машин, незворушно переглядав газети. Поряд стояло кілька

стілців для будь-кого, хто здатний «просто зупинитися і переглянути своє життя».

– Ми сигналізували, що це – кінець. Лишайтеся вдома. Переносьте революцію туди, де живете. Не треба їхати сюди, бо тут усе закінчилося.

***

«Ситуація, що склалася, була гранично ясною. Поліцейські стояли двома довгими рядами. Перший ряд перебував за десять ярдів від загороджувального троса, і військову поліцію одне від одного відділяли двадцять футів. Другий ряд, із такими ж проміжками поміж полісменами, вибудувався за десять ярдів заду, а приблизно за п'ятдесят ярдів за ним стояли два чи три поліцейські начальники в білих шоломах і темно-блакитних костюмах. Всі чекали. Два різних світовідчуття протистояли одне одному, і навіть мовчали люди по-різному.

Так почуває себе хлопчак, який ось-ось зіскочить з одного гаража на дах іншого» (Норман Мейлер «Армії ночі»).

А на Східному узбережжі активність зростала. Того року було змінено систему військового призову, і студентів, котрі мали відстрочку до 24 років, почали забирати до армії. У жовтні відбулася 5-денна загальнонаціональна протестна акція проти військового призову. Її кульмінацією став похід на Пентагон. Організацією займався Національний мобілізаційний комітет за припинення війни у В'єтнамі («The Move»), до якого увійшли 150 пацифістських груп під загальним керівництвом Девіда Деллінджера¹⁹. Його заступником став Джеррі Рубін, який остаточно перебрався з Берклі до Нью-Йорка.

На суботу 21 жовтня була призначена акція облоги Пентагону. До Вашингтона прибуло близько 100 тисяч людей. Мітинг відбувся біля Меморіалу Лінкольна, потім

¹⁹ – Девід Деллінджер (1915–2004).

багатотисячний марш рушив у бік Пентагона – «із твердим наміром зруйнувати його», як здалося міністрові оборони Робертові Макнамарі.

Інша група на чолі з Еббі Гоффманом вже була тут. Напередодні він разом із Мартіном Кері вимірював кроками периметр будівлі, вираховуючи, скільки людей потрібно, щоби оточити її. Виходило, що 1200 чоловік. Їх затримали національні гвардійці і відвели до Управління. Еббі заявив, що вони збираються провести акцію левітації Пентагону: за допомогою шаманів провести обряд екзорцизму, підняти будинок у повітря і вигнати звідти «духів ненависті». Адміністрація дозволила провести акцію і затриманих відпустили.

За півгодини надійшли учасники маршу від Меморіалу Лінкольна. 35 тисяч людей оточили Пентагон.

– У перших рядах стояли провокатори і заколотники, – писала «Вашингтон пост», – вони завдали великої шкоди антивоєнному рухові.

– У перших рядах справді було багато заколотників, які прагнули скористатися будь-якою можливістю, аби спровокувати насильство з боку військових. Молоді жінки притискалися грудьми до солдатів, – згадував Роберт Макнамара, який спостерігав за подіями з даху будівлі, – навіть розщипали сорочки, але ті не рухалися.

Дехто спробував прорватися крізь поліцейські кордони. Норман Мейлер переліз загороджувальний трос і підійшов до першої шеренги. Нерви гуділи як струни. Видно, його агресія передалася полісменові: хлопчак-мулат у поліцейській формі притиснув до грудей палицю, тремтячи від напруження:

– Назад, – він підняв кийка.

– Якщо ти мене не затримаєш, я піду в бік Пентагону.

Не відводячи погляду, він обійшов полісмена і, підкоряючись інстинктивному рішення, майже побіг до другого ряду. Пройшов і його. Ті наче заціпеніли, дивуючись, як легко він подолав кордон. Тепер Пентагон був не далі, як за сто

ярдів від нього, але попереду стояли поліцейські офіцери, які буквально спопеляли його поглядами:

– Вертай назад!

– Не підю. Якщо ви не затримаєте мене, я пройду до Пентагону.

І тоді вони накинулися на нього, як усі поліцейські на світі – хижо і оскаженіло. Він закричав:

– Заберіть від мене руки! Ви що, не бачите, я не опираюсь арешту?

Полісмен відскочив від нього, інший відпустив його руку, обійшлося без удару палицею по голові. Вони швидко-швидко пішли вздовж стіни Пентагону. Підбіг репортер:

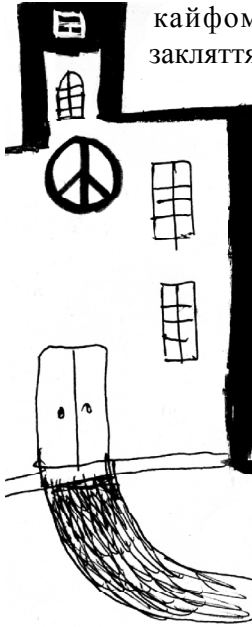
– За що вас арештували, містере Мейлер? – він бажав почути фразу століття, яку мав би закарбувати в історії:

– Я арештований за трансгресію, за те, що пройшов крізь поліцейські ряди. Я винен, але зробив це, протестуючи проти війни у В'єтнамі²⁰.

Після того, як закінчилися пристрасні промови під супровід рок-групи «The Fugs», більшість почала розходитися. Біля Пентагону залишилося близько тисячі протестувальників. Сутеніло, похолоднішало, вони почали палити багаття. До гвардійців підійшов хіппі на ім'я Супер Джоел зі Сан-Франциско і вклав квітку у цівку гвинтівки. Музиканти з «Fugs» зробили те саме. Солдатів закликали приєднуватися. Троє з них кинули зброю і каски і вийшли зі строю, проте їх швидко схопили і кудись повели.

Щоб посилити позиції оборонців, Макнамара розпорядився доставити десант. Аби не загострювати ситуацію, вертольоти мали прибути у нічний час.

Уночі почалася акція левітації. З юрби вивели індіанського шамана з племені шошонів, буддійських монахів, магів і чаклунів. Еббі Гоффман вийшов одягнутий, як індіанський жрець, Аніта Кушнер була у формі сержанта Пеппера. Навколо стояли кілька сотень хіппі, всі були під

кайфом. Чаклуни виголошували магичні закляття. Опівночі, коли над будівлею зависли вертольоти, Аллен Гінзберг присів навпочіпки і затягнув «Ом-м-м-м». Дехто знову спробував прорватися до будівлі, зав'язалася бійка. Нападаючих зустріли сльозогінним газом і побили прикладами. Ті, зі свого боку, стріляли з водяних пістолетів. Еббі погрожував зарядити пістолети таємничими речовинами з лабораторії Оузли Стенлі, які посилюють статевий потяг. Кількох арештували. Всі навколо співали «America the Beautiful».

Зранку, коли зійшло сонце, частина демонстрантів пішла до Білого Дому, щоби співами розбудити президента Ліндона Джонсона. Декого арештували за незаконне зривання квітів у Лафайст-парку. Навколо Пентагону залишилося кілька сотень людей, які вирішили стояти тут і в наступну ніч.

За офіційною угодою, акція мала закінчитися опівночі на понеділок. Коли пройшов умовлений термін, військові без жодних попереджень накинулися на демонстрантів, і за кілька хвилин облогу було знято. Всього арештували понад 600 осіб, близько 100 звернулися за допомогою з травмами.

Норман Мейлер, якого в неділю випустили з темниці, визнав, що мав тоді бути там, серед демонстрантів, а не провітрюватися на волі.

Еббі Гоффман, якого теж затримали на кілька годин, вимагав для всіх арештованих статусу військовополонених. Посилаючись на очевидців, він стверджував, що в момент, коли Гінзберг затягнув «Ом-м-м-м», будівля Пентагону піднялася вгору і зависла в повітрі, ніби літаюча тарілка.

***

«Я прибув до окружного поліцейського відділку у звичному вигляді – шкіряна куртка, смугасті штани, срібний свисток на шиї. У таборі дозволялося ходити у власному вбранні, але тутешні поліціянти цього на дух не зносять. Лейтенант Гердер відірвався від друкарської машинки, глянув на мене і його мертвотне обличчя ще більше змертвіло.

– Ну що, муфлон. Давай сюди свій мотлох» (Кен Кізі «Звільнення»²¹).

У листопаді Кізі звільнили з ув'язнення. Колонія, де він відбував покарання, містилася за кілька миль від його колишнього будинку в Ла Хонді.

– Здавай сюди весь мотлох. Не вистачало ще, аби ти свистів по ночах, – промовив Гердер.

Вони обидва розуміють, що не свисток зі срібним розп'яттям, і не губна гармоніка, настроєна на мі-бемоль, є головними претендентами на роль трофеїв. Гердера цікавлять два блокноти, загорнуті в товстий пергамент, а не сон у горобину ніч.

– Так ти хочеш написати книгу про те, як провів у нас шість місяців?

Насправді відсидіти короткий термін деколи буває важче, аніж здається. У багатьох іде дах, дехто втікає.

– Боюсь, тобі доведеться багато чого поміняти. Наприклад, імена.

– Ні за що. Хіба можна придумати кращі імена, ніж сержант Рек чи лейтенант Гердер?

За двадцять дванадцять Кізі вивели з камери, віддали одяг, свисток і гармоніку, і помістили в кімнату для очікування. Там вже був чоловік років шістдесяти, рудий, зі сивиною, який відсидів за те, що замахнувся ножом на швагра:

²¹ – оповідання опубліковане у збірнику «Демон Бокс» (1986). Далі цитати з оповідання.

– Ми навіть і побитися не встигли. У принципі, я не скаржуся. Головне, щоб мені не пхали палиці в колеса.

На ньому був пошарпаний чорний костюм, біла сорочка і темна краватка. Зате черевики саяли сліпучим блиском.

– Я навіть схуднув тут. Познайомився з гарними хлопцями.

Він сьорбнув кави.

– Та наплювати. Все одно у нас нема нічого, крім часу. Так за що, кажеш, тебе посадили?

– Зберігання і поширення.

– Встид і сором – за якусь траву, подаровану нам Господом! Якби Він не хотів, щоб вона росла, то не дав би нам її насіння.

Після звільнення з тюрми Кізі назавжди покинув Каліфорнію і повернувся до Орегона. Розмальований автобус залишився іржавіти у нього на фермі.

Оузлі Стенлі тепер називали не інакше, як «Велика людина зі Сан-Франциско». Він був певен, що його не піймають, оскільки перебуває під захистом вищих сил. І все таки його спіймали. 20 грудня 13 федеральних агентів увірвалися з обшуком до будинку в Орінда у Бай Ереа, саме коли Оузлі був зайнятий роботою. Проте він наполягав, що кілька сотень тисяч таблеток ЛСД призначені для його особистого користування, і скоро федеральний суддя випустив його на волю.

***

«У нас було замало квітів. Тепер ми будемо вирощувати їх самі. Ми замінуєм нарцисами Іст-Рівер, ми забарикадуєм кульбабками призовні діляниці, ми зруйнуємо бруківку зеленими пагонами, засіявши насінням щілини. Ми не зів'янемо. Нехай розквітають тисячі квітів» (Еббі Гоффман «Револуція для приколу»).

Облога Пентагону стала точкою, з якої хіппі-рух повернувся до активних дій, як це було в часи «Free Speech Movement» у Берклі. Із цим Нью-Йорк повертає собі статус

контркультурної столиці. Наступного року у США мали відбутися президентські вибори, правляча Демократична партія збиралася провести передвиборний загальнонаціональний конгрес у Чикаго, і в Еббі Гоффмана з'явилася ідея зірвати конгрес. Остаточно вона визріла під час зустрічі Нового року на його квартирі в Іст-Віллідж. Там були Аніта Кушнер, Пол Краснер і Джеррі Рубін з жінкою Ненсі Кьоршн. Нерозбірливий вигук Краснера «ґіппі» став назвою оновленого руху. Концепцію озвучив Еббі:

– Ґіппі це політичний хіппі, обкурений воїн Епохи Водолія, це хіппі, вдарений по голові поліцейським кийком. Ґіппі – це хіппі, який відправляється в Чикаго.

1968 рік

«Дух змін охопив Америку. Нова хвиля вривається в музику, поезію, танці, газети, кіно, святкування, магію, політику, театр і побут. Новітні трайби зійдуться в Чикаго. Ми чекаємо всіх із відкритим серцем. Ми поділимося усім безкоштовно. Беріть зі собою ковдри, намети, призовні повістки, фарбу, щоб розмальовувати тіла, молочко від скаженої корівки містера Лірі, їжу, щоб поділитися з ближнім, музику, відчуття радості. Погрози Ліндона Джонсона, мера Дейлі¹ і Едгара Фрико² нас не зупинять. Ми йдемо! Ми йдемо зі всіх кінців світу! Америка морально хвора: вона страждає від насильства і духовного розпаду, вона небезпечно підсіла на напалм. Ми вимагаємо Політики Екстазу! Ми – ніжний пилок, з якого народиться нова, кайфова Америка. Ми створимо нашу власну реальність. Ми – це вільна Америка. І ми не допустимо фальшивої вистави на помості З'їзду Смерті» (З маніфесту йппі).

Цим маніфестом, опублікованим 16 січня, Еббі Гоффман і Джеррі Рубін оголосили про створення Молодіжної Інтернаціональної партії (YIP). Серед 18 пунктів були вимоги припинення війни у В'єтнамі, скасування загального військового обов'язку, свободи лідерам Чорних пантер, повної заборони зброї і всезагального роззброєння, починаючи з поліції, а також легалізації марихуани, відміни грошей, платні за житло, транспорт, освіту, медичне обслуговування, і переселення з великих міст у комуни на лоно природи. Маніфест підписали 25 осіб, у тому числі Ед Сандерс із «The Fugs» і Аллен Гінзберг. Партія не мала ієрархії. Її базою було середовище нью-йоркських хіппі, а прапором – чорне полотнище з червоною п'ятикутною

---

¹ – Річард Дейлі (1902–1976) – мер Чикаго в 1955–1976 рр.

² – Едгар Гувер.

зіркою і зеленим листком марихуани в центрі. Цей прапор оголошено символом нової нації.

Барвисті костюми і театральні перформанси створювали нову версію карнавалу, що донедавна палахкотів на вулицях Сан-Франциско. Від диггерів перейняли досвід революційного театру з його абсурдними акціями, які стирали грані між мистецтвом і життям:

– Спочатку треба розіграти спектакль, а репетирувати можна і потім (Еббі Гоффман).

Проте на відміну від диггерів, іппі ретельно обдумували свої дії. Аби надати акціям максимального розголосу, Еббі повідомляв журналістів заздалегідь. 3-тисячна «In-B» пройшла 22 березня на Центральному вокзалі Нью-Йорка і супроводжувалася сутичками з поліцією. У квітні «In-Out» зібрала в Сентрал-парку на Мангеттені 20 тисяч людей. Але головна подія мала відбутися в серпні у Чикаго під час загальнонаціонального передвиборного з'їзду правлячої Демократичної партії, коли мали висувати кандидата на майбутні президентські вибори. Очікувалося, що ним стане чинний президент Ліндон Джонсон.

В лютому у Мексиці помер Ніл Кесседі. Він повертався з крутої вечірки, йому треба було пройти 15 кілометрів по залізничних шпалах до Сан-Мігель-де-Альєнде. В лютому у Мексиці дуже холодно ночами. Падав дощ, а Ніл був одягнутий лише в футболку і джинси. Його знайшли вранці за чверть милі від залізничної станції Сан-Мігель-де-Альєнде.

***

Кількість американських військових у В'єтнамі вже наближалася до півмільйона. 31 січня, на Тет, перший день в'єтнамського Нового року, бійці В'єтконгу напали на американські військові бази у Південному В'єтнамі. Їм навіть вдалося на короткий час окупувати американське посольство у Сайгоні. Запеклі бої точилися при облозі стратегічної бази Кхе-Сань. Тоді американці, здається, всерйоз обдумували можливість застосування «невеликої» тактичної ядерної бомби:

– Оскільки район Кхе-Сань є практично безлюдним, втрати серед цивільного населення були б мінімальними³.

В ході боїв 16 березня 1968 року було знищено селище Мей Лай, що належало до громади Сонгмі у провінції Хуангнай. Загибло кілька сотень мирних жителів, включно з жінками і дітьми. Поки що світ не знає про цей злочин.

Хоча тетський наступ В'єтконгу закінчився провалом і катастрофічними втратами, на американську громадськість він справив шок. Стало зрозуміло, що війну не виграти. Все гучніше лунають заклики вивести війська із В'єтнаму. Наростає деморалізація на верхніх щаблях американського керівництва. Президент Джонсон, виступаючи на національному телебаченні 31 березня, несподівано заявив, що не буде балотуватися на другий термін.

***

Алік Олісевич:

– Коли я хлопцем слухав музику по «Радіо Свобода», там говорилося про революційні події 1968 року у Франції. Та й у радянській пресі просочувалася якась інформація, і у школі розповідали, як паризькі студенти на барикадах борються із несправедливим суспільним ладом. Нам ставили у приклад Даніеля Кон-Бендіта⁴, як і німецького лідера Руді Дучке⁵. Я відчував, що за цим є якась ширша основа. Про це свідчили фотографії з польських журналів. Того ж року відбулися революційні події у Празі і Варшаві. Я тоді не робив різниці між усім цим, вони видавалися речами одного і того ж порядку. Адже всюди серед учасників були довговолосі хлопці, які боролися за ідею.

У 1968-му в Західній Європі найвищий градус суспільної напруги спостерігався у Парижі.

---

³ – з мемуарів генерала Вільяма Вестморленда (1914–2005) – головнокомандувача американських військ у В'єтнамі у 1964–1968 рр.

⁴ – Даніель Кон-Бендіт (1945).

⁵ – Рудольф Дучке (1940–1979).

Два роки тому Даніель Кон-Бендіт прибув з Німеччини, щоби вступити до університету Сорбонни. Факультет був розташований у новозбудованому кампусі у паризькому передмісті Нантер. Рудий Дені, як його прозвали за руду шевелюру, прославився тим, що під час святкової промови міністра освіти з нагоди відкриття в Нантері університетського басейну, попросив у міністра закурити, а потім заявив про

потребу вільного входу до дівочого гуртожитку. Коли наприкінці минулого року з'явилася чутка, що Кон-Бендіта збираються відрахувати з університету, в Нантері почалися студентські заворушення, і його залишили в спокої. Так Даніель стає студентським лідером.

У березні 1968-го було заарештовано кілька студентів, які протестували проти війни у В'єтнамі. Їм інкримінували напад на паризьке представництво «Американ Експрес». Вимагаючи звільнення товаришів, студенти захопили 22 березня приміщення адміністративного корпусу в Нантері. Поліція прислала кількох агентів, але їх вичислили і сфотографували. Фотографії виставили у приміщенні факультету. Поліцейські намагалися запобігти цьому, але студенти витіснили їх із кампуса.

У квітні в Західному Берліні відбулася подія, яка справила значний вплив на Даніеля Кон-Бендіта.

Руді Дучке перебрався зі Східного Берліна до Західного, щоби вступити до Вільного університету, якраз перед початком будівництва Берлінського муру. Тут він захопився ідеями марксизму і революції свідомості, за що його вважали анархістом. Під час молодіжних протестів 1967 року в Західному Берліні поліцай застрелив студента Бенно Онезорга⁶. Дучке, аби змусити уряд розслідувати

⁶ – Бенно Онезорг (1940–1967).

це вбивство, закликав провести Sit-In по всій ФРН і створити єдиний фронт студентів і робітників. Він стає популярним, його починають цькувати, і називають «ворогом народу № 1». 11 квітня 1968 року екстреміст Йозеф Бахманн тричі вистрелив йому в голову. Руді дивом залишився живим.

30 квітня адміністрація Сорбонни звинуватила студентів у підбурюванні до насильства і оголосила про припинення занять. Це викликало спалах обурення. 2 травня у Парижі почалися демонстрації, які стрімко поширюються по багатьох університетах Франції. Наступного дня студентів підтримали робітники, почалися страйки. 6 травня 20 тисяч студентів пройшли вулицями Парижа, їх вітав народ. По дорозі демонстрантів атакувала поліція. У Латинському кварталі вирости барикади і почалися вуличні бої. Лише до 2-ї години ночі поліції вдалося розсіяти повсталих. Незважаючи на сотні арештованих, сугички продовжувалися і в наступні дні. На підтримку студентів виступили письменники і комуністи, замайорили червоні прапори, чути було Інтернаціонал.

10 травня на демонстрацію знову вийшло 20 тисяч студентів, до вечора їх було вже 50 тисяч. Уночі розгорілися бої з поліцією на бульварі Сен-Мішель (так звана «Ніч барикад»).

«Дені ле Руж», якого називали так вже не тільки за колір волосся, а й за ліві погляди, став символом паризької молодіжної революції. Не лідером, а символом. Влада, намагаючись посягти серед повсталих ворожнечу, наголошувала на участі іноземців у заворушеннях, і називала серед них Даніеля Кон-Бендіта. Лозунг «Насильство – це радість» також приписували йому.

Даніель Кон-Бендіт:

– Я ніколи не був марксистом, ні тоді, ні тепер, не хотів бути ні терористом, ані міністром.

Зважаючи на ситуацію, 10 травня він покидає Париж. Проте його далі звинувачують у підбурюванні до бунтів, одночасно не забуваючи про його єврейське походження. У відповідь студенти скандували: «Ми всі – німецькі євреї».

Грандіозні демонстрації пройшли 13 травня у Парижі та інших містах, у них взяло участь 800 тисяч людей. Увечері студенти захопили Сорбонну і оголосили, що відтепер університет відкритий для всіх трудящих. Було створено самоврядні органи – Генеральні асамблеї та «Окупаційний комітет для управління Сорбонною». Того ж дня робітники провели 24-годинний страйк, який паралізував Францію.

Влада змушена була відступити. Поліція покинула університет і звільнила всіх арештованих.

Починаючи з 14 травня, робітники за прикладом студентів починають захоплювати підприємства і створювати на них Комітети самоврядування і Комітети дії. За три дні було захоплено півсотні підприємств по всій Франції. Робітничі комітети встановлюють революційну дисципліну і налагоджують постачання продовольства, виганяючи посередників.

15 травня студенти захопили паризький театр Одеон, який оголосили відкритим дискусійним клубом, а потім театр Комеді Франсез, де мав працювати цілодобовий народний парламент. Над ними замайоріли червоний і чорний прапори. Латинський квартал був обклеєний гаслами «Звільнення має бути тотальним, або його не буде зовсім!», «Уяви собі – війна, а на неї ніхто не пішов!», «Алкоголь убиває. Приймайте ЛСД!». Набула популярності лівацька формула «Грьох М»: «Маркс – бог, Маркузе – вождь, Мао – меч». 20 травня бастували 10 мільйонів. Це був найбільший страйк в історії Франції.

Щоб якось розрядити ситуацію, влада вирішила депортувати Кон-Бендіта. 22 травня його відправили до Німеччини. У відповідь повсталі 24 травня підпалили паризьку біржу. Уночі знов відбулися криваві вуличні бої («Кривава п'ятниця»).

29 травня раптово зник президент де Голль. Ситуація була критична, влада у Франції, здавалося, лежала під ногами. Проте насправді президент виїжджав інспектувати французький військовий контингент, дислокований у Німеччині. Наступного дня 30 травня він прибув до Парижа. Із цього моменту настає перелом.

Поступово хвиля страйків спадає. Натомість влада, попри переговори з повсталими, діє методично і жорстко і 12 червня переходить у контрнаступ. Через два дні було очищено Одеон, а 16 червня захопили Сорбонну.

Студентська революція в Парижі була спонтанною і, по суті, не мала мети. Це був ірраціональний бунт, який не мав виразних лідерів. Проте революційний вибух засвідчив глибоку кризу традиційного консервативного суспільства, хто би там не стояв за плечима революціонерів. Одним із гасел було «Заборонено забороняти».

Даніель Кон-Бендіт:

– Ми хотіли розробити проект нового суспільства, яке б не було підвладним ані ринку, ані якій-небудь політичній партії. Створити новий стиль життя, який не був би підпорядкований життєвій моралі батьків.

***

«І ми назривали квіток, і зі скромними букетиками вийшли до міста, де проїжджали бронемашини, ми кричали: мир, мир! Обійшли з тими нашими гаслами цілі Душники, але на правду усвідомлювали, що не можемо вдіяти нічого, і на наших очах, на очах тих, які вірили, що врятують світ любов'ю, що настане мир, починається війна. [Пророк]» (Каміл Сінович «Хіппі в ПНР»).

Серед країн «соціалістичного вибору» найбільш прогресивною була Чехословаччина. Навесні 1968 року, синхронно з початком Празької весни, виникає «Чехословацький хіппі-клуб Soul». Він мав 1100 зареєстрованих членів віком від 15 до 25 років. Керівником був Мартін Бенеш з Праги. «Soul» організував хіпові зльоти і порушував

питання обов'язкової військової служби. 1 травня під час святкування Мажалесу кілька десятків членів клубу разом з іншими учасниками демонстрації вручили маніфест-декларацію першому секретареві ЦК Компартії Чехословаччини Александрові Дубчеку. Гімн Скотта Маккензі «San Francisco» став одним із символів Празької весни.

У Польщі так само почали проводити хіпісові зльоти, перший із них відбувся у липні 1968 року в Мельні на березі Балтійського моря. Другим мав бути зліт у Душниках на кордоні з Чехословаччиною.

Пророк:

– Найбільший удар для мене був, коли ми добиралися до Душників, і на стопі зупинилася військова бронемашина. Ми сіли, а вони питають, куди їдемо. Кажемо, що до Душників на зліт любові. А ви? А вони відповіли, що їдуть на війну.

Поки учасники добиралися до Душників, танки і бронетехніка прямували до чехословацького кордону. Увечері до кемпінгу прибула міліція, всім сказали роз'їжджатися. Пророк відповів, що з ними є двоє людей з Радянського Союзу. Тоді їх залишили в спокої:

– Бо якщо росіяни, то значить, дозволено.

Перед світанком їх розбудив шум військових літаків, від яких небо здавалося сірим.

О 2-й годині ночі 21 серпня на празькому летовищі висадилися радянські повітряно-десантні частини. Вони блокували аеродром, туди почали прибувати військові літаки. Скоро у Чехословаччині було півмільйона солдатів з СРСР і країн-сателітів. Біля радіоцентру в Празі вирости барикади і розгорілися вуличні бої. За кілька днів загинуло близько 30 людей, 300 було поранено. Чехословацький уряд

звернувся до Ради Безпеки ООН за допомогою, але окупанти вивезли Дубчека до Москви і змусили відкликати звернення. За це обіцяли звільнити заарештованих. Дубчек підписав протокол і залишився при владі, проте в країні почали згортати демократичні процеси.

Менш як за місяць після вторгнення у Празі була створена рок-група «The Plastic People of the Universe». Назву позичили у Френка Заппи з пісні 1967 року. Група виступала в андеграунді, її лідером був Мілан Главса⁷.

***

«Я біжу через Лінкольн-парк, навколо вивергаються балони зі сльозогінним газом. Обертаюся, сцена нагадує газову атаку 1917 року з кіноархіву. Я добираюся до вестибюля готелю «Лінкольн», де лікарі допомагають жертвам газової атаки. Фотограф із «Лайф-Тайм» лежить на лавці, лікарі промивають йому очі. Скоро він приходить до тями і починає фотографувати все навколо. На вулицях лягаві метаются, як перезбуджені коти» (Вільям Берроуз «З'ява червонозадого ідеалу»).

Під час проведення Демократичної конвенції у Чикаго мали оголосити кандидата на майбутні президентські вибори від правлячої партії. Реальний кандидат від Демократичної партії Роберт Кеннеді, який виступав за припинення війни у В'єтнамі, був убитий на початку червня. Влада пропонувала висунути віце-президента США Губерта Гемфрі, який збирався продовжувати політику Ліндона Джонсона.

До початку відкриття Конвенції до Чикаго з'їжджаються протестувальники. Організаторами виступили «The Move», Молодіжна Інтернаціональна партія та інші. Еббі Гоффман на противагу З'їздові Смерті оголосив проведення Фестивалю Життя. Щоби зібрати якомога більше людей,

---

⁷ – Мілан Главса (1951–2001) – басист «The Plastic People of the Universe».

Еббі заявляв, що мітинги будуть супроводжуватися атракціонами і розвагами, хоча насправді цього не планували. Дигтери виступали категорично проти обману.

Мер Чикаго Річард Дейлі пообіцяв, що не допустить порушень громадського порядку. Проти демонстрантів виставили 23 тисячі поліції, національної гвардії і федеральних військ.

Еббі Гоффман закликав усіх влаштувати табір у Лінкольн-парку. За місцевим чиказьким законодавством у ньому заборонялося перебувати після 23-ї години.

– Я готовий вмерти за право спати у Лінкольн-парку, – заявив Еббі.

Від Молодіжної Інтернаціональної партії також готувалися висувати кандидата на президентські вибори. Претендентом мав бути кабан, якого після виборів планували засмажити.

– Якщо ми не зможемо мати його в Білому домі, ми будемо мати його на сніданок.

Рубін і Гоффман довго шукали претендента на свинофермах в околицях Чикаго:

– Наш свинтус має бути найбільш смердючим і огидним кнуром, який коли-небудь пердів на Землі. Від нього має нудити⁸.

Врешті купили молодого 66-кілограмового кабанчика. Його нарекли Пігасусом, за аналогією з крилатим Пегасом, і лідером Молодіжної Інтернаціональної партії. Проте Ед Сандерс був категорично проти вбивства.

У п'ятницю 23 серпня семеро їппі зранку доставили Пігасуса фургоном до Чиказької мерії. Там вже зібрався натовп. Біля статуї, зведеної недавно за проектом Пабло Пікассо, Пігасуса проголосили кандидатом у президенти США. Потім його спробували завести до муніципалітету, але у дверях на них накинулася поліція і заарештувала сімох чоловік разом із Джеррі Рубіном. Восьмим арештованим був Пігасус.

⁸ – епізоди з книги Джеррі Рубіна «Роби це!» (1970).

А в Лінкольн-парку зібралося 10 тисяч людей. Влада дозволила проводити акції упродовж двох днів, але не пізніше, ніж до 23-ї години, як того вимагало місцеве законодавство. О 13-й годині Фестиваль Життя оголосили відкритим. Було вшановано пам'ять 17-річного Діна Джонсона, якого уночі застрелила поліція за те, що мав при собі пістолет. Оратори протестували проти введення радянських військ до Чехословаччини. На автомобільних платформах виступали рок-гурти, зокрема «МС 5» з Мічигана, менеджером якої був Джон Сінклер⁹. Проте багато груп через протидію влади відмовилися від участі у концертах. Із настанням комендантської години всі організовано покинули парк.

Наступного дня народ знову зібрався в Лінкольн-парку. Поліція пробувала перешкоджати, і щоб уникнути конфронтації, Аллен Гінзберг вивів людей з парку під мантри «Ом-м-м». Проте в неділю 25 серпня протестувальники вирішили піти на порушення закону про комендантську годину і заявили про захоплення парку.

Еббі Гоффман:

– Не бійтеся репресій – не треба через жорстокість влади відмовлятися від демонстрацій взагалі. Під час Другої світової війни в Данії виходили на вуличні демонстрації проти нацистської окупації. Навіть сьогодні у центрі Сайгона в'єтнамці проводять антивоєнні виступи. Репресій не уникнути, але переоцінювати їх – ще більший тактичний прорахунок, аніж недооцінювати.¹⁰

Поліція витіснила людей, але вони знову увійшли до парку. У понеділок влада вирішила дати демонстрантам урок і ввечері було влаштовано побоїще.

Вільям Берроуз:

---

⁹ – Джон Сінклер (1941) – один із засновників партії Білих пантер в Енн-Арбор, штат Мічиган.

¹⁰ – з книги Еббі Гоффмана «Steal This Book» («Вкради цю книгу»)(1971).

– Догори до Лінкольн-парку, де поліцейські безпристрасно лупцюють палицями іппі, репортерів і роззяв. Зрештою, невинних роззяв не буває. Чого вони сюди прийшли?¹¹

Незважаючи на це, у вівторок люди знову почали просочуватися до Лінкольн-парку. В ньому палили вогнища і співали пісні. Проти них застосували сльозогінний газ, і це нагадувало Берроузіві кадри з кінохроніки про газову атаку 1917 року:

– Я піднімаю очі і бачу щось подібне до танкового батальйону часів Першої світової війни, що насувається на молодіжну демонстрацію.

¹¹ – тут і далі цитати з оповідання В. Берроуза «З’ява червонозадого ідеалу» (1968).

У середу 28 серпня мітинг перенесли до Грант-парку. Акція була добре організована, що засвідчує Берроуз, який опинився в другій шерензі протестувальників. Багато хто у міцних шоломах і синіх уніформах, вони мають накладки на плечах і алюмінієві гульфики. Розпорядників акції важко відрізнити від поліцейських. Всі шикуються, з мегафонів лунають команди:

– Ставайте тісніше. Відстань між шеренгами – п'ять футів. Гей там ззаду, не треба курити цю штуку. Зберігайте холонокровність. Це ненасильницька демонстрація. Ганчірки проти сльозогінного газу можна отримати у медиків.

Джеррі Рубін:

– Ми повинні розпалювати вогнища, блокувати роботу метрополітену, влаштовувати страйки і снігові бурі, тому що тільки таким способом зможемо принести в місто звільнення.

Еббі Гоффмана арештували з самого ранку, і він цілий день провів у поліцейському відділку.

О 15.30 поліція увірвалася в натовп і почалася битва. В хід пішли палиці і гумові кийки. На кожного з демонстрантів припадало п'ять копів. Протестувальники закидали їх камінням і уламками бетону. Навколо аж сіріло від сльозогінного газу.

Том Хейден закликав усіх вийти з парку і рухатися до готелю «Хілтон», де мали оголосити кандидатом у президенти Губерта Гемфрі. 1500 чоловік пішло колоною на Мічіган-авеню. Проте о 20-й вечора перед готелем Хілтон знову почався розгін. Поліція ніби зірвалася з ланцюга. Лупцювали усіх підряд – і демонстрантів, і репортерів, і випадкових перехожих. Цю подію охрестили «Поліцейським бунтом». Близько 500 чоловік отримали травми і постраждали від сльозогінного газу, 45 були госпіталізовані. Все це демонстрували по телебаченню. Вся країна стала свідком того, як поліція вийшла з-під контролю і воює з народом.

Гантер Томпсон:

– Я поїхав звідти в істеричній агонії, переконаний, що американська мрія забиває себе саму кийками до смерті. Порівняно з поліцією, те що виробляли Ангели Пекла – просто дитячі пустощі.

Вільям Берроуз:

– Молодіжне повстання – це міжнародний феномен, небачений у світовій історії. Я не вірю, що вони заспокояться і до тридцяти років стануть чиновниками, як хотілось би вважати істеблїшменту.

***

У вересні 1968 року Едгар Гувер назвав Чорних пантер «Найбільшою загрозою для внутрішньої безпеки країни». Проти них почалася справжня війна.

Ще у квітні, через два дні після вбивства Мартіна Лютера Кінга, в Окленді з поліцейської засідки було застрелено скарбника партії юного Боббі Хаттона¹². «Міністр інформації» Чорних пантер Елрідж Клівер¹³ був поранений і емігрував на Кубу.

В американському суспільстві зростає хвиля насильства. Гасло хіппі «Ні війні» поступово змінюється гаслом Пантер «Немає миру».

На одному з мітингів лідери Чорних пантер запитали, чи хочуть люди миру?

– Так, – відповів натовп.

– А от не буде миру. Пора воювати.

¹² – Боббі Хаттон (1950–1968).

¹³ – Елрідж Клівер (1935–1998).

1969 рік

*How many years must a mountain exist
Before it is washed to the sea
How many years can some people exist
Before they're allowed to be free
How many times can a man turn his head
And pretend that he just doesn't see
The answer, my friend, is blowing in the wind
The answer is blowing in the wind.¹*

16 січня на Вацлавське Наместі у Празі вийшов студент Ян Палах². Близько 16-ї години він зняв пальто, вилив на себе пляшку з бензином і запалив сірника. Пробігши кілька метрів у бік Національного музею, де раніше збиралася прогресивна молодь, він впав.

Загальна атмосфера пригніченості, що запанувала після підписання зрадницького протоколу, деморалізувала чехів і словаків. Із цим Ян Палах звертався до народу: листа він встиг кинути до поштової скриньки:

– Оскільки наші народи перебувають на грані відчаю і покірності, ми вирішили висловити протест і пробудити народну совість. Наша група складається з волонтерів, готових спалити себе заради спільних вимог. Оскільки мені випала честь витягнути перший жереб, я скористаюся своїм правом написати першого листа і стати першим людським смолоскипом. Ми вимагаємо скасування цензури і заборони «Zpravu»³. Якщо

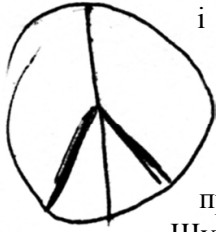
---

¹ – Скільки років існуватиме гора // Доки її змиє морем // Скільки років чекатимуть люди // Щоб їм дозволили стати вільними // Доки люди будуть відмахуватися // Вдаючи, що нічого не бачать // Відповідь, друже, витає в повітрі // Відповідь витає в повітрі (Боб Ділан «Blowing In The Wind», 1962).

² – Ян Палах (1948–1969).

³ – чехословацька газета окупаційного періоду.

наші вимоги не будуть виконані протягом п'яти днів до 25 січня 1969 року, і якщо народ не виявить достатньої підтримки цих вимог у вигляді генерального і безстрокового страйку, запалає ще один смолоскип.

Про вчинок Палаха дізналися всі. Біля Національного музею на Вацлавському Наместі зібралися студенти. До них приєднався Ян Зайіц⁴ з технічного коледжу в Шумборку. Почалася акція голодування, вона тривала до 25 січня – дня похорону Палаха. Похід до корпусу філософського факультету Карлового університету, де він навчався, переріс у багатотисячну демонстрацію.

Пройшло вже три тижні, але ніхто не сповнив його пророцтво. І тоді Зайіц вирішив, що це має зробити він. Зранку 25 лютого 1969 року Ян разом із трьома однокласниками виїхав до Праги. В туалетному приміщенні він вилив на тіло бензин. Потім попрощався з друзями, віддав їм записку і пішов на Вацлавське Наместі, де загинув близько 1.30.

– Я йду на цей крок не для того, аби мене оплакували, або щоби стати знаменитим, і не тому, що зійшов з розуму. Я вирішив принести себе в жертву, щоб ви нарешті взяли себе в руки і не дозволяли гнобити себе диктаторам. Пам'ятайте, коли вода піднімається над головою, вже не важливо, наскільки високо піднявся її рівень.

Про закінчення однієї епохи і народження нової свідчили події у Берклі у травні 1969-го, коли студенти відстоювали своє право на власний парк і загинув студент Джеймс Ректор. Про це свідчили «Роллінги»:

*I was born in a cross-fire hurricane
And I howled at my Ma in the driving rain,
But it's all right now, in fact, it's a gas!
But it's all right, I'm jumpin' jack flash,
It's a gas! Gas! Gas!*⁵

СДС тріщав по швах. 18 червня в Чикаго відкрилася національна конференція СДС. Одна із фракцій розповсюдила маніфест, який починався словами: «You don't need a weather man to know which way the wind blows»⁶. Його підписали 11 активістів нью-йоркської та чиказької секцій. Згодом їх назвуть «везерменами». Вони симпатизували Чорним пантерам, ідеалізували Че Гевару і закликали до партизанської війни. Як видно, методологія ненасильницької боротьби покоління квітів відходила у минуле. Міський партизан – ось новий герой нової епохи. Її символом і секс-символом стала Бернардин Дорн⁷ – прекрасна фурія з полум'яним волоссям і довгими ногами. Одягнута в чорну шкіру, міні-спідницю і високі шнуровані черевики, вона гасала на мотоциклі вулицями Нью-Йорка.

Проте у людства залишався світлий шанс.

«Вершиною музичної традиції, інспірованої рухом хіппі, був фестиваль «Вудсток». Він став найбільшим рок-фестивалем всіх часів і апогеєм епохи хіппі. На ньому панувала надзвичайно тепла, приязна атмосфера, ентузіазм і піднесення. Подібних заходів, що збирали б півмільйона людей і відбувались без жодних насильницьких ексцесів, не було ні до, ні після того. Туди з'їжджалися юрбами, на дорогах збиралися затори, люди кидали машини і йшли

---

⁵ – Я народився серед вогненного шквалу // І кликав маму у зливу // Але тепер справді все класно // Все в порядку, це офігенний кайф // Це клас! Клас! Клас! (Rolling Stones. «Jumpin' Jack Flash», 1968).

⁶ – Не потрібен синоптик, аби дізнатися, куди дме вітер (з пісні Боба Ділана «Subterranean Homesick Blues» 1965 року)

⁷ – Бернардин Дорн (1942) – одна з лідерів нью-йоркської секції СДС і фракції везерменів.

пішки через поля. Центральною темою був протест проти продовження війни у В'єтнамі. Джимі Гендрикс імпровізував на тему американського гімну, і в звуках гітари вчувалися свист куль, розриви мін і гуркіт бойових вертольотів» (Джубокс «З неопублікованої Рок-Енциклопедії»).

Фестиваль проводила нью-йоркська агенція «Woodstok Ventures Inc». Назву обрали від містечка Вудсток, штат Нью-Йорк, який мав славу богемної столиці Східного узбережжя. Тут проживав Боб Ділан. У проведенні акції намагалися втілити ідею повернення до природи, фестиваль рекламували як замський вікенд. Проте в самому Вудстоку місця не знайшлося: організатори розраховували на 100 тисяч людей. Потрібних 600 акрів поля знайшли за 50 миль звідси на фермі Макса Ясгура біля містечка Бетел, штат Нью-Йорк. Назву фестивалю вирішили зберегти. Потужна рекламна кампанія спричинила справжнє паломництво молоді. Кеннет Бебс відрядив 5 автобусів на Вудсток, одним із них був той самий «Furthur». Скоро тут зібралося майже півмільйона. Поліції було надто мало, як на таку кількість людей, але її втручання і не потребували. Найбільшими правопорушеннями були випадки, коли хтось переліз через огорожу, аби потрапити без квитка. Люди ділилися, чим мали, оскільки сюди не могли під'їхати вантажівки, щоб забезпечити всіх продуктами. Фестиваль розпочався у п'ятницю 15 серпня близько 17-ї години. Виступали Раві Шанкар, Джоан Баез, Карлос Сантана, «Grateful Dead», Дженіс Джоплін та інші. Досі Америка ще не бачила стільки «розкутого суспільства», це було ніби втілення ідеї про нову Націю, що має прийти на зміну Нації Свиней з їхнім конформізмом і міщанством.

Еббі Гоффман:

– Норман Мейлер класний, найкращий письменник їхньої нації. Але Нація Вудстока письменників не має і не потребує – ми маємо поетів-воїнів. Нехай Норман Мейлер роздумує про історичне значення висадки на

Місяць⁸; нас хвилює інше: я вважаю, що досвід Вудстока – це перша спроба Людини висадитися на Землю⁹.

«The Who», відомі своїми акціями із розбиванням гітар, через незрозумілу ситуацію з оплатою, довго не виходили на сцену. Вони почали аж о 5-й ранку в неділю. У перерві до мікрофона підійшов Еббі Гоффман і вигукнув:

– Що ж, ми так і будемо сидіти і слухати все це лайно, поки Джон Сінклер гние в тюрмі?

Сінклер був арештований минулого місяця після того, як пригостив марихуаною двох переодягнутих фараонів. Тепер йому світило 9 років за ґратами. Піт Тауншенд¹⁰ виштовхав Гоффмана в шию, здається, Еббі ще й дістав гітарою по плечах. Це був єдиний акт насильства на Вудстоку.

Потім виступали «Jefferson Airplane», Джо Кокер. Останнім на сцену 18 серпня зранку вийшов Джимі Гендрікс.

Живі смолоскипи на вулицях Праги не пройшли непомітними. В річницю окупації Чехословаччини народ піднявся на боротьбу. Масові демонстрації почалися 19 серпня, переростаючи у Празі і Брно в барикадні бої. За три дні загинуло 5 людей, сотні було поранено. У боях брали участь члени хіппі-клубу «Soul». А потім Александр Дубчек підписав закон про запровадження надзвичайного стану. Було арештовано тисячі людей.

24 вересня у Чикаго почався суд над організаторами минулорічних заворушень. На лаві підсудних опинилися Джон Делінджер, лідери СДС Том Хейден, Ренні Девіс і Джон Фройнз, і троє іппі: Еббі Гоффман, Джеррі Рубін і Лі Вейнер. Разом із ними у справі проходив голова Партії чорних пантер Боббі Сіл. Всіх було заарештовано. Судовий процес отримав назву «Чиказької вісімки» і перетворився

---

⁸ – 20 липня 1969 року американський космічний корабель «Аполлон-11» висадився на Місяць.

⁹ – з книги Еббі Гоффмана «Нація Вудстока» (1969).

¹⁰ – Піт Тауншенд (1945) – гітарист «The Who».

на шоу. На запитання судді про вік, Еббі Гоффман заявив: «Я дитина Шістдесятих». Джеррі Рубін промарширував вперед, викинувши праву руку з вигуком «Гайль!». Проте на їхні витівки влада вже дивилася крізь пальці, їй потрібні були Чорні пантери. Боббі Сіла доправили до зали суду в кайданках, потім його справу взагалі виділили в окреме провадження.

На знак протесту проти судилища везермени оголосили Дні Гніву в Чикаго.

Джон Джейкобс¹¹:

– Ми принесемо тотальну громадянську війну із В'єтнаму і всі інші фашистські імперіалістичні війни до ваших домівок. Перетворимо імперіалістичну війну на громадянську, як учив Ленін. Ми надеремо вам задниці.

Напередодні 5 жовтня в Чикаго на площі Хейрмаркет вибухом було знесено в повітря монумент поліцейським, котрі загинули від анархістської бомби в час першотравневих заворушень 1886 року. Цей прецедент залишився непокараним, нікого не заарештували.

У призначений час 8 жовтня зібралося трохи більше півтисячі молодих людей. У них були мотоциклетні шоломи і рукавиці, щоб кидати гранати зі сльозогінним газом у поліцейських. Увечері після короткого мітингу вони побігли вулицями заможних районів Чикаго, розбиваючи металевими трубами автомобілі і вітрини банківських контор, а разом і вікна у помешканнях середнього класу. Поліція почала стріляти, бої тривали півгодини, було вбито 6 активістів, заарештовано 68, і поранено 28 поліцейських. Заворушення у Чикаго тривали 4 дні.

У жовтні у Сент-Петерсберзі, штат Флорида, помер король бітників Джек Керуак. Останні десять років були для нього важким випробуванням. Бодлерівська туга зваблювала і зманювала, і нарешті повернулася¹². Статус культового

---

¹¹ – Джон Джейкобс (1947–1997) – один з лідерів нью-йоркської секції СДС і фракції везерменів.

¹² – за романом Д. Керуака «Ангели спустошення» (1965).

письменника, літописця Ангелів спустошення – поетів і персонажів Сан-Франциско Поетичного Ренесансу, плюс егоцентризм і твердолобий консерватизм аж до підтримки війни у В'єтнамі приводили до затяжних депресій і запоїв. 20 жовтня у нього почалася кровотеча з вен стравохода внаслідок цирозу печінки, і наступного дня він помер.

Полум'яні заклики до насилля розбудили демонів зла. Із глибин п'їтьми виринули монстри жорстокості і ненависті. У жовтні з'явилися підстави вважати, що жорстоке убивство актриси Шарон Тейт¹³ і ще шістьох людей в Лос-Анджелесі в серпні 1969-го здійснили члени хіпової Сім'ї Чарлі Менсона¹⁴. У листопаді світ дізнався про військовий злочин у Сонгмі; згодом у цьому звинуватили лейтенанта Вільяма Келлі¹⁵, командира 1-го взводу в складі піхотної роти «Чарлі».

– Ми прийшли туди, щоб убити ідеологію, носіями якої були ці – не знаю, як назвати – пішаки, гвинтики, шматки м'яса, – згадував Келлі. – До комунізму я ставився приблизно так, як південці ставляться до негрів.

4 грудня під час нічного нальоту на офіс Чорних пантер у Чикаго поліцейські застрелили Фреда Гемптона¹⁶.

---

¹³ – Шарон Тейт (1943–1969).

¹⁴ – Чарлі Менсон (1934).

¹⁵ – Вільям Келлі (1943).

¹⁶ – Фред Гемптон (1948–1969).

Перед тим йому підсипали барбітурати в компот. Незважаючи на молодий вік, Фредді володів неабияким дипломатичним хистом, підтримував контакти із везерменами і був потенційним лідером Партії чорних пантер.

– Він хороший хлопець і тепер мертвий, – сказав поліцейський офіцер, коли тіло Гемптона стягнули з ліжка і кинули в дверях.

Про завершення періоду невинності покоління квітів заговорили після рок-концерту на мототреку Altamont Speedway за 40 миль від Сан-Франциско, який відбувся 6 грудня. Проводили його «Rolling Stones» в рамках американського турне. Концерт був безплатний і погано організований. Прибуло надто багато людей – 300 тисяч. Сцена була розміщена надто близько до публіки. Ангелам Пекла, які стояли на охороні, пообіцяли 500 доларів на пиво. Глядачі накачували себе наркотиками, в залі раз-у-раз спалахували бійки. В напруженій обстановці Ангелам ледве вдавалося втримувати публіку, щоб та не рознесла сцену. Навіть Сонні Баргер не міг тут нічого вдіяти. У той момент, коли «Роллінги» виконували «Sympathy For The Devil», до сцени наблизився 18-річний негр, який викинув вгору руку з пістолетом. П'яні Ангели накинулися на нього, і один із них наніс йому смертельний удар ножем. У той день загинули ще три випадкові жертви.

Наприкінці грудня у Флінті, штат Мічиган, відбулася Військова рада фракції везерменів. Було вирішено йти в підпілля і переходити до тактики бомбових нападів на адміністративні приміщення, за можливості уникаючи людських жертв.

Джон Джейкобс:

– Ми будемо підпалювати, грабувати і руйнувати. Ми влаштуємо кошмар вашій матері.

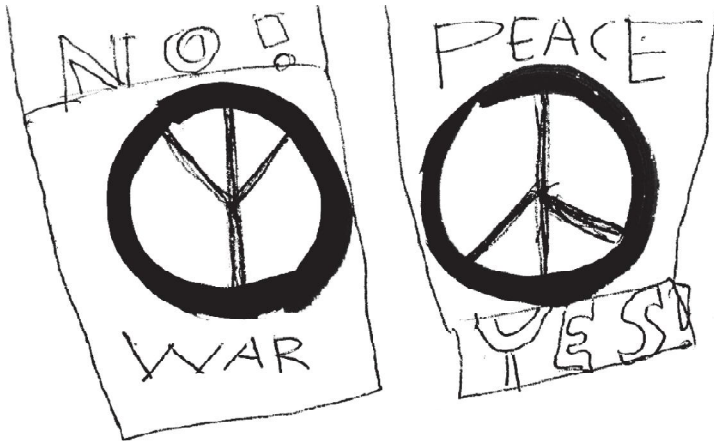
Історія Чарлі Менсона породила багато зразків чорного гумору. За один із них пізніше доводилося розплачуватися професору Бернардин Дорн:

– Убили свиней, з’їли їхню жратву і встромили виделку в живіт.

Як видно, світла Ера Водолія настане нескоро, до неї все ще дуже далеко.

*When the Moon is the Seventh House
And Jupiter aligns with Mars
Then place will guide the planets
And love will steer the stars
This is the dawning of the Age of Aquarius.¹⁷*

---

¹⁷ – Коли Місяць буде в Сьомому Будинку // І Юпітер вирівняється з Марсом // Світ буде керувати планетами // І любов буде правити зірками // Тоді настане Епоха Водолія (із мюзиклу «Hair» 1967 року).

I'll Follow the Sun

*Видива! знаки! галюцинації! чудування! екстази!
усе спливає вниз течією Америки!
Сни! поклоніння! обожнення! просвітління! човни
переповнені якнайчутливішим хламом!¹*

На початку 1970 року психоделічна революція втратила своїх теоретиків і практиків, не враховуючи Кізі, котрий віднайшов мир і спокій на фермі у Плезент Хілл, штат Орегон. У січні було ув'язнено Оузлі Стенлі, якому визначили місце в одному закладі з Чарлі Менсоном, а в березні – Тімоті Лірі, якого президент Річард Ніксон назве «найнебезпечнішою людиною у світі».

В лютому закінчився судовий процес над Чиказькою сімкою. Вейнера і Фройнза виправдали, решта отримали символічне покарання. Проте більшим злом, аніж заниження оцінки суспільного впливу, стала втома від революцій. Джеррі Рубін, Ед Сендерс і Пол Красснер покидають табір їппі.

Навесні 1970-го погіршилася ситуація у В'єтнамі. Незважаючи на запевнення у намаганнях встановити мир, Ніксон оголосив про відправку в Індокитай додаткових військових підрозділів. Здавалося, роки протестів пішли намарно. Це викликало спалах обурення. Піком стали події 4 травня 1970 року в університеті в Кенті, штат Огайо. Студенти підпалили один з корпусів, де готували офіцерів запасу. Пожежників, котрі приїхали на виклик, закидали камінням. За годину в кампус прибули підрозділи Національної Гвардії, губернатор штату оголосив комендантську годину. У відповідь студенти влаштували сидячу забастовку. Напруження зростало, у бік військових полетіло

¹ – Аллен Гінзберг «Плач» (переклад Юрія Андруховича).

каміння, у когось не витримали нерви і хтось із гвардійців відкрив вогонь. В результаті стрілянини четверо студентів загинуло, дев'ятьох поранили. Таким чином, хитка рівновага була зруйнована. У травні до редакції «The New York Times» надійшла аудіокасети з голосом Бернардин Дорн, який сповіщав, що відтепер везермени перебувають у стані війни з американським урядом. Уперше прозвучала назва «Weathermen Underground Organization». Після цього почалася серія вибухів в офісах і адміністративних будинках. Про акцію повідомляли заздалегідь, щоби працівники встигли евакуюватися. Першим пролунав вибух 9 червня 1970 року у штаб-квартирі поліції Нью-Йорка.

Пошуки духовних шляхів незмінно приводили на Схід. Гері Снайдер вже тривалий час студював дзен-буддизм і східну поезію, курсуючи поміж Каліфорнією і Японією. Майк Боуен минулого року подався до Індії і Непалу. Аллен Гінзберг вже побував в Індії раніше. У 1970 році він випадково познайомився у Нью-Йорку з гуру Чог'ям Трунгпа². Обидва намагалися спіймати таксі. Річард Алперт в лютому 1970-го вдруге вирушає до Індії. Перша його зустріч із Махарадж-джі³ відбулася три роки тому. Тоді босий і знесилений, продираючись крізь зарості в джунглях, Алперт потрапив до ашраму в півніжжі Гімалаїв. Коли гуру сказав, що в Річарда нещодавно померла мати, і правильно назвав причину смерті, Алперт відчув, що у нього паморочиться в голові, і що насправді його дім тут. Тепер його ім'я було Рам Дасс.

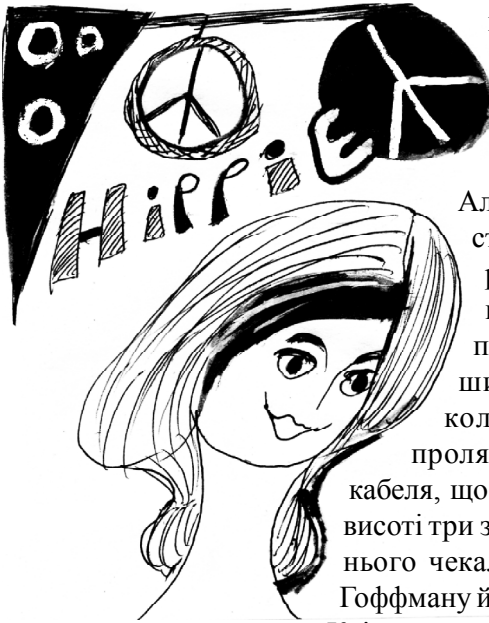
Гері Снайдер:

– У будь-якому випадку Схід і Захід зустрінуться. Подумай тільки, яка велика настане революція, коли Схід

---

² – Чог'ям Трунгпа Рінпоче (1939–1987) – один з перероджених учителів лама-тібетського буддизму, створив Вчення Шамбали. У 1970 р. переселився до США.

³ – Нім Каролі Баба (помер 1973) – служитель культу Ханумана в індуїзмі. Рік народження невідомий. Іменем Махарадж-джі називали багатьох гуру в Індії.

нарешті зустрінеться із Заходом, і всі будуть такими, як ми.⁴

Для Тімоті Лірі, колишнього вчителя Алперта, новим домом мав стати Алжир. Уночі 12 вересня 1970 року Лірі покинув тюремну камеру, попередньо перефарбувавши тенісні шuзи в чорний колір. Шлях на свободу пролягав уздовж телефонного кабеля, що нависав над огорожею на висоті три з половиною метри. Там на нього чекала машина. Завдяки Еббі Гоффману його доправили до Елріджа Клівера, який переховувався в Алжирі.

Втечу Лірі з тюрми влаштували везермени, хоча, враховуючи пізніші події, навряд чи цей крок виправдовував себе⁵.

Вересень 1970-го відкриває список зіркових жертв психоделічної революції. Першість у ньому належатиме Джимі Гендріксу, для цього йому необхідно 18 вересня бути в Лондоні. Для Дженіс Джоплін місцем визначено Лос-Анджелес, 4 жовтня. Наступного року в Парижі прийде черга Джима Моррісона⁶.

У цей період Едгар Гувер підписує секретний документ, що стосувався тактики спецслужб із розколу і нейтралізації організованих студентських і лівацьких груп. До штаб-квартир потягнулися агенти, разом з ними поплив

⁴ – з роману Джека Керуака «Волоцюги Дхарми» (1958).

⁵ – у 1973 році Тімоті Лірі заарештували агенти ФБР в Афганістані. Причини його дострокового звільнення в 1976 р. незрозумілі. ФБР цікавила інформація про везерменів.

⁶ – Джим Моррісон (1943–1971) – лідер групи «The Doors», помер 3 липня 1971 р.

потік наркотиків. Наступними кроками були судові звинувачення. Під шумок разом із екстремістами під роздачу потрапили пацифісти. Еббі Гоффман отримав 5 років умовно. Однак і без цього в середовищі хіппі настали занепад і деградація. У 1971 році Гантерові Томпсону здавалося, що все вже позаду. Еббі Гоффман відрізав бритвою жмут волосся і кинув його в аудиторію:

– У довгому волоссі вже немає жодного сенсу.

Згадка про нову Націю перетворилася на тінь від хмари, що пливе над прерією.

Проте світлим силам був подарований ще один шанс. На початку липня 1972 року в штаті Колорадо оголосили Збір Племен Райдуги. 20 тисяч хіппі зібралися в місці, віддаленому від благ цивілізації, пам'ятаючи про Human Be-In. Їх привели містичні пророцтва індіанців хопі. Давні міфи передавали звістку про континент, який розколовся в океані, і був накритий велетенськими хвилями. Коли заспокоїлися води, люди збудували плоти і попливли до островів. Так виник нинішній світ. Тепер знаки підтверджують, що він закінчується. Багато юнаків з довгим волоссям прийдуть до хопі навчитися їхньої мудрості, щоби вберегти світ від загибелі. Коли в небесах з'явиться корабель, подібний до блакитної зірки, і впаде на землю зі страшенним гуркотом, повсюди настане спустошення і смерть. Але нові люди різних мов і релігій зберуться в єдине плем'я, серед них запанує мир, любов і гармонія, єднання з Матір'ю Землею. Їх назвуть Воїнами Райдуги. Вони приймуть Землю у спадок і планету буде врятовано.

– Який у тебе четвертий пункт, Гері? – спитав Тімоті Лірі в лютому 1967-го на яхті Алана Вотса у Сосаліто.

– Пов'язані з певними датами збори племен, – прорік Снайдер. – Тільки це буде не просто теоретичний пункт, а реальна діяльність.

Welcome Home!

Через півроку бойові дії у В'єтнамі було припинено.

***

*Черепашачий Острів пливе
океаном-небом до пустки-виру
б'є хвостом від того що цілі світи
засвічуються й гаснуть
мигочучи⁷*

Не менш захоплюючий сценарій був написаний у Львові.

– Львіви не розгубилися: хутко збудували собі ковчег, плавали на ньому сорок днів і врешті пристали до пагорба, що вже трохи підсох. Спершу вони назвали його «гора Арарат», але потім перейменували на Едем або Рай (і давньоєврейською, і арамейською це означає «сад» або «святий сад». Пізніше ченці ордену кармелітів побудували на цьому пагорбі свій храм і монастир).⁸

Далі за планом іде поява довговолосих юнаків і дівчат, проте їх чекає поразка. 26 листопада 1970 року було арештовано головного підозрюваного у справі підпільної організації Шарніра. Ця подія зафіксована в архівах спецслужб, на згадку про неї залишився портрет Джимі Гендрікса на стіні Личаківського цвинтаря роботи Асіка Бабія. Сьогодні його контури стерті часом, але щоразу світлий образ Джимі зринає у пам'яті очевидців і спадкоємців традиції.

І раптом...

– Раптом на Україну падає з неба якийсь великий круглий об'єкт, і тут же вся Україна перетворюється на монастирський Сад з костелом Кармелітів Босих у Львові. У саду під деревами сидять здебільшого молоді люди й

---

⁷ – Гері Снайдер «Що тут було раніше» (переклад Ю. Андруховича). Черепашачий острів – поширена серед індіанців назва Північної Америки.

⁸ – Дмитро «Казік» Кузовкін «Справжня історія львів'ян» (1977). Тут і далі – епізоди з текстів Д. Кузовкіна.

мирно спілкуються між собою. Це представники Хіпового братства.⁹

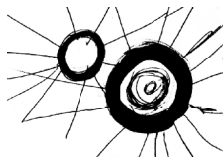
Як стверджував гуру львівських хіппі Грег, уперше він потрапив до Саду в 1971 році. Тоді Сад ще не був Святим – тільки глибока інтуїція могла підказати сучасникам його майбутній статус головної сцени. Круглий об'єкт – велетенський міжгалактичний зонд, небесний ковчег. Команда космічних блукальців, авангард воїнів Епохи Водолія прибуває на Землю. Хмара попелу і диму, страшений гуркіт. Корабель швартується до південної вежі костелу кармелітів, яка прозирає крізь щілину на місці колодязя у Святому Саду в напрямку до центру Землі. Їм необхідно під'єднатися до енергетичного колайдера, схованого у глибинах Інституту Безсмертя і Космічної Етики, що зависає маревом на пагорбах Кайзервальду. Стріла від шпиля костелу трасує маршрут сонячного фунікулера.

Ілько Лемко:

– Ці довговолосі, обірвані, брудні волоцюги несли яскраве духовне світло, і без них ніколи не було б у житті тих, хто з ними спілкувався, тої критичної маси любові, добра й свободи, яка робила пересічного гомо-советікуса змістовною людиною. Хіпі, які прийшли до монастирського Саду, відчули тут хіпісовий дух століть, бо їхні попередники – монахи-кармеліти, як і вони, теж колись відмовилися від багатства, людської пихи і лицемірства, від брутальності і насильства на користь лагідності, незлостивості, добра, співчуття і віри в Боже Провидіння.

І в цей момент Володя Петров вигукнув:

– Тут буде Рай!

---

⁹ – тут і далі – епізоди з книги Ілька Лемка «Сни у Святому Саду» (2010).

***

«Можна тільки здогадуватися, кому прийшла ідея відзначити 1 червня 1971 року День захисту дітей потужною антиамериканською демонстрацією біля стін відповідного посольства. Привід – війна у В'єтнамі. Пацифісти усього світу, перш за все американські, галасували тоді з цього приводу. Московська тусовка була до цього часу вже досить презентабельною, щоби ї собі теж спробувати справити враження. Юра Солнце, наш головний рульовий, начебто ходив до Моссовета за дозволом, і, начебто, йому там видали список рекомендованих лозунгів типу: «Чому плаче в'єтнамська дитина?», «Янкі гоу хоум», ясно, пацифік, перекреслені бомби і т.д.» (Василь Бояринцев «Ми – хіппі»).

Московський піпл зосереджувався «На Маяке» – місці героїчної молодіжної тусовки 1960 року на площі Маяковського. Нова версія контркультурної ідентичності не передбачала лідерів чи авторитетів, хоча все крутилося навколо Юри Солнце¹⁰. Як мінімум від 1969 року. Сформулювати її можна за допомогою семантичних означень «Сонце» і «Система».

1 червня 1971 року на День захисту дітей було заплановано демонстрацію до американського посольства із протестом проти війни у В'єтнамі. Солнце отримав дозвіл Моссовета на лозунги із пацифіком. Очікувалося, що в акції візьмуть участь сотні, а то й тисячі молодих людей. В різних місцях збиралися групи, котрі мали з'єднатися на Манежній площі біля Кремля. Одна з них – близько 150 чоловік зосереджувалася у дворіку колишнього історичного факультету МГУ. Солнце перебував у групі, яка мала вирушати з Пушкінської площі. Проте акція була провалена ще на початковому етапі. Міліція розігнала і побила демонстрантів, багатьох арештували і повиганяли з роботи і навчальних закладів.

¹⁰ – Юрій Бураков (1949–1992).

Більшого успіху досягли у Гродно. Там місцева тусовка збиралася біля пам'ятника Елізи Ожешко навколо рок-групи «Діти Елізи». Одним із учасників був Михаїл Гуленін. У серпні 1971-го до нього приїхали друзі з Вільнюса і Таллінна. Міліція взяла це до уваги і десятох литовців затримали, побили і постригли. Тоді компанія вирішила їхати до села Озери за 20 кілометрів від Гродна. Проте правоохоронні органи не відставали і переслідували їх, а наздогнавши, знову побили і розігнали.

Михаїл Гуленін:

– Тоді виникла ідея тієї демонстрації. Ми знали, як до цього поставляться, але надіялися, що на нас звернуть увагу і перестануть принижувати.

В будинку Гуленіна виготовили 10 плакатів. Аби не спровокувати передчасні репресії, проведення маніфестації заявили на тиждень пізніше. Про справжню дату повідомили небагатьох. В умовлений день до Гродна прибули хіппі з Вільнюса, Таллінна і Ленінграда. О 14-й годині вони вийшли з будинку Гуленіна і вирушили до центру міста. В руках несли плакати «Руки геть від довгого волосся», «Припиніть терор», «Свободу рок-н-ролла» і «All You Need Is Love». По дорозі до них приєдналися 30 хіппі з містечка Мости, також із плакатами. Усіх разом було близько сотні. Вони мали намір пройти об'єднаною колоною через площу Советську до фонтану, де збиралися «патлаті» зі всього міста. Проте, як виявилось, там на них вже чекали.

Михаїл Гуленін:

– Коли ми вийшли на площу, я зрозумів, що запахло смаженим. Повно міліції і комітетчиків у цивільному. «Воронки». Хтось віддає накази по рупору. В руках гумові кийки, хоча вже пару місяців як вони були заборонені.

Почалося брутальне побоїще. Юних борців за справедливість повантажили в автобуси і вивезли за 15 км від Гродно; звідти дітям довелося добиратися додому пішки. Гуленін встиг показати прибалтам вхід до Фарного костелу і дехто із них заховався там. Інших затримали, побили

і постригли, при цьому обов'язково всім рвали кльоші. Увечері провели обшуки у квартирах учасників. З Гуленіним «попрацювали» на місцевому телебаченні – після цього його документів не приймало жодне музучилище.

Через кілька днів у Вільнюсі відбулася демонстрація солідарності на площі Гедіміна. Закінчилася вона тим самим – розгоном і побиттям.

Де було шукати вихід?

Залишався вихід в андеграунд. Необхідність виживати після резигнації Солнца покликала до життя Систему. Завдяки їй хіппі-рух, який на Заході швидко вичерпався, в СРСР зміг протриматися тривалий час, незважаючи на вороже ставлення консервативного суспільства і влади. Флети, вписки, квартирники, підпільні концерти і виставки – все це давала Система. Паралельний світ, альтернатива радянському способу існування, побудована на довірі, а з іншого боку, закрита для «цивільних», опираючись на своєрідний кодекс честі – Система функціонувала, залишаючи світові шанс у майбутньому стати толерантнішим і кращим.

***

*One day you'll look to see I've gone.
For tomorrow many rain, so I'll follow the sun.
Some day you'll know I was the one.
But tomorrow may rain, so I'll follow the sun.
And now the time has come
And so my love I must go,
And though I lose a friend,
In the end you will know.¹¹*

---

¹¹ – Колись ти побачиш, що мене нема // Завтра може падати дощ, так що я йду слідом за сонцем // Колись ти зрозумієш, що я був єдиним // Але завтра може падати дощ, так що я йду слідом за сонцем // І ось час прийшов // Моя люба, я мушу йти // І хоч я втрачаю друга // Зрештою, ти сама зрозумієш (The Beatles «I'll Follow the Sun», 1964).

14 травня 1972 року в Каунасі відбулася найгучніша подія – самоспалення Ромаса Каланти. Каунас був відомий стійкими традиціями опору режимові; у міжвоєнний період тут була столиця незалежної Литви. Ромас походив з інтелігентної сім'ї. Був спокійним хлопцем, як усі, грав у футбол, бренькав на гітарі, малював. Єдине – він надто переймався історією Литви. В 11-му класі (у Литві діяла 11-річна система середньої освіти) Ромас заявив про бажання вступити в духовну семінарію і стати католицьким священником. Після цього почалися проблеми, йому довелося покинути школу і йти працювати на фабрику.

Прогресивна молодь Каунаса збиралася в центрі на Алеї Лайсвес, у сквері біля фонтану перед Музичним театром. Там була точка місцевих хіппі. Туди приходив і Ромас Каланта. Здається, спецслужби і надалі не випускали його з поля зору.

У неділю 14 травня мала відбутися вистава за мюзиклом «Hair», всі чекали вечора. Як завжди, зранку збиралися у сквері на Лайсвес. Ніщо не віщувало близької трагедії. До фонтану прийшов Ромас. Він мав із собою 3-літровий слоїк бензину. Трохи посидів із друзями на лавці і промовив: «Тут ніколи не буде свободи. Навіть саме слово Свобода заборонили. Для чого я повинен жити? Щоби ця система повільно і безжально вбивала мене? Тоді краще вбити себе самому». О 12.30 він зняв куртку, облив себе бензином і підпалив. Це бачили всі. Здійнялася паніка, прибула міліція, швидка допомога. Його відвезли в лікарню. Влада намагалася робити все можливе, аби цей вчинок не отримав розголосу. Проте в куртці залишився записник Ромаса, і всі дізналися ім'я героя.

Поки батьки і старший брат Арвідас марно намагалися пройти до нього в палату, міліція робила в них удома обшук. Шукали антирадянську літературу і, бажано, наркотики, але нічого не знайшли. Медики за всяку ціну мали врятувати Ромасові життя, інакше він ставав мучеником і героєм Литви. Проте наступного ранку він помер. Нікого з друзів не пустили до тіла, цвинтар заблокували. Влада спішила поховати його, остереігаючись заворушень. Газети оголосили Ромаса психічно неврівноваженим і наркоманом.

А в той час молодь, не знаючи, що похорон вже відбувся, прибувала до Каунаса. Влада спробувала заблокувати місто, припинила рух автобусів і поїздів з Латвії та Естонії, людей примушували повертатися додому. Тим не менше, в місті зосередилося багато людей. Величезний натовп зібрався біля дому Каланти, скандуючи: «Де Ромас?!». Вони пішли до міліцейського управління, а звідти на Алею Лайсвес, до художньої галереї, що розмістилася в колишньому костелі. На дзвіниці з'явився литовський триколор. Люди співали національний гімн і вигукували «Свободу Литві».

Пройшов слух, що арештували батьків Каланти і колона рушила до міськвиконкому. Тут їх почали розганяти.

У відповідь полетіло каміння. Одного міліціонера було поранено чи убито. Зав'язалися сутички. Здавалося, що влада втрачає контроль над містом. Наступного дня, 19 травня, прибула армійська десантна дивізія із Пскова. Все закінчилося, як завжди – брутальним побиттям. Було арештовано понад 400 чоловік. Проте місцева влада проявила певний патріотизм і не доповіла в Москву про істинний перебіг подій. Саме тому переважну більшість демонстрантів – молодих робітників та учнів профтехучилищ після допиту просто відпустили додому. Декого засудили до 15 діб арешту, і тільки сімох чи вісьмох – на триваліші терміни ув'язнення. Всім засудженим було від 15 до 25 років.

Демонстрації протесту пройшли у балтійських містах. Романтики відчувають вітер змін. Зі Львова до Каунаса виїжджає юний Алік Олісевич.

Дехто намагався повторити подвиг Каланти, проте люди про це не дізналися – владі вдалося локалізувати ексцеси. Комусь повезло, хтось загинув. До фонтану на Алеї Лайсвес приходили юнаки і дівчата і приносили квіти. Їх арештовували, виключали з навчальних закладів, але це відбувалося рік у рік.

А повсюди в Союзі хіппі-рух, незважаючи на бар'єри і міліцейські кордони, набирає сили і міцнів. Найбільш поблажливим був режим в Естонії – навіть м'якшим, ніж в інших балтійських республіках, і від початку 1970-их років Таллінн стає Меккою радянських хіппі. 1 травня всі їхали до Таллінна – починався автостопний сезон. Постійний збір відбувався на Гірці біля церкви Нігулісте. Тут траплялося найбільше чудес. Тут розгоряється вогнище контркультури, визріваючи до приходу Влади Квітів. Все більше і більше юних адептів, прихильників золотої мрії, ось вони йдуть вулицями Старого Міста, одна з них тягнеться вздовж середньовічної оборонної стіни, розписаної гаслами, емблемами і пацифіками, і її називають

Вулицею Любові.

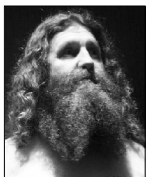
АВТОРИ

Василь Бабій (Асік) – нар. 1953 р. у Львові. Закінчив Львівський інститут прикладного і декоративного мистецтва (1978). Виставки з 1980 р. Працює художником-керамістом. Живе у Львові.

Іван (Нестор) Банах – нар. 1965 р. у Луцьку; через рік сім'я повернулася до Львова. Закінчив Львівський медичний інститут (1988), лікар-анестезіолог. Публікації в пресі з 2004 р. Організатор друкованого проекту «Старе місто» (2007). Живе у Львові.

Ігор Біликівський – нар. 1953 р. у Львові. Художник-графік. Навчався в студії Михайла Лантуха. Виставки з 1991 р. Живе у Львові.

Антон Бриних – нар. 1982 р. у м. Рівне. Закінчив Рівненський університет водного господарства та природокористування (2004). Грає на клавішних та банджо. Живе у Львові.

Олена Бурдаш – нар. у с. Губин Горохівського району Волинської області, у дитинстві сім'я переїхала до сусіднього села Сенкевичівки. Закінчила педагогічне училище в Луцьку (1969), навчалася в художньому училищі ім. І. Труша у Львові (1970–1972). Упродовж 1970–1984 рр. проживала у Львові. Належала до групи Хіппі-Інтелектуалів. Публікації з 1969 р. (альманах «Вітрила»). Виставки з 1987 р. Каталог мистецьких творів (1998). Від 1986 р. проживає в Луцьку.

Speaker (Мар'ян Вахула) – нар. 1980 р. у м. Жовкві Львівської області, від 1999 р. живе у Львові. Закінчив Львівський національний університет ім. І. Франка (2003). Кандидат історичних наук (2010), тема дисертації «Роман Шухевич – військово-політичний діяч України». Працює старшим науковим співробітником Львівського історичного музею. Публікації з 2000 р. У байкерському русі з 1998 р. Член Львівського клубу філіппінських бойових мистецтв.

Бірман (Андрій Грицько) – нар. 1962 р. у Львові. Один з організаторів фестивалю «Гальба» у Львові (1999). З 2005 р. член львівської організації Міжнародної Амністії. Живе у Львові.

Дайва Григеліте – нар. у Вільнюсі. Навчалася у Вільнюському університеті (1982–1985), закінчила інститут соціальної комунікації (2010) у Вільнюсі. Займається графікою, паперовим різьбленням (виставки з 1998 р.), співала в церковному хорі і госпел-хорі «Be Music». Живе у Вільнюсі.

Олександр Іванов – нар. 1959 р. у Москві, закінчив Московське вище художньо-промислове училище (колишнє Строгановське) (1981), художник-монументаліст. Активіст партії «Демократический Выбор» (2010). Живе в Москві.

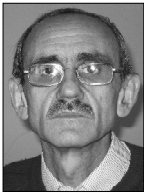
Калич (Олег Калитовський) – нар. 1964 р. у Львові. Поет, музикант. Учасник рок-гуртів «Собача радість» (1982–1987), «Сталкер» (1987), «Діти Тяжкого Року» (1987–1988), «Аптека» (1988–1990), «White Troop» (1990–1992), «+GG+» (1992–1997), «Блюз Плюс» (1998–2000), «Калич Блюз» (з 2001) як вокаліст, барабанщик. Альбоми: з «+GG+» – «З'єднання двох світів напередодні Сонця» (1993), «Правдиве обличчя» (1996); Калич-соло – «Під

краплинами світла» (1997); з «Калич Блюз» – «Живий дух» (2008), «Час повинен змінитися» (2010). Автор поетичних збірок «Романтики Сонця» (1998), «Крик розваленого серця моторошних днів, що повзуть безцільно» (1999), «Отже...» (2002), «Вирваний час Всесвіту» (2003). Живе у Львові.

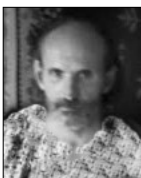
Дмитро «Казік» Кузовкін – нар. 1952 р. у Львові, закінчив Львівський університет ім. І. Франка (1975), філолог. Учасник рок-гурту «Супер Вуйки» (1975–1978; бас-гітара), у 1980-их роках близький до групи інтелектуалів під умовною назвою «Львівська школа» (у 1980-их рр.), член Галицької мистецької асоціації (з 1993). Публікації з 1991 р. (альманах «Фіра»). Виставки з 1993 р. Живе у Львові.

Лько Лемко (Семенів) – нар. 1951 р. у Львові, закінчив Львівський університет ім. І. Франка (1978), історик. Учасник рок-гуртів «Супер Вуйки» (1975–1981, від 2011 р.; лідер, художній керівник, соло-гітара, музика, тексти), «Рух» (1982–1984; соло-гітара). Публікації у пресі з 1998 р. (газ. «Поступ»). Автор книг «Львів понад усе» (2003), «Афоризми про кохання» (2007), «Розкол України» (2008), «Легенди старого Львова» (2008), «Історія львівської ратуші» (2008), «Кохання і смерть» (2009), «Львів повсякденний (1939–2009)» (2009; у співавторстві з Володимиром Михаликом), «1243 вулиці Львова (1939–2009)» (2009; у співавторстві з В. Михаликом і Георгієм Бегляровим), «Сни у Святому Саду» (2010), «Три легенди про кохання» (2010), «Цікавинки з історії Львова» (2011), «Доля України» (2012). Нагороджений Національною премією «Телетріумф» за найкращу телепрограму «Легенди старого Львова» (у 2004 р.). Живе у Львові.

Іван Лучук – нар. 1965 р. у Львові. Закінчив Львівський університет ім. І. Франка (1986), філолог. Учасник літературного гурту «Лугосад» (1984–2009). Кандидат філологічних наук (1994), закінчив докторантуру Інституту літератури ім. Т. Шевченка (2011), підготував дисертацію «Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики». Працює старшим науковим співробітником Інституту Івана Франка НАНУ. Автор поетичних збірок «Ритм полосів» (1996), «Сонетії» (1996), «Паліндромони» (1997), «Тридцять три сонетії» (1998), «Сто одне щось» (2002), «Трохи білого світу» (2005), «Велес – се лев» (2008), «Нове та давнє» (2009), «Дочка Агасфера» (2011), роману «Улісея» (2000), літературознавчих книг «Ніби поезієзнавчі шкіци» (1996), «Трохи поезієзнавства» (1997), «Поезієзнавча кафедра» (1997), «Триєдине поезієзнавство» (1998), «Історія світової поезії» (2010), «Дикі думи» (2011), «Літературний джаз» (2011), збірки есеїв «Сумніви сорокалітнього» (2008), упорядник численних поетичних антологій. Живе у Львові.

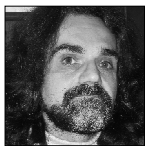
Микола Морозовський – нар. 1957 р. у Львові. Належав до групи Хіппі-Інтелектуалів. Художник-графік. Виставки з 1987 р. З 1997 р. проживає в Черкасах.

Марта Ніконова – нар. 1990 р. у Гродно (Білорусь). Навчається в магістратурі НУ Львівська Політехніка. Публікації з 2010 р. (Вісник НУ Львівська Політехніка). Живе у м. Щирець біля Львова.

Алік (Олег) Олісевич – нар. 1958 р. у Львові. Організатор першої в Україні політичної демонстрації (20. IX. 1987), правозахисної групи «Довіра» (1987–1990), член ініціативного комітету Народного фронту (V.1988), засновник осередку правозахисної організації «Міжнародна Амністія» (1993) у Львові. Публікації в пресі з 1978 р. Живе у Львові.

Банан (Сергій Орловський) – нар. 1964 р. у Львові. Закінчив Львівський політехнічний інститут (1986). Працює художником-археологом НДЦ «Рятівна археологічна служба» Інституту археології НАН України у Львові. Живе у Львові.

Чарлі (Олександр Пензель) – нар. 1964 р. у Мукачевому, в 1972 р. переїхав з батьками в Ужгород. Закінчив училище прикладного мистецтва в Ужгороді (1983). Один із «батьків-засновників» Шипота (1993). Живе в Ужгороді.

Олег Рибчинський – нар. 1969 р. у с. Мацошин біля Львова, від 1977 р. проживає у Львові. Закінчив Львівський політехнічний інститут (1994). Кандидат архітектури (2000), тема дисертації «Архітектура периметральної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини кінця XVIII – початку XX сторіччя». Доцент кафедри реставрації та реконструкції архітектурних комплексів у Львівській Політехніці. Був учасником руху в 1980-их рр.

Валерія Славникова (Лера) – нар. у Львові. Належала до групи Хіппі-Інтелектуалів. Публікації з 2000 р. (альманах «Бібліотека утопій», Москва); автор есе про О. Аксініна (ж-л «Симпозиум», Ростов-на-Дону; 2008). Живе у Львові.

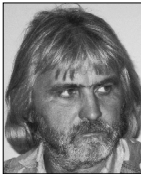
Звєздний (Валерій Султанов) – нар. 1958 р. у Львові. Учасник групи Мотохіппі. Вивчає східні єдиноборства. Живе у Львові.

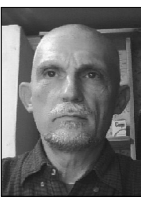
Олександр Фешук (Дервіш) – нар. 1951 р. у м. Здолбунові Рівненської області. Закінчив художнє училище у Дніпропетровську (1974), навчався у Художньому інституті в Таллінні (1974–1976). Упродовж 1976–1979 рр. проживав у Львові. Не виставлявся. Живе у Здолбунові.

Наталя Конфетка (Шинкарук) – нар. у Львові. Належала до групи Хіппі-Інтелектуалів. Живе у Львові.

Явор (Ігор Яворницький) – нар. 1963 р. у Львові. Учасник групи Мотохіппі. У 1980-их роках ініціатор православного вибору в середовищі хіппі. Живе у Львові.

Волдмур (Володимир Яворський) – нар. 1953 р. у Львові, навчався у Львівському університеті (1971–1973), закінчив Київський університет ім. Т. Шевченка (1998), філолог. Учасник літературної групи Григорія Чубая (1970-ті рр.), групи Хіппі-Інтелектуалів, Української Гельсинської Спілки (1988–1990). Публікації з 1989 р. (ж-л «Кафедра»); автор роману «Напівсонні листи з Діамантової імперії та Королівства Північної Землі» (2001). З 1992 р. проживає у Києві.

Сем (Семен Янішевський) – нар. 1954 р. у Львові, навчався у музичному училищі в Кургані в Росії (1974–1977). Актор, професійний фотограф. Належав до групи Хіппі-Інтелектуалів. Публікації з 1977 р. (альманах «Серенький шнурочек», Львів). У 1993 р. емігрував до США, проживає в Чикаго.

З сумом сповіщаємо, що 4 вересня 2012 року
в Острозі помер один із патріархів руху
Грег.
Вічна йому пам'ять.

Підписано до друку 11.09.2012.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура TimesNewRoman. Офсетний друк.
Умов.-друк.арк. 30,22. Обл.-вид.арк. 22,86.
Замовлення № 11/09.